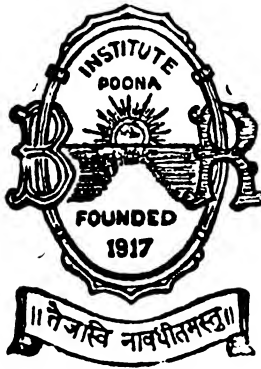

**GOVERNMENT
COLLECTIONS OF MANUSCRIPTS**

**BHANDARKAR ORIENTAL
RESEARCH INSTITUTE**

**Vol. II, Part II
GRAMMAR : (Non-Pāṇinian Schools)**

==== Published by ====
Bhandarkar Oriental Research Institute
==== 1983 ====

Copies can be had direct from the
Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona 4 (India)

Printed at the Bhandarkar Institute Press and
Published by Dr. R. N. DANDEKAR, Honorary Secretary,
Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona 411 004

Descriptive Catalogue of the Government Collections of Manuscripts

deposited at the
Bhandarkar Oriental Research Institute

COMPILED BY
The Late Dr. SHRIPAD KRISHNA BELVALKAR

Vol. II ; Part II
GRAMMAR : (Non-Pāṇinian School)

**BHANDARKAR ORIENTAL RESEARCH INSTITUTE
POONA 4, INDIA**

1983

FOREWORD

We are glad to be able to bring out Part II of Volume II of the Descriptive Catalogue of Manuscripts (Grammar, Non-Pāṇinian Schools), after a lapse of forty-five years since the publication of Part I in 1938. The manuscript of this Part also was long ready, but it could not be sent to the press chiefly because of the financial difficulties. However, the Ministry of Education, Government of India, has now promised financial help towards the uninterrupted publication of the remaining volumes of the Descriptive Catalogue of Manuscripts, and has sanctioned an annual grant of three fourths of the actual expenses to be incurred by the Institute on this account. This Part represents the first publication under this new arrangement.

The late Dr. S. K. Belvalkar had written out the manuscript of this Part quite a long time ago. It was, therefore, thoroughly rechecked, amended, and added to wherever necessary, before it was given over to the press. We are glad that, through this publication, we have been able to requite, though partially, the debt which we have long owed to Dr. Belvalkar.

Our sincere thanks are due to Prof. G. B. Palsule, Director of the Post-Graduate and Research Department of the Institute, for having edited this Part and seen it through the press.

Bhandarkar Oriental
Research Institute, Poona-4.
December 1, 1983

}

R. N. DANDEKAR

CONTENTS

Grammar Mss. – Non-Pāṇinian School

A. Kātantra

No.		Pages
1	Uṇādisūtrāṇi	1–2
2–3	Kātantrakaumudī	2–5
4	Kātantra-Durgasimhī Vṛtti (with commentary)	... 5–6
5	Kātantra (?) paribhāṣāvṛtti	... 6–8
6–8	Kātantrarūpamālā	... 8–11
9	Kātantralaghuvṛtti (Pūrvārdha)	... 11–12
10	– Do – (Uttarārdha)	... 12–13
11	– Do –	... 14
12	Kātantravibhramasūtra	... 14–15
13–14	– Do – (with Avacūrṇi, Avacūri)	... 15–17
15	– Do – (with Commentary)	... 17–18
16	Kātantravistara	... 19–20
17	Kātantravṛtti	... 20
18	Kātantravṛttivivaraṇapañjikā	... 21
19	Kātantravyākaraṇa (with Vṛtti)	... 22
20	Kātantraśikṣāsamdoha	... 23–24
21–24	Kātantrasūtrapāṭha	... 24–27
25	– Do – and Līngānuśāsana	... 28
26–28	Kātantrasūtravṛtti Daurgasimhī	... 29–30
29	Kātantrasūtrāṇi	... 30–31
30	Kātantrottaram Siddhānandāparanāmakam	... 32
31	Catuṣkavyavahāra	... 33
32	Durgasimhavṛtti (with Dhruḍhaka)	... 33–34
33–35	Daurgasimhī Vṛtti	... 34–36
36	Dhātupāṭha	... 37
37	Pañjikādurgaprabodha	... 37–39
38	Paribhāṣāvṛtti	... 39–40
39	Paribhāṣāvṛttipañjikā and Balābalasūtravṛtti	... 40–41

No.		Pages
40	Pādaprakaraṇasaṃgati	... 42-44
41-43	Bālabodhini	... 45-48
44	Bālabodhiniṅyāsa	... 48-49
45	Laghuvṛtti	... 50-51
46	Vāṇmayapradīpanāmnī Durgasimhāvṛttiṭīkā	... 52
47-49	Vyākhyānaprakriyā	... 53-56
50	Śabdāsiddhi	... 56-58
51	Śiṣyahitā with a Nyāsa called Śiṣyālokana	... 58-59

B. Jainendra

52-53	Jainendravvyākaraṇa	... 60-64
54	- Do - Pañcavastu	... 64-66
55	Jainendravvyākaraṇa-Mahāvṛtti (with Pañcavastu)	... 66-67
56-57	Jainendravvyākaraṇa-Mahāvṛtti	... 67-68
58	Jainendravvyākaraṇavṛtti called Śabdārṇavacandrikā	... 69-70
59	Jainendravvyākaraṇam saṭippanam	70-71
60-61	Jainendravvyākaraṇasūtrāṇi	... 71-73
62	Pañcavastu	... 73-74
63	Śabdārṇavacandrikā - Jainendravvyākaraṇavṛtti	... 75

C. Hemacandra

64	Ākhyātavṛtti	... 76-77
65	Uṇādigāṇasūtravivaraṇam	... 77-78
66	Uṇādivṛtti	... 78
67-70	Kriyāratnasamuccaya	... 79-85
71	Candraprabhākhyavyākaraṇaprakriyā	... 85-86
72	Durgaprabodha (Lingānuśāsanaṅvṛtti)	... 87-88
73-74	Dhātupāṭha	... 89-90
75	Dhātupāṭhaḥ ṭippanīkāśahitaḥ	... 90-91
76	Dhātupāṭha sāvacūri	... 91-92
77-78	Dhātupārāyaṇa	... 92-93
79-81	Nyāyārthamañjūṣā	... 93-97
82	Laghuvṛtṭyavacūrikā	... 97-98
83	Līnganirṇaya	... 99-100

No.		Pages
84-87	Lingānuśāsana	... 100-103
88	Lingānuśāsanaṭīkā	... 103-104
89-90	Lingānuśāsana sāvacūri	... 104-105
91-93	Vākyaparakāśa	... 106-108
94	- Do - with Tabḃā	... 108-109
95-96	- Do - with Commentary	... 109-111
97	- Do - with Avacūri	... 111-112
98-99	(Haima)Vyākaraṇaḃhuṇḃhikā	... 112-115
100	Śabdamaḃāraṇavyāsa	... 115
101-107	Śabdānuśāsanaḃḃhadvṛtti	... 116-123
108	- Do - Dḃhuṇḃhikā	... 123-125
109	Śabdānuśāsanaḃraḃasya(laḃhu)vṛtti	... 126-127
110-116	Śabdānuśāsanaḃlaḃhuvṛtti	... 127-132
117-119	Śabdānuśāsanaḃvṛtti	... 132-135
120	Śabdānuśāsanaḃsya sūtrāṇi	... 135-136
121-123	Śabdānuśāsane Ākḃyātāvacūri(*cūrṇi)	... 136-138
124	Samāsaśobḃā	... 138-139
125	(Siddḃahemaḃandraḃvyākaraṇa-)nyāyasaṃgraha	... 140
126	Siddḃahemaḃandraśabdānuśāsana-ḃḃhadvṛtti	... 141
127-129	Siddḃa-Hemaḃandra-Śabdānuśāsanaḃsūtrāṇi	... 142-145
130-131	Syādiśabdasamaḃcaya	... 145-147
132	- Do - kārikā	... 147-148
133	- Do - sāvacūrṇi	... 148
134	Hemaḃandraḃvyākaraṇa-ḃḃhadvṛttiḃhuṇḃhikā	... 149-150
135	Hemaḃibḃhramaḃsūtra sāvacūrṇi	... 150-151
136	Haimaḃḃhātupāḃḃa	... 151-152
137-139	Haimaḃlaḃḃhunḃyāsa	... 152-155
140-143	Haimaḃlaḃḃḃpṛakriyā	... 156-159
144	- Do - vṛtti	... 159
145	- Do - (with a vṛtti)	... 160-162
146	Haimaḃibḃhrama(uṇādi)sūtra sāvacūri	... 163-164
147-148	Haimaḃvyākaraṇaḃḃhuṇḃhikā (*ḃipikā)	... 164-166
149	Haimaśabdānuśāsane taddḃhitapṛakaraṇam	... 166

D. Bopadeva

150-154	Kavikaḃpadruma	... 167-170
155	Kāvḃyakaṃmaḃḃḃu	... 171

E. *Sārasvata*

No.	Pages
156. Avyayavṛtti	... 172
157-159 Kriyākalāpa	... 173-175
160. - Do - (Kriyāsamuccaya)	... 175-176
161-162 Tattvadīpikā	... 176-178
163-164 - Do - (Siddhāntacandrikāvyaḥyā)	... 178-180
165 Dhātutarāṅgiṇī	... 180-181
166 Dhātutilaka sāvacūri	... 181-182
167 Dhātupāṭha with Dhātutarāṅgiṇī	... 182-184
168 Laghubhāṣya on Sārasvata	... 185-186
169 Laghusārasvata	... 186
170 Laghusiddhāntacandrikā	... 187
171 Vidvatprabodhinī (Rāmabhaṭṭi)	
Com. on Sārasvataprakriyā	... 187-193
172 Śabdāsādhana (Sārasvatīyaśabdaniṣpādanam)	... 193-194
173 Śabdārṇavavṛtti (Manoramā)	... 194-195
174 Śabdārthacandrikā	... 195-199
175-178 Sārapradīpikā (Sārasvataprakriyāṭikā)	... 199-203
179-182 Sārasvataṭippaṇa(ka)	... 203-207
183 Sārasvataṭikā	... 207-210
184-187 - Do - (Puñjarāji)	... 211-217
188-189 Sārasvatadīpikā	... 217-219
190 Sārasvata-Dhātupāṭha	... 219-220
191-192 - Do - - Do - with Dhātutarāṅgiṇī	... 221-222
193-197 Sārasvataprakriyā	... 222-227
198 Sārasvataprakriyāṭikā Subodhikā or Dīpikā	... 227-229
199 Sārasvataprakriyāvṛttika	... 229-231
200 Sārasvatapradīpa	... 231-233
201-202 Sārasvataprasāda (Sārasvataprakriyāṭikā)	... 233-235
203 Sārasvatabhāṣya (- Do -)	... 235-236
204-205 Sārasvatamaṇḍana (- Do -)	... 236-239
206-207 Sārasvatālaghubhāṣya	... 239-241
208 Sārasvatavṛtti (Sārasvataprakriyāvṛttika)	... 241-242
209 Sārasvatavyākaraṇaḍḍhikā	... 242-244
210-211 - Do - Dīpikā	... 244-245
212 - Do - with Subodhikā	... 245-247

No.		Pages
213	Sārasvata (?) Sadyobodhinīprakriyā	... 248
214-216	Sārasvatasūtrapāṭha	... 248-252
217-218	Sārasvatasūtravṛtti	... 253-255
219	Sārasvatasya ṭikā	... 255-256
220	- Do - (Subodhikā)	... 256-257
221	- Do - (Mādhavi-vṛtti or Siddhānta-Ratnāvalī)	... 258-259
222	Sārasvatīyaśabdaniṣpādanam	... 259-260
223-225	Siddhāntacandrikā	... 260-263
226	- Do - (Vyutpattileśa)	... 263-264
227	- Do - Rūpāvalī	... 264
228	- Do - Vyākhyā Tattvadīpikā	... 265-266
229-232	Siddhāntaratna	... 266-269
233-239	Siddhāntaratnāvalī (Sārasvataprakriyāṭikā)	... 269-275
240	Sudīpikā (- Do -)	... 275-276
241-242	Subodhikā (- Do -)	... 276-279

F. Jaumara

243-244	Daśabalakārikā	... 280-281
---------	----------------	-------------

G. Minor Grammars

245	Uktisaṅgraha	... 282
246	Dhātugaṇa or Dhātupaddhati	... 282-283
247-248	Prakriyābhūṣaṇa	... 283-285
249, 251-252	Prabodhacandrikā	... 285-287 289-290
250	- Do - with com. Subodhinī	... 287-289
253-254	Bālabodha (*vyākaraṇa)	... 290-291
255	Bhojavvyākaraṇa	... 292-294
256	Vākyavistara	... 294-295
257	Vidagdhabodha	... 295-297
258-259	Vyākaraṇagrantha	... 297-299
260	Śabdabhūṣaṇa	... 299-300
261-262	Śabdalakṣaṇavyākaraṇa	... 300-301
263-264	Śabdaśobhā	... 301-303
265	Śabdasāra (with com. Vyutpatticintāmaṇi)	... 303-305
266	Śabdahr̥daya	... 305

No.		Pages
267	Śīsubodha (Uktiyuktinirūpaṇa)	... 305-306
268	Sundaraparakāśa	... 306-307
269-270	Harināmāmṛta	... 307-311

H. Prākṛta Grammar

271-272	Prākṛtacandrikā	... 312-314
273	Prākṛtaparakāśa with vṛtti	... 314-315
274-279	Prākṛtaparakāśa with Manoramā	... 315-319
280	Prākṛtaprabodha	... 319-320
281	Prākṛtaprabodha (Prākṛtadīpikā)	... 321
282-283	Prākṛtarahasya (Śaḍbhāṣāvārttika)	... 321-322
284-290	Prākṛtalakṣaṇa	... 322-327
291	Prākṛtasaṁskāra	... 327-328
292	Bhāṣānuśāsana	... 328-329
293-296	Śabdānuśāsanalaghuvṛtti-Adhyāya VIII	... 329-333
297	Haimaprākṛtaḍḍhikā	... 333-334
298-300	- Do - (Vyutpattidīpikā)	... 334-339
301	Haimaprākṛtavṛttigatadohakāḥ sārthāḥ	... 339-340
302	Haimaśabdānuśāsana (Prākṛtādhyāya)	... 340
303	Haimaśabdānuśāsane Prākṛtādhyāyavṛtti	... 341
Appendix I Index of Authors		... 342-346
Appendix II Index of Titles		... 347-351

GRAMMAR

(Non-Pāṇinian Schools)

A. KĀTANTRA

उणादिसूत्राणि

Uṇādisūtrāṇi

No. 1

1361

1887-91

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 6 leaves, 11 lines to a page, 26 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters; clear and legible hand, generally correct; blank spaces in the centre; margins ruled; red chalk used in places. Margins slightly damaged and worm-eaten. Complete.

Age — The Ms. is old in appearance.

Author — The Report for 1887-91 by Dr. R. G. Bhandarkar states that the author of this is Hemacandra, but there seems to be no evidence for it in the Ms. itself. The reading of the Sūtras is different from the Pāṇinīya sūtras as also from that of No. 229 of 1895-98. It rather corresponds to No. 1268 of the Catalogue of Govt. Oriental Mss. Library, Madras, which gives the Sūtras according to the Kātantra school of Grammar.

Subject — Uṇādisūtras.

Begins — ॐ नमः सिद्धेभ्यः ।

नमस्कृत्य गिरं भूरि शब्दसंतानकारणं ।

उणादयोभिधास्यते बालव्युत्पत्तिहेतवः ॥ १ ॥

कृवापाजिमिस्वदिसाप्यश्च हृत्सनिजनिचरिचटिभ्य उण् ॥ १ ॥

किंजरयोः श्रीणभ्यां ॥ २ ॥ etc.

After the 4th पाद we find —

शब्दात्मिका या त्रिजगदिभक्ति
स्फ(स्फु)रद्विचित्रार्थसुधां स्रवन्ती ।

या बुद्धिरीक्या विदुषां हृदये
मुखे च सा मे वशमस्तु नित्यं ॥

उणादिविषयेऽप्रसिद्धं पंचमं पादं प्रकाशयन्नाह । अभाषीशोः कुः ॥ १ ॥ etc.

After this fifth we also find a sixth पाद which begins— पटिकमिमुशि-
कुशिभ्यः कलः ॥ १ ॥ कुटेः कीरः ॥ २ ॥

Ends — महेर्हस्य घः ॥ ६६ ॥ मुहेर्गुणश्च ॥ ६७ ॥ सावमेरिन् दीर्घश्च ॥ ६८ ॥ इत्युणादौ
सूत्रतः षष्ट(१)पादः समाप्तः ॥

Reference — No. 771 of India Office Catalogue. The Sūtras of this Ms. do not at all correspond to our Ms. It is a doubtful point whether the sūtras of the India Office Ms. belong to the Kātantra school at all, since the Colophon शिषदास-चक्रवर्तिकृता उणादिवृत्तिः समाप्ता of that Ms. is a later addition. The India Office No. 771 corresponds rather to No. 834 of the same Catalogue.

Editions — The New Catalogus Catalogorum (II, 295) mentions —
(1) Dacca, 1886, but with several differences and
(2) Madras University Sanskrit Series 7, part 6. ii. 1934.

कातन्त्रकौमुदी

Kātantrakaumudī

No. 2

277

1875-76

Size — 6½ in. by 6¾ in.

Extent — (106 + 25 =) 131 leaves, 13 lines to a page, 25 letters to a line.

Description — Country paper, Śāradā characters. Three different handwritings probably belonging to three different times (foll. 1-28, 29-55, 56 to the end). The oldest writing comes first and the newest last. Clear and legible writing. Fairly

accurate. Red and yellow powders sparingly used. Written like a book as usual with Kāśmīrian Mss. Complete.

Age — Saptarṣi Saṁvat 53. This refers probably to the portion at the end. The earliest portion may have been older.

Author — Govardhanabhaṭṭa.

Subject — This is a different work from the कातन्त्रकौमुदी of गणेश, No. 47 of Notices, second series, Vol. I. It is a recast of the the Kātantra grammar exactly modelled on Bhaṭṭoji's Kaumudī. There, for instance, the author has introduced the स्थानविचार by a digression suggested by the word सवर्णे in I. 1. 4. The declension is treated in 6 sections as in the बहुलिङ्गीप्रकरण of the Kaumudī and it is followed immediately by the निपातः. The आख्यातः are subdivided into different गणः, भ्वादि etc. after the manner of Bhaṭṭoji. The कृदन्तप्रकरण has a short section devoted to the उणादिस. The कारक, समास, तद्धित and स्त्रीप्रत्यय प्रकरणः are thrown at the end.

Begins — ॐ श्री गणेशाय नमः । ॐ नमः त्रिपुरस्सुन्दर्यै नमः । ॐ श्रीरस्तु श्रीगुरवे ।
ॐ नमो महाराज्ञ्यै ॥

ॐ पुष्पाति बुद्धिगांभीर्यं मुष्पाति मानसं बलं ।
लुनाति पापं भक्तानां यस्तस्मै शंभवे नमः ॥ १ ॥
गौरीं देवीं नमस्यामि स्मृत्याभीष्टफलप्रदां ।
यथा श्रीशंभुदेहार्थं निवासोकृत्य सुस्थितं ॥ २ ॥
वन्दे विनायकं देवं गौरीपुत्रं गजाननं ।
यस्पादस्मरणाद्यांति विघ्ना आकाशपुष्पतां ॥ ३ ॥
यन्मुखप्रसृतावर्णाष्पद्युः शास्त्रबीजतां ।
स्तौमि तं भक्ति(क्त)लोकाय कामदं श्रीषडाननं ॥ ४ ॥
मौमि तं सर्ववर्माणं यः समाराध्य पावर्किं ।
शातवाहनराजार्थं शब्दशास्त्रं शुभं व्यधात् ॥ ५ ॥
उपलब्धेः (v. l. षष्ठं) सुमनसामवकाशे यतोभवत् ।
गिरामपुरयाणीयानूपालः कोकिलो..... ॥ ६ ॥
श्रीलंबोदरपादाब्जं निधाय ह(ह्र?)दि कामदम् ।
शिष्टानामुपकाराय कुर्वे कातन्त्रकौमुदीं ॥ ७ ॥
तां संतो द्रष्टुमर्हति सदसत्परिपालने ।
ब्रह्मणीकरणे शक्तिस्तेषामेव स्वभावतः ॥ ८ ॥

ॐ सिद्धो वर्णसमाज्ञायः । अकारादीनामक्षराणां क्रमेण पाठः । आधिद्वैतानां गोपालबालपर्यन्तं यावत्प्रसिद्धो भवतीति किं तदुपदेशेन । अत एवाक्षराणां वर्णसंज्ञापि । ते च वर्णाः ४९ : अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ लृ लृ etc.

Ends — इति स्तोत्रप्रत्ययप्रकाशः ॥ संवत् ५२ वै सुदि षष्ठ्यां शनौ लिखितं सौ(?) शहरे-
रामेन कातंत्रकौमुदी संपूर्णम् ।

Colophon — fol. 26. इति श्रीभट्टगोवर्धनविरचितायां कातंत्रकौमुद्यां अव्ययसहि-
त्तानि षडलिङ्गानि समाप्तानिति भद्रमस्तु कारकलेखकपाठकेषु.

— fol. 63. इति श्रीभट्ट०.....आख्यातप्रकरणं समाप्तं ॥

— fol. 80. इति श्री०.....कृदंतप्रकरणं समाप्तं ॥

Besides shorter Colophons like इति स्वरसंधिः fol. 5, इति
स्वरांतः नपुंसकालिंगः fol. 17, इति व्यंजनांतः स्त्रीलिंगः fol. 24, इति
भ्वादिप्रकाश fol. 45, इति दिवादिप्रकाशः fol. 56, इति चैक्रीयित-
लुगंतप्रकाशः fol. 55, इति कंडूादयः fol. 57, इति उणादिप्रकाशः
fol. 82 are found everywhere.

Reference — No other Mss. of this work appear to have come to light
except the two brought by Dr. Bühler from Kāśmīra. See
Report p. 74.

कातंत्रकौमुदी

Kātantrakaumudī

No. 3

278

1875-76

Size — 6 in. by 7½ in.

Extent — 211 leaves, 15 lines to a page, 18 letters to a line.

Description — Country paper, Śāradā characters belonging probably
to more than one scribe; generally clear and correct
writing, though illegible in places. The first leaf is newly
substituted. 3rd is numbered twice. Foll. 124 and 170
missing. Foll. 153, 173, 183 not existing, which may be
merely a mistake in pagination owing to the similarity
of figures 2 and 3 in Śāradā writing. Fol. 203 written
on one side only, a blank unnumbered leaf between
foll. 203 and 204. Complete in itself, but as compared

with 277 of 1875-76 wanting the कारक and the following sections.

Age — Sake 1793.

Ends — इति खनादिप्रकाशः ॥ संपूर्णं कातंत्रकौमुदी ॥ शुभमस्तु सर्वकालं (?)
लेखकपाठकयोः ॥ मिरसिंहाराज्ञोन संवत् १२९ ॥ नमोनमः

On the last leaf we have this most illegible प्रशस्ति :—

ॐ योभूच्चिःशेषशास्त्रस्थितमतिप्रसरोवादि (?)सद्वृद्धवत्तत्रः
छंदश्चानप्रसक्त्याविदधदसुजितो योगिनो योतिशिश्ये
श्रीकण्ठेश... संधौ सततकृतमना यः कृपालुः क्षपाल-
स्तत्रै... भिधाय प्रतिपदसरला वृत्तिरि... कपाले ॥ १ ॥

सत्यं संति महाधियः प्रतिपदं साहित्यसौहित्ययुक्
छंदो (?) व्याकरणावगाहुरुचयः सत्तर्कतर्कान्विताः ।
कातंत्रेच्छिद्यु(शिद्यु ?)रोचनाय न कृता केश्रि... प्रक्रिया
तद्द्वामं मम तामुदार ... सन्त ... ॥ २ ॥

शास्त्रेः स्वातिर्षिमिते स्तस्त (?) नैकदशे मिते ।
शुके सुप्रयशा वृत्तिं भट्टगोवर्धनो व्यधात् ॥
कातंत्रकौमुदी सेषं सुप्रकाशे(?) मनोहरा ।
गोवर्धनास्योद्भ(?)ताः आसद्वन्द्यार्ध(?)नवेधिका ॥

ममयुश्चयं भट्टगोवर्धनकृता कातंत्रकौमुदी संवत् ४७ ज्ये वदि अमावस्या
शुके लिखितेयं कातंत्रकौमुदी पंडितह(व)रेण रामपट्टि० नामुम् (?)
श्रीशाकः १७९३ ॥

कातंत्रदौर्गसिंही वृत्तिः
टीकासमेता

Kātantra-vṛtti of Durgasimha
with a commentary

No. 4

485

1886-92

Size — 12 in. by 5½ in.

Extent — 104 leaves, 17 lines in a page, about 48 letters in a line,

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, fairly correct. Complete to the end of the Taddhitas. The peculiarity of the Ms. is that the Durgasimha

simhī Vṛtti and the commentary thereon are divided by a vertical line, so that $\frac{1}{4}$ of the left side of the page from the top to the bottom contains the वृत्ति, and the remaining $\frac{3}{4}$ on the right, the टीका. Of course the former is in a bolder hand than the latter. The right hand corner of leaves (3-28) is very much spoilt so as to cause some letters to disappear. Leaf 79 missing.

Age — Samvat 1802.

Author — Durgasimha of the Vṛtti. The author of the Tīkā thereon is not known [elsewhere Dhanaprabhasūri]. The Tīkā is named Dhunḍhikā or Dhunḍhaka.

Subject — See No. 8 of 1868-69 [= Serial No. 19 below].

Begins — टीका—

ओंकारं बिंदुसंयुक्तं यं ध्यायंतीह योगिनः ॥
 कामदं मोक्षदं तस्मै ओंकाराय नमो नमः ॥ १ ॥
 अविरलशब्दमयौषा प्रक्षालितसकलभूतलकणका ॥
 मुनिभिरूपासिततीर्था सरस्वती हरतु दुरितं नः ॥ २ ॥
 पट्टकं निश्चलं कृत्वा यथा मेहं सुनिश्चलं ॥
 स्वोपाध्यायं नमस्कृत्य ततो व्याख्यानमारभेत् ॥ ३ ॥
 देवदेवं प्र० ॥ ४ ॥
 प्रणम्य योगिभिर्वचं जिनं संज्ञानभासकं ॥
 शब्दशास्त्रप्रणेतारं वक्ष्ये मुग्धप्रबोधकं ॥ १ ॥

Ends — टीका — जनति० द्वारादीनां चापदाघोरपि वृद्धिः ॥

इति दौर्गसिंहां वृत्तौ तद्धितप्रकरणं पुंडकं ॥ संवत् १८०२.

See extract on p. 15 of Dr. Peterson's Report for 1886-92.

कातन्त्र(?)परिभाषावृत्ति

Kātantra(?)paribhāṣāvṛtti

No. 5

280

1880-81

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 6 leaves, 14 lines to a page, 45 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, legible and correct writing. The Paribhāṣāvṛtti ends on fol. 5-a and is followed by an enumeration of the परिभाषा similar to that in 531 of 1887-91 [= serial No. 29 below] and elsewhere; the last few lines contain the beginning of Ratnapāni's work on षट्कारकः.

Age — The Ms. is modern in appearance.

Author — Bhāvamiśra or Bhāvaśarman.

Subject — It is doubtful whether the *paribhāṣās* explained belong to the Kātantra grammar. The list of परिभाषा given at the end has the Colophon इति कातंत्रे परिभाषासूत्रसंदोहः समाप्तः; but the order of this list is not followed in the वृत्ति.

Begining — श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ अथ परिभाषासूत्राणि । प्रकीर्णके विष्णुबन्धेन (?) कारिकया—

संज्ञा च परिभाषा च विधिर्नियम एव च ।
प्रतिषेधोधिकारश्च षड्विधं सूत्रलक्षणं ॥ मिति
भाष्यते परितो यस्मात्परिभाषा ततः स्मृताः ।
भासामर्था प्रयोगाश्च लिप्यन्ते भावशर्मणा ॥

अर्थवद्ग्रहणे नानर्थकस्य ग्रहणम् । मेघो मेघेण युष्यते दासः करोति
कर्माणि एषसपरो व्यंजने लोप्य इति न भवति । अत्रैषसबोरमर्षकस्त्वत् ।
तर्हि आभ्यामित्यत्र दीर्घोस्तु कथं वृक्षाभ्यां अत्रैषा परिभाषाऽनित्या पारि-
भाषिकमनित्यमिति वचनात् ॥ गौणमुख्ययोर्मुख्यस्य कार्यं etc.

Ends — इति परिभाषा ॥

प्रमादादत्र दुष्टं चे किं (त्किं) चिद्धिखितवानहं ।
संशोध्य स्थापनीयं तःध (तद्) मर्थं साधुभिर्बुधैः ॥

इति श्रीभावमिश्रकृता परिभाषावृत्तिः ग्रंथश्लोकसंख्या १८८ ॥ श्रीरस्तु
The beginning of रत्नपाणि's work —

ॐ नमः ॥ शिवेन साकृतविलोकिताया
भाषोदयप्रस्खलदंचलाया[ः] ।
लज्जाकुलाया नमिताननायाः
पायादुमाया मनसोऽनुबंधः ॥ १ ॥
यस्माज्जडानामपि देववाण्याः
प्रागवभ्यमाविर्भवतीह शीघ्रं ।

तं प्रथमव्याख्यरमर्षपूर्णं .

तनोति हृष्यन्निव रत्नपाणिः ॥ २ ॥

षट्कारकाणि तन्व्यंते शिशूनां ज्ञानसिद्धये ।

षट्प्रथाम्यासनादेव वावाटूका भवंति हि ॥ तानि षट्कारकाणि etc.

Reference — A short extract from this work occurs in Dr. Kielhorn's Report for 1880-81. It is doubtful whether the विद्यानन्द quoted at the beginning of the वृत्ति is a real name, since the verse is very common. The identification of विद्यानन्द with विजयानन्द, the author of कातन्त्रोत्तर (487 of 1886-92) [= Serial No. 30 below], seems to be without any support from that Ms.

कातन्त्ररूपमाला

Kātantrarūpamālā

No. 6

4

1877-78

Size — 11 in. by 4½ in.

Extent — 91 leaves, lines to a page varying between 18 and 20, 38 letters to a line.

Description — Old country paper rendered quite fragile by exposure; Devanāgarī characters, clear and legible; correct on the whole. Copious marginal notes. The sūtras quoted in full and marked by red chalk. Complete.

Age — Samvat 1605.

Author — Bhāvasena Trividya.

Subject — A digest of the Kātantra grammar for the use of young pupils. The topical arrangement of the Kātantra Sūtrapāṭha is retained, but the more difficult or obscure sūtras are omitted, while other original sūtras are occasionally framed and inserted where necessary.

Begins — ॐ नमः सिद्धेभ्यः ।

वीरं प्रणम्य सर्वैर्ज्ञं विनष्टाशेषदोषकं ।

कातन्त्ररूपमालेर्यं बालबोधाय कथ्यते ॥ २ ॥

नमस्तस्यै सरस्वत्यै विमलज्ञानमूर्त्तये ।

विचित्रा लोकयात्रेयं यत्प्रसादात्प्रवर्त्तते ॥ २ ॥

सिद्धो वर्णसमाभ्नायः ॥ सिद्धः खलु वर्णानां समाभ्नायो वेदितव्यः ॥ के ते ॥
अ आ इ ई etc.

At the end of the first Vṛtti (fol. 47 b) we have —

भावसेनत्रिविद्येन वादिपर्वतवज्रिणा ।

कृतायां रूपमालायां चतुष्कः परिपूर्यते ॥

इति तद्धितव्याख्यानं समाप्तं ॥ श्री ॥ शुभं भवतु ॥ इति श्रीरूपमालायाश्च-
तुष्काभिधा प्रथमवृत्तिः समाप्ता ॥

Ends — ओदनमिव पक्कः । ओदनपाकं पक्कः ॥ गुरुरिव अभवत् । गुरुभावमभवत् ॥
इत्यादि प्रयोगानुसृतव्यं ॥

भावसेनत्रिविद्येन वादिपर्वतवज्रिणा ।

कृतायां रूपमालायां कृदंतः परिपूर्यते ॥ १ ॥

मंदबुद्धिप्रबोधार्थं भावसेनमुनीश्वरः ।

कातंत्ररूपमालायां वृत्तिं व्यररषत्सुधीः ॥ २ ॥

क्षीणेनुग्रहकारिता समजने सौजन्यमात्माधिके

सन्मानं नुतभावसेनमुनिपे त्रैविद्यदेवे मयि ।

सिद्धांतोयमथापि यः स्वधिषणागर्वोद्धतः केवलं

संस्पृष्टं तदीयगर्वकुधरे वज्रायते मद्गचः ॥ ३ ॥

इति श्रीकातंत्रसंबंधिनी रूपमाला व्याकरणं समाप्तं ॥

इंद्रश्रंद्रः काशिकृत्स्नापिशिली शाकटायनः ।

पाणिन्यमरजैनेन्द्रा जयंत्यष्टादिशाब्दिकाः ॥

श्रीजिनधर्मप्रसादाय श्रीपार्श्वजिचैत्यालयं प्रति लघुवृत्तिं (? the margi-
nal notes) संक्षेपतः स्वात्मनालेखि संवत् १६०५ वर्षे कार्तिक सुदि
१३ रविवासरे । शुभं भवतु कल्याणमस्तु ॥

Reference — The work has been edited by Jīvarāmaśāstrin and
printed at the Nirnaya Sagar Press, Bombay, 1895.

कातंत्ररूपमाला

Kātantrarūpamālā

No. 7

277

1880-81

Size — 9½ in. by 4 in.

‡ [Des. Cat. Vol. II, Pt. II]

Extent — 124 leaves, 12 lines to a page, 38 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, bold, legible and generally correct writing. Occasional marginal notes. First and last leaves rather worn out; square blanks in the centre; red chalk used. Complete.

Age — Samvat 1612.

Ends — श्रीरूपमालाप्रक्रिया समाप्ता ॥ संपूर्ण ॥ कल्याणमस्तु ॥ सं० १६१२ वर्षे
भाद्रपदमासे कृष्णपक्षे विद्यमान भ० श्री ५ पुण्यप्रभसूत्र्य तत् शिष्य
प० श्री यशोवर्द्धनशिष्य मु० हरिदास ॥ आत्मपठनार्थं लिखितं ॥ शुभं भवतु ॥

कातन्त्ररूपमाला

Kātantra-rūpamālā

No. 8

248

1884-86

Size — 10½ in. by 5 in.

Extent — 122 leaves, 10 lines in a page, about 40 letters in a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters of an old type, bold and legible writing. Fairly correct. Complete. The original text is generally marked with red powder. Corrections are copiously made in the margins and at the top in several foll.

Age — Samvat 1535.

Author — Bhāvasena Trividya.

Subject — A commentary on the Kātantra grammar.

Begins — चोरं प्रणम्य सर्वज्ञं विनष्टाशेषदोषकं ।
कातन्त्ररूपमालेयं बालबोधाय कथ्यते ॥ १ ॥
नमस्तस्यै सरस्वत्यै विमलज्ञानमूर्तये ।
विचित्रा लोकयात्रेयं यन्प्रसादात्प्रवर्तते ॥ २ ॥
सिद्धो वर्णसमाम्नायः ॥ सिद्धः खलु वर्णानां समाम्नायो वेदितव्यः ॥

Ends — गुरुर्विव अभवत् । गुरुभावमभवत् ॥ इत्यादिः । प्रयोगादनुसारादनुसर्तव्यं ॥
भावसेनत्रिविद्येन वादिपर्वतवज्रिणा ।
कृतायां रूपमालायां कृतंतः परिपूर्यते ॥ १ ॥

मंद्बुद्धिप्रवो(बो)धायं भावसेनमुनीश्वरः ।
 कार्तत्ररूपमालायां वृत्तिं व्यररचत्सुधीः ॥ २ ॥
 क्षीणेत्यग्रहकारितासमजने सौजन्यमात्माधिके
 सन्मानं नुत भावसेनमुनिपे त्रैविद्यदेवे मयि ।
 सिद्धान्तोयमथापि यः स्वधिषिणागर्वोद्धतः केवलं
 संस्पन्देत तदीयगर्षकुहरे धज्जायते मद्बचः ॥ ३ ॥

लिखितं ज्योतिपरसराभेण इदं ॥ This is followed by संवत् १५३५
 वर्षे.....etc.

श्रीमूलसंघे ब्रह्मास्कारगणे ॥ श्रीसरस्वतीगळे श्रीकुंदकुंदाचार्यान्वये भट्टा-
 रकश्रीपद्मनंदिदेवास्तपट्टे भ० श्रीजिनचंद्रदेवास्तच्छिष्यमुनिश्रीरत्नकीर्तिस्त-
 दाज्ञाये खंडिल्लवालान्वये । अजमेरागोत्रे साधुधामाभार्याप्योसिरितत्पुत्र-
 साधुमहाराजतद्भार्यामहासिरितत्पुत्रनापाउष्वा भांवा तेन महाराजेन इदं
 शास्त्रं लिखाप्य कर्मक्षयनिमित्तं ज्ञानपात्राय मुनीश्रीरत्नकीर्तये दत्तं ॥.....

कातन्त्रलघुवृत्ति
 पूर्वार्ध

No. 9

Kātantralaghuvṛtti
 Pūrvārdha

279

1875-76

Size — 14 in. by 6 in.

Extent — 47 leaves, 12 lines to a page, 46 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, bold, legible writing and corrections made in the margins. Contains the Pūrvārdha. Complete.

Age — Appears to be a new copy.

Author — Chucchūkabhaṭṭa. The name of this author must have been communicated to Dr. Bühler by some Kāśmirian Pandit, as it is nowhere to be found in this or the next Ms. Neither does the name at all occur in Sanskrit literature except as the author of this Vṛtti.

Subject — A short running commentary on the Kātantrasūtrapāṭha. The text of the Sūtras preserved here and in the next Ms. is that of No. 281 of 1875-76 [= Serial No. 22 below]. It contains the additional स्त्रीप्रत्ययपाद in the नामप्रकरण.

Begins — ॐ नमः शिवाय । ॐ नमः सरस्वत्यै । श्री ॥ ॐ सिद्धो वर्णसमाज्ञायः ॥
वर्णानामकारादीनां यः समाज्ञायः क्रमेण पाठः सः सिद्धः प्रसिद्धः लोके
इति किं तेनोपदिष्टेन आविद्वदंगनागोपालबालपर्यंतं यावत् वर्णाः ॥
अ आ इ ई etc.

Ends — श्वशुरशब्दात्स्त्रियामूढभवति । अंत्यस्य अकारस्य उकारस्य च लोपो भवति
इत्यर्थः । श्वशुरस्य स्त्री श्वश्रूः ॥ इति लघुवृत्तौ नामप्रकरणे स्त्रीप्रत्ययपादः
सप्तमः ॥ ७ ॥ संधिर्नाम समासश्च तद्धितश्च चतुष्टयं ॥ समाप्ता चैवं चतुष्टय-
वृत्तिः शुभाय भवतात्

Colophon — The various colophons are :

- 1 इति लघुवृत्तौ संधिप्रकरणे संज्ञापादः प्रथमः । (fol. 3a)
- 2समानपादो द्वितीयः । (fol. 4a)
- 3ओदंतपादस्तृतीयः । (fol. 4a)
- 4वर्गपादश्चतुर्थः (fol. 5a)
- 5विसर्जनीयपादः पंचमः । (fol. 6a)
- 6निपातपादः षष्ठः । (fol. 6b)

इति संधिप्रकरणं समाप्तं ॥

- 1 इति लघुवृत्तौ नामप्रकरणे लिंगपादः प्रथमः । (fol. 11b)
- 2सखिपादो द्वितीयः । (fol. 15b)
- 3युष्मत्पादस्तृतीयः । (fol. 20a)
- 4कारकपादश्चतुर्थः । (fol. 25a)
- 5समासपादः पंचमः । (fol. 29b)
- 6तद्धितपादः षष्ठः । (fol. 43b)
- 7स्त्रीप्रत्ययपादः सप्तमः । (fol. 47a)

Reference — Weber's Berlin Catalogue, Supplement No. 1631.
Dr. Bühler's Report for 1875-76, p. 74 and App. II,
p. cxxxiv.

कातन्त्रलघुवृत्ति
उत्तरार्ध

Kātantralaghuvṛtti
Uttarārdha

No. 10

280

1875-76

Size — 14 in. by 6 in.

Extent — 63 + 44 leaves, 12 lines to a page, 46 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, bold, clear, writing. Corrections made in the margins. The first 63 leaves give the आख्यातप्रकरण complete and the last 45 (fol. 26 missing) give the कृतप्रकरण, the last two पादs of which have also an independent pagination [(1-19. Nos. 18 and 19 are given to the same page). The fly leaves at the two ends are blank and unnumbered]. This Ms. completes No. 279 of 1875-76 [= Serial No. 9 above].

Age — Appears to be a new copy.

Begins — ॐ श्रीगणेशाय नमः । ॐ नमः सरस्वत्यै ॥ ॐ अथ परस्मैपदानि नव ॥
अथशब्द आनन्तर्यार्थः मंगलार्थश्च ॥ संज्ञाधिकारोयम् etc.

Ends — अनेन थटोवृद्धिदौरितिकर्तव्ये वृद्धिः शब्दः मंगलार्थः ॥ इति कृतप्रकरणे
धातुसंबंधपादषष्ठः ॥

The Colophons of this part are —

- 1 इति लघुवृत्तौ आख्यातप्रकरणे परस्मैपादः प्रथमः । (fol. 8a)
- 2प्रत्ययपादो द्वितीयः । (fol. 16b)
- 3द्विर्बचनपादस्तृतीयः । (fol. 23a)
- 4संप्रसारणपादश्चतुर्थः । (fol. 35a)
- 5गुणपादः पंचमः । (fol. 42b)
- 6अनुषंगपादः षष्ठः । (fol. 55a)
- 7इडागमपादः सप्तमः । (fol. 59a)
- 8धुदपादोऽष्टमः । (fol. 63b)

समाप्तं चेदमाख्यातप्रकरणम् ॥

- 1 इति लघुवृत्तौ कृतप्रकरणे सिद्धिपादः प्रथमः । (fol. 10a)
- 2धातुपादो द्वितीयः । (fol. 15b)
- 3कर्मणिपादस्तृतीयः । (fol. 21b)
- 4कन्सुपादश्चतुर्थः । (fol. 27b)
- 5उणादिपादः पंचमः । (fol. 35b)
- 6धातुसंबंधपादः षष्ठः । (fol. 45b)

For all other particulars see No. 279 of 1875-76 [= Serial No. 9 above].

कातन्त्रलघुवृत्ति

Kātantralaghuvṛtti

No. 11

97

1883-84

Size — 6½ in. by 10 ¼ in.

Extent — 204 leaves, 19 lines to a page, 15 letters to a line.

Description — Country paper very much worn out all round the margins. Devanāgarī characters, bold, clear writing, generally correct. Occasional marginal emendations in Śāradā and Devanāgarī characters. The first 3 leaves belong to a different and equally ancient looking Ms. of the same work and complete the gap left by the other Ms., which wants the first leaf. Fol. 30 numbered twice. Foll. 43-67 missing, fol. 218 half torn, a new copy of it giving the full text of the leaf is placed together with it. The last or 225th leaf a new copy. Otherwise the Ms. is complete and corresponds with occasional variations in reading to Nos. 279, 280 of 1875-76 [=Serial Nos. 9 and 10 above].

Age — Much old in appearance. The fact that the marginal notes are in Śāradā characters, as also the general make of the letters indicates a Kāśmīrian home for the Ms.

For all other particulars see the last two Mss. as also p. 57 of Dr. Bhandarkar's Report for 1883-84.

कातन्त्रविभ्रमसूत्र

Kātantravibhramasūtra

No. 12

476

1884-87

Size — 9 in. by 4½ in.

Extent — 2 leaves, 9 lines to a page, about 24 letters to a line.

Description — Country paper: Devanāgarī characters, bold and legible writing. Fairly correct and complete.

Age — Saṁvat 1861.

For all other particulars see No. 36 of 1872-73 [=Serial No. 13 below] or 217 of 1892-95 [=Serial No. 14 below].
The present Ms. gives only the Sūtras without the Avacūri.

कातन्त्रविभ्रमसूत्र
अवचूर्णिसहित

Kātantravibhramasūtra
with Avacūrṇi

No. 13

36
1872-73

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 5 leaves, 27 lines in a page, about 60 letters in a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters of the old Jaina kind with वृद्धमात्रास. Bold and legible writing. Fairly correct. Complete.

Age — Saṁvat 1710.

Author — The Avacūrṇi was composed at Dhanalakkapura, in Saṁvat 1675, in the reign of Jinacandrarāja, by Cāritrasimha Sādhu, pupil of Vācaka Matibhadragaṇi.

Subject — The Kātantravibhramasūtra consists of 22 verses, containing words and word-combinations of the same or similar sound, and susceptible of different meanings. The comm. on the same is named Avacūrṇi.

Begins — Text —

कस्य धातोस्तिबादीनांमेकस्मिन्प्रत्यये स्फुटं ।
परस्परविरुद्धाणि रूपाणि स्युस्त्रयोदश ॥ १ ॥

Com. — नत्वा जिनेंद्रं स्वगुरुं च भक्त्या
तत्सत्प्रसादात्सुसिद्धिशक्त्या ।
सत्संप्रदायादवचूर्णिमेतां
लिखामि सारस्वतसूत्रयुक्त्या ॥ १ ॥

प्रायः प्रयोगा दुर्ज्ञेयाः किल कातंत्रविभ्रमे ।
येषु मोमूढ्यते श्रेष्ठः शान्दिकोपि यथा जङ्गः ॥ २ ॥

Ends — Text —

ऋभणमातनोति
 निद्रयै किमपि जल्पति वस्तुद्वय्यं
 आशां विलोकयति सं पुनरेव धार्त्री
 भूतानि भूत इव दुर्षदकसभायां ॥ २२ ॥

इति कातंत्रविभ्रमसूत्रं समाप्तं ।

Com. — भुवं पश्यन्ति तथाविधाभिधेयवंध्या निरीक्ष्यंते ॥ २३ ॥

बाणाश्वषडिंदुमिते संवति धवलकूपुरवरे समुहे ।
 श्रीखरतरगणपुष्करसुदिवापुष्येष्टप्रकाराणां ॥ १ ॥
 श्रीजिनमाणिक्याभिधसूरीणां सकलसार्धभौमाणां ।
 पदे वरे विजयिषु श्रीमज्जिनचंद्रसूरिराजेषु ॥ २ ॥
 गीतिः । वाचकमतिभद्रगणेः शिष्यस्तदुपास्त्यवासपरमार्थः ।
 चारित्रसिंहसाधुर्व्यदधादवचूर्णिमिह सुगमां ॥ ३ ॥
 यल्लिखितं (मति?) मांघादनृतं प्रभोत्तरेत्र किंचिदपि ।
 तत्सम्यक्प्राज्ञवरैः शोभ्यं स्वपरोपकाराय ॥ ४ ॥

इति कातंत्रविभ्रमावचूर्णिः समाप्ता । संवत् १७१० वर्षे पोषमासे कृष्णपक्षे
 त्रयोदशी गुरुवासरे पटपटनगरे लिपिकृतमस्तिः श्रीः

Reference — See No. 789 of the Catalogue of Sk. Mss. India Office Library.

Printed from Indore, Rutlam, 1927. See India Office
 Printed Books, 1938, pp. 1286, 1973 [Catalogus Cata-
 logorum].

कातंत्रविभ्रमसूत्रम्
 तदवचूर्णिश्च

Kātantravibhramasūtra
 with its Avacūri

No. 14

217

1892-95

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — 2 leaves, 20 lines in a page, about 68 letters in a line.

Description — Country paper — Devanāgarī characters of the old
 Jaina type with षष्ठमात्रास. Hand-writing beautiful and legible.
 The Sūtras and their प्रतीक are written in red ink and the

Avacūri is written after the Sūtras in black. A later hand has inserted punctuation strokes and Avagraha marks in black ink in the body of the Sūtras. The Sūtras are complete and fairly correct; but the Avacūri breaks off suddenly in the middle of the 9th sūtra.

Age — Samvat 1693.

Author — Since the Avacūri is incomplete no particulars about its authorship could be known. But the beginning of this is the same as that of No. 36 of 1872-73 [= Serial No. 13 above]. So most probably the author also is Cāritrasimha Sādhu.

Begins — Text — Same as No. 36 of 1872-73 } [= Serial No. 13
Com. — Same as No. 36 of 1872-73 } above].

Ends — Text —

अन्याधयोऽसमस्तं स्यात् ये येषां चक्रिरे पदं ।

अज्ञेयस्तथा चान्यदज्ञेय ममीवयम् ॥ २१ ॥

इति कातंत्रविभ्रमसूत्रं संपूर्णम् ॥ संवत् १६९३ वर्षे फाष(?)ज्योघपुरि ॥

Reference — For subject matter etc. see no. 789 of the Catalogue of the Sanskrit Mss. in the India Office Library. Also No. 36 of 1872-73 [= Serial No. 13 above].

कातंत्रविभ्रमसूत्र-सटीक

Kātantravibhramasūtra
with Commentary

No. 15

530

1887-91

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 6 leaves, 20 lines to a page, about 52 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with partial
पुष्पमात्रा, bold and legible writing; the text in the centre in
thick letters. Use of red chalk. Generally accurate and
complete.

‡ [Des. Cat. Vol. II, Pt. II]

Age — Samvat 1715. The Report for 1887-91 by Dr. Bhandarkar gives no date. But we find at the end of the Com. the entry :—संवत् १७१५ वर्षे श्रीषोडनगरे...Is this the date of composition of the Avacūṛṇi ?

Begins — Text : कस्य धातोः etc.

Com. पंडित श्री१९ श्रीजयविजयगणिगुरुभ्यो नमः

नत्वा जिनेंद्रं स्वगुरुं च भक्त्या

तत्सत्प्रसादात्सुसिद्धिभक्त्या ।

तत्संप्रदायादवचूर्णिमेतां

लिखामि सारस्वतसूत्रयुक्त्या ॥ १ ॥

प्रायः प्रयोगा दुर्ज्ञेयाः किल कातंत्रविभ्रमे ।

येषु मोमुह्यते श्रेष्ठः शाब्दिकोपि यथा जडः ॥ २ ॥

कातंत्रसूत्रविसरः खलु सांप्रतं य-

च्चातिप्रसिद्ध इह चातिखरो गरीयान् ।

स्वस्येतरस्य च सुबोधविवर्धनार्थ-

स्तिबत्वं(?) ममात्र सफलो लिखनप्रयासः ॥ ३ ॥

प्रणम्य परमं ज्योतिर्बालानां हितकाम्यया ।

वक्ष्ये संक्षेपतष्टीकां स्पष्टां कातंत्रविभ्रमे ॥ ४ ॥

दुर्दांतशाब्दिकंमन्यदर्पसर्पैकजांगुली ।

नित्यं जागर्तुं जिह्वाग्रे विशेषविदुषामयं ॥ ५ ॥

तत्रायमाद्यश्लोकः कस्य etc.

Ends — Text - असतीति कथं साधु करतीति तथापरं ।

कथमेतानि साधूनि बोध्यते वच्यते सह ॥ ३१ ॥

इति श्रीकातंत्रविभ्रमः सूत्रतः समाप्तः ॥ लिपीकृतं श्री७श्रीजयविजयगणि-
शिष्यम् । शुभविजयं ॥

Com. द्विस्योर्हसादिति सलोपः । स्रोत्रिसर्गः व्ययनीकं सिद्धं ॥ ३१ ॥ इषि

कातंत्रविभ्रमावाचूरिः संपूर्णः ॥ अवावः अनानः अनेनेः अवावः अक्षोर्षोः
अचोक्रोः अचर्चाः अचर्धाः मारिरेकाममामीमिलेमामिसीमीमाम असीदावा ।

इति कातंत्रविभ्रमप्रयोगाः प्रसंगतो लिखिताः ॥ संवत् १७१५

It will be thus seen that we have here 31 (and not the usual 20-22) verses. Some must certainly have been added later on as the com. remarks :— अन्येपि केचिद्विभ्रमप्रयोगा लिख्यन्ते । For all other particulars see 36 of 1872-73 [= Serial No. 13 above]

Reference — See *Jinaratnakōśa*, Vol. I, p. 83 and *New Catalogus Catalogorum*, Vol. III, p. 318.

कातन्त्रविस्तर

Kātantravistara

No. 16

278
1880-81

Size — 10½ in. by 3½ in.

Extent — (122-17=) 105 leaves, 7 lines to a page, 36 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters; legible and generally correct writing with occasional marginal notes and emendations. Margins of some leaves worm-eaten. Wants leaves 1, 3-7, 13-17, 33, 34, 47, 60, 69, and 120. Contains the Kāraka section only. Complete in four Prakaraṇas or Pādas.

Age — Śamvat 1599.

Author — Vardhamāna, the Upādhyāya of Karṇadeva.

Subject — Kātantravistara seems to be a very profuse commentary on the Kātantrasūtras, probably also on Durgācārya's Vṛtti on the Kātantrasūtras. Its object seems to be to supply the omissions and thus make Kātantra a perfect system as erudite as the others. For instance in the course of explaining the Sūtra अव्ययाच्च the author launches into a long list of the *avyayas* and their various significations, extending over nearly 20 pages; and similarly elsewhere. In doing so the author has often to draw upon grammarians of other schools which are collectively designated here as अन्यतंत्र. The Kāraka section is divided into four parts: foll. 1-61, 61-85, 85-103, 103-122. In illustrating particular grammatical uses the author gives examples which appear like quotations from different Kāvya etc. though he never mentions any authorities.

Begins — वा तृतीयासप्तम्योः (2. 4. 2 of Dr. Eggeling's edition) अव्ययी-
भावसमासादकारांतातृतीयासप्तम्योः स्थाने इम्भवति वा । उपकुंभम् ।
उपकुंभेन उपकुंभं । उपकुंभे ॥ वचनादिह पूर्वोक्तवाविकल्पः स्यादितिह
वाग्रहणम् ॥ ऋध्यर्थनदीवंश्यान्ता नित्यं सप्तम्याः ॥ अम्भवति । वंशा
भरद्वाजादयः । तेषु भवो वंश्यः ॥ ऋध्यर्थस्य । गण्डिकानामुदेराधिक्यं सुग-
न्दिकं । सुमगधं ॥ etc.

Ends — इन्द्रोणोसूयोः ॥ उपसज्जनयोस्तद्धितलुकि स्त्रीत इन्द्रवति ॥ पंचमिर्गोष्ठीभिः
 क्रीतः पंचगोणिः । पंचसूविः ॥ इति श्रीमत्कर्णदेवोपाध्यायश्रीवर्धमान(न)-
 विरचिते कातंत्रविस्तरे कारके चतुर्थपादः समाप्तः ॥ संवत् १५९९ समये
 फाल्गुन सुदि ११ गुरौ मिश्रश्रीरघुनाथेनालेखि श्रीवीरसेनात्मजश्री-
 लक्ष्मणस्य पाठार्थमिदं पुस्तकं । श्रीकालभैरवाय नमः. On the obverse
 side of the same leaf we have the remark - भोज्ञाकुजरजी
 सुत देवरामभाणदजी भाणीनु प्रकीभाकौमदी छे । श्रीकछदेसे श्रीभुज-
 नगरमप्येरेछे श्रीमालीमाते छे ॥

Reference — This work is frequently quoted in Bopadeva's *Kāma-
 dhenu*. A commentary on it by महामहोपाध्याय पृथ्वीधर is noticed
 by R. Mitra in his descriptive catalogue of Grammar Mss.
 of the A. S. B., as also in the Benaras Sanskrit College
 Catalogue, p. 448. Two other Mss. of *Kātatantravistara*,
 one nearly complete, are also mentioned on the same
 page. Cp. further the Catalogue by Haraprasādashastrī
 of the Nepal Durbar Library Mss. p. 158 ff.

For other Mss. see *New Catalogus Catalogorum*, Vol. III,
 p. 313.

कातंत्रवृत्ति

Kātatantravṛtti

No. 17

59

1873-74

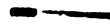
Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 40 leaves, 13 lines in a page, about 40 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास, bold and legible writing, fairly correct. The paper has become very brittle and must be handled carefully. one corner has given way. Only the Ākhyāta section consisting of 8 pādas. Complete.

Age — Much old in appearance.

See No. 8 of 1868-69 [- Serial No. 19 below].

कातन्त्रवृत्तिविवरणपञ्जिका

Kātantravṛttivivarana-
pañjikā

No. 18

79
1871-72

Size — 8½ in. by 3½ in.

Extent — 152 leaves, 10 lines in a page, about 40 letters in a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with वृद्धमात्रास, bold and fine writing, but now grown quite indistinct in many places, on account of the wear of time; the first leaf has become very unintelligible, borders of many leaves spoilt. Very old and worn in appearance. Incomplete. All the leaves have a small square, left blank in the middle with a hole therein; some leaves have short explanatory notes in the margin.

Age — Seems to be of a very old date.

Author — Trilocanadāsa.

Subject — A commentary on Kātantra Vṛtti, which is itself a commentary by Durgasīmha, on the Kātantravyākaraṇa of Śarvavarman. This Ms. contains only the Ākhyāta section, with seven Pādas complete and only a part of the eighth Pāda.

Begins — ॐ नमो वागीश्वराय ॥ अथ ॥ इह यद्यपि प्रश्नानंतर्यारंभाधिकारेष्वथशब्दो वर्तते तथाप्यानंतर्यार्थ एव युज्यते । तथाहि प्रश्नः पर्यनुयोग उच्यते । The colophon at the end of the 2nd pāda runs thus - इति त्रिलोचनदासविरचितायां दुर्गसिंहोक्तकातन्त्रवृत्तिविवरणपञ्जिकायामाख्यते द्वितीयः पादः समाप्तः ॥

A similar colophon with some changes occurs at the end of each Pāda.

Reference — See Nos. 740 and ff. of Prof. Eggeling's Catalogue of the Sk. Mss. in the India Office Library. Also *Jinaratna-kośa*, Vol. I, p. 83, and *New Catalogus Catalogorum*, Vol. III, pp. 310-311.

कातन्त्रव्याकरण वृत्तिसहित

Kātantra grammar with
a Commentary

No. 19

8
1868-69

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 78 leaves; 8 lines in a page, about 28 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters of an old type with पृष्ठात्रास, fairly correct, bold and legible writing, borders of most of the leaves are considerably damaged; especially of the first ten leaves. The margins which are broad contain running explanations on the text, which are a mixture of Sanskrit and Hindi. Complete up to the end of the Taddhitaparakaraṇa.

Age — Śamvat 1504.

Author — Sarvavarman, of the original aphorisms; and Durgasimha, of the commentary which is perpetual and very concise.

Subject — Aphorisms on grammar, with a commentary. The topics treated are संज्ञा, स्वरसंधि, प्रगृह्य, व्यञ्जनसंधि, विसर्गसंधि, सन्धे-संज्ञा, शब्दसाधन, क्करक, समास and तद्धित. Thus the arrangement of the Kātantrasūtras is different from Pāṇini's.

Begins — ॐ नमः सरस्वत्यै । नमो गुरुभ्यः ।

देवदेवं प्रणम्यादौ सर्व्वज्ञं सर्व्वदर्शिनं ।

कार्तत्रस्य प्रवक्ष्यामि व्याख्यानं ज्ञान्वैर्वर्मिकम् ॥

सिद्धो वर्णसमाम्नायः । सिद्धः खलु वर्णानां समाभ्नायो वेदितव्यः । न पुनरन्योपदेष्टव्य इत्यर्थः ।

Ends — इति दौर्गसिद्धां वृत्तौ तद्धितप्रकरणं समाप्तं ॥ संवत् १५०४ चर्षे मार्गशीर्ष-मासे अथेह श्रीमहिलाविप्राये राठकश्रीषीमाविजयराज्ये मलिकश्रीमूले मलिकलुब्राणप्रतिपत्तौ पठनार्थं चतुष्कवृत्तेः पुस्तिका कलिकृत ।

Reference — The sūtras with Durgasimha's Vṛtti and extracts from other commentaries have been edited by Prof. J. Eggeling in the Bibl. Indica Series. See pp. 1-4 of 'A Descriptive Catalogue of Sk. Mss. in the library of the', A. S. B. by R. Mitra, Pt. I.

कान्तरशिक्षासंदोहः

Kātantra-Sīkṣā-sandoha

No. 20

486
1886-92

Size — 9 in. by 4 in.

Extent — 25 leaves (with leaf 2 missing), 9 lines in a page, about 32 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing. Fairly correct and complete, except leaf 2 missing.

Subject — The Ms. really contains firstly some thing like ~~वार्तिकः~~ in a metrical form, relating to Kātantra grammar (l. 1-19), secondly Uṇādisūtras consisting of five sections (l. 19-23), thirdly, a number of Paribhāṣās (l. 23-25) and lastly, Śīkṣāsandoha, a short section dealing with the ~~वर्णानाम्नि~~.

Begins — उक्तानुक्तदुस्तकानां चिंता यत्र प्रवर्तते ।
 तच्छास्त्रं वार्तिकं प्राहुर्वार्तिकज्ञा विपश्चितः ॥ १ ॥
 यत्ततः पूर्वकालार्थं न ब्रवीति स नीहतां ।
 अतः सांनिध्यबोधाय आदिशब्दं प्रवक्ष्यते ॥ २ ॥
 यदाख्यानाय सूत्रं स्यात्सूत्रमारभ्यते च यैः ।
 विनासूत्रं यदुभ्यसिर्विशब्दो न तदुच्यते ॥ ३ ॥
 सिद्धो ॥
 संज्ञा च परिभाषा च विधिर्नियम एव च ।
 प्रतिषेधोधिकारश्च वृद्धिं सूत्रलक्षणं ॥ ४ ॥
 अतिदेशोनुवादश्च विभाषा च निपातनं ।
 एतच्चतुष्टयं ज्ञात्वा दशधा सूत्रमुच्यते ॥ ५ ॥

Ends — हकारं पंचमैर्युक्तमंतस्थाभिश्च संयुतं ।
 उरस्यं तं विजानीयात्कंठ्यमाहुरसंयुतं ॥ १ ॥
 इति कांतरे शिक्षासंदोहः समाप्तः । इति कालापल्याकर्णं (रण) सूत्राणि
 संपूर्णं ॥ मालपुरे ऋषिजिह्वादि (?) ॥ श्री ॥ ५२५ अं ॥

The sections of this correspond with the sections of the Sūtrapāṭha. The work is meant to explain and complete the Sūtrapāṭha. The metrical form is presented till कृत्सूत्रतः पंचमः पादः (fol. 18 a) after which the 6th पादः is nothing but the 6th पादः of the कृत्प्रकरण of the usual सूत्रपाठः, ending with अवर्णाद्दो इतिः ॥

The उणादिसूत्रs beginning with नमस्कृत्य गिरि etc., the परिभाषाs and the शिक्षासंदोह tally exactly with those in 531 of 1887-91 [= Serial No. 29 below].

Reference — Extract from this Ms. is given on pp. 15 and 16 of Dr. P. Peterson's report for 1886-92. The form of वार्तिकs given to the first part of this Ms. probably explains the colophon इति वृत्तित्रयवार्तिकानि समाप्तानि in 484 of 1886-92. [= Serial No. 23 below]. See *New Catalogus Catalogorum*, Vol. III. p. 318.

कातन्त्रसूत्रपाठ

Kātantrasūtrapāṭha

No. 21

98

1883-84

Size — 10 in. by 5½ in.

Extent — 25 leaves, 22 lines to a page, 25 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, bold legible and correct writing, sides slightly worn out. Complete. Contains the usual सूत्रपाठ (foll. 1-23b) with the omission of the concluding Sūtra अवर्णादूटो वृद्धिः alone. Next come the परिभाषासूत्रs and बलाबलसूत्रs, followed by शिक्षासूत्रs as in 5 of 1877-78 [=Serial No. 24 below]. Complete.

Age — Does not seem to be old. The Ms. has on the cover the name सिद्धो वर्णादिशिक्षासूत्राणि का. भ. विजयकीर्तिसिद्धं पुस्तकं in the same hand as the rest of the Ms.

कातन्त्रसूत्रपाठ

Kātantra-sūtrapāṭha

No. 22

281

1875-76

Size — 14 in. by 6 in.

Extent — 13 leaves (2 fly-leaves, one at either end), 12 lines to a page, about 40 to 45 letters to a line.

Description — Smooth country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, erasures made by yellow powder and corrections marked in the margins. Complete : Consisting of

1 संज्ञापादः	1-8 आख्यातप्रकरणे पादाः
2-6 संधिप्रकरणे पादाः	1-6 कृत् and other suffixes
1-7 नामप्रकरणे पादाः	पाद 5 being devoted to the
the last four being named	उणादिस.
कारक, समास, तद्धित and स्त्रीप्रत्यय.	

The तद्धितपाद in metrical form — a fact not noted before. Similarly स्त्रीप्रत्ययपाद.

Age — appears to be a new copy.

Author — Śarvavarman.

Subject — The Sūtrapāṭha of the Kātantra school of grammar.

Beginnings — ॐ नमः सरस्वत्यै । ॐ सिद्धो वर्णसमाम्नायः । एतन्न चतुर्दश्याङ्गौ स्वराः । दश समानाः । तेषां द्वौ द्वाकन्थोन्यस्य सवर्णौ । पूर्वो ह्रस्वः । पूर्वस्य क्युर्वाञ्छवि षकब्ध्या । परो दीर्घः etc.

Ends — अवर्णाद्दो वृद्धिः ॥ कृत्प्रकरणे धातुसंबंधपादः षष्ठः ॥ एते शर्मवर्माचार्य-विरचिता कातंत्रसूत्रा (?) समाप्ता कृता ॥

Colophon — The usual colophon however runs :—

इति लघुवृत्तौ संधिप्रकरणे संज्ञापादः प्रथमः etc.

Reference — For some account of the history of the Kātantra school see R. Mitra's Descriptive Catalogue of the Bengal Asiatic Society Library, Part I, and Vol. I of Notices of Sk. Mss., second series, by Haraprasāda Shastri, preface. The Sūtras with Durgasiṃha's Vṛtti and extracts from other commentaries have been edited by Eggeling in the Bibl. Ind. Series.

The fact that the Ms. comes from Kāśmīra and that the Colophon mentions in many places the लघुवृत्ति as also the correspondence of the text of the सूत्रs of this Ms. with that of 279-280 of 1875-76 [= Serial Nos. 9-10 above] clearly shows that the Sūtrapāṭha of this Ms. follows that given in सुबुक्क's लघुवृत्ति. That this Sūtrapāṭha is diffe-

rent from that of Professor Eggeling's edition which is based on Indian Mss., is clearly seen from the list of *variae lectiones* printed in Appendix II, p. cxxxiv of Dr. Bühler's Report for 1875-76.

कतन्त्रसूत्रपाठ

Kātantra-sūtrapāṭha

No. 23

484
1886-92

Size — 9 in. by 4 in.

Extent — 19 leaves, 10 lines in a page, about 36 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing. Fairly correct. Complete.

Subject — The Ms. contains the Sūtras of the Kātantra grammar, followed by the Kārikās of Anīṭ, Seṭ and Veṭ roots. The Sūtras consist of 5 sections dealing with Saṁdhi, 6 sections dealing with declension and nominal formations, 8 sections dealing with verbs, and the rest dealing with Kṛt suffixes.

Begins — गंभीरमधुरापारशब्दसागरमंदिरं ।
शीरं मंदरवद्दोरं सेवे सद्गुणसुंदरं । (?)

श्रीपार्श्वनाथाय नमः । सिद्धो वर्णसमाम्नायः ।

At the close of the sections dealing with names we have,

निधाय पार्श्वं हृदि पार्श्वपार्श्वं
गुरोः प्रसादादिति शब्दशास्त्रे ।
सूत्राणि नाम्नां लिखति स रत्नः (?)
प्रमोदपूरेण मतिप्रवृद्धयै ॥ १ ॥
स कोपि जयतु स्वामी यद्गुणक्षीरसागरे ।
स्नानं रचयतां पुंसां रत्नत्रितय(?) मुञ्जकं ॥ २ ॥
प्रबोधायाल्पबुद्धीनां विहिते सर्ववर्मणा ।
कातंत्रेण समाप्तोयं नामसूत्रसमुच्चयः ॥ ३ ॥

There are apparently only 4 पादs in this Ms. devoted to कृत् suffixes. The fifth पाद which is devoted to उणादिसु

present in a very different form but is called in the Colophon on leaf 18, इति वृत्तित्रयवातिकानि समाप्तानि ॥ The sixth पाद is absent altogether. Then follows the अनिद-कारिकाः :—अनिदस्वरांतो भवतीति दृश्यताम् etc. :—

(for this कारिका and its commentary see No. 478 of 1886-92).

Ends — एतेषां धातूनां लिट्पुषादेर्कं इति ङप्रत्ययः दिवादयरः (?) ॥ ४०० ग्रं.

Reference — Cf. 281 of 1876-76.½ [= Serial No. 22 above]. The two Mss. differ considerably.

कातन्त्रसूत्रपाठ

Kātantra-sūtrapāṭha

No. 24

5

1877-78

Size — 9½ in. by 3½ in.

Extent — (2 to 15 =) 14 leaves, 11 lines to a page, 42 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रा, bold legible and correct writing. Square blanks in the centre. Margins carefully ruled. Red *tilakas* in the centre and the side margins. Wants the first leaf; otherwise complete,

Age — Old in appearance.

Subject — The Ms. contains the Sūtrapāṭha of the Kātantra grammar (foll. 2-foll. 14a) the परिभाषा, and the शिक्षा. The text corresponds with that of 531 of 1887-91 [=Serial No. 29 below], except for the fact that the last seven परिभाषा are classed separate as बलबलसूत्राणि and the last verse of शिक्षा beginning with हकारः पंचमैः etc. is here omitted,

कातन्त्रसूत्रपाठः
लिङ्गानुशासनं च

Kātantrasūtrapāṭha and
Liṅgānuśāsana

No. 25

276

1880-81

Size — 4½ in. by 10½ in.

Extent — 42 leaves (2-15, 17-44), 8 lines to a page, 30 letters to a line.

Description — Country paper, very much worn out all round. Devanāgarī characters with partial पृष्ठमात्रसः. Clear, legible and correct writing. Margins ruled and red chalk much used. Wants foll. 1 and 16. Incomplete towards the end. The Ms. contains the usual सूत्रपाठ (foll. 2-34b), the परिभाषासूत्रसः and बलाबलसूत्रसः (foll. 34b-36), शिक्षासूत्र (fol. 36b), लिङ्गानुशासनं of the Kātantra grammar (foll. 36b-43a) and धातुपाठ, which is incomplete.

Age — much old in appearance.

Begins — The लिङ्गानुशासनं begins :

स्त्रीपुंनपुंसकत्वेन भिन्नं येन चराचरं ।

लिङ्गं जयति तद्वित्यमशेषागमकारणं ॥ १ ॥

स्त्रीपुंनपुंसकानि स्वार्थे सिद्धानि लोक्तो यानि ।

तानि त्यक्त्वा (? त्वा) र्थाभिः क्रमशो वदयेवशिष्टानि ॥ २ ॥

Ends — भानंत्यादिह शब्दानां लिङ्गानामप्यनंतता ।

सुवर्णैर्घटितं किञ्चिद्दालानां मुखमंडनं ॥

एवमेकत्वे आर्याच्छासी ८६ षडशीति ॥ इति दुर्गात्मकृतं लिङ्गानुशासनं समाप्तं ।

The other works including the धातुपाठ contain the usual text. Cf. 531 of 1886-91 [= Serial No. 29 below] and 252 of 1884-86 [= Serial No. 36 below].

कातन्त्रसूत्रवृत्ति
दौर्गसिंही

Kātantrasūtravṛtti
Daurgasiṃhī

No. 26

2
1877-78

Size — 9½ in by 3½ in.

Extent — 43 leaves, plus 3 extra leaves (after fol. 21, given Nos. 19, 20, 21), 10 lines to a page, 44 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with वृहमात्रास. Margins ruled, and square blanks in the centre. Clear, legible and correct writing, occasionally corrected in the margins. Foll. 19-21 with 9 lines to a page are extra and must have belonged to a different Ms. of the same work with the Ākhyāta-vṛtti, the fifth Pāda of which ends on fol. 35a. The sixth wants only the last few lines. Incomplete.

Age — Not very old in appearance.

Reference — See *New Catalogus Catalogorum*, Vol. III, pp. 309-310.

कातन्त्रसूत्रवृत्ति
दौर्गसिंही

Kātantrasūtravṛtti
Daurgasiṃhī

No. 27

3
1877-78

Size — 9½ in. by 3½ in.

Extent — 53 leaves, 9 lines to a page, 42 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with वृहमात्रास, bold, clear and legible writing. Fairly accurate, occasional marginal notes. Margins carefully ruled, red chalk much used in the earlier part. Square blanks and *tilakas* in the centre and the side margins. Fol. 32 numbered twice. The last 7 leaves and leaves Nos. 4-6 have no *tilaka* marks. The Ms. contains the Vṛtti upto the end of Taddhita section.

Age — The Ms. is not very old in appearance.

कातन्त्रसूत्रवृत्ति
दौर्गसिंही

Kātantrasūtravṛtti
Daurgasimhī

No. 28

279

1880-81

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 65 leaves, 10 lines to a page, 30 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with partial
पृष्ठमात्रास. Bold and legible writing, fairly accurate. Square
blanks and red *tilakas*. Margins ruled, numerous marginal
notes all round. Incomplete — goes as far as the तद्धितप्रकरण
pp. 1-151 of Prof. Eggeling's edition.

Age — The Ms. is old in appearance.

Author — Of the Sūtras Śarvavarman and of the Vṛtti Durgācārya.

Subject — The standard commentary of the Kātantra school called
Daurgasimhī after its author. The marginal notes are
anonymous.

Begins — ॐ नमो जिनाय ।

देवदेवं प्रणम्यादौ सर्वज्ञं सर्वदर्शिनं ।

कार्तत्रस्य प्रवक्ष्यामि व्याख्यानं शार्व्ववर्मिकं ॥ १ ॥

सिद्धो वर्णसमाज्ञायः ॥ सिद्धः खलु वर्णानां समाज्ञायो वेदितव्यः । न
पुनरन्यथोपदेष्टव्य इत्यर्थः । सिद्धस्यदोत्र नित्यार्थे निष्पन्नार्थे प्रसिद्धार्थो वा ।
etc.

Ends — इति दौर्गो तद्धितप्रकरणं समाप्तं । सं. १५०१२ (१५१२) वर्षे आसोजषदि
२ बुधे श्रीकुंभमेरमध्येमु— (The name carefully painted over)
स्वपठनार्थमलेखि ।

कातन्त्रसूत्राणि

Kātantrasūtrāṇi

No. 29

531

1887-91

Size — 9 in. by 4 in.

Extent — 35 leaves, 7 lines to a page, about 34 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, clear and legible writing. Fairly accurate and complete. The first and the last three or four leaves, especially the first and the last, rather damaged.

Age — Samvat 1791.

Begins — गंभीरमधुरापारशब्दसागरमंदिरं ।

शीरं मंदरवह्नीरं सेवे सद्गुणसुंदरं ॥ १ ॥

श्रीपार्श्वनाथाय नमः । सिद्धो वर्णसमाज्ञायः etc.

We have in this Ms. also the same three verses at the close of the sixth Pāda of Nouns.

Ends — अवर्णाद्भूतो वृद्धिः । इति कृतसूत्रतः षष्ठः पादः ॥ ॐ नमः पार्श्वाय । समाप्ताः कृतः ॥

The Uṇā dipāda of No. 281 of 1875-76 [= Serial No. 22 above] is here called simply कृतसूत्रतः पंचमः पादः. Then follow the Uṇādisūtras, which begin on fol. 28b.

नमस्कृत्य गिरं भूरि शब्दसंतानकारिणं ।

उणादयोभिधास्यंते बालस्युत्पत्तिहेतवः ॥ १ ॥ कृवापाजिमि etc.

and end (fol. 33b) —

शब्दानामनंतस्वादस्युत्पत्तिर्दाशितास्ति न हि येषां

तेषां तज्ञैः कार्यमुत्पाद्यं युक्तितो धातोः ॥ १ ॥

इत्युणादौ सूत्रतः प्रकीर्णकपादः पंचमः ॥ समाप्ता षुणादयः ।

After which again follows an enumeration of some परिभाषाs of कातंत्र grammar, although they may as well be said to belong to all grammars. The first of these is एकदेश-विकृतमनन्यवत् (fol. 33b) and the last लक्षणसंनिपाते तदनुपरोष्य कार्यम् (fol. 35a) । इति कातंत्रे परिभाषासूत्रसंदोहः समाप्तः ।

Lastly follows the Śikṣā of the Kātantra grammar, which begins — (extending to some 7-8 lines)

अष्टौ स्थानानि वर्णानामुरः कंठः शिरस्तथा ।

जिह्वामूर्लं च दंताश्च नासिकोष्ठौ च तालु च ॥ १ ॥

and ends (fol. 35b) —

हकार(? रं)पंचमैर्युक्तमंतस्थाभिश्च संयुतं ।

उरस्यं तं विजानीयात्कंठ्यमाहुरसंयुतं ॥ १ ॥

इति कातंत्रे शिक्षासंदोहः समाप्तः ॥ मिति चैत्रशुक्लनवमी भोमबासरे संवत् १७९७.

This Ms. seems more reliable regarding the Text of the Sūtras than the other two. It is also older. For the उणादिसूत्र see No. 1361 of 1887-91 [= Serial No. 1 above] with which the text of this Ms. corresponds. The शिक्षा-संदोह corresponds with No. 486 of 1886-92 [= Serial No. 20 above] and the परिभाषा given here tally with those in the same No.

कातन्त्रोत्तरं सिद्धानन्दापरनामकम्

Kātantrōttaram
Siddhānandāparanāmakam

No. 30

487
1886-92

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 30 leaves, 10 lines in a page, about 32 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing fairly correct. Complete.

Age — Samvat 1800.

Author — Vijayānanda. May he be the same as the author of Kriyākalāpa and Dhātuvṛtti ?

Subject — A commentary on the Kātantrasūtras. The Ms. contains only the समासप्रकरण.

Begins — ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नाम्नां ॥ वस्तुवाचीनीति । ननु किं भावरूप-मयाभावरूपं यदि बोधयोरुपमाहोस्विन्नावाभावविनिर्मुक्तं वस्त्विति ।

Ends — पुंस्कारोच्चि च दृश्यते । बोधवति तु वेदं व्यङ्ग्यम् । भवो भोजनमित्यादि ॥

Colophon — इति विजयानन्दविरचिते कातन्त्रोत्तरे सिद्धानन्दापरनाम्नि समासप्रकरणे समाप्तं ॥ संवत् १८००.

Extract on p. 16 of Dr. P. Peterson's. Report for 1886-92.

चतुष्कव्यवहार

Catuṣkavyavahāra

No. 31

1344

1884-87

Size — 9½ in. by 3½ in.

Extent — 7 leaves, 12 lines to page, about 34 letters to a line.

Description — Old country paper. Devanāgarī characters with occasional वृहमात्रा's. Square blanks in the centre. Marginal notes in one or two places. Writing on the whole clear and legible. Generally correct, but in complete.

Age — The Ms. appears much old.

Author — Dhanaprabhasūri.

Subject — A commentary on Durgasimha's well-known Vṛtti on the Kātantrasūtras, so called apparently because of the fourfold division into संधि, नामचतुष्टय, आख्यात and कृतं of the Kātantrasūtras. The present Ms. ends only with the third chapter of the संधिप्रकरण, and a few lines more.

Begins — नमो विन्नराजाय ।

नश्वा जिनं गुरोः संप्रदायात् ग्रंथः स उच्यते ।

चतुष्कव्यवहाराख्यः श्रीधनप्रभुसूरिणा ॥ १ ॥

Then the author goes on to explain at length in the next two pages the introductory verse देवदेवं प्रणम्यादौ etc. of दुर्गसिंह's Vṛtti: thus - दिव् क्रीडाविजगोषणे दिव् । दीव्यतीति अच् । etc.

This seems to be an altogether unknown gloss on दुर्गसिंह's वृत्ति.

Reference — The *New Catalogus Catalogorum* (Vol. 6, p. 338) records this single manuscript of the Catuṣkavyavahāra. *Jinaratnakośa* Vol. I, p. 117.

दुर्गसिंहवृत्तिः दुण्डकसहिता

Durgasimha-vṛtti
with Dhunḍhaka

No. 32

239

1895-98

Size — 13½ in. by 5½ in.

β [Des. Cat. Vol. II, Pt. II]

Extent — (87-3 =) 84 leaves, 18 lines to a page; about 56 letters to a line.

Description — Old country paper. Devanāgarī characters. The Vṛtti is written on the left side of the page and the Dhunḍhaka on the right in smaller character. The Ms. exceedingly damaged. The leaves fragile and very much soiled, leaves 1, 52, and 74 are missing. Generally correct. Incomplete, i. e., only up to the end of the तद्धितप्रकरण from the beginning.

Age — Śamvat 1467.

Author — Of the Vṛtti Durgasimha.

Subject — A gloss on Durgasimha's well-known commentary on the Kātantra Sūtras.

Begins — Vṛtti - सिद्धो वर्णसमाज्ञायः । सिद्धः खलु etc.

Dhunḍhaka - सिद्धो वर्णसमाज्ञायः ॥ विधू शास्त्रमांगन्ययोः । etc.

Ends — Vṛtti - स्वादुसृद्धोस्वत् । अ । एवमन्येष्यनुसर्तव्याः ॥ इति दौर्गसिंहवृत्तौ तद्धितप्रकरणं ।

Dhunḍhaka : द्वारादीनां चापदाद्योरचिवृद्धिः । इति दौर्गसिंहवृत्तौ तद्धितप्रकरणं हुंढकम् ॥ संवत् १४६७ etc. including the name of the writer.

Reference — The Kātantra Sūtras with Durgasimha's Vṛtti and extracts from other commentaries have been edited by J. Eggeling in the Bibliotheca Indica Series.

दौर्गसिंहो वृत्ति

Daurgasaimhi Vṛtti

No. 33

478

1884-87

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — 64 leaves, 8 lines to a page, about 24 letters to a line.

Description — Old country paper. Devanāgarī characters with occasional ṣṣmatra's. An indifferent but fairly legible hand. The edges and sides of the leaves very much damaged

and worm-eaten so as to destroy the numerous marginal notes. Generally correct but quite fragmentary – wanting the beginning and end. Begins on folio 22a with a portion of आख्यात द्वितीयपाद and ends on folio 85b with षष्ठपाद with a little of सप्तम.

Age — Seems to be considerably old.

Author — Durgasimha after whom it is called.

Subject — A concise commentary on the Kātantra Sūtras.

Begins — ...स्तीति इरनुबंधाद्वा वक्तव्यम् । अरुधत् । आरोत्सीत् etc.

Ends — दहिदुहिमिहिरिहिरुहिलिहिलुहिनहिवहेर्हात् । एभ्यो दशभ्योऽसार्वधातुकमनिद्भवति । दह । दग्धा । दिह । दिग्धा । दुह । दोग्धा । मिह । मेढा । रिह । रेढा । रुह । रोधा । लिह । ले

Reference — India office catalogue Ms. 730 and ff. The Sūtras of Kātantra grammar with this वृत्ति and extracts from other commentaries have been edited by J. Eggeling.

दौर्गसैही वृत्ति

Daurgasaimhī Vṛtti

No. 34

479

1884-87

Size — 12 in. by 5 in.

Extent — 80 leaves, 9 lines to a page, 32 letters to a line.

Description — Old country paper, very much damaged all round and worm-eaten. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रा, writing bold and legible generally. A marginal commentary only portions of which are legible, fairly accurate, quite fragmentary, many intervening leaves probably missing. Begins with कारकस and ends with अष्टम पाद of आख्यात. Wanting both the beginning and the end.

Age — Seems to be considerably old.

Begins — अन्य एभिर्योगे ङिगात्पञ्चभिर्भ्यति । पूर्वो ग्रामात् । etc.

Ends — बुद्धिरादौ लभे इत्येवमादयः । इति दौर्गसैह्यां वृत्तौ व्याख्याते अष्टमः पादः समाप्तः ।

For all other particulars see No. 478 of 1884-87 [=Serial No. 33 above].

दौर्गसैही वृत्ति

Daurgasaimhī Vṛtti

No. 35

480

1884-87

Size — 10½ in. by 5 in.

Extent — 9J leaves, 7 lines to a page, 26 letters to a line.

Description — Old country paper, very much soiled. The edges all worn out or worm-eaten so as to destroy some of the marginal notes which abound on the first few pages. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रा, clear and legible writing. It begins with the beginning and goes down upto Taddhita. Leaves 68 and 76 are missing. Generally correct and incomplete.

Age — Samvat 1525.

Begins — ॐ नमः सारदायै ॥

देवदेवं प्रणम्यादौ सर्वज्ञं सर्वदर्शनं ।

कार्तत्रस्य प्रवक्ष्यामि व्याख्यातं शार्ङ्गवर्मिकम् ॥ १ ॥

सिन्धो वर्षसमाप्तयः etc.

Ends — स्वादु मृदु । श्वन् । स्व । एवमन्येष्वनुसर्तव्याः ॥ इति दौर्गसैह्यां वृत्तौ तद्वित-
प्रकरणं समाप्तम् ॥— संवत् १५२५ महाराजाधिराजश्रीमहिम्मवराज्ये
धवलकप्रशासकमुफरेपुरे जोसीसुराकेन चतुष्कवृत्तेः पुस्तकमिदमलेखि ॥

For all other particulars see No. 478 of 1884-87 [=Serial No. 33 above].

धातुपाठ

Dhātupāṭha

No. 36

252
1884-86

Size — 11½ in. by 5½ in.

Extent — 20 leaves, 9 lines in a page, about 32 letters in a line.

Description — Foreign paper, Devanāgarī characters, with पृष्ठमात्रास.
Fairly correct, bold and legible writing, borders spoilt.
Explanatory notes written in the margin. Complete.

Age — Samvat 1576.

Author — Śarvavarman.

Subject — Dhātupāṭha, forming part of the Kātantra grammar.

Begins — ॐ नमः सिद्धेभ्यः ।

धातुपाठः कृतो येन कातंत्रस्यार्थसिद्धये ।
तस्मै स्वस्त्यस्तु विदुषे सततं शर्षवर्मणे ॥ भू सत्तायां ॥

चिती संज्ञाने ॥.....

Ends — संख्याने सर्वधातुनामतेषामेकसंख्याया ।

अष्टादशशतान्येकमवस्थुत्तरतां ययुः ॥ १४ ॥ धातुसंख्या १८९१.

संवत् १५७६ वर्षे श्रीधनौषध्रंणे चंद्रे प्रमथैत्याख्ये मूलसंज्ञे
भारतीगळे बलात्कारगणे श्रीकुंदकुंदाचार्यान्वये महारकभ्रोपघ्नविदेवास्तत्पट्टे
महारकभ्रिदेवैद्रकीर्तिदेवास्तत्पट्टे महारकभ्रिविद्यानदिदेवास्तत्पट्टे महारक-
भ्रोमह्निभ्रुषजदेवास्तत्पट्टे महारकभ्रिलक्ष्मीचंद्रदेवोपदेशा ... Here ends
the Ms.

पञ्जिकादुर्गप्रबोध

Pañjikādurgaprabodha

No. 37

44
1880-81

Size — 14½ in. by 1½ in.

Extent — (232 - 1 =) 231 leaves, 4 to 6 lines to a page, about
70 letters to a line.

Description — The Ms. is written on palm leaves in bold and careful Devanāgarī characters with वृहमात्रास. The leaves are well preserved except for the fact that they are slightly worm-eaten especially towards the end. As usual there is a blank space in the centre, with a whole meant for the string. Red *tilaka* marks in the centre and in the margins; red chalk frequently used. The writing on the first and the last leaves is so faded as to be hardly legible. The leaves are numbered with numerical figures on the right and with letters on the left-hand side. In both the ordinary and the syllabic notations, fol. 114 is numbered twice and fol. 116 omitted. Fol. 214 is absent altogether. Complete to the end of the भाष्यत section.

Age — From general appearance as well as the method of numbering the pages the Ms. is at least 450 years old.

Author — Jinaprabodhasūri.

Subject — A commentary on Trilocanadāsa's Kātantravṛtti-vivarāṇa-pāñjikā.

Begins — The writing on the first leaf is indistinct, the ink having disappeared by rubbing. It runs something like this —

ॐ ॥ नमः सर्वविदे । नमः श्रुतदेवतायै ॥

श्रीवीरं जिनदत्तसूरिसुगुहं (? प्रहः) प्रणम्येप्सितं

न्त्वा श्रीश्रुतदेवतां भगवतीं चा(राध्य बुद्धि)प्रदां ।

अज्ञोप्यस्मि गुरूपदेशमहिमद्वयां पंजिकायाः क्वचिद्

वृत्तेः (श्रीपद ?) शास्त्रतोऽस्फुटपदव्याख्यां लिखामि स्फु(ट) ॥ १ ॥

... दौ तावत् शिष्टसमाचारपालनार्थं निर्विघ्नेन शास्त्रपरिसमा(स्यं चा)मीष्ट-
देवतानमस्करं प्रेक्षावतां प्रवृत्त्यर्थमभिधेयसंबन्धप्रयोजनानि च प्रतिपिपाद-
यिषुः पंजिकाकारः श्लोकद्वयं चकार । प्रण(म्येत्या)दि ॥ प्रणम्य शर्वं कर्तुं
दुर्गसिंहोक्तञ्चतंत्रवृत्तिदुर्गपदान्यहं विवृणोमीति — The last line on
the page is illegible. Fol. 2a — बहोसमासो वा संबोधनं वा ।
वाक्ये उपसर्जनस्य विशेषणं भवति ॥ etc.

The तद्धितप्रकरण ends on fol. 78b with these words — प्राग्देशे
ग्रामनगरयोरित्यनेन प्राप्ताया वृद्धेः प्रतिषेधो वृद्धिरागमश्च भवति ॥ इति
श्रीजिनेश्वरसूरिसिष्यश्रीजिनप्रबोधविरचिते पंजिकादुर्गप्रबोधे तद्धितप्रकरणं ॥
ॐ० ... चतुष्कस्य सर्वो ग्रंथः ... ॥ ७ ॥

Ends — Fol. 231b ends with these words — अत उक्तं वृत्ताद्येकं पूर्वमित्यादि (p. 298, in Prof. Eggeling's edition) अवधिमेदेन पूर्वशब्द-द्वये द्वि — ॥ It is a pity that the leaf which comes next and which is probably the last (232) should be absolutely illegible except a few letters here and there. It is written on both sides and contains probably some information about the author, as the words नत्वा चंद्र — occurring on the very first line of 232a prove. It is further uncertain whether fol. 232 is really the last : the writing does not appear to have come to its natural end in the last line of the page.

Reference — For another Ms. cf. India Office Catalogue No. 748. For some account of the author and his work cf. p. xxxviii of the index of authors in Dr. Peterson's report for 1886-92, from which it will appear that the author lived from Sāmvat 1285 to Sāmvat 1341. Aufrecht gives the date 1229 A. D. to 1287 A. D.

परिभाषावृत्ति

Paribhāṣāvṛtti

No. 38

484

1884-87

Size — 10½ in. by 5 in.

Extent — 14 leaves, 13 lines to a page, 35 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, clear and legible writing. Generally correct and complete.

Age — The Ms. is old in appearance.

Author — The Ms. mentions no author; but comparing this with No. 772 of India Office Catalogue we can infer that the author must be the well-known commentator on the Kātantrasūtras — Durgasimha.

Subject — General rules of interpretation (परिभाषा) belonging to the Kātantra school of grammar. The treatise contains full exposition of the application of in all 64 परिभाषा.

Begins — श्रीविनाय नमः ।

प्रणम्य सदसद्वादृष्ट्वांतविष्णुसभास्करं ।
वाङ्मयं परिभाषार्यं वक्ष्ये कलावकुन्दवे ॥ १ ॥

इह हि ।

सूत्रेष्वेव हि तत्सर्वं यद्वृत्तौ यच्च वार्तिके ।
सूत्रं योनिरिहार्यानां सर्वं सूत्रे प्रतिष्ठितम् ॥ २ ॥

इति येनकेनचित् म्याख्यातुकामेनावक्ष्यमेवाभ्युपगंतव्यं । तथा चान्वयार्थोऽन्यथा सूत्रयति । सूत्रे सूचयति वा सूत्रं । तत्र सूत्रकारयोः । शर्षवर्मकात्यायनयोः सूत्राणां चतुःशत्यां पञ्चाशदधिकार्यां याः परिभाषा नोक्ताः । जय च वृत्तिटीकयोस्तत्र तत्र प्रयुक्ताः कार्येषु दृश्यन्ते । भक्तस्त्रासां युक्तितः संसिद्धिरुच्यते । ताश्च द्विविधा लौकिकाः शास्त्रीयाश्च । यास्तु शास्त्रीयाः etc.

Ends — अन्यथा पदांत्याकारस्य लोपे संदेहेऽस्त्रियामिति निर्देशोऽनर्थकः स्यात् ॥ ६४ ॥
इति परिभाषावृत्तिः समाप्ता ॥ छ ॥

Reference — No. 772 of India Office Catalogue. Also Notices, Second Series, Vol. I, Nos. 220, 221.

परिभाषावृत्तिपञ्चिका
बालबालसूत्रवृत्तिश्च

Paribhāṣāvṛttipañjikā
and Balābalasūtravṛtti

No. 39

411

1871-72

Size — 12 in. by 4½ in.

Extent — 14 leaves, 17 lines to a page, 60 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राs. Bold, very careful and correct writing. Margins ruled in red; square blanks in the centre. The first work ends on fol. 13b, and the next two pages give latter work, after which the whole Ms. was named in the earlier lists. Both works complete.

Age — Rather old in appearance.

Author — (1) Candrasūri, the pupil of Dhaneśvara, (2) Anonymous.

Subject — (1) A commentary on Durgasīnha's Vṛtti on the परिभाषा-
सूत्र of the Kātantra school. (2) A short disquisition as
to the predominance or otherwise of the various gram-
matical maxims of interpretation.

Begins (1) — नमः सरस्वत्यै ॥

नत्वा सर्वज्ञमहं स्वपरार्थं पंजिकां विरचयामि ॥

परिभाषाणां विवृतेर्दुर्गकृताया यथाबोधम् ॥ १ ॥

इह दुर्गासिंहः परिभाषावृत्तिकरणे निवेशितांतःकरणो निर्विघ्नमिप्रेतसिद्धये
प्रेक्षावतां प्रवृत्तये च मंगलाभिधेयसंबंधप्रयोजनाभिधानार्थमादौ श्लोकमेकं
चकार । प्रणन्येत्यादि ॥

Begins (2) fol. 13b — अहं ॥ त्रिप्रतिषेधे परं कार्यं । यत्र द्वौ प्रसंगावन्यत्र चरि-
तायौ युगपदेकस्मिन्न (? न्) प्रयोगे प्राप्नुतः । etc.

Ends (1) fol. 13b — मयकेति दुर्गासिंहः प्राह किलेति ॥ छ ॥

परिभाषावृत्तिमिमां व्याख्याय मयासं यदिह पुण्यम् ॥

तेन व्याकरणार्णवपारं शीघ्रं जनो व्रजतु ॥ १ ॥

गणिना पार्श्वदेवेन परिभाषावृत्तिगोचरे ॥

पंडिताजितोपदिष्टानामर्थानां पिंडितं कृतम् ॥ २ ॥

इति पंडिताजितोपदेशतः सामान्यावस्थायां पार्श्वदेवगण्यभिधानैः श्रीमत्-
धनेश्वरसूरिशिष्यैः श्रीश्रीचंद्रसूरिभिर्विरचिता परिभाषावृत्तिपंजिका समाप्तेति
॥ छ ॥

Ends (2) fol. 14b — न बलाबलत्वस्यानपेक्षणेन कार्यं विधेयं किंतु तस्यापेक्षये (? ये) व
कार्यं विधातव्यमिति ॥ इति बृहद्भूतेः संक्षिप्य लिखिता बलाबलसूत्रवृत्तिः
संपूर्णा ॥ छ ॥ शुभं भवतु ॥ ग्रंथाग्रं श्रीरस्तु श्रमणसंघस्य ॥

Reference — Aufrecht mentions no other Ms. of Candrasūri's
commentary. The बलाबलसूत्रवृत्ति seems to be an abridge-
ment of a बृहद्भूति on the same (by Hemacandra ?)
mentioned in Dr. Bühler's Report on the results of the
search for Sanskrit Mss. in Gujarat during the year
1871-72.

पादप्रकरणसंगति

Pādaprakaraṇasaṅgati

No. 40

292

1875-76

Size — 14 in. by 6 in.

Extent — 3 leaves, 12 lines to a page, 44 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters. Bold legible and correct writing with a few lacunae in places. Complete.

Age — New in appearance.

Author — Joga(Yoga)rāja. This Jogarāja is probably the same teacher of Rhetorics about whom it is said —

अविस्मृतस्वजननीजनक्षीररसा अपि ।
बटवो निन्धिरे येन सूक्तिदेवीरसज्ञताम् ॥

(श्रीकण्ठचरित 25. 106)

He was a contemporary of Maṅkha, the author of श्रीकण्ठचरित between 1135-45.

Subject — The work is intended to explain the easiest method of teaching व्युत्पत्ति to young pupils, asking them first to master the क्रांतत्रसूत्र and then to follow a certian method of instruction chalked out for them in the text. The work derives its name from the topical analysis of the Kātantra Sūtras with which it commences. This analysis is useful in determining the form in which the Kātantra Sūtras were studied in Kāśmīra at the time of the author. The analysis is quoted in full below.

Begins — ॐ नमः शिवाय ॥

आराध्य षण्मुखमवाप्तवरप्रसादः
कारुण्यपूर्णहृदयः किल शर्षवर्मा ।
लोकस्य मोहतिमिराहृतये व(व्य)धत्त
संक्षेपतः प्रकरणत्रितयात्मशास्त्रं ॥
तत्रादितो व्यथितवर्णपदेषु संधिं
तत्रानुनासिकपदं बहुकारकादि ।
आख्यातिकं तदनु साध्यपदं क्रियाख्य-
मेतावतैव हि समन्वयमात्रलाभः ॥

संज्ञाश्च परिभाषाश्च प्रथमे पाद आदिशेत् ।
द्वितीये स्वरसन्धिं च तृतीये तन्निषेधनम् ॥
वैयञ्जनं चतुर्थे च सन्धिं वैसर्गिकं परे ।
षष्ठे प्रथमवश्चैवं सन्धिप्रकरणं जगौ ॥
नाम्न आद्ये स्वरान्तस्य लिङ्गस्य स्यादिनिर्णयः ।
स्वरान्तव्यञ्जनान्तस्य द्वितीये युष्मदस्मदोः ।
तृतीयेपि त्यदानीनामित्थं नामपदस्थितिः ।
चतुर्थे कारकस्येह विनियोगोऽप्यपंचमे ॥
समासवृत्तिसिद्धस्य तद्वित्तेष्वपि वर्तनम् ।
षष्ठेऽथ सप्तमे प्रोक्ता लिङ्गात्स्त्रीप्रत्ययात्स्त्रियाम् ॥
इदं नामपदं सिद्धं संक्षेपात्समुपादिशत् ।
तदनन्तमतो वित्तं वाङ्मयस्योपबृंहणम् ॥
आख्यातेष्वदितः कालपुरुषार्थनियोजना ।
त्यात्यु(? °द्यु)देशे द्वितीयेपि संनादिप्रत्ययान्तता ॥
ततो विक्रणा आत्मने परस्मै विनिर्णयः ।
तृतीयेभ्यासकार्याणि चतुर्थे संप्रसारणम् ॥
आदेशागमलोपादि पंचमे तु गुणागुणाः ।
तन्त्रं वार्णपदं षष्ठं सप्तमे सेडनिट्कता ॥
सङ्करोष्टम इत्येवमाख्यातिकपदक्रमः ।
स चिन्तनीयो धात्वर्थकालभेदाद्विचक्षणैः ॥
यथासौत्र जयत्येको यः परोपकृतौ रतः ।
योपि धन्यो धनं धत्ते सोऽत्यन्तं सुखमश्नुते ॥
कृतस्तव्यादयस्सोपपदानुपपदाश्च ये ।
लिङ्गप्रकृतिसिद्धार्थं ताञ्जगौ शाकटायनः ॥
तत्रायपादे कृत्तन्त्रं पञ्चपाद्यां कृतां विधिः ।
सोपि साधनकालादिविभागेनेति निर्णयः ॥
स्याद्यन्तत्वात्सुसिद्धत्वाच्च तान्मुत्रकृदब्रवीत् ।
दिशं(शञ्ज)न्वदीहृशद्वाहिवन्तिनिष्टायुदीरणम् ॥
धातोः परे कृतोऽयुणत्तृजादयस्ते च कर्तरि ।
आदौ तव्यादयस्तेषां कृत्यास्ते भावकर्मणोः ॥
अणादयः सोपपदास्ते च कालत्रये मताः ।
भूते ऋन्स्वाद्यो वर्तमाने शन्तृङ्नादयः ॥
उणादयः स्युर्बहुलं ये ते शास्त्रान्तरे स्थिताः ।
भविष्यति स्यत्स्यमानक्रियार्थोपपदा मताः ॥

घञल्लृक्करयुक्ताद्या भावे पुंस्त्रीनपुंसके ।
 संज्ञायाम् प्रासवासादावकर्त्तरि च कारके ॥
 करणे चाधिकरणे घादिरन्ध्रं चेष्यते ।
 श्रेयो धात्वर्थसंबन्धे क्राणं खं तु विशेषणात् ॥
 कर्त्तान्यार्थोपदेशोपि ज्ञाता पूज्यो मतस्सताम् ।
 प्रकीर्णतन्त्रमित्येवं पादप्रकरणस्थितिः ॥
 यद्यप्यन्यानि कार्याणि पादेष्वेषु समासते ।
 तथापीर्यति बाहुल्याभिप्रायेणोदितानि हि ॥
 एवं शास्त्रमिदं सूत्रमात्रेण पठितं सदा ।
 तदेति कापि सौभाग्यलक्ष्मीः किं नेति शृण्वताम् ॥

From this it will be noticed that the sixth Pāda of the
 संधिप्रकरण and the seventh of the नामप्रकरण, both of which
 are omitted by Durgasimha, formed a part of the text
 of the Sūtrapāṭha as they do in No. 281 of 1875-76
 [= Serial No. 22 above] and other allied Mss.

Secondly, the कृत् section of the Kātantra school which
 Durgasimha attributes either to Kātyāyana or to some
 other author is here expressly attributed to Śākaṭāyana and
 may perhaps have formed part of his school of grammar.
 In this connection we may refer to No. 353 of Notices of
 Sanskrit Mss. Second Series, Vol. 1, where commentary
 upon the verse वृक्षादिवत् etc. of दुर्गाचार्यं रघुनंदन शिरोमणि says —
 अथ कृदन्ताः शब्दाः सर्ववर्मणा कथं न व्युत्पादिताः घररुचिना वा कथं
 व्युत्पादिता इति शिष्यजिज्ञासायां प्रतिपादयन्नाह वृक्षवदित्यादि ॥

Ends —

गच्छिते वाङ्मनःकायमले संस्कृतया गिरा ।
 आत्मा निर्मलतां बिभ्रत्प्राप्तोत्यभिमतं फलम् ॥
 पादप्रकरणस्थितिम् ।
 पठतां शास्त्रमाभाति करस्थं शार्धवर्मणम् ॥
 द्विजराजजोगराजोरचयहेदीपनाय शिष्याणाम् ।
 पादप्रकरणसङ्गतिमेतां कातंत्रसूत्राणाम् ॥
 इति जोगराजविरचिता पादप्रकरणसङ्गतिः समाप्ता ॥
 बहुलक्षणलक्ष्यकलाभरितो द्विजराज ह्रवोक्सुधाकिरणः ।
 विनिवारितशिष्यततीतिमिरो जयति प्रथितो द्विजराजवरः ॥

बालबोधिनी

Bālabodhini

No. 41

299
1875-76

Size — 6½ in. by 9¾ in.

Extent — 178 leaves, 22 lines to a page, 18 letters to a line.

Description — Country paper, Śāradā characters, bold, clear and legible writing. Red and yellow powders used. Occasional marginal and interlinear notes. Fol. 55, omitted in numbering and foll. 136, 147 and 168 numbered twice. Contains complete the पूर्वार्ध only to the end of the नाम-प्रकरण.

Age — The Ms. is not very old in appearance. The date given is Saptarṣi-Samvat 40.

Author — Bhaṭṭa Jagaddhara.

Subject — a concise commentary on the Kātantra Sūtras, made for the use of beginners.

Begins — ॐ नमः सरस्वत्यै ॥ ॐ तत्सत् ॥ शुभम् ।

ॐ नमः शिवाय निश्शेषकेशप्रशमशालिने ।
त्रिगुणप्रथिदुर्भेदभवबंधविभेदिने ॥

दिशि दिश्यमृतद्रवं स्रचंत्यः प्रथयन्त्यः कृतिनां दशः प्रसादम् ।
विषदाः प्रसरंति यस्य गावः स महात्मा जयति द्विजाधिराजः ॥

स्वसुतस्य शिशोर्यशोधरस्य स्मरणार्थं विहितो मया श्रमोवम् ।
उपयोगमिवाद्यदि प्रसंगादपरार्थोपि ततो भवेदवन्ध्यः ॥

इह युक्त्यनुगानवद्यह्यक्रम(द्वयः) कृतिनां हरंतु वाचः ।
मतिजन्यलवं लवङ्गजातीफलयुक्तः सविलासमास्य जन्म्यः ॥

ॐ सिद्धो वर्णसमाप्तायः ॥ अस्ति सिद्धक्रमो वर्णानामक्षरादीनां समाप्तायः
पाठो मालुकारूपः । अस्ति च पाणिनाख्ये (पाणिनीयाख्ये) तन्त्रे प्रत्या-
हारा(?) साधितक्रमः । तन्नानियमे प्राप्ते नियमः क्रियते इह तन्त्रे सिद्धक्रम
एव वर्णपाठो वक्ष्यमाणस्वरादिसंज्ञानो etc.

Ends — इति पण्डितभट्टजगद्धरविरचितायां बालबोधिन्यां नामप्रकरणे स्त्रीप्रत्ययपादः
सप्तमः ॥

संधि नाम समासश्च तद्धितश्च चतुष्टयम् ॥

भद्रं पश्येम प्रचरेम भद्रमित्योम् ॥ संबत् ४०, लिखितं । संबत् ४० ।
राजानककवलकेन लिखितोर्य ग्रंथः ॥

शुभमस्तु सर्वजगतां परहितनिरता भवंतु भूतगणाः ।

दोषाः प्रयांतु शान्तिं सर्वत्र सुखी भवतु लोकः ॥

का० शुद्धि २ आरभ्य-माघसुद्धि सप्तम्यां तावत् ॥

Reference — It will be seen that like all other Kāśmīrian texts the बालबोधिनी has the additional पाद in नामप्रकरण as well as the संधिप्रकरण. Various readings of the Sūtras given in this Ms. as compared with Prof. Eggeling's edition are given on p. cxxxii of the Report for 1875-76. Quoted by Ratna-kaṇṭha, a writer of the last quarter of the 17th century.

For other Mss. see the *New Catalogus Catalogorum*, Vol. III, pp. 317.

बालबोधिनी

Bālabodhini

No. 42

298

1875-76

Size — 7½ in. by 9¾ in.

Extent — 298 leaves, 20 lines to a page, 20 letters to a line.

Description — The Ms. is written on Bhūrjapattras, much soiled by age, in bold, legible Śāradā characters. The margins of leaves torn off and secured by patches of paper. The Ms. is bound in cloth. Begins from fol. 183 of which only a fragment is preserved. Foll. 199-202 as also foll. 220, and 350 absent while foll. 330, and 332-339 are numbered twice. The पूर्वाधं ends on fol. 344a; foll. 344 and 354 written on one side only. The work is carried down to the end of the उत्तराधं.

Age — Śaka 1591.

Author — Jagaddhara.

Begins — Only a fragment of fol. 183 exists. Sūtra 3. 1. 18 (Prof. Eggeling's edition), occurs in the middle of fol. 184a. Thus the work commences early in the first पाद of the बाल्यात section.

The उत्तरार्ध commences on fol. 345a. In commenting on the first Sūtra the author only says सिद्धिशब्दो मंगलार्थः, without giving the reason why मंगल was necessary.

Ends — वृद्धिशब्दो मंगलार्थः ॥

इति मितमतिबालबोधनार्थम्
परिहृतवक्रपदैर्मया वचोभिः ।
लघुललितपदा व्यधायि वृत्ति-
मृदुसरला खलु बालबोधिनीयम् ॥

इति श्रीपंडितभट्टजगद्धरविरचितायां कातंत्रवृत्तौ बालबोधिण्यां कृत्प्रकरणे
भातुसंबंधपादः षष्ठः ॥ समाप्तं कृत्प्रकरणम् ॥ ममायुश्चेयं बालबोधिनी
कातंत्रवृत्तिः । शिवमस्तु ॥ ॐ नमो मृत्युंजयभैरवार्यो नमः ॥ ॐ नमः
श्रीसिद्धलक्ष्म्यै नमः । ॐ नमो गुरवे । ॐ श्री शाकः १५९१ संवत्सरः ४५
भाद्रपदमासः पक्षः सितेतरः तिथिर्द्वादशी वारो काव्यस्येति ॥ ॐ
स्वस्त्यस्तु ॥ ग्रं सहस्रं १३००० कपटिकाः ३५ शुभमस्तु

At the other side of the last leaf we have a Bhūrja slip pasted which gives the following date —

ॐ संवत् ७२ पौष तिथि ५ गुरौ which refers probably to a mortgage (बंधस्थापितं) of the work to another for one month. The date given in the Report, Saptarṣi 13, may have been due to a hasty glance at the last line which gives 13000 as the total grantha.

बालबोधिनी

Bālabodhini

No. 43

297

1875-76

Size — 8 in. by 10 in.

Extent — 348 leaves, 20 lines to a page, 22 letters to a line.

Description — The Ms. is written on well seasoned Bhūrjapatras in Śāradā characters. The Bhūrja or papyrus leaves are as

usual) pasted back to back so as to make them thick and serviceable for writing purposes. The margins of the leaves, which have become very brittle are secured by patches of paper and the whole work is bound in half-leather like a modern book. In spite of the care taken for its preservation some leaves have been damaged, especially at the beginning and the end. The first leaf is missing altogether and only 3 or 4 lines of the second remain. Foll 22-26 are bound in a wrong order - thus 22, 26, 25, 23, 24. Contains both the पूर्वार्ध and the उत्तरार्ध. which commences on fol. 272a. The last few leaves are missing.

Age — The Ms. is much old in appearance.

Begins — fol. 2. The portion of the *a* side which remains is scribbled over with illegible writing giving probably the जन्मकुंडली of some person. The first of the 5-6 lines of the *b* side that remains begin अस्ति च पा - - स्वतंत्रे प्रत्याहारा etc.

Ends — The Ms. breaks in the midst of the Com. on Sūtra 4. 6. 93. (Prof. Eggeling's edition, which is given on the *a* side of leaf 348. The following leaf contains some illegible scribbling not properly a part of the work.

Reference — See No. 299 of 1875-76 [= Serial No. 41 above]. The कृत section contains the उणादिपाद, which commences on fol. 319 b and ends on fol. 332 a.

बालबोधिनीन्यास

Bālabodhininyāsa

No. 44

300

1875-76

Size — 7½ in. by 7½ in.

Extent — 138 leaves, 24 lines to a page, about 48 letters to a line.

Description — The Ms. is written in Sāradā characters on Bhūrja leaves some of which appear newer and less soiled than others. Only three or four leaves are written in bold,

clear and legible handwriting; the bulk of the Ms. is written in small and clear writing but as many of the letters have become indistinct and the Ms. is torn in numerous places it is very hard to read the Ms. The margins also of all the leaves are worn off and in many cases some of the lines and letters also. The paging of leaves is thus absent, and though the leaves have been protected by patches of paper and the whole Ms. securely bound in leather, it is very difficult to say whether the paging is continuous as the last lines of many leaves are absent and some of the leaves are actually bound topsyturvy. The difficulty is further enhanced by the fact that the sūtras are quoted by the first letter or two and there is of course no paragraphing. Some of the sūtras have now been traced and two colophons discovered, which enable us to ascertain the author. The Ms. is without beginning or end.

Age -- Except some of the fresh-looking leaves the bulk of the Ms. is considerably old in appearance.

Author — Śiṭikaṅṭhasvāmin, the son of Kṣīrasvāmin.

Subject — An extensive commentary on Bālabodhinī, intended to supply omissions and effect correction in it.

Begins — Sūtra 2. 4. 14 (Prof. Eggeling's edition) occurs in the middle of the first page. The Ms. thus begins in the middle of the कारकपाद of the नामप्रकरण.

Ends — The fourth पाद of the आख्यातप्रकरण ends on the 10th page from the end. The Ms. thus ends in the middle of the 5th पाद of the आख्यातप्रकरण.

Colophon — The colophon on the 10th page from the end reads —
इत्याचार्यक्षीरस्वामिपुत्रशितिकंठस्वामिविरचिते बालबोधिनीन्यासे द्विर्बचन-
पादस्तुरीयः ॥

No other Mss. of this work have been hitherto discovered. Aufrecht notes in the Cat. Cat. that this शितिकंठ is a descendant of जगद्धर (the author of the बालबोधिनी); and that this work is mentioned in the preface and स्तुति-कुसुमाञ्जलि by जगद्धर.

लघुवृत्ति

Laghuvṛtti

No. 45

40

1919-24

Size — 5½ in. by 6½ in.

Extent — (66 + 420 =) 486 leaves, 14 lines to a page, 14 letters to a line.

Description — Country paper, Śāradā characters. Clear and legible writing with corrections made in the margins by a later hand. Margins ruled in red double lines on all sides. The first 66 pages numbered separately with a blank leaf following. The Ms. is arranged like a book and bound in cloth. In a few leaves there are marginal and inter-linear notes. Complete as far as it goes.

Age — Samivat 70 (Saptarṣi). Ms. does not appear to be very old.

Author — Not given.

Subject — A gloss on the Kātantra grammar.

Begins — (fol. 1) ॐ श्रीमद्गुरवे पार्षते प(? 'तीप)रमेश्वराय रामचंद्राय नमः ॥

ॐ तां भवानीं भवानीतक्लेशनाशविशारदाम् ।

शारदां शरदंभोदसितासिंहासनं(? 'नां) नमः ॥

मृ सत्तायां । उदात्तः उदात्तत् ॥ एध वृद्धौ ॥ इतः कथन्तः । षट्त्रिंशदुदात्ताः ॥
 अनुदात्तेताः ॥ स्पर्ध संघर्षे । गाधृ प्रतिष्ठालिप्सयोः ग्रंथे च ॥ बाधृ विलोडने ॥
 नाधृ नाधृ याञ्चोपतापैश्वर्जाषीष्णु ॥ दध धारणे ॥ स्कुदि आप्रवणे श्चिदि
 श्वैत्ये ॥ वदि अभिवादनस्तुत्योः भदि कल्याने सुखे च ॥ मद स्तुतिमोदस्व-
 प्रक्रातिगतिषु ॥

Begins — (fol. 1, fresh pagination)

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ सिद्धम् ॥ ॐ सिद्धो वर्णसमाना(ज्ञा)यः । वर्णानाम-
 कारादीनां ॥ यः क्रमेण पाठः । सः सिद्धः । प्रसिद्धः ॥ लोके । इति किं तेनो-
 पदेष्टेना । विद्ध(? 'द्व)दंगना । गोपालबालपर्यंतं तावत् । वर्णाः अ आ इ ई ॥
 उ ऊ ऋ ॠ लृ ए ऐ ओ औ अं अः ॥ क ख ग घ ङ । च छ ज झ
 ञ । ट ठ ड ढ ण । त थ द ध न । प फ ब भ म । य र ल व श ष स ह ॥
 वर्ण मर्णोयाः क प्रयोजन ॥ सर्वत्र ॥ तत्र चतुर्दशादौ स्वरः ॥ तत्र प्रसिद्धे ॥
 वर्णसमान्नाय आदौ ये चतुर्दशवर्णाः । ते स्वरसंज्ञा भवंति ॥

Begins — (fol. 118)

ॐ श्रीगुरवे सरस्वतीरूपाय नमः ॥

ॐ कारश्चाथशब्दश्च द्वावेतौ ब्रह्मणः पुरा

गंडौ भित्वा विनिर्जातौ तेनोभौ मंगलावहौ ॥

ॐ नमः त्रिपुरसुंदरैः (० र्थै ?) ॥ ॐ अथ परस्मैपदानि नव अथशब्दः
अनंतर्जा(र्या) र्थः मंगलार्थश्च संज्ञाधिकारोयम् वर्तमाना ति तम् अंति
इत्यादिषु उपतिष्ठते यानित ऊर्ध्वं प्रत्ययाननुक्रमिष्यामस्तेषु यानि नव नव
वचनानि तानि परस्मैपदसंज्ञानि भवंति परस्मैपदसंज्ञायाः क प्रयोजनं
शेषः कर्तरि परस्मैपदमित्यादिषु षडाद्याः सर्वधातुकमित्यतः प्रागयमधिकारः
ॐ पराण्यात्मने अयं अपि संज्ञाधिकारः ते अते अंते इत्यादि

Ends — (fol. 66, first paging)

अपि जिगीषायां दिवः ॥ हीघ्रात्रोन्दतदविदां वा क्षैस्तमुषि पदां मवावः ।
निर्वाणो वातेः । भित्तर्णवित्ताः शकला धमलभोगेषु । अनुपसर्गात्फुल-
वक्षीबकृशोलाघा अवर्णाडटौ वृद्धिः ॥ इति लघुवृत्तौ कृत्प्रकरणे धातुसंबन्धेय
पादः षष्ठः ॥ ६ ॥ समाप्तः ॥ संवत् ७० आषाढवति(? *दि) अष्टम्यां मंगल-
वासरान्वितायाम् ॥ शुभम् ॥ ॥ ॥

Ends — (fol. 117)

बाहुशब्दांतात् स्त्रियामूङ् भवति संज्ञायां विषये भद्रबाहुः संज्ञायामिति
किं वृत्तबाहुरियं ॐ वलोपः श्वशुरस्य च उश्च अश्च तोड्वयोः लोपः श्वशुर-
शब्दात् ऊङ् प्रत्ययो भवति अंत्यस्य अकारस्य उकारस्य च लोपो भवति
श्वशुरस्य स्त्री श्वशूः ॐ इति लघुवृत्तौ नामप्रकरणे स्त्रीप्रत्ययपादः सप्तमः ॥
७ ॥ शुभम् ॥

Ends — इति लघुवृत्तौ कृत्प्रकरणे धातुसंबन्धपादः षष्ठः ॥ ६ ॥ ॐ संवत् ७० श्रावति
अष्टम्यां परे नवम्यां गुरुवासरायां राजानजनार्दनेन लिखितं शुभं ॥

ॐ सूत्रधातुगणोणादिवाक्यलिङ्गानुशासनं ।

भागमप्रत्ययादेशा उपदेशः प्रकीर्तितः ॥

ॐ श्रावणे लिखितं कलापममलान् राज्ञि जनार्दनेन काश्मीरप्रतापनाञ्जि
परितः संवत्सरं शासति सप्ताशिति मया गुरुदिने योगेश्विरे शाश्वते बोधार्थं
अष्टमी दिने च भरणे श्रीकृष्णत्वत्सीवया ॥

ॐ यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया ।

यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोशो(षो) कदाचन ॥

भद्रं पश्येम प्रचरं च भद्रम् ॥ शुभम् ॥

वाङ्मयप्रदीपनाम्नी
दुर्गसिंहवृत्तिटीका

A commentary on Durgasimha's
Vṛtti, styled Vānmayapradīpa

No. 46

238

1895-98

Size — 12½ in. by 4¾ in.

Extent — 61 leaves, 20 lines to a page, about 68 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with occasional वृहन्नास, bold and legible writing; fairly correct. Margins carefully ruled in black, blank squares in the centre. The first and the last leaves very much worn out. Leaves 9 and 48 torn. Leaf 38 numbered twice, but leaves 46 and 47 numbered together. Fairly accurate and complete.

Age — The Ms. seems to be very old.

Author — उपाध्याय सर्वधर (सर्वधरोपाध्याय) or सर्वधर. Aufrecht notes in his *Catalogus Catalogorum* that he is quoted by Rāyamukuṣa, Bhānuji, Bharatsena and in the *Dhāturatnākara*. Is he the same as the author of this commentary?

Subject — A commentary on the well-known gloss of Durgasimha on the Kātantrasūtras. The commentary does not seem to be complete. The earlier and the major part of it treats of verbs (usually the 3rd part of Durgasimha's Vṛtti) and the latter part takes up the subjects usually given in the 2nd part of the Vṛtti.

Begins — ॐ नमो जिनाय ।

प्रणम्य शिरसा सर्वं सर्वज्ञं जगतां गुहं ।

स्याद्यंतप्रक्रियां वक्ष्ये सविशेषां समासतः ॥ १ ॥

स्यादयः स्यामहिपर्यता वर्तमानादयोऽर्था आभिर्बिभज्यन्त इत्यर्थबलाद्विभक्तय उच्यन्ते । तत्र वर्तमाना । ति तस् अन्ति । etc.

Ends — द्वारे नियुक्ताः । द्वौवारिकः । तेनदीपहृक । पश्चाद् अततिगृहवर्णा । सि । रफा-
मोद्वोर ॥ इति दौर्गसिंहा वृत्तौ तद्धितप्रकरणम् ॥ लिखितं धर्मचन्द्रपाठकैः ॥

व्याख्यानप्रक्रिया

Vyākhyānaprakriyā

No. 47

316
1875-76

Size — 6 in. by 8½ in.

Extent — 11 leaves, 22 lines to a page, 20 letters to a line.

Description — Country paper, Śāradā characters; legible and generally correct writing. The leaves are torn, but the text is intact. Red chalk used. Complete.

Age — The Ms. is old in appearance.

Author — Śaśideva (?)

Subject — A short metrical disquisition on the method of interpreting the Kātantra Sūtras, or rather the philosophy of exegetics common to all the systems and embodying the views of several teachers.

Begins — ॐ श्रीभगवते वासुदेवाय । शिवायों नमः ।

प्रणम्य शंकरं शश्वच्छशिदेवः करोत्यथ ।

शिष्टानां शब्दशास्त्रेस्मिन्व्याख्यानप्रक्रियामिमाम् ॥

क्वचिदात्मीयबंधैस्तु क्वचिदन्यकृतैर्यतः ।

व्याख्यादानेन तात्पर्यं तथांशे मनसि स्थितम् ॥

सिद्धिः शास्त्रप्रवृत्तीनां संबंधकथनाद्यतः ।

तस्मात्सर्वेषु शास्त्रेषु संबंधः पूर्वमुच्यते ॥

सिद्धर्थं ज्ञातसंबंधं श्रोता श्रोत्रं प्रवर्त्तते ।

शास्त्रादौ तेन वक्तव्यः संबंधः सप्रयोजनम् ॥

संबंधमादौ विन्यस्य वा(?)व्या)स्थाय तदन्तरम् ।

तच्छास्त्रपदविच्छेदस्ततः शास्त्रार्थमादिशेत् ॥

शास्त्रे तथा प्रकरणे शास्त्रव्याख्याविधायपि ।

चतुर्विधेषु संबंधः कथ्यते शब्दपारगैः ॥

स बध्यते (? संबध्यते) पदार्थानामन्योन्यं यत्र वृत्तयः ।

कार्यकारणभावेन संबंधः स उदाहृतः ॥

निमित्तं कारणं प्रोक्तं कार्यं नैमित्तिकं ततः ।

तयोः परस्परापेक्षा क्रियाभाव उदाहृतः ॥

उपोद्गतस्तु संबन्धो निमित्तं च प्रयोजनम् ।

करणं हेतुरित्युक्तः शब्दहेत्वर्थवाचकाः ॥

शास्त्रनाष्टकान्निर्द्धयं तायनासंज्ञ उच्यते ।
 लक्षणांलक्षणं प्रोक्तं विधानाद्विधिरुच्यते
 अधिशब्दोधिकारार्थो तथायस्त्वयनाय च
 अर्थाय शास्त्रतो याति तस्मादध्याय उच्यते
 आकाशवायुप्रभवः शरीरात्समुच्चरन्वक्र(?) 'अत्र' मुञ्चति शब्दः
 स्फारांतेषु प्रविभज्यमानो वर्णत्वमागच्छति यः स शब्दः ।
 तमक्षरं ब्रह्म परं पवित्रं गुह्यमयं सम्यगुशीति विप्राः ।
 सन्नेयसाचार्यदयेन चैव सम्यक् प्रयुक्तः पुरुषं युनक्ति ॥
 धर्मार्थकाममोक्षाणां साधुशब्दः सुकारणम् ।
 क्लृप्तिकेयेन तेनेदं निर्मितं शब्दशासनम् ।
 छान्दसः स्वल्पमतयश्शास्त्रांतररताश्च ये
 ईश्वरा व्याधिनिरतास्तथास्तस्ययुताश्च ये ।
 यणिकसस्यादिसंसक्ता लोकयान्नादिषु स्थिताः ।
 तेषां क्षिप्रं प्रबोधार्थमनेकार्थं कलापकं ।
 अर्थावबोधकः शब्दस्संस्कारः शब्दलक्षणः
 तस्माच्छब्द(v. l. छन्द)स्य संस्कारो यत्र कार्वाणो बुधैः सदा
 अनादिनिघ्नं ब्रह्म शब्दतत्त्वं यदक्षरं ।
 जावत्तैर्थरूपेण प्रक्रिया जगतो यतः ॥
 शब्दानुशासनं शास्त्रं दृष्टादृष्टफलप्रदं ।
 अध्येतव्यमिदं तस्मात्साधुशब्दबुमुत्सुभिः
 शब्दशासनसंबन्धस्त्वन्योक्तो बहुधा मया ।
 शक्तिप्रभार्थमन्त्रा मे प्रकृतां प्रवदाम्यतः ॥ etc.

The work is divided into 8 परिच्छेदः. 1 शास्त्रावतारसंबन्ध,
 2 प्रकरणसंबन्ध, 3 सूत्रसंबन्ध, 4 व्याख्यानसंबन्ध, 5 समासकारकमेदा-
 वतार, 6 गणावतार, 7 लक्षण, 8 प्रकीर्ण.

Ends —

नाम च धातुजमाह निरुक्ते
 व्याकरणे शक्यस्य मतैक(?) चतो)क...त्रयम् ।
 यत्र पदार्थविशेषसमुत्थं
 प्रत्ययतः प्रकृतेश्च तदूह्यम् ॥
 यथास्य जगतो मूलं व्यापी च भगवान् हरः ।
 तथाकारश्च वर्णानां मूलं व्यापी च कीर्तितं ॥

व्याख्यानप्रक्रियायां प्रकीर्णपरिच्छेदोष्टमः ॥

ॐ शक्तिप्रभानुसारेण शक्तिदेवेन शंसिता ।
 क्षिप्याणां शब्दसिद्ध(द्वय)र्थं व्याख्यानप्रक्रिया स्थियं ॥ १ ॥

बनेकाचार्यपूर्वोक्तकारिकासंग्रहस्य तु ।
 ब्रह्मोद्योतने शक्तो यदि स्यात्सकलशशी ॥ २ ॥
 अज्ञाते कुस्मितेक्ष्ये च तथा ह्रस्वांतक-योः ।
 संज्ञायामपि विद्वद्भिः कः प्रत्यय उदाहृतः ॥ ३ ॥

समासेयं व्याख्यानप्रक्रिया ॥ ॐ शिवयोः शिवाय नमः ॥

Then follow some other Kārikās like the 3rd verse above. These do not seem to be part of the regular work, as they are absent in the following two Ms.

Reference — Although the Report for 1875-76 gives no author for this work it is clear from the verses given above that the author is शशिदेव. A Ms. of व्याख्यानप्रक्रिया by शशिदेव is noticed in Pandit Kāśinātha Kunte's Report (Lahore), p. 54.

व्याख्यानप्रक्रिया

Vyākhyānaprakriyā

No. 48

317
 1875-76

Size — 6 in. by 8½ in.

Extent — 13 - 1 = 12 leaves, 17 lines to a page, 22 letters to a line.

Description — Country paper, Śāradā characters, bold, legible and generally correct. Fol. 2 missing, otherwise complete.

Age — New in appearance.

व्याख्यानप्रक्रिया

Vyākhyānaprakriyā

No. 49

318
 1875-76

Size — 5½ in. by 7¾ in.

Extent — 13 leaves, 15 lines to a page, 24 letters to a line.

Description — Country paper, Śāradā characters, but not always careful writing, correct on the whole. Fol. 4 has only 4 lines and fol. 5 is written on one side only. Complete.

Age — The Ms. is old in appearance.

शब्दसिद्धि

Śabdasiddhi

No. 50

60

1880-81

Size — 15 in. by 2 in.

Extent — 176 leaves, 4 to 7 lines to a page, about 50 letters to a line.

Description — The Ms. is written on palm-leaves most of which are in good preservation though the margins on both sides are partly broken and the leaves are in some places worm-eaten. According to the description of this Ms. given on p. 44 of Dr. Kielhorn's Catalogue for 1880-81, the Ms. was complete in 177 leaves with fol. 32 numbered twice, making in all 178 leaves. The Ms. now wants the first leaf and goes down upto leaf 175, after which there is a half broken leaf written in a different handwriting, which might be the one mentioned by Dr. Kielhorn as noting the transfer of ownership of the Ms. The ink on this leaf is quite faded and it is hard to identify the letters. Fol. 32 is numbered twice. In the place of the first leaf we have another the writing on which is quite gone, although a few blank palm-leaves protect both the beginning and the end of the Ms. from being worn off by use. Whether this represents the original first leaf or not cannot be determined. Fol. 88 is absent altogether.

The Ms. is written in bold Devanāgarī characters with वृ-मात्रास. A small space about $\frac{1}{4}$ in. is left blank in the middle of the page with a hole in the centre for the string which fastened the Ms. upto 30. The leaves are

numbered both with numeral figures and letters, from 31 only with numerical figures. Except for the loss of the 2 or 3 leaves noted above the Ms. is complete upto the end of the तद्धितप्रकरण. The rest is wanting.

Age — Śaivāt 1340.

Author — Paṇḍita Mahādeva, son of Dhundhuka.

Subject — A gloss in Sanskrit and Prakrit on Durgasimha's Kātantra Vṛtti.

Begins — The Ms. at present begins with a part of the gloss on the verse देवदेवं° — तित्र । अन्यतोपि चेतिकः । प्रतिपूर्वाङ्गमतेः ऋचाप्रत्ययस्य etc. The original beginning as given by Dr. Kielhorn is —

नमः श्रीसर्वज्ञाय ॥

प्रणम्य भारतीं देवीं गणेशं सर्वकामदं ।

दौर्गासिद्ध्यामिमां वृत्तौ शब्दव्युत्पत्तिमारभे ॥ १ ॥

सटी°°°°कां सम्यक् बुद्ध्वा शास्त्रकृदाशयं ।

अवेक्ष्य बहुशास्त्राणि व्युत्पत्तिबोधकानि च ॥ २ ॥

धात्वर्थमूलं बालानां व्युत्पत्तये समासतः ।

शब्दसिद्धाभिधावृत्तिर्मेहादेवेन रच्यते ॥ ३ ॥

अन्यशास्त्रेषु यदृष्टं लिखितं यन्मयाखिलं ।

क्षंतव्यं तद्बुधैः सर्वं यद्यपि स्यादपेशलं ॥ ४ ॥

तथा च ।

नत्वा श्रीशारदां देवीं दिव्यज्ञानामृतप्रपां ।

वक्ष्ये शैष्येषु शिक्षायै रूपसिद्धिक्रमं क्रमात् ॥ १ ॥

तत्रादौ नमस्कारभणनं देवदेवमित्यादि ॥

Ends — The पञ्चसंधि end on fol. 48b; the कारकप्रकरण on fol. 125b. The end of the Ms. as given by Dr. Kielhorn is —

इति श्रीधुंभुकात्मजपंडितमहादेवविरचितायां शब्दव्युत्पादनायां वृत्तौ स्तोकरूपसिद्धिसहितायां वृत्तौ तद्धितप्रकरणं समाप्तमिति ॥ शुभं भवतु । संबद्ध १३४० वर्षे ज्येष्ठ शुदि ५ रवौ श्रीदर्भावत्यां परीक्षिणीणाकेन दत्तोपाध्याय पं० पद्मचंद्रेण पुस्तिका लिखिता ॥ ४ ॥ ६ ॥

The fol. 175 with which the Ms. ends has the last words —

भवाद्यर्थेषु इकण् सुस —

Lastly, the separate leaf in a different handwriting of which a broken half with the letters almost faded remains contained, according to Dr. Kielhorn, in the following entry—
 संवत् १३९३ श्रीजिनकुशलसुरिशिष्यश्रीजिनपद्मसूरिसुगुरूपदेशेन सा०
 केला वक्त्ररत्नेन सा० किरता सुभावकेण सुपुत्र सा० विजमल
 सा० कर्मसिंहपौत्रजयसिंहप्रमुखसारपरिवारेण अनेकपुस्तिकांमूख्येन गृह-
 (?)ता स्वभगिनीनायकसुभाषिकापुण्यार्थं चतुष्कृतिसाधनिका पुस्तिका
 मूख्येन गृहीता । वाच्यमाना नंदतात् आचंद्रार्क ॥

शिष्यहिता शिष्यालोकनाभिध-
 शिष्यहितान्याससहिता

Śiṣyahitā with a Nyāsa
 called Śiṣyālokana

No. 51

322

1875-76

Size — 9½ in. by 9¼ in.

Extent — 311 leaves, 24 lines to a page, about 40 letters to a line.

Description — The Ms. is written in Śaradā characters on Bhūrjapattas, most of which have been considerably damaged. The damages are partly repaired by patches of paper restoring the lost letter and two entire paper leaves. Still many lacunae exist. The handwriting is bold and legible and probably belongs to two different scribes. The Ms. is bound in leather, but not quite securely. The first 20 leaves and about 20 other leaves here and there are missing. As the pagination is in some cases absent the exact place of the missing leaves cannot be determined. The Ms. is divided into two parts each with a separate paging. The first part gives the शिष्यहिता proper and is then followed by the न्यास. The ४३३ wants the first 20 leaves and the Nyāsa the last few leaves.

Age — At the end of the final पद we have an entry in a different hand giving Samvat 30 as the date. The Ms. is considerably old in appearance.

Author — both of the ४३३ called शिष्यहिता and the Nyāsa on it the author is Bhaṭṭa Ugrabhūti.

Subject — This work like the बालबोधिनी is a short running com. on the Kātantra Sūtras, and differs from it only in the fact that the Nyāsa on it is also written by the original author.

Begins — The first leaf gives a part of the वृत्ति शिष्यहिता on II. 3. 46.

Ends — The शिष्यहिता ends on fol. 134 with these words :— वृद्धिग्रहणं मंगलार्थं ॥ भट्टोग्रभूतिकृतायां शिष्यहितायां वृत्तौ कृत्प्रकरणे षष्ठः पादः ॥ कृत्प्रकरणं समाप्तं ॥ कृतिर्महाकवेरुग्रभूतिभट्टस्य ।

The Nyāsa begins with these words —

श्रीगणेशाय नमः —

श्रीगुरुभ्यो नमो यद्वाग्रश्मिभिर्बोधमागतम् ।

मोहध्वान्तान्तरं...स्वांताश्रयणं तत्पदाश्रयम् ॥

अथ ग्रंथः प्रारभ्यते लिखितुं । तन्नादौ ।

श्रीकंठाय महामोहध्वान्तविध्वंसभानवे ।

भुवनारंभसंहारकारणाय नमो नमः ॥

ॐ वृत्तौ शिष्यहितायां ग्रंथारंभेस्ति सफलता यस्मात् ।

सत्यपरे मृदुमतये येषां शेषापि यंतुर(?)स्यैव ॥

न्यायलक्षेपि च न तथा वृत्तावस्थां समस्ति तंत्रं च ।

तेह्य(?)स्यभिधातुमिदं सुलभपदा विरच्यतेस्मामिः ॥

अभिमतदेवताप्रणामपूर्विका प्रवृत्तिरिति सतामाचारमनुपालयन्वृत्तिकृत्प्रम-
स्करोति ॥ श्रीकंठायेत्यादि ॥ etc.

Colophon of the Nyāsa — भट्टोग्रभूतिकृतौ शिष्यहितान्यासे शिष्यालोकाभिधाने नामप्रकरणे सप्तमः पादः ॥

End — The last or sixth पाद of the कृत्प्रकरण begins on the 10th leaf from the end. The Ms. breaks in the middle of the पाद.

Reference — No other Mss. of this work have been known to exist.

B. JAINENDRA

जैनेन्द्रव्याकरण

Jainendravvyākaraṇa

No. 52

1223
1891-95

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 28 leaves, 11 lines to page, 40 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters; clear, legible and correct writing; margins ruled and red chalk much used. On leaf 1a, on leaf 28b and occasionally in the body of the work occur some notes, which are of considerable interest (see below). Complete.

Age — Sāmvat 1797.

Author — The work is here attributed to Śrīviraprabhu.

Subject — A new grammar in 5 Adhyāyas of 4 Pādas each.

Begins — The text proper is introduced by a short indication as to the authorship of the work (fol. 1a) which runs thus :

ॐ नमः पार्श्वाय ।

जैनेन्द्रमैत्रतः सिद्धहैमतो जयहैमवत् ।

प्रकृत्यन्तरदूरत्वान्नान्यतामेतुमर्हति ॥

कथं ।

ईन्द्रश्रृंगः काशिकृत्स्नापिशली शाकटायनः ।

पाणिन्यमरजिनेन्द्रा जयन्त्यष्टादिशाब्दिकाः ॥

इति चतुर्थी तद्धितानुपलक्षणात् ।

यदिन्द्राय जिनेन्द्रेण कौमारेपि निरूपितं ।

पेन्द्रजैनेन्द्रमिति तत्प्राहुः शब्दानुशासनं ॥

यदा(था ?)वश्यकनिर्युक्तिः ।

अहंतं अम्मापि अरोजाणित्ता अहिय अठवास्संतु ।

क्यकोउ अलंकारं लेहाय रिअस्स उवणित्ति ॥

सक्को अत स्पमरकं भयवंतं आसणे निवेसित्ता ।

सहस्स लरकणं पुच्छेवागरणं अवयवाहंदं ॥

इति तदवयवाः केचन उपाध्यायेन गृहीताः । ततश्चैवं व्याकरणं संजात-
मिति हरिभद्रः । यत्तु देवनंदिवौटिकं पूज्यपाद इतीच्छतस्तद्गुरुकाः

प्रमाणमकलकस्य पूज्यपादस्य लक्षणं ।
द्विसंधानकवेः काव्यं रत्नत्रयमपश्चिमं ॥

इति धनंजयकोषात्तद्युक्तं । नेति चेत्कथं जैनैर्द्रमिति । द्वादशस्वरमध्यमिति
चेन्न । इतरोपपदस्याभावात् । जैनकुमारसंभवद्रति रिति चेन्न । कुमारवर्दिद्रं
प्रति श्लेषाभावात्तथारीतिकतद्धिताभावाच्च । तर्हि

लक्ष्मीरात्यंतिकी यस्य निरवद्यावभासते ।
देवनंदिदत्तपूजेशे नमस्तस्मै स्वयंभुवयः (वे) ॥

का गतिरिति चेत् ।

लक्ष्मीरात्यंतिकी पद्यमुपज्ञेशस्य किंतरां ।
पेंद्रत्वयकि(?) तत्त्वार्थे मोक्षमार्गस्थपद्यवत् ॥

बेत्तेः सिद्धत्वेनस्य चतुष्टयं समंतभद्रस्य(?) प्रक्षेपोऽवीच्य(?)तास्फुटत्वा-
द्वात्रिः प्रभाचंद्रस्यवत् ।

देवनंदिमतांमोहः प्रक्षेपरजसोपि चेत् ।
चिराय भवता रात्रेः प्रभाचंद्रस्य जीम्यतां ॥

पंचोत्तरः स्ववानासीः । SSSSSS । प्रभेदोनम्रयस्य यः ।
विस्मयो रमयेः शिष्ट्वा स तं चेद्देवनंदिनें ॥

मिबादयश्चेत्प्रथमं यदि हैमे त्वपेक्ष्यते ।
कालापकादि न तथा पट्वैद्रं महतेः कृतिः ॥ etc.

The whole passage is said to be found in चौटिकतिमिरोप-
लक्षणस्य तुर्येऽवकाशे etc. and in इति प्रसङ्गचंद्रोत्पले । Naturally
therefore the usual opening verse does not occur here. It
may have been written at first, but is carefully painted
over and the text proper begins thus —

ॐ नमः पार्श्वाय ।

त्वरितमहिमवृतामंत्रितेनाद्भुतात्मा
विषममपि मघोना पृच्छता शब्दशास्त्रं ।
श्रुतमदरिपुरासीद्वाविबुंदाप्रणीनां
परमपदपदुर्यः संश्रिये धीरदेवः ॥

अष्टवार्षिकोपि तथाविधभक्ताभ्यर्थनाप्रणुजः स भगवानिदं प्राह ॥ सिद्धिरने-
कांतात् । १ । अद्भुत् ॥ २ । etc.

स भगवानिदं प्राह occurs as the regular introductory sentence to each Pāda of each Adhyāya.

On leaf 3b we have this marginal note —

आख्यातरीतिं प्रति देवराजे मिष्वस्सो यः पितरादितादोः ।
जीवं प्रपन्नाहममात्यविश्वे तस्वादिमं स्वां मतिमात्मनाथा ॥

On leaf 8b we have another note —

इदं शब्दानुशासनं भगवत्कर्तृकमेव भवति । सहवहू चल्यापतेरिः (2. 2. 64)
धान्कृसृजन्मैः किर्लिट् च (2. 2. 65) वत् झौसासहिषावहिषाचलि
पापतिसस्त्रिचक्रिदधिजज्ञिनेमीति सिद्धहैमसूत्रस्यान्यथानुपपत्तेः । सर्ववर्म-
पाणिन्योस्तु आटवर्णोपधालोपिनां किर्लिट् च १ आटगमहनजनः किकिनौ
लिट् चेति २१ = ६ =

again, leaf 16b.

इदं शब्दानुशासनं भगवत्कर्तृकमेव भवति । अर्हतः स्तोन्तच् १ सहायाद्वा २
(J. 3. 4. 41) सस्त्रिवणिगवृताद्यः ३ (J. 3. 4. 43) स्तेनाञ्जलुक् च ४ ति
सिद्धहैमसूत्रस्यान्यथानुपपत्तेः । पाणिन्यादौ त्वाहृत्यशब्दं प्रति सूत्राभावात् ।
कथं सरस्वतीकंठाभरणे तदासिः । ऐन्द्रानुसारादर्हतशब्दतश्चेति पश्य ।

leaf 22a.

इदं शब्दानुशासनं भगवत्कर्तृकमेव भवति । रात्रेः प्रभाचंद्रस्य (4. 3. 40)
सूत्रस्य प्रक्षेपतास्फुटत्वात् । अतो वौटिकतिमिरोपलक्षणे ।

देवनंदिमतां मोहः etc.

पंचोत्तर etc.

विक्रमादनुस्त्रयुगान्दे (४०६) देवनंदी ततो गुणनंदिकुमारनंदिलोकचंद्रानंतरं
मुनिरैशुगान्दे(!) प्रथमः प्रभाचंद्र इति वौटिके ॥

leaf 23b

वेत्तेः सिद्धसेनस्य (5. 1. 7) चतुष्टयं समंतभद्रस्य (5. 4. 68) प्रेक्षेपोऽ-
वीष्यतास्फुटत्वात् रात्रेः प्रभाचंद्रस्यवदिति वौटिकतिमिरोपलक्षणे ॥

leaf 27b.

प्रयोगाशातनामामूदनादिसिद्धा हि प्रयोगा ज्ञानिना तु केवलं ते प्रकाशयन्ते
न तु क्रियन्ते इति । अत एव शम्भोटीति पाणिनीयसूत्रवर्गाप्रथमेभ्यः शकारः
स्वरयवरपरः शकारश्चकारं न वेति सर्ववर्मकर्तृककालापकसूत्रानुसारि । अत
एव पाणिन्यादयोऽसर्वज्ञा इति सिद्धं । अत एव तेषां तस्वत आसत्वा-
भावा इति सिद्धिः etc.

Ends — चतुष्टयं समंतभद्रस्य ६९ ॥ इति भगवद्भागवदिन्द्र्यां पंचमाध्यायस्य चतुर्थः
पादः पंचमोऽध्यायः समाप्तः ॥

इत्याख्यद्भगवानर्हन्श्रुत्वैद्रस्तु मुदं वहन् ।
वादिवक्राब्जचंद्रस्य मंदिराभिमुखोभवत् ॥

ॐ नमः सकलकलाकौशलपेशलशीलशालिने पार्श्वाय पार्श्वपार्श्वाय ।
स्वस्ति तत्प्रवचनसुधालहरीन्नायिभ्यो महामुनिभ्यः । परिसमाप्तं च जैनेन्द्रं
नाम महाव्याकरणं । तदिदं यत्स्वयं श्रीवीरप्रभुर्मघोने पृच्छते प्रकाशयां चकारं
सपादलक्षव्याख्यानकमपरमतमदांधकारापहारपरममिति । नमः श्रीमच्छरम-
परमेश्वरपादप्रसादविशदस्याद्वादनयसमुपासनगुणकोटिमत्कौटिक गणाविर्भूत
चिद्विभूतिवेमलमद्र (?) चांद्रकुलविपुलबृहत्तपोनिगमनिर्गतनागपुरीय
स्वच्छगच्छसकमुच्छमुत्पीवपार्श्वचंद्रशास्त्रासुखाकृतसुकृतिवररामेवूपाध्यायचार-
चरणारविंदरजोराजीमधुकरानुकर वाचकपदवीपवित्रिताक्षयचंद्रचरणेभ्यः
ससुधी रक्तचंद्रं । श्रीवीरात् २२६७ विक्रमनृपात् १७९७ फाल्गुनसित-
त्रयोदशी भौमे तक्षकाराख्यपुरस्थेन रत्नर्षिणा दर्शनपाविश्याय लिखितं
चिरं नंघात् । कांश्चित्संज्ञास्तु । सवर्णस्य स्व इति । ह्रस्वस्य प्रह इति etc.
then follows a list of the peculiar technicalities of the
system.

References — The *New Catalogus Catalogorum* (Vol. VII, p. 307)
mentions the following printed editions :

(1) with Guṇanandin's commentary, *Sanāthana Jaina Granthamālā*, 5, Banaras. 1914; (2) with Abhayadeva's
commentary. *The Pandit*, 1918, 1921; (3) with Abhaya-
nandin's commentary, *Jñānapiṭha Mūrtidevī Jaina Grantha*,
Sanskrit Work 17, Kashi 1956; (4) with Somadeva's
commentary, *The Pandit* N. S. 31-34.

जैनेन्द्रव्याकरण

Jainendravvyākaraṇa

No. 53

1139

1884-87

Size — 11½ in. by 5½ in.

Extent — 62 leaves, 5 lines to a page, about 38 letters to a line,

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Margins carefully ruled in red. Red chalk much used, bold and beautiful writing especially towards the end— fairly correct and complete.

Age — Sainvat 1880.

Begins — Same as 90 of 1898-99 [=Serial No. 59 below] .

Ends — चतुष्टयं समंतभद्रस्य । इति जैनेन्द्रव्याकरणे पंचमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः । पंचमोऽध्यायः समाप्तश्च जैनेन्द्रसूत्रपाठः । मिति असादवदि ११ संबत् १८८० का पंडितजीश्रीनानिगदासजीतस्सिष्यबिनयवता बखतरामेण लिपीकृतं सिष्यरिखबदासपठनार्थं शुभम् ।

For all other particulars see 90 of 1898-99 [=Serial No. 59 below]

जैनेन्द्रव्याकरण-
पञ्चवस्तु

Jainendravvyākaraṇa-
pañcavastu

No. 54

589

1875-76

Size — 13 in. by 6 in.

Extent — 138 leaves, 10 lines to a page, 40 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, bold, clear and legible writing, but often inaccurate. The margins ruled in red, the sūtras and colophons also written in red ink. Complete.

Age — Sainvat 1910.

Author — The work is ascribed, probably wrongly, to Devanandin, Śrutakīrti whose name occurs on fol. 8a may perhaps be the author of the whole and it is called the work of Devanandin in that Śrutakīrti took the text of the sūtras from Devanandin and rearranged it in five वस्तुः संधिबस्तु, नामबस्तु, सविधि i. e. समासविधिबस्तु, हृदिधि i. e. तद्धितविधिबस्तु and आह्वानबस्तु. A similar confusion of names based on

the same idea occurs in the verse : देवदेवं प्रणम्यादौ सर्वज्ञं सर्वदेशिनं । कालेयस्य प्रवक्ष्यामि व्याख्यानं शार्वर्षिकम् । of Durgasimha's com.

Subject — A recast of the Jainendra grammar, arranged after the fashion of the Kaumudīs.

Begins — ॐ नमः सिद्धेभ्यः । श्रीमदादिजिनाय नमः ।

जगञ्जितयनाथाय नमो जन्मप्रमार्थि(धि)ने ।

नयप्रमाणवाप्रदिमध्वस्तध्वांताय शांतये ॥

प्रत्याहारस्यादाविष्टवे(दे)वतास्तुतिवचनं^१ मंगलार्थमुपासं । मंगलं चाविष्टे-
नाभिप्रेतार्थसंसिध्यर्थं । Then follows a very verbose ex-
planation of the nature and necessity of मंगल together
with the पदच्छेद and अन्वय and अर्थ of the verse जगञ्जितय-
नाथाय expounded in the most systematic and puerile
pedantry. On fol. 7b, occurs the verse —

पंचमीं गतिमापन्नं पंचतरवार्यदेशिनं ।

प्रणम्य वा(व)चसां वक्ष्ये प्रपंचं पंचवस्तुकं ॥

After giving his explanation of this verse the five वस्तुs
are mentioned and expounded at length, in the midst
of which occurs the reference to Śrutakīrti :

संज्ञास्वरप्रकृतिहृज्जविसर्गजन्मा

संधिस्तु पंचक इतीछ(स्थ)मिहाहुरन्ये ।

तत्र स्वरप्रकृतिहृज्जविकल्पतोस्मिन्

संधि(धिं) त्रिधा कथयति श्रुतकीर्तिरार्थ्यः ॥

As pointed by Dr. Peterson (Report for 1883-84, p. 72
and ff.) the whole introduction has a suspicious appearance:
The पंचवस्तुक proper commences on fol. 11b with the
पंचमीं गतिमापन्नं etc.

Ends — अक्षुरम् । इत्येवमादयो योज्याः ॥ चुरादयोधुः समाप्तः । इति पंचवस्तुके
आख्यातवस्तु समाप्तं ॥ ५ ॥

सुप्रस्तंभसमुद्भूतं प्रविलसन् व्यासोरुखक्षिति (?)

श्रीमद्वृत्तिकपाटसंपुटयुतं भाष्यौघशय्यातलं ।

टीकामालमिहारुरुक्षुरचितं जैनैद्रशब्दागमं

प्रासादं पृथु पंचवस्तुकमिदं सोपानमारोहतात् ॥

कृतिरियं देवनंघाचार्यस्य परवादिमथनस्य । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै
नमः ॥

अब्दे नभश्चन्द्रनिधिस्थिरांके (१९१०) शुद्धे सहस्रचर्यमयुक् चतुर्था ।
सत्प्रक्रियाबंधनिबंधनेयं सद्गस्तुवृत्तीरदनात्समाप्ता ॥ १ ॥

श्रीमन्नराणामधिपेशराशि श्रीरामसिंहे विलसत्यलेखि ।

श्रीमद्बुधेनेह सदासुखेन श्रीयुक्ततेलाल निजात्मबुधै ॥ २ ॥

शब्दीयशास्त्रं पठितं न यैस्तैः स्वदेहसंपालनभारवद्भिः ।

किं दर्शनीयं कथनीयमेतद्दृथांगसंघावपलापवद्भिः ॥ ३ ॥

श्रीमद्भगवत्यै स्वस्त्यस्तुतरां ॥

Reference — Dr. Peterson's Report for 1883-84, p. 67 and ff. *Indian Antiquary* Vol. X, p. 75 and ff. and *Ind. Ant.* Vol XII, p. 19.

जैनेन्द्रव्याकरण-
महावृत्ति
(पञ्चवंस्तुसहित)

Jainendravvyākaraṇa-
mahāvṛtti
(with Pañcavastu)

No. 55

1140

1884-87

Size — 15½ in. by 7½ in.

Extent — (402 - 3 =) 399 leaves, 15 lines to a page, about 45 letters to a line.

Description — Thick country paper - Devanāgarī characters. Bold and legible hand - fairly accurate and complete. Leaves 80, 299, 392, 393, 345, 346, 376 are however left partly blank. Similar blank lines or parts of line occur in many places. Also leaves 328 and 327, 232 and 231, and 76 and 75 are numbered on the same leaf.

Age — Sāmvat 1883.

Author — The Ms. contains *Pañcavastuka* by Devanandyācārya which extends upto leaf 75b. The *Mahāvṛtti* by Abhayānandin is a separate work altogether. It begins on fol. 75b and is carried on to the end.

Subject — *Jainendravvyākaraṇapañcavastu* is related to the Jainendra-
vyākaraṇa-sūtras something in the same manner as the
Siddhāntakaumudī related to Pāṇini's Sūtras. The five
वस्तुs or chapters are संधि, नाम, सविधि, द्विधि and आख्यात.
For the beginning and end of this see No. 1059 of
1887-91 [= Serial No. 62 below].

Following the same analogy we may call the *Mahāvṛtti* of
Abhayanandin as the *Kāśikā* of the Jainendra school.
The beginning and the end given below is that of the
Vṛtti only.

Begins — ॐ नमो वीतरागाय ॥

देवदेवं जिनं नत्वा सर्वसत्त्वाभयप्रदं ।
शब्दशास्त्रस्य सूत्राणां महावृत्तिर्विरच्यते ॥ १ ॥
यच्छब्दलक्षणमसुव्रजपारमन्थै-
रव्यक्तमुक्तमभिधानविधौ दरिद्रैः ।
तत्सर्वलोकहृदयप्रियचारुवाक्यै-
र्व्यक्तीकरोत्यभयनंदिमुनिः समस्तः (?) ॥ २ ॥

शिष्टाचारपरिपालनार्थमादाविष्टदेवतानमस्कारलक्षणं मंगलमाहाचार्यः ॥
लक्ष्मीरात्यंतिकी यस्य निरवद्यावभासते etc.

Ends — चतुष्टयं समंतभद्रस्य ज्ञयो ह इत्यादि चतुष्टयं समंतभद्राचार्यस्य मतेन भवति
नान्येषां । तथा वैचोदरुतम् ॥ इत्यभयनंदिर्विरचितायां जैनैद्रव्याकरणमहा-
वृत्तौ पंचमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ॥ ग्रंथसंख्या १८०० ॥ अष्टा-
दशसहस्रसंपूर्णमिति ॥ फागणमासे शुक्लपक्षे तिथौ ३ बुधवासरे संवत्
१८८३ का लीप्य कृतं माहृतमायना लालवासीसवाईजपुर का लीषी आगरा-
मध्ये ॥ लीषायतं चंपारामजी पुस्तक मुथराजीको ॥

Reference — Rajendralal Mitra, *Notices of Sanskrit Mss.*, Vol. VII,
No. 2426.

जैनेन्द्रव्याकरण-
महावृत्ति

Jainendravvyākaraṇa-
mahāvṛtti

No. 56

590 (a)
1875-76

Size — 13½ in. by 7 in.

Extent — 314 leaves, 12 lines to a page, 40 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, bold, beautiful and generally correct writing. Margins ruled in red, punctuation strokes and most of the Sūtras and colophons also in red. Incomplete.

Age — Looks new.

Author — Abhayanandin.

The Ms. ends with the Sūtra ज्वः IV. 3. 30 [Ed. IV. 3. 35] corresponding to Pāṇini VI. 1. 42.

Reference — See *Jinaratnakośa*, Vol. I, p. 146.

— — —

जैनेन्द्रव्याकरण-
महावृत्ति

Jainendravvyākaraṇa-
mahāvṛtti

No. 57

590 (b)

1875-76

Size — 14 in. by 7½ in.

Extent — 73 leaves, 14 lines to a page, 52 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, bold and legible writing, generally correct; margins ruled in red, and red chalk used. fol. 49 missing and foll. 33 and 34 torn in the right-hand margin. Incomplete.

Age — Samvat 1933.

Author — Abhayanandin.

Begins — The Ms. begins with [कृ]ष्णीयान् । कृष्णिमा ।

पृथुसृद्धोः कृशभृशयोः छदपरिवृढयोश्च रो भवत्येषः ।

सिंहावलोकतोप्रे प्रायोप्रहृणादयं नियमः ॥

under the Sūtra ऊरोऽनादेर्षेः [Ed. 4. 4. 153]. Corresponding to Pāṇini VI. 4. 161.

Ends — इत्यभयनंदिविरचितायां जैनेन्द्रव्याकरणमहावृत्तौ पंचमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः । समाप्तश्चायं पंचमोऽध्यायः पञ्चितजनसूचीनतीर्है परोक्षममसह्दीनाधिककृषि सोधियो हसियोमतिधरितेह ॥ मिति चैत्र शुक्ल २ सौमवासरे शुभसंवत् १९३२ का । शुभमस्तु ॥

— — —

श्रीनेत्रव्याकरणवृत्ति
शब्दार्णवचन्द्रिका

Jainendravvyākaraṇavṛtti
called Śabdārṇavacandrikā

No. 58

591
1875-76

Size — 12 in. by 6 in.

Extent — 262 leaves, 10 lines to a page, about 38 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, clean and legible writing, generally correct. The right side of the entire Ms. must have been immersed in oil; the leaves in consequence have become very brittle on that side and parts of the margin actually broken off. Otherwise complete, except for the fact that the last leaf containing a line or two about the date and other particulars of the scribe is absent.

Age — Śamvat 1909.

Author — Somadevayati.

Subject — The Sūtras of the Jainendra grammar together with a succinct commentary entitled Śabdārṇavacandrikā.

Begins — ॐ नमः सिद्धेभ्यः । श्रोमत्स्याद्वादविद्यापतये नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ।
श्रोमदभिनववादिविद्यानंदस्वामिभ्यो नमः ॥

श्रीपूज्यपादममलं गुणनंदिदेवं
सोमामरव्रतिपूजितपादयुग्मम् ।
सिद्धं समुच्चतपदं वृषभं जिनेंद्रं
सच्छब्दलक्षणमहं विनना(मा)मि वीरम् ॥ १ ॥

श्रीमूलसंघजलजप्रतिबोधमानो
मेधेदुवीक्षितभुजंगसुधाकरस्य ।
राज्ञात्ततोयनिधिबृद्धिकरस्य वृत्तिं
रेमे हरीबुधतये वरवीक्षिताय ॥ २ ॥

लक्ष्मीरात्यंतिकी यस्य निरवद्यावभासते ।
देवर्नदितपूजेहो नमस्तस्मै स्वयंभुवे ॥ ३ ॥

सिद्धिरनेकांतात् । सिद्धिः शब्दानां निष्पत्तिः इतिर्षा भवत्यनेकांतात्
अस्तिस्त्वनास्तिस्त्वमित्यत्त्वामित्यत्त्वविशेषणविशेष्याद्यात्मकत्वात् एष्टेष्टप्रमाणा-
बिन्दुत्वाद्वा । शाक्यसमाप्तेरित्येषोधिकारो वेदितव्यः ॥

Ends — क (झ)यो ह इत्यादि सूत्रचतुष्टयं समंतभद्राचार्यमतेन भवति । नान्धेषां । इति विकल्पः । तथा चोदाहृतं ॥ सूत्र १६७ ॥ इति जैनैरे व्याकरणे शब्दार्थवचंद्रिकायां वृत्तौ पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

श्रीसोमदेवयतिनिर्मितमादधाति
या नौः प्रतीतगुणनंदितशब्दाद्धौ ।
सेयं सताममलचेतसि विस्फुरन्ति(म्ती)
वृत्तिः सदानुतपदा परिवर्त्तिषीष्ट ॥ १ ॥

स्वस्ति श्रीकोह्लपुरदेशांतर्षत्प्याजुरिकामहाच्छा(स्था)नयुधिष्टि(ष्टि)रायतार-
महामंडलेश्वरगंडरादित्यदेवनिर्मापितत्रिभुवनसिलकत्रिवालये श्रीमत्परमपर-
मेष्टिश्रीनेमिनाथश्रीपादपद्माराधनबलेन वादीभवज्जाकुसश्रीविशालकीर्ति-
पंडितदेव वैद्यावृत्यतः श्रीमच्छिलाहारकुलकमलमातंडतेजसुंजराजाधिराज-
परमेश्वरपरमभट्टारकपश्चिमचक्रवर्त्तिश्रीवीरभोजदेवविजयराज्ये शकवर्षैक-
सहस्रे(सै)कशतसप्तविंशति (Śaka 1127) तमक्रोधनसंवत्सरे स्वस्ति
समस्तानवद्यविद्याचक्रचक्रवर्त्तिश्रीपूज्यपादपदानुरक्तचेतसा श्रीमत्सोमदेव-
द्वेषीश्वरेण विरचितेयं शब्दार्थवचंद्रिका नाम वृत्तिरिति ॥

शरदि निधिनभोनिष्यूर्विकसंमितांके (Samvat 1909)
प्रथमहरिसुभाद्रे मासि विश्वांकितेहि ।
कविपदमहिते मध्याह्ने —

The rest of the verse is wanting [as the last leaf i. e.,
No. 263, is lost].

Reference — *Ind. Ant.* Vol. X, p. 75. *Jinaratnakosa*, Vol. I, p. 146.
Published : Sanātana Jaina Granthamālā, Kashi, 1915.

जैनन्द्रव्याकरणम्
सटिप्पणम्

Jainendravvyākaraṇam
with notes

No. 59

90

1898-99

Size — 12½ in. by 6½ in.

Extent — 35 leaves, 10 lines of text to a page, about 32 letters to
a line.

Description — Foreign paper. Margins carefully ruled. Devanāgarī
characters — bold, clear and readable writing. The
notes are scattered all over the margins. Accurate and
complete.

Age — Śaṁvat 1936.

Author — Of the text Devanandin otherwise called Digvastra and Pūjyapāda. He was a Jaina of the Digambara sect. The notes are anonymous.

Subject — A new grammar in aphorisms, called from its extent *Pañcādhyāyī* or *Pañcavastuka*.

Begins — श्रीसरस्वत्यै नमः । पूज्यपादेभ्यो नमः ।
 कश्मीरात्यंतिकी यस्य निरवद्यावभासते ।
 देवनंदितपूजेशो नमस्तस्मै स्वयंभुवे ॥ १ ॥
 सिद्धिरनेकांतात् ॥ अहउण् ॥ ऋलृक् ॥ etc.

Ends — हलो यमां यमि खम् ॥ झरोझरिस्वे ॥ चतुष्टयं समंतभद्रस्य ॥ इति जैनैन्द्र-
 व्याकरणे पंचमाध्यायस्य चतुर्थः समाप्तः पादः पंचमश्चाध्यायः समाप्तः ॥ ५ ॥
 इति पंचमाध्यायी संपूर्णा ॥

ये शब्दतंत्रनिपुणा वरकाव्यभम्बा-
 स्सत्तर्ककर्कशधियः समयाब्धिवित्ताः ।
 युक्तयुक्तप्रकटवादिविदारणोयं
 सद्वादिनं भुवननाथमनुप्रसिद्धम् ॥ १ ॥

संवत्सरे १७०४ कार्तिकमासस्य कृष्णपक्षीयायां सप्तम्यां भट्टारकश्रीनरेन्द्र-
 कीर्तिविबुधां शिष्यैः कविगमकिवादिवाग्मिस्त्वगुणालंकृतैश्चैविद्यैर्वादिपदभृद्भिः
 श्रीजगन्नाथैः स्वोपज्ञम्पठितम् पंचकं पाठितलिखितं च तथा लिखितं
 संवत्सरे १९३६ का श्रावणमासे शुक्लपक्षे तृतीयायां लिखितं । तथा टप्पो
 भाद्रपदे कृष्णे तृतीयायां लिखितं शुभं भूयात् ॥

Reference — Dr. Peterson's Ulwar Catalogue, Nos. 1133 and 1134.
 Also Madras Govt. Oriental Mss. Library, Catalogue,
 Vol. III, No. 1543.

जैनैन्द्रव्याकरण-
 सूत्राणि

Jainendravāyākaraṇa-
 sūtrāṇi

No. 60

1055

1887-91

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 36 leaves, 11 lines to a page, about 36 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing generally correct; margins carefully ruled in red. Occasional use of red chalk. The edges of most leaves especially the first and the last, slightly damaged. Complete.

Age — Samvat 1796.

Ends — इति श्रीजैनेन्द्रे व्याकरणे पंचमोऽध्यायः समाप्तः ॥ ५ ॥ इति जैनेन्द्रव्याकरण-सूत्राणि संपूर्णानि ॥ संवत् १७९६ वर्षे फाल्गुनमासे(?) कृष्णपक्षे तिथौ पंचम्यां बुधवासरे लिखितं श्रीमालपुरामध्ये लिखापितं मिश्रकानजी-स्ववाचनार्थः(?) शुभं भवतु etc.
For all other particulars see No. 90 of 1898-99 [= Serial No. 59 above].

—————

जैनेन्द्रव्याकरण-
सूत्राणि

Jainendravvyākaraṇa-
sūtrāṇi

No. 61

250
—————
1884-86

Size — 11½ in. by 5½ in.

Extent — 35 leaves, 10 lines in a page, about 28 letters in a line.

Description — Foreign paper, Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. Bold and legible writing. Explanatory notes in the margin. Fairly correct and complete.

Age — Samvat 1704.

Author — Devanandin.

Subject — The vyākaraṇa consists of 5 Adhyāyas, each Adhyāya consisting of 4 Pādas. The work is also called *Pañcādhyāyī*. It consists of all aphorisms. There are two commentaries on this : (1) महावृत्ति by अमयनदिन् and (2) जैनेन्द्रव्याकरणसम्बन्ध-चंद्रिका.

Begins — श्रीसरस्वत्यै नमः । पूज्यपादेभ्यो नमः ।

कश्मीरात्यंतिकी यस्य निरवद्यावभासते ।

देवर्नदितपूजेशे नमस्तस्मै स्वयंभुवे ॥ १ ॥

सिद्धिरनेकंतात् । अइडण् । ...

Ends — हलो यमां यमि खम् । झरो झरि स्वे । चतुष्टयं समतभद्रस्य ।

Colophon — इति जैनैद्रव्याकरणे पंचमाध्यायस्य चतुर्थः समाप्तः पादः ॥ पंचमश्रा-
ध्यायः समाप्तः ॥ ५ ॥ इति पंचाध्यायी संपूर्णा ॥

This is followed by —

ये शब्दतन्त्रनिपुणा वरकाव्यभव्या-
स्तत्तर्ककर्मशोधियः समयाधिविज्ञाः ।
युक्तयुक्तप्रकटवादिबिदारणोम्रं
सद्वादिनं भुवननाथमनुप्रसिद्धं ॥ १ ॥

संवत्सरे १७०४ कार्तिकमासस्य कृष्णपक्षीयायां सप्तम्यां भट्टारकश्रीनरेंद्र-
कीर्तिविबुधां शिष्यैः ... जगन्नाथैः स्वोपज्ञं पठितम् पंचकं पाठितं-
ल्लिखितं च ॥

Reference — Cf. Dr. Peterson's Report for 1883-84, pp. 67-74 for
the age and authorship of the work.

पञ्चवस्तु

Pañcavastu

No. 62

1059
1887-91

Size — 10½ in. by 4⁸/₁₆ in.

Extent — 91 leaves, 12 lines to a page, about 45 letters to a line.

Description — Old country paper, Devanāgarī characters, bold and legible writing, generally correct. Margins carefully ruled in black, square blanks in the centre. The writing in some places much blurred, the ink being rubbed off. A few lacunae on the last leaf. Use of red chalk. Complete.

Age — The Ms. appears considerably old.

Author — Devnandin.

Subject — Cf. No. 1140 of 1884-87 [=Serial No. 55 above].

Begins — ॐ नमः शातिनाथाय ।

जगन्नित्यनाथाय नमो जन्मप्रमाधिने ।

नयप्रमाणवाग्निमध्वस्तध्वांताय शांतये ॥ १ ॥

प्रत्याहारस्यादाविष्टदेवतास्तुतिवचनं मंगलार्थमुपात्तं ॥ मंगलं चाविज्ञेनाभि-
प्रेतार्थसंसिद्धयर्थमिति ॥ उक्तं च । आदौ मध्येवसाने च मंगलं भाषितं
बुधैः etc.

Ends — सुरादयो धुः समाप्तः । इति पंचवस्तुके आख्यातवस्तु समाप्तम् ॥

सुत्रस्तंभसमृद्धतं प्रविलसन्त्यासोरुत्तक्षिति

श्रीमद्वृत्तिकपाटसंपुटयुतं भाष्योघशय्यातलं ।

टीकामालमिहात्रुखुजु(? °रुक्षु)रचितं जैनैर्द्रशब्दागम-

प्रासादं पृथु पंचवस्तुकमिदं सोपानमारोहतात् ॥

कृतिरियं देवनेद्याचार्यस्य परवादिमथनस्य ॥ शुभं भवतु etc.

On leaf 7a, after the प्रत्याहार section we find -

एकं त्रिरेकं चतुरेकमेव त्रिस्त्रिस्तथैकं द्विरथापि षट् च ।

एकं च चत्वारि च पंच पंच चतुर्दशानां ग्रहणानि विद्धि ॥

पंचमीं गतिमापन्नं पंचतत्त्वार्थदेशिनं ।

प्रणम्य वचसां वक्ष्ये प्रपंचं पंचवस्तुकं ॥

रत्नत्रयप्रयोगातिशयकृशानुना कर्मधनानि भस्वसाद्भावमुपनीय अनंता-
प्रतिहतज्ञानदर्शनसाम्राज्यश्रियमनुपमामात्माधीनां कृत्वा कृतकृत्यतां जहृद्बह्व-
द्व्यपदेशमनुभूय ऋषिदेवनरैर्द्रेभ्यः शरणमुपागतेभ्यो विनयविनतविग्रहेभ्यो
विग्रहविरहितेभ्यो हितार्थिभ्यः पंचानां तत्त्वार्थानां जीवादीनां स्वात्मसत्ता-
संबंधभाजां अंतरंगबहिरंगप्रत्ययसंनिधानसमाविर्भावितवृत्तिभिः सहकर्म-
भूमिर्व्यतिरेकैः प्रत्ययाभिधानानुगमनानुमितानुबंधनैरन्वयैश्च सह ध्ययोदय-
ध्रौष्यलक्षणां प्रवृत्तिं प्रतिक्षणमास्कंदतामव्यतिकोर्णस्वभावानां स्वतस्त्वं विधि-
वदाख्याय भूतार्थदर्शनप्रतिबंधितं मिथ्याज्ञानांधकारमपकृष्य धर्माभूतबन्धोभिः
सभाजनसभाजनकरैः करैर्भासुरैः कमलिनीं भास्वानिव परिषदं प्रहाप्य
जगन्नयस्याव्याहृतमाधिपत्यमवाप्य अव्याबाधामनुपमामर्चित्यसारासामपनीत-
दोषप्रपंचां पंचमीगतिमुपसेदिवान् यस्तं परमेष्ठिनं प्रणिपत्य जैनैर्द्र-
व्याकरणमहाणंवावगाहने नावमिव सुविहितां प्रक्रियां पंचवस्तुकसंज्ञिका-
मनुवर्तयिष्यामः ॥ तत्रादौ तावत्संधिलक्षणमनुवर्तयिष्यामः etc. which
clearly shows the scope of Pañcavastu in relation to
the Jainendra grammar.

शब्दार्णवचन्द्रिका
जैनेन्द्रव्याकरणवृत्ति

Śabdārṇavacandrikā
Jainendravvyākaraṇavṛtti

No. 63

25
1880-81

Size — 15 in by 2 in.

Extent — About 280 leaves, 2-5 lines to a page, 50-60 letters to a line.

Description — The Ms. is written on very ancient looking palm-leaves most of which have been broken or worm-eaten. Some of the leaves have actually fallen to pieces, so that it is impossible to tell which piece comes where. The character is Devanāgarī with only occasional वृहन्मात्राः. The leaves are much disarranged, and the confusion is made doubly confounded by the fact that the 5th Adhyāya at least has a separate pagination. Foll. 50-227 apparently continuous, as also about fol. 20 to the end of the 5th Adhyāya. Fol. 77 contains the end of the 1st पाद of 2nd Adhyāya and the last leaf gives the Colophon इति जिनेन्द्रव्याकरणे शब्दार्णवचन्द्रिकायां वृत्तौ पंचमोऽध्यायः, and the two lines of the verse श्रीलोमदेवयतिनिमित्त. This is followed by —

इंद्रश्चंद्रः शकटतनयः पाणिनिः पूज्यपादो
यत्प्रोवाचापिशखिरमरः काशकृस्नि
... ..
..... — ब्रह्मपारायणेस्ति ॥

Cf. Madras Govt. Or. Lib. Catalogue, Vol. III, p. 1078.

Age — The Ms. looks considerably old.

C. HEMACANDRA

आख्यातवृत्ति

Ākhyātavṛtti

No. 64

1360

1887-91

Size — 12 in. by 4½ in.

Extent — (125 - 134 =) 10 leaves, 15 lines to a page, about 52 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with *pr̥sthā-mātrās*. Margins ruled in a thick red line. Blank spaces in the centre with *kuṅkuma tilakas* in the centre and on both the margins. First leaf damaged at corners. Occasional marginal notes and emendations. Clear and legible writing generally correct. Incomplete. The Ms. seems to have formed part of a larger work, since the first leaf is numbered 125 and the last 134.

Age — Ms. appears considerably old.

Author — Merutuṅgasūri.

Subject — A com. called बालावबोधवृत्ति on certain grammatical sūtras. The Ms. contains the Ākhyāta section complete and a few lines of the next Kṛdanta chapter. The Ākhyāta chapter is divided into 8 Pādas and ends on the a side of the last leaf.

Begins — अथ परस्मैपदानि । अथानंतराणि दशविभक्तीनां पूर्वाणि नव वचनानि परस्मैपदानि स्युः । ति तस् अति ॥ सि यस् थ ॥ मि वस् मस् ॥ एवं सर्वत्र-वचन ९० । १ ॥ नव पराण्यात्मने । दशविभक्तीनां पराणि नव वचनानि आत्मनेपदसंज्ञानि स्युः ॥ ते आते अन्ते । से आथे ध्वे । ए वहे महे ॥ एवं सर्वत्र वचन ९० । इभय १८० । २ ॥ त्रीणि त्रीणि प्रथममध्यमोत्तमाः etc.

Ends — The Ākhyāta section ends — आरुत्तरे च वृद्धिः । आर् उत्तरे चेद्दे संध्यक्षरे वृद्धिः स्यात् । आर् ९३ (?) ॥ ३४ ॥ इति श्रीमेस्तुंगसूरिरचितयां बालावबोधवृत्तावाख्यातेऽष्टमपादः ॥ श्री ॥ शुभं भवतु ॥ ग्रंथाम्रं ४८० अक्षर १५ ॥

The next section begins — अहं ।

कात्यायनेनाथ पूर्व विसरेण कृता (? 'तः) कृताः ।

ते संक्षिप्याभिधीयन्ते बालानामवबुद्धये ॥

सिद्धिलो(र्लो)कात् कृतैः ।

समासास्मासविभाषादिसिद्धिलो(र्लो)काद्वैयकरणदेशेया ॥ १ ॥ etc.

The section ends abruptly.

Reference — For other manuscripts see *Jinaratnakōśa*, Vol. I, p. 20.

उणादिगणसूत्र-
विवरणम्

Uṇādiganaśūtra-
vivaranaṃ

No. 65

229
1895-98

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 45 leaves, 17 lines to a page, about 60 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with Prsthā-mātrās. Bold and beautiful writing. Marginal notes some of which appear to be by the scribe himself. A square space in the centre left blank. Correct. Fol. 8 torn. P. 12 partly torn, last page worm-eaten. Complete.

Age — Śamvat 1574.

Author — Hemacandra.

Subject — Exposition of the Uṇādisūtras i.e. sūtras which exhibit the derivation of a number of appulative nouns from roots with the help of Uṇādi suffixes. The derivations are mostly arbitrary. The Ms. before us gives the exposition according to the Jaina school and consists of a commentary on certain Uṇādisūtras which are here numbered upto 963 in all.

Begins — वमः श्रीसर्षज्ञाथ ।

श्रीसिद्ध हेमचंद्रव्याकरणनिवेशिनामुणादीनां ।

भाचार्यहेमचंद्रः करोति विवृतिं प्रणम्यार्हम् ॥

Ends — जनो वहति जनद्वान् । वृषलः ॥ इत्याचार्यभ्रोहेमचंद्रस्वोपज्ञोणादिगणसूत्र-
विचरणं समाप्तम् ॥ श्रीः ॥ संवत् १५१४ वर्षे माघमासे शुक्लपक्षे पंचम्यां
तिथौ श्रीस्वरतरगच्छे श्रीजिनभद्रसूरिविजयराज्ये श्रीसागरचंद्रसूरिसिष्यवा-
णमहिमराजगणितच्छिष्याणुदयासागरमुनिपत्र(ठ)नार्थ उणादिवृत्तिर्लिखिता ॥
पातसहिभ्रीमहिस्मुदविजयराज्ये श्रीमंडपमाहादुरगे ॥ श्री ॥ शुभं भवतु ॥

Reference — For other manuscripts see *Jinaratnakōśa*, Vol. I, p. 41.

उणादिवृत्ति

Uṇādivṛtti

No. 66

483

1886-92

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 17 leaves, 15 lines in a page, about 42 letters in a line.

Description — Foreign paper, Devanāgarī characters, bold and legible writing. Fairly correct. Incomplete. The leaf which ought to have been numbered 12, is numbered 13, Thus there are in all 17 and not 18 leaves.

Author — Hemacandra.

Subject — A commentary on the Uṇādisūtras, treating of irregular words.

Begins —

श्रीसिद्धहेमचंद्रव्याकरणनिवेशिनामुणादीनां ।

आचार्यहेमचंद्रः करोति विवृतिं प्रणम्यार्हं ॥ १ ॥

कृवापाजि(मि ?)स्वदिसाप्यशौद्धसासनिजनिरहीणभ्य उण् ।...

Ends — कचेरोतः प च । कवृद् वर्ण इत्यस्मादोतः प्रत्ययः पश्चात्तादेशो भवति । कपोतः । पक्षी वर्णञ्च ॥

Reference — For other manuscripts see *Jinaratnakōśa*, Vol. I, p. 41.

क्रियारत्नसमुच्चय

Kriyāratnasamuccaya

No. 67

49
1870-71

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — (76 - 2) = 74 leaves, 18 lines in a page, about 75 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters of the Jaina type, very neat, bold and legible writing. Complete. Fairly correct, leaf 63 much spoilt, many leaves slightly worm-eaten. Foll. 73 and 74 are missing (there is a gap in ग्रन्थसूची which begins on fol. 72b (after गुरुप्रियावली).

Age — Śaṁvat 1510.

Author — Śrīguṇaratnasūri, pupil of Śrīdevasundara.

Subject — A treatise dealing with 'Verbs', based on the grammar of Hemacandra.

Begins — अहं ॥

जयति जिनवर्द्धमानो नवोरविर्नित्यकेवलालोकः ।

अपहृतदोषोत्पत्तिर्गतसर्वतमा (:) सदाभ्युदितः ॥ १ ॥

श्रीहेमचंद्रसूरीशकृतव्याकरणादिह ।

बहूपयोगिघातानां क्रियारत्नसमुच्चयं ॥ २ ॥

श्रीदेवसुंदरामिख्यसुगुरुणां निदेशतः ।

सूरिश्रीगुणरत्नोऽयं कुरुते तज्ज्ञतुष्टये ॥ ३ ॥

इह सदोपयोगिनां क्रियारत्नानां प्रयोगप्रकारं बुभुत्सूनामुपकाराय वर्तमानादिदशविभक्तीनां सदादिकालस्य (?) विषयः । प्रयोगविभागः पूर्वं तावन्निरूप्यते । त्रीणि त्रीण्यन्ययुष्मदस्मदि ।

At the end of the first section, the colophon runs thus—

इति तपागच्छेशश्रीदेवसुंदरसूरिशिष्यश्रीगुणरत्नसूरिविरचिते क्रियारत्नसमुच्चये विभक्तिप्रयोगविभागः ॥

The work proper ends on leaf 72 — इतिश्री० नाम्नातवः ॥

अनंतं ज्ञानं स हि निरुपमो दोषिषविलः ।

यो नतिः शक्तादीनामहमहमिकापूर्मिसाहवि

स वादातीतं दपि च वशे दैवतगण

न यस्मादभ्यस्मिन् स जयतितरां वीरजिनपः ॥

जयति विजितदोषः श्रीसधर्मा गणेशो ॥ १
 जनितजनकजाया चोरबोधोधजंजूः ॥ २
 प्रभवति भुरघोयश्चौर्यं लुब्धमित्ररत्नो ॥ ३
 मखगतजिनबुद्धसूरिसिख्यं भवोतः ॥ ४

(These two verses are most incorrectly written with several gaps left. For a tolerably correct text, see p. 81, ll. 14-21.)— इति श्रीमहावीरतः श्रीदेवसुन्दरसूरिं यावत् । तावत् गुरुप्रियावली ॥
 Then follows a list of the contents of the whole work, which takes up the last two leaves.

Reference— See p. 226 of Prof. Peterson's Report on the Search for Sanskrit Mss. (1884-86).

For other manuscripts see *New Catalogus Catalogum*, Vol. V, pp. 137-138. Published in the Śrīyaśovijaya-granthamālā [10] Kashi Vira Saṁvat 2437 [A.D. 1908].

क्रियारत्नसमुच्चय

Kriyāratnasamuccaya

No. 68

235

1895-98

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — (102 + 1 =) 103 leaves, 17 lines to a page, about 56 letters to a line.

Description — Country paper — Red and black ink — margins carefully ruled — a blank square space in the centre — Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राs, bold and legible handwriting — Margins carefully ruled in red. Correct and complete. 64 is given to two foll. Most of the leaves slightly worm-eaten (the last two very much).

Age — The Ms. seems to be old.

Author — Guṇaratnasūrī.

Subject — The use and the conjugational peculiarities of the more important roots in Sanskrit, following the Haima School of grammar.

Begins —

जयति जिनवर्धमानो नवो रवेर्नित्यकेवलालोकः ।
 अपहृतदोषोत्पत्तिर्गतसर्वतमाः सदाभ्युदितः ॥ १ ॥
 श्रीहेमचंद्रसूरीशकृतव्याकरणादिह ।
 बहूपयोगिधातूनां क्रियारत्नसमुच्चयं ॥ २ ॥
 श्रीदेवसुंदराभिल्यसुगुरूणां निदेशतः ।
 सूरिः श्रीगुणरत्नोयं कुरुते तस्य तुष्टये ॥ ३ युग्मं ॥

इह सदोपयोगिनां क्रियारत्नानां प्रयोगप्रकारं बुभुत्सूनामुपकाराय वर्तमाना-
 दिदशविभक्तीनां सदादिकालत्रयविषयः प्रयोगविभागः पूर्वं तावन्निरूप्यते ॥
 etc.

Ends — The Ms. proper ends on p. 98a with the words — इति श्रीमत्तपाचार्यश्रीदेव सुंदरसूरिशिष्यश्रीगुणरत्नसूरिविरचितक्रियारत्नसमुच्चये नामघातवः । (in red ink). Then follows in 66 verses what the author styles श्रीगुरुपर्वक्रमवर्णन. It begins thus —

अनंतं तदज्ञानं स हि निरुपमो दोषविलयो
 नतिः शक्रादीनामहमहमिकापूर्वमिह सा ।
 विसंवादातीतं तदपि च वचो दैवतगणे
 च यस्मादन्यस्मिन्स जयतितरां वीरजिनपः ॥ १ ॥
 जयति विजितदोषः श्रीसुधर्मागणेशो १
 जनितजनकजाया चौरबोधोथ जंबूः । २
 प्रभवविभुरथो यश्चौर्यलब्धत्रिरत्नो ३
 मखगतजिनबुद्धः सूरिशय्यंभवोतः ॥ ४ ॥ etc. etc.

It is carried down to श्रीदेवसुंदर (verse 55) and his five disciples (57 59).

It ends thus

भूतभाविभवत्सूरिक्रमरेणुकणोपमः ।
 सूरिश्रीगुणरत्नाहस्तृतीयः समजायत ॥ ६० ॥
 श्रीसोमसुंदर इति प्रथिताभिधानाः
 सौभाग्यभाग्यविशदाः क्षमया प्रधानाः ।
 तुर्याः सुधामधुरिमांचितवाग्विलासाः
 सूरीश्वरागणिगुणैः कृतनित्यवासाः ॥ ६१ ॥
 श्रीसाधुरत्नाश्च ततो मुनींद्रा-
 स्तद्भुतं यत्सुगुणा यदीयाः ।
 नाभ्यत्र संतोपि जगज्जनानां
 सर्वत्र कर्णातिथयो भवन्ति ॥ ६२ ॥

काले षड्विंशत्पूर्ववत्सरमिते (१४६६) श्रीविक्रमाकङ्किते (? 'मांकाङ्किते)
 गुर्वादेशवशाद्दिमृश्य च सदा स्वान्योपकारं परं ।
 ग्रंथं श्रीगुणरत्नसुरिररतनोत् प्रज्ञाविहीनोप्यमुं ।
 निर्हेतूपतति प्रधानजननैः शोध्यस्त्वयं श्रीधनैः ॥ ६३ ॥
 प्रत्यक्षरं गणनया ग्रंथमानं विनिश्चितं ।
 षट् पंचाशत्तान्येकषष्ठ्याधिकान्यनुष्टुभां ॥ ६४ ॥ ग्रं० ५६६२ ॥
 वाङ्मसंधपने हि यद्द्विविभोर्मान्यः स्वधन्यः सुतः ।
 शश्वदानविधिर्विवेकजलधिश्चातुर्यलक्ष्मीविधिः ।
 अन्यस्त्रीविरतः सुधर्मनिरतो भक्तः श्रुतेर्लैख्यत्
 साधुर्वीसलसंज्ञितो दशवरा वस्य प्रतीरादिमाः ॥ ६५ ॥
 श्रीमत्संघनृपस्य वासवगणैर्नम्य क्रमांभोरुहो ।
 विश्वाञ्छानजुषो बिभर्तौ हि नभो नीलातपत्रं सदा ।
 तारामौक्तिकशोभि यावदमलं मेरुर्ध्वदंडं विधि-
 स्तावच्चंदतु शास्त्रमेतदनेशं संप्रेक्ष्यमाणं बुधैः ॥ ६६ ॥

With this account compare page 226 of Dr. Peterson's Report for 1884-86.

Then follows a list of the contents (अथ ग्रन्थस्य बीजकम् fol. 100a, line 6) of the whole work.

The Ms. ends by some 18 more benedictory verses beginning on fol. 101 b (line 6 from the bottom).

श्रियः पदं संपदुपेतनानामहेभ्यशोभाकलितद्युलक्षिम् ।
 प्रोत्तुंगदुर्गप्रविराजमानमियद्दरं नाम पुरं समस्त ॥ १ ॥
 संग्रामसंत्रासितनैकशास्त्री दानैः पराभूतसुपूर्वशास्त्री ।
 तत्रास्ति कंदर्पसमानरूपः शूरेषुरेखा रणमल्लभूपः ॥ २ ॥
 भूकेशाभिधवंशवारिधिविधुः संघाधिपः संपदा
 राज्ये तस्य बभूव भूपतिसमः श्रीवत्सराजह्वयः ।
 यो नैवोत्कटकूटसंकटतनुः श्रीमंदरागोप्यहो
 आश्चर्यं धनदक्ष(?) सञ्जभजते ख्यातिं कुबेरत्वतः ॥ ३ ॥
 यः परमानवरमणीसंभोगपरायणोपि शीलाढ्यः ।
 स्वीकृतबहुश्रुतोपि हि विश्रुत एवाभवच्चित्रं ॥ ४ ॥
 सत्रागारसमानदानसमये ना' 'लन्मार्गणं
 श्रेणीभस्त्रिवरभोज्य शाणवशतो देदीप्यमाना मुहुः ।
 पार्श्वे यस्य निरीक्ष्य भोत इव तं दुर्भिक्षमुख्यं निज-
 व्यापारं कलिशत्रुरेष सकलं तत्याज निर्भयजतः ॥ ५ ॥

राणीरिति मृदुवाणी कांता जातास्य मेरुमूर्तिरिव ।
 संनदना सुरमणीरमणीयाभीष्टकल्पलता ॥ ६ ॥
 षतुःसंख्यास्तयोः पुत्राः श्रीद्रामोदरतासुताः ।
 सहानवासनायुक्ताः पुरुषोत्तममताः श्रुताः ॥ ७ ॥
 तेष्व्याघो गुणवाक्षियहरपुरे प्रोत्तुंगमाद्याहृतो
 यः प्रासादमघीकरत् स विनयी गोविंदर्सघाधिपः
 द्वैतीयीकसुतोस्ति वीसल इति ख्यातस्तृतीयः पुन-
 र्विशेषकरसिंह इत्यथ गुणी तुर्यस्तुहीराभिध्रः ॥ ८ ॥
 श्रीमहेउलवाटकेथ निवसञ् श्रीलक्षभूमिपते-
 र्मान्यः पुण्यवतां सुवर्णमुकुटः संघाधिपो वीसलः ।
 अस्ति स्वस्तिमयावदातचरितश्चातुर्यगंभीरता-
 सम्यक्तास्थिरतादिबंधुरगुणश्रेणीमणीरोहणः ॥ ९ ॥
 यात्रा जैनविहारकारणगुरूपास्यादिपुण्यैः सदा
 गण्यैराहृतशासनं प्रतिदिनं प्रोद्गासयन्नैकघा-
 नित्यं सन्नगृहप्रवर्तितमहादानैरुदग्रायुधै-
 र्यो दुर्भिक्षविपक्षमक्षतजयोऽजैषीन्मनीषी क्षणात् ॥ १० ॥
 शुद्धां शीलकलां कलामिव विधोरीशोत्तमांगस्थितां
 के संघाधिपवीसलस्य सकलां न्याख्यानुदक्षा अपि ।
 मूर्त्या यः कमनोपि निर्मितमनोरोधोवरोधो निजं
 मुत्तवा जन्मत एव नान्यवनितासंसर्गमार्गं गतः ॥ ११ ॥
 श्रीधर्मोत्कटमेदपाटसचिवश्रीरामदेवांगजा
 मेलादेविसमुद्भवाद्भुतलसञ्चातुर्यसौंदर्यभृत् ।
 शीलश्रीकलिता सुधर्मनेरता लजागुणालंकृता
 स्त्रीमार्हुरिति विश्रुतास्ति दयिता तस्य प्रशस्या गुणैः ॥ १२ ॥
 तस्यादिमः सकलधर्मधुराधुरीणो
 धीराह्वयो निजकुलांबरपूर्णचंद्रः ।
 पुत्रोस्ति चंपक इति प्रथितो द्वितीयः
 पुत्री नु धर्मिणेरिति प्रथिताभिधाना ॥ १३ ॥
 इतश्च ।
 षट्तरकीपरितर्ककर्कशधिपः साहित्यविद्यापथे
 पारीणप्रतिभातिनागमसरिन्नाथप्रथागस्त्यः ।
 शैलोक्याद्भुतभागधेयकलिताः सौभाग्यभंगीवृता-
 स्तत्तादृक्तपसाजितार्कमहसा देदीप्यमानाः सना ॥ १४ ॥

उत्सर्गाचरणा विशुद्धचरणा मोहांधकारारुणाः
 पूज्या येत्र युगप्रधानतुलनामाभिभ्रते संप्रति ।
 तेषां श्रीयुतदेवसुंदर इति ख्याताभिधाशालिनां
 सूरीन्द्रालिशिरःकिरीटसदृशां श्रीमद्गुरुणां मुहुः ॥ १५ ॥
 श्रीज्ञानं मोहनिद्राहरणदिनमणिः स्वर्मेणिः प्रार्थितार्थं
 निश्रेणिः सिद्धवेद्मन्थरणिःथपरब्रह्मतेजः प्रकाशे ।
 दानं तस्य प्रज्ञस्याखिलसुखविभवोत्पत्तिहेतुः सदेति
 व्याख्यामाकर्ण्य कर्णामृतरसमसमानंदकंदांबुधारां ॥ १६ ॥
 श्रीमत्क्रियारत्नसमुच्चायाख्यं ग्रंथं प्रवीणप्रतिभावगम्यं ।
 भक्तः श्रुतेर्लेख्यदेश भावाद्द्वेषे ह्यर्तुदधिसामसंख्ये ॥ १७ ॥
 क्षतुर्भिः कलापकम् ॥
 श्रीतत्त्वोद्यच्छिधानः प्रकटनयपथो वीरमार्गानुगामी
 मर्त्यामर्त्योर्निषेव्यः श्रितनिखिलजनं प्रीणयन् राज्यलक्ष्म्या ।
 श्रीधर्मः सार्वभौमः परविजययुतो वर्धते यावदुर्ध्वा
 ग्रंथो वावच्यमानः सकलकवेकुलैस्तावदेषोस्तु तुष्ट्यै ॥ १८ ॥
 शुभं भवतु ॥
 संभूष्यं सदपत्यवत् परकराद्रक्ष्यं च स्वक्षेत्रवत्
 संशोध्यं वणिनांगवच्च सततं वीक्ष्यं च सन्मित्रवत् ।
 बध्यं वप्यवदक्ष्यं न हि च विस्मयं हरेर्नामव-
 श्वेवं सीदति पुस्तकं किल कदाप्येतद्गुरुणां वचः ॥ श्री fol. 102A.

क्रियारत्नसमुच्चय

Kriyāratnasamuccaya

No. 69

257

A 1882-83

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 124 leaves, 15 lines to a page, 48 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with *pr̥ṣṭha-*
mātrās, clear, bold and generally correct writing, margins
 carefully ruled in red; square blank left in the centre.
 Complete. Last fol. broken along the edges.

Age — Samvat 1671.

Ends — नायज्ञदत्तु शास्त्रमेतदनिशं संप्रेक्ष्यमाणं बुधैः ॥ ६६ ॥ इति तपाचार्यश्रीदेव-
सुंदरसूरिशिष्यश्रीगुणरत्नसूरिविरचिते श्रीहैमव्याकरणानुसारिणि क्रियारत्न-
समुच्चये श्रीगुरुपर्वक्रमवर्णनाधिकारः ॥ ग्रंथाग्रं ५६६१ ॥ संबत् १६७१ वर्षे
मार्गशरद्वदि १५ सोमे लषितं ॥ श्रीरस्तु ॥

क्रियारत्नसमुच्चय

Kriyāratnasamuccaya

No. 70

490
1886-92

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — (2 - 59 =)58 leaves, 15 lines in a page, about 48 letters
in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with *pr̥ṣṭha-*
mātrās of the Jaina type, bold and legible writing fairly
correct. Incomplete. Fol. 1 missing.

Author — Guṇaratnasūri.

Subject — See Ms. 49 of 1870-71 (= Serial No. 67 above).

Begins — इति वृत्ताविरतः ॥ २ आचंद्रार्कनदी वहति । तिष्ठति पर्वताः ।

Ends — breaks on fol. 59b with — अवत्सायां । अवद्भवं । अवद्दुष्त्रं ।
अवत्सि ।

चंद्रप्रभास्य-
व्याकरणप्रक्रिया

Vyākaraṇaprakriyā called
Candraprabhā

No. 71

236
1895-98

Size — 10 in. by 5 in.

Extent — 129 leaves, 14 lines to a page, about 44 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing. Margins ruled in red. Fairly correct and complete to the end of the second वृत्ति.

Age — Samvat 1912.

Author — Meghavijaya.

Begins — श्री अहं नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ।

प्रणम्य श्रीमदहंतं सुबोधं प्रक्रियां भुवे ।

चंद्रप्रभाभिधां सिद्धहेमचंद्रानुसारिणीम् ॥ १ ॥

श्रीहेमचंद्राचार्याय नमः स्मार्याय सिद्धये ।

यत्प्रभावान्मनोषा मे न स्वलेत्कुत्र चिद्विधौ ॥ २ ॥

अहं । अहमित्यक्षरं परमेश्वरवाचकं etc.

Ends — रेफः रकारः प्रायोनवृत्तेरन्यत्रापि मत एव नमस्कारः अहंभमस्कारः श्रेयसे ॥

श्रीसिद्धहेमचंद्रा [ब्धि]तितीर्थोः (? °र्षोः) प्रगुणीकृता ।

चंद्रप्रभा तरां (? °रीः) सम्यक् सुखायैषा मया शुभा ॥ १ ॥

इति श्रीसिद्धहेमचंद्रविरचितायां बृहत्प्रक्रियायां चंद्रप्रभाख्यायां कृदंत-
प्रक्रिया संपूर्णा ॥

श्री शंखेश्वरपार्श्वभास्वदुदयभ्यानावधानाधवी

बालोप्युज्ज्वलकीर्तिकांतिपटलैर्जैश्र गुह्यांबरः ।

भानोः प्रेरणया प्रपन्नविनयो वृत्तिं द्वितीयां व्यधात्

श्रीमेघाद्विजयाङ्गवाचकवरश्रंद्रप्रभायामिमाम् ॥ १ ॥

इति श्रीद्वितीयवृत्तिः समाप्ता ॥

संवत् १९१२ रा मिति भाद्रवा वदि ३ तृतीयायां लिखितं पुरोहितसूर्य-

भान्वात्मजकुशलारामेण श्रीरस्तु कल्याणमस्तु । लेषकपाठयो सुभं भूयात् ।

गुरांली नवलचंद्रजीपठनार्थम् ॥ यावल्लवणसमुद्रो ॥ श्रीमत्तषतर्सीहजी-

राज्ये श्रीमद्मोरीपुरमध्ये लिलेख ॥ श्रीमदिष्टप्रसन्नोस्तु श्रीदिने २

Reference — Dr. Peterson's Report for 1884-86 mentions a Ms. of *Candraprabhā* by Meghavijaya. That Ms. is a digest of Hemacandra's *Śabdānuśāsana* and follows the lines of Bhaṭṭoji Dīkṣita (Cf. p. 29 of the Report). Is this the same Ms? If so it must have been composed in Samvat 1725.

Also see *New Catalogus Catalogum*, Vol. 6, pp. 362-363.

Printed : Jaina Śreyaskara Maṇḍala, Mehsana, 1928.

दुर्गपदप्रबोध
(लिङ्गानुशासनवृत्ति)

Durgapadaprabodha
(Liṅgānuśāsanavṛtti)

No. 72

1349
1884-87

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 41 leaves, 16 lines to a page, about 51 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with *pr̥sthā-mātrās*, square blanks in the centre, bold and very clear writing, generally accurate, with occasional marginal corrections. Complete.

Age — Much old in appearance.

Author — Śrī Vallabha styled Vācanācārya.

Subject — A Commentary on Hemacandra's Liṅgānuśāsana and its वृत्ति by the same.

Begins — स्वस्ति श्रीदायकं देवनायकं शान्तिनायकं ।
सद्बुद्धिदायकं शास्त्रकारिणां प्रणिपत्यशं ॥ १ ॥
ज्ञानविमलपाठकशिष्यश्रेष्ठैः प्रतन्यते ।
दुर्गपदप्रबोधोयं श्रीश्रीवल्लभवाचकैः ॥ २ ॥
श्रीहेमचंद्रसूरीद्रकृतं लिङ्गानुशासनं ।
वर्तते यद्दरं तस्य वृत्तिदुर्गार्थबोधकः ॥ ३ ॥
त्रिभिविंशोषकं ॥
नामकोषादिशास्त्राणि प्रदृश्याभिविमुद्ध्य च ।
कृतास्ति लौकिकी वार्ता कापि संस्कृतवागिह ॥ ४ ॥
प्रतिपर्यायमत्रोक्ता न शास्त्रांतरबुद्धिका ।
विद्वन्मुख्या इह ग्रंथे ग्रंथगौरवभीरुभिः ॥ ५ ॥
तत्रादौ कांतशब्ददुर्गपदार्थाः ॥ यथा ॥ अश्वभरणमिति । मस्त्रिवारण्ड ॥
अर्चाविशेष इति हस्तबिंबं ॥ लोके हाथउ इति प्रसिद्धिः ॥ etc.

Ends — श्रीजिनेश्वरसूरीद्वैर्विल्यातिं प्रापिते क्षितौ ।
गच्छे खरतरे स्वच्छे वर्धमाने मुमुक्षुभिः ॥ १ ॥
भय्यां हस्ततिभूमिजौघदहनोद्यद्भव्यवाहः शुभा
नम्वाहः सुखकारि संयमधुरा वाहे सुपुण्यस्नुहः ।
धर्मध्यानकलास्निहः कुमतिनां नाशे सदा नुभुहः
कुर्युः श्रीजिनचंद्रसूरिगुरवः श्रीधर्मराज्यं चिरं ॥ २ ॥

मोहद्रोहघनप्लुषः स्वरपिषः प्रध्वस्तदोषद्विषः
 वापल्लेषमुषः सनद्रतरुषश्चारित्रलक्ष्मीपुषः ।
 पुण्यश्रीसजुषः प्रशांतवपुषः स्फूर्जद्यशोज्योतिष-
 स्तूपट्टे जिनसिंहसूरिगुरवो नंदति दिव्यौजसः ॥ २ ॥
 श्रीभक्तबरराजाधिपसंसत्संप्राप्तभभ्यकीर्तीनाम् ।
 तेषां गुस्त्राजानां धर्म्ये राज्ये सुविख्याते ॥ ४ ॥
 श्रीमद्योधपुरदंगो सूरसिंहमहीपतौ ।
 प्राञ्चराज्यश्रियं शशच्छास्त्रि प्रभुतोदये ॥ ५ ॥
 भूमिषहरसतुंगीश (१६६१) संख्ये वर्षे सुखाधिके ।
 मासि कार्तिकि केकांते सुदिने सप्तमीदिने ॥ ६ ॥
 पुत्रोत्वेन सुरी ब्राह्मी शरण्यं ब्रह्मणः श्रिता ।
 विद्याधिक्यपराभूता येषां तेऽमी जयंतिवह ॥ ७ ॥
 ज्ञानविमलनामान उपाध्याया गुणाश्रयाः ।
 तर्कसाहित्यमिद्धांतप्रमुखग्रंथसद्वियः ॥ ८ ॥
 तेषां शिष्यवरैश्चक्रे श्रीश्रीवल्लभवाचकैः ।
 दुर्गपदप्रबोधोयं प्रकटज्ञानहेतवे ॥ ९ ॥
 श्रीहेमचंद्रसूरीद्रकृतलिङ्गानुशासने ।
 विद्यते या शुभा वृत्तिस्तस्या दुर्गार्थबोधदः ॥ १० ॥
 विहितोस्ति विमृश्यायं शास्त्रवृंदमनेकशः ।
 तथापि वितथं यत्स्यात्ताबोध्यं विबुधैरिह ॥ ११ ॥
 सहस्रद्वितयं ग्रंथमानमत्रोदितं शुभं ।
 गणनयाथ वर्णानामनुमित्वावसीयते ॥ १२ ॥
 इति श्रीदुर्गपदप्रबोधः समाप्तः ॥

Colophon — Fol. 41a — इति श्रीज्ञानविमलोपाध्यायमिश्रशिष्यवाचनाचार्यश्री-
 बल्लभगणिविरचिते श्रीहेमचंद्राचार्यविरचितशोपज्ञलिङ्गानुशासनवृत्तिदुर्ग-
 पदप्रबोधे परलिङ्गदुर्गपदप्रबोधः समाप्तस्वत्समाप्तौ च समाप्तोयं श्रीदुर्ग-
 पदप्रबोधः ॥

Reference. — The text of *Lingānuśāsana* has been edited with the
 author's own com. (वृत्ति) and a German translation by
 R. O. Franke in 1886. The Śūrasimha of Yodhapura
 is the same as he who reigned from 1594–1612 A. D.
 His other name was Siwai Rāja (see Princ. Vol. II
 p. 259).

For other manuscripts see *Jinaratnakośa*, Vol. I, p. 338.

धातुपाठ

Dhātupāṭha

No. 73

219
1892-95

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 8 leaves, 16 lines in a page, 40 letters in a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, in many places with पृष्ठमात्राs, bold and legible hand-writing. The centre of the page is left blank as in case of palm-leaf Mss. Much use of red and yellow powder. Fairly correct and complete.

Age — Not given; but the Ms. seems to be old.

Author — Hemacandra.

Subject — Lists of roots with their meanings arranged according to the गणs, each गण being further divided into परस्मै and आत्मने and उभयतो भाषs.

Begins — ई ॥ श्रीविजयदानसूरिगुरुभ्यो नमः । भू सत्तायां । पां पाने । घ्रां गंधो-पादाने । etc.

Ends — गर्हणं खिलिदने । षह आमर्षणे । परस्मै भाषाः । बहुलमेतन्निदर्शनं । इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रानुस्मृताश्चुरादयो णितो धातवः समाप्तः (?) । श्रीविजयदानसूरि(री?)श्चर तत्शिष्यलखिलं(?) । श्रीरस्तु ॥

Reference — *New Catalogus Catalogorum*, Vol. IX, p. 286.

Jinaratnakośa, Vol. I, p. 197.

धातुपाठ

Dhātupāṭha

No. 74

282
1880-81

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 11 leaves, 13 lines to a page, 36 letters to a line,

‡ [Des. Cat. Vol. II, Pt. II]

Description — Country paper. Devanāgarī characters with **partial** पृष्ठमात्रास; bold, careful and generally correct writing. Margins ruled in black, square blanks in the centre. **Red** chalk used. Complete.

Age — Samvat 1667.

Author and Subject as in 73 above.

Begins — ॐ अहं नमः । मू सत्तायां । etc.

Ends — इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रानुस्मृताश्चुरादयो णितो धातवः समाप्ताः ॥ संवत् १६६७ वर्षे फाल्गुन वदि ७ शनवासरे श्रीबुद्धपुरमध्ये । मु० सोमजीकेन लिपी-कृतं ॥ लेखकवाचकयोः शुभं भवतु ॥

धातुपाठः टिप्पणिकासहितः

Dhātupātha with notes

No. 75

1375
1887-91

Size — 11 in. by 4 in.

Extent — 8 leaves, 13 lines to a page, about 56 letters to a line.

Description — Old country paper, Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. Margins ruled with a thick red line inside two carefully ruled black lines. Square blank spaces in the centre with *tilakas*. Copious marginal and interlinear notes. The edges worn off so as to destroy parts of the gloss. **Red** chalk used. Complete.

Age — Has a considerably old appearance.

Author — Hemacandra.

Subject — Lists of roots and their meanings, according to the Haima school of grammar.

Begins — ॐ नमः सर्वज्ञाय ॥ मू सत्तायां । पा पाने । घ्रा गंधोपादाने etc.

Ends — गर्हण् विनिदने । षहण् मर्षणे ॥ बहुलमेतच्चिदर्शनं ।

Colophon — The various colophons are :—

इत्याचार्य श्री हेमचंद्रानुस्मृता भ्वादयो निरनुबंधा धातवः समाप्ताः ।

इत्या० स्मृता अत्रादयः कियो धातवः समाप्ताः ।

इत्या०	स्मृता दिवादयश्चितो धातवः समाप्ताः ।
इत्या०	स्मृताः स्वादयः छितो धातवः समाप्ताः ।
इत्या०	स्मृताः स्तुदादयस्तितो धातवः समाप्ताः ।
इत्या०	स्मृता रुधादयः पितो धातवः समाप्ताः ।
इत्या०	स्मृतास्तनादयोयीतो धातवः समाप्ताः ।
इत्या०	स्मृताः क्रयादयः शितो धातवः समाप्ताः ।
इत्या०	स्मृताश्चुरादयो णितो धातवः समाप्ताः ।

Reference — Oxford Catalogue, p. 1700, No. 378.

For other manuscripts see *Jinaratnakosā* Vol. I, p. 197.

धातुपाठ सावचूरि

Dhātupāṭha with an Avachūri

No. 76

272
1873-74

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 9 leaves, 18 larger and about 60 smaller lines to a page, 38 and 15 letters to a line respectively.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. Clear and usually correct writing, the commentary being written in a very minute hand on all the four sides around the text. Square blanks in the centre and the side margins. Slightly worm-eaten. Complete.

Age — Much old in appearance.

Author — Hemacandra of the Dhātupāṭha. The अवचूरि appears to be a mere abridgment by the author himself (or some one else) of his own larger commentary called धातुपारायण, for which see No. 198a of 1872-73 (= Serial No. 77 below).

Begins — The धातुपाठ as in Nos. 73-75 above.

The अवचूरि :— अहं ॥ इह पूर्वाचार्यप्रसिद्धो(?) सुखप्रहणस्मरणकार्यसंश्लि-
क्षये विशिष्टानुबंधसंबंधक्रमो(?) सहार्थेन प्रकृतयः प्रस्तूयन्ते ॥

Ends — The अषचूरि — रामो राज्यमकारबद्धकरोदित्यर्थः ॥ रजयति । मेदयति । ...
इत्याद्यपि सिद्धं ॥ इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रस्मृतपुरादिधातुनाम्बचूरिः समाप्ता ॥
श्रीरस्तु ॥

Reference — See *Jinaratnakōśa*, Vol. I, p. 17.

धातुपारायण

Dhātupārayaṇa

No. 77

198a

1872-73

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent (80 - 2 =) 78 leaves, 17 lines to a page, 48 letters to a line, till foll. 30; thence, 22 lines to a page, 66 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with *puṣpānā*, clear and careful writing, bolder in the first 30 leaves and more minute in the rest; fairly accurate. Margins ruled in triple red, and square blanks left in the centre. Foll. 50, 51 missing; otherwise complete.

Age — Samvat 1540.

Author — Hemacandra.

Subject — The Dhātupāṭha to Hemacandra's Grammār, with his own Vṛtti on it.

Begins — अहं ॥

श्रीसिद्धहेमचंद्रव्याकरणनिवेशितान् स्मृतधातुन् ।

आचार्यहेमचंद्रो विवृणोत्यहं नमस्कृत्य ॥ १ ॥

इह तावत्पदपदार्थज्ञाना(न)द्वारोत्पन्नं हेयोपादेयज्ञानं निश्चयसहेतुरिति प्रसिद्धं ॥ पदपदार्थज्ञानं च नयते(v. l. नि)क्षेपादिभिरधिगमोपायैः परमार्थतः व्यवहारतस्तु प्रकृत्यादिभिरिति पूर्वाचार्यप्रसिद्धा एव सुखग्रहणकार्यसंसिद्धये विशिष्टानुबंधसंबंधक्रमाः सहाय्येन प्रकृतयः प्रस्तुयन्ते ॥

Ends — इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते स्वोपज्ञधातुपारायणे स्वार्थमिजंतो णिष्णुरादिगणः संपूर्णः ॥ समर्पितं चेदं धातुपारायणमिति ॥ संवत् १५४० वर्षे माघशुद्धि ५ शुक्ले लेषककृष्णालितं ॥ शुभं भवतु ॥ कस्याप्यमस्तु ॥ श्री ॥

Reference — Rājendra Lal Mitra, Notices, Vol. X, pp. 154, 155.
Published with the commentary by J. Kirste of Vienna, at
Bombay, 1901. See *Jinaratnakosa*, Vol. I, p. 198.

धातुपारायण

Dhātupārāyaṇa

No. 78

728
<hr style="width: 100%;"/>
1875-76

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 112 leaves, 17 lines to a page, 50 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with *prsthama*;
bold, very clear and careful and correct writing. Margins
ruled in double black lines and blank squares left in
the centre. Complete. Comes from Delhi.

Age — Samvat 1635.

Ends — समर्थितं चेदं धातुपारायणमिति ॥ ग्रंथस्य ॥ ६००० ॥ संवत् १६३५ वर्षे
भाद्रपदशुद्धि १६(?) रविवसरे उम्हाराह(?) क्विस्वितं । लेखकपाठकजयोस्तु ॥
शुभं भवतु ॥

न्यायार्थमञ्जूषा

Nyāyārthamañjūṣā

No. 79

500
<hr style="width: 100%;"/>
1886-92

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 64 leaves, 16 lines in a page, about 42 letters in a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with *prsthama*;
mātrās, bold and legible writing. Fairly correct and
complete. Square blank space left in the middle of each
page.

Age — Samvat 1657.

Author — Hemahamsagani, who composed the work in Sainvat 1515.

Subject — A treatise explaining the meaning and use of the several grammatical maxims or Nyāyas, necessary for the interpretation of grammatical sūtras, according to the School of Hemacandra, the author of *Śabdānuśāsana*. All these Nyāyas are enumerated together, on the first two leaves. They are about 140 in number. Then the author begins his explanation.

Begins —

उरूपाय नमः श्रीमद्द्वैमन्याकरणाय च ।

श्रीसोमसुंदरगुरुकृतंसाय च नमो नमः ॥ १ ॥

अथ ये तु शास्त्रे सूचिता लोकाप्रसिद्धाश्च न्यायास्तदर्थं यत्नः क्रियते ॥

स्वं रूपं शब्दस्याशब्दसंज्ञा १

सुसर्वाधेदिकृशब्देभ्यो जनपदस्य २

नानिष्टार्था शास्त्रप्रवृत्तिः ५७

एते न्यायाः प्रभुश्रीहेमचंद्राचार्यैः स्वोपशसंस्कृतशब्दानुशासनबृहद्वृत्तिप्रोते समुच्चितास्तैरसमुच्चितास्तत्वेते ।

प्रकृतिग्रहणे स्वार्थिकप्रत्ययांतानामपि ग्रहणं १

प्रत्ययाप्रत्यययोः प्रत्ययस्यैव २

यत्रान्यस्क्रियापदं न श्रूयते तत्रास्ति भवंतीपरः प्रयुज्यते ६५

इत्येते पंचषष्टिः पूर्वैः सह द्वाविंशं शतं न्याया व्यापकाशापकादियुताश्च ।

अतः परं तु ये वक्ष्यंते केचिद्व्यापकादिरहिताश्च ते चामी ॥

यदुपाधेर्विभाषा तदुपाधेः प्रतिषेधः १

न्यायाः स्थविरयष्टिप्रायाः १८

एतेऽष्टादशन्यायाः पूर्वैः सर्वैः सह चत्वारिंशं शतं लोकलोकनकण्ठः एकस्त्वर्थं बहुवक्तव्यः शिष्टनामनिष्पत्तिप्रयोगघातूनां सौत्रत्वाच्छब्दानुरोधाद्वा सिद्धिः ॥ इति श्रीहेमचंद्रन्याकरणस्थन्यायसंग्रहः ॥

श्रीसुरीश्वरसोमसुंदरगुरोर्निशेषशिष्याप्रणी-

र्गछेद्रः प्रभुरक्षशेखरगुरोर्देदीप्यते सांप्रतं ।

तच्छिष्याश्चवहेमहंसगणिना श्रीसिद्धहेमभिधे

न्याया व्याकरणे विलोक्य सकलाः संसंगृहीता इमे ॥ १ ॥

इह तावत्सुगृहीतनामधेयप्रभुश्रीहेमचंद्राचार्यैः स्वोपज्ञसंस्कृतशब्दानुशासन-
बृहद्वृत्तिप्रांते सप्तपंचाशन्न्यायाः समुच्चोयंते स्म । तेषां चानित्यस्वमपेक्ष
व्याख्योदाहरणज्ञापकानामेव प्रज्ञापनी कनीयसी टीका कैश्चिदप्राचीनानू-
चानैश्चक्रे । सांप्रतं तु पूर्वैः समुच्चितानां सप्तपंचाशतः स्वसमुच्चितानां च
अतुरशीतिन्यायानां सूत्रोद्देशपूर्वं व्याख्याप्रयोजनोदाहरणज्ञापकानि यथायोग-
मनित्यतां तज्ज्ञापकं च प्रत्याययितुमिद्यं न्यायसंग्रहनाम्नो न्यायसूत्रस्य
न्यायार्थमंजूषानाम्नी बृहद्वृत्तिर्वितन्यते ।

Ends —

श्रीसूरीश्वरसोमसुंदरगुरोर्निर्देशशिष्याग्रणी-
गच्छेद्रः प्रभुरखशेखरगुरुर्देदीप्यते सांप्रतं ।
तच्छिष्याश्रवहेमहंसगणिना न्यायार्थमंजूषिका-
वक्षस्कार इहांतिमोर्बुधिमितः सन्न्यायरत्नैर्भृतः ॥ ४ ॥

श्रीमच्छांद्रकुले पुराऽजनि जगच्चंद्रो गुरुर्यस्ताप-
चार्यख्यातिमवाप तीव्रतपसा तस्यान्वयेऽजायत ।
प्रौढः श्रीवरदेवसुंदरगुरुस्तत्पट्टपूर्वागिरिः
शृंगे श्रीप्रभुसोमसुंदरगुरुर्भानुर्नवीनोऽभवत् ॥ ७ ॥

यतः ।

भानोर्भानुशतानि षोडश लसंत्येकत्र मास्याधिने
यच्छिष्यास्तु ततोऽधिका अपि महीमुद्योतयंते सदा ।
तस्याहं चरणानुपासिषि सदा श्रीमत्तपागच्छप-
क्षोणीविश्रुतसोमसुंदरगुरोश्चारित्रचूडामणे(ः) ॥ ८ ॥

अपि च ।

मारियेन निवारिता सुरकृता संसृज्य शान्तिस्तवं
स श्रीमान्मुनिमुंदराभिधगुरुर्दीक्षागुरुर्मैऽभवत् ।
यस्य श्यामसरस्वतीति बिरुदं विख्यातमुर्वीतले
गुर्वी श्रीजयचंद्रसूरिगुरुत्प्याधात् प्रसक्तिं स मे ॥ ९ ॥

सांप्रतं तु जयति श्रीरत्नशेखरसुरयः ।

नानाग्रंथकृतस्तेऽपि पूर्वाचार्यानुकारिणः ॥ १० ॥

एतानाचार्यहृयक्षान् प्रत्यक्षानिव गौतमान् ।

वीतमायं स्तुवे रफीतश्रीतपागच्छनायकान् ॥ ११ ॥

किं च ।

हैमव्याकरणं महार्णवमिव व्यालोड्य मंजूषिका-
संपूर्तिप्रमितान्यऽमून्यधिनवं सन्न्यायरत्नानि यत् ।
तत्सर्वं यद्वासबोधकणिकासिद्धौषधीजुंभितं
विद्यासिद्धिमिमं हृदि प्रणिदधे चारित्ररत्नं गुरुं ॥ १२ ॥

विष्णुवर्णनं मन्त्रऽमीवाकृषीणां सुप्रसादतः ।

हेमहंसभिधानेन वाचनाचार्यताबुद्धि ॥ १३ ॥

श्रीमद्विक्रमवत्सरे तिथितिथौ १५१५ शुक्लद्वितीयातिथौ

पूर्वाह्णे मृगलाञ्छने मृगशिरः शृंगतप्रशृंगारिणि ।

शुक्रस्याहनि शुक्रमासि नगरे श्रीसागरेऽहम्मदा-

वादे निर्मितपूर्तिरेष जयतादग्रथः सुषीवल्लभः ॥ १४ ॥

इति श्रीतपागच्छपुरंदरश्रीसोमसुंदरसूरिस्वदीक्षागुरुश्रीमुनिसुंदरसूरिश्रीजय-
चंद्रसूरिप्रमुखश्रीगुरुसांप्रतविजयमानश्रीगच्छनायकपरमगुरुश्रीरत्नशेखरसूरि-
चरणकमलसेविना महोपाध्यायश्रीचारित्ररत्नगणिप्रसादप्राप्तविद्यालयेन
वाचकश्रीहेमहंसगणिना स्वपरोपकाराय संवत् १५१५ वर्षे ज्येष्ठ सुदि
द्वितीयायां निर्मितेयं न्यायार्थमंजूषानाम्नी न्यायबृहद्भूतिश्रिरं नंदतात् ॥

लिखितं श्रीवाचकगुणरत्नगणिभिः संवत् १६५७.

Reference — It is published by Harṣacandra Bhurabhai, Benares, Vir. Sam. 2437 and also in the Yaśovijayajī Jaina Granthamālā, No. 45, Bhavanagar.

For quotations etc. compare Prof. H. D. Velankar's Descriptive Catalogue of MSS in the BBRAS in four volumes (No. 76).

न्यायार्थमंजूषा

Nyāyārthamañjūṣā

No. 80

408

1871-72

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 76 leaves, 13 lines to a page, 38 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, bold, but careless, though not very incorrect writing; written with a square blank in the centre. Margins ruled, the last leaf slightly torn off. Complete, but without the enumeration of the maxims at the beginning.

Age — Sarvaṣṭ 1639.

Ends — श्रीहेमहंसगणिना निर्मितेयं न्यायमंजूषा नाम्नी न्यायरत्नोद्भववृत्तिः संपूर्णा चिरं नंदतात् । आचंद्रार्कं ॥ लिख्यांचकार । पं. श्रीश्रुतसमुद्रमणिराजविनेय-
मंडलीमंडनपुरंदरपूज्यपं. विचारसागरगणित्वातेवासिमहोपाध्यायश्री-
धर्मसागरगणित्प्यदर्शनसागरगणिः । संवत् १६३९ वर्षे सुरति बंदरे
लिखितोऽयमादर्शः ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीसंघस्य ॥

न्यायार्थमंजूषा

Nyāyārthamañjūṣā

No. 81

274

1873-74

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 72 leaves, 15 lines to a page, 48 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with वृष्टमात्रा interspersed. Margins ruled in black; blank squares in the centre. The first 14 leaves of the Ms. are written in a different hand than the bulk of the Ms., the handwriting being smaller and close, equally clear and carefully and fairly accurate as the rest. Red chalk used. The first two leaves merely enumerate the maxims which are then commented upon in the वृहद्वृत्ति that follows. For all other particulars see No. 500 of 1886-92 (= Serial No. 79 above). Complete.

Age — Rather old in appearance.

Ends — इति श्रीतपागच्छनायकप्रभुश्रीसोमसुंदरसूरिशिष्यशिरोमणिमहोपाध्यायश्रीहेम-
हंसगणिकृता श्रीन्यायार्थमंजूषा नाम्नी न्यायवृहद्वृत्तिः संपूर्णा । सूत्रसहित-
वृत्ति समाप्त ॥ छ ॥ कल्याणमस्तु शुभं भवतु ॥ छ ॥

लघुवृत्त्यवचूरिका

Laghuvṛtṭyavacūrikā

No. 82

10

1877-78

Size — 10 in. by 4½ in.

‡ [Des. Cat. Vol. II, Pt. II]

Extent — (67+2=) 69 leaves, 13 lines to a page, 40 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रा. Bold, careful, and generally accurate writing. Margins ruled in black; square spaces left blank in the centre. Many leaves towards the end glued together, the ink used not being proof against the effects of damp. Fol. 42 omitted in numbering, but fol. 41 as also foll. 43 and 47 numbered twice. Contains the commentary on the तद्धित portion from the शब्दानुशासन, i. e. Adhyāyas VI, VII.

Age — Old in appearance.

Author — Dhanacandra.

Subject — A commentary called *Laghuvṛtṭyavacūrikā* on chapters VI and VII of Hemacandra's *Śabdānuśāsana*. It may have been intended as a continuation of the *Dhunḍhikā* which is also called *Laghuvṛtṭyavacūrikā* and which perhaps was not carried further than Adhyāya V.

Begins — अहं । तद्धितो । तस्यै वृत्तै हितः तद्धितः अण आदिर्यस्य असौ अणादिः ॥

Ends — एक्यार्थाभाव ऐक्यचं ॥ १९ ॥

अनेन क्लेशलेशेन तयामेयो(?) भवे भवे ।

प्राणिशस्त्रसमूहानां ब्रजेयमुपकारितां ॥ १ ॥

पंडितधनचंद्रेण लघुवृत्त्यवचूरिका ।

सुतौद्धृता च(?) गुरो यः श्रीहर्षेन्द्रसुरितः ॥ २ ॥

इति लघुवृत्त्यवचूरिकायां तद्धितस्य अष्टमः पादः समाप्तः ॥ शुभं भवतु ॥
कल्याणमस्तु ॥ श्री ॥

Colophon — The colophon nowhere mentions Dhanacandra as the author but is simply लघुवृत्त्यवचूरिकायां तद्धितस्य प्रथमः पादः ॥ etc.

Reference — For other manuscripts see *Jinaratnakośa* Vol. I, p. 376.

लिङ्गनिर्णय

Liṅganirṇaya

No. 83

762
1875-76

Size — 9¼ in. by 4½ in.

Extent — 18 leaves, 17 lines to a page, 48 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī [characters with partial पृष्ठमात्राः; bold, careful and fairly accurate writing. Margins ruled black; red chalk used, blank square in the centre on either side of all the folios. Complete. The Ms. comes from Jeypore.

Age — Rather old in appearance.

Author — Kalyāṇodadhisūri.

Subject — A discussion, in verse form, about the peculiarities of gender as they are presented in the various Kāṇḍas of the *Liṅgānuśāsana* of the Haima (?) school.

Begins — ॐ ॥ सद्गुरुभ्यो नमः ॥

ऊर्जस्वलः शांतिजिनोस्तु शश्वत्
 संघस्य सौख्याय शिवाब्धिचंद्रः ।
 कामार्थविश्राणनपारिजातः
 कल्याणकांतिः शिवतातिरीशः ॥ १ ॥
 श्रीपार्श्वनाथो नवलक्षपूर्वो-
 ऽवतात्सदा भक्तिमतः स जंतून् ।
 स्वक्षारदोषांकनिसूदनाय
 दिशि स्थितो यं भजते समुद्रः ॥ २ ॥
 नत्वा सद्गुरुपादाब्जं प्रत्यूहव्यूहवारकम् ।
 लिंगानुशासनं वीक्ष्य लिख्यते लिङ्गनिर्णयः ॥ ३ ॥

Ends —

उक्तादभ्येऽत्र ये शब्दा यद्यलिङ्गप्रवर्तिनः ॥
 प्रायस्ते तादृशा वाच्या रूढितः स्वधियाऽनिशं ॥ १११ ॥
 स्वमतालिङ्गभेदोत्र श्रेयः सोऽन्यमतात्किल ॥
 विचार्य्य धिषणावन्निः सूरिभिर्दीर्घदर्शिभिः ॥ १२ ॥
 लिंगानुशासनाच्छब्दाः प्रक्षिप्ता इह केचन ॥
 तदर्थंश्च ततो वाच्यः इष्ट्वा तत्पुस्तकं परं ॥ १३ ॥

शब्दाः स्वगुणलिंगस्था वर्तते येषि केचन ।
 ते गुणि वर्तमानाः स्युस्त्रिषु ज्ञेयाश्च कोविदैः ॥ १४ ॥
 लिंगानि कियतां नाम्नां नोक्तानीह प्रमादतः ॥
 वाच्यानि तानि विद्वद्भिः स्वयं निर्णीय सद्धिया ॥ १५ ॥
 सूत्रपाठक्रमेणैव कल्याणोदधिसूरिणा ॥
 स्वपरस्मृतये नित्यं लिखितो लिंगनिर्णयः ॥ १६ ॥

इति सामान्यकांडोक्तलिंगनिर्णयः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥ कल्याणमस्तु
 लेखकस्य ॥

Colophon — इति तार्तीयकांडोक्तः संपूर्णो लिंग निर्णयः ॥

लिखितः स्मृतये नित्यं कल्याणोदधिसूरिणा ॥

स्वमताल्लिंगभेदोत्र etc. as above दर्शिभिः ॥

इति तृयकांडोक्तलिंगनिर्णयः समाप्तः ॥ (fol. 15b, l. 12 and 14)

अथ पञ्चमकांडान्तलिंगनिर्णयो लिख्यते (fol. 15b, l. 14)

Final colophon is इति सामान्यकांडोक्तलिंगनिर्णयः समाप्तः ॥
 श्रीरस्तु । कल्याणमस्तु लेखकस्य ॥ (fol. 18b).

लिङ्गानुशासन

Lingānuśāsana

No. 84

1366

1884-87

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 3 leaves, 16 lines to a page, about 53 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with partial
 पृष्ठमात्रम्. Blank spaces in the centre bearing red *tilaka*
 -occasional marginal. Handwriting very clear and legible,
 fairly accurate and complete. Edges and corners much
 damaged. Margins carefully ruled in red. In Bhandarkar's
 Fifth Report for the collection of manuscripts during
 1884-87 this manuscript is named *Lingānirdeśa*.

Age — The Ms. is old in appearance.

Author — Hemacandra.

Subject — A metrical treatise on the genders of nouns, divided into the following 8 sections :

- १ पुल्लिंग (vv. 17, fol. 1a)
- २ स्त्रीलिंग (vv. 33, fol. 2a)
- ३ नपुंसकलिंग (vv. 24, fol. 2b)
- ४ पुंस्त्रीलिंग (vv. 12, fol. 2b)
- ५ पुंस्त्रीलिंग (vv. 36, fol. 3b)
- ६ स्त्रील्लोब (vv. 6, fol. 3b)
- ७ त्रिलिंग (vv. 7, fol. 3b)
- ८ परलिंग (fol. 3b)

Begins — अहम् ।

पुल्लिंगं कठणथपभमयरषसस्त्वन्तर्मिमन लौकिकित् ।
ननडौषघनौदः किर्भावेखोऽकर्तरि च कः स्यात् ॥ १ ॥ etc.

Ends —

वचनं तु खलतिकादिबद्धार्थाऽत्येति पूर्वपरभूता ।
स्त्रीपुंनपुंसकानां सहवचने स्यात्परं लिंगं ॥ ३ ॥
नतासंख्या मतिर्बुद्ध्या दस्यस्वरलिंगकाः ।
पदवाक्यमव्ययं वेत्यसंख्यं च तद्बहुलम् ॥ ४ ॥
निःशेषनामलिंगानुशासनान्प(रि)समीक्ष्य संक्षेपात् ।
आचार्यहेमचंद्रः समदभ(द)नुशासनानि लिंगानां ॥ ५ ॥

लिंगानि समाप्तानि ॥ in the margin, on fol. 3b.

Reference — For other Mss of *Lingānuśāsana* see India Office Catalogue Nos. 813 and 814. The text of this work with the author's commentary, and a German translation is published by R. O. Franke in 1886.

लिंगानुशासन

Lingānuśāsana

No. 85

1400 (a)
1887-91

Size — 12 in. by 4½ in.

Extent — 4 leaves and 7 lines, 13 lines to a page, about 48 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रस. Margins ruled in black, blank squares in the centre, use of red chalk. Bold and legible writing, generally correct. The Ms contains two other works, *Vāgbhaṭālaṅkāra* and *Vṛttaratnākara* with a *Vṛtti*. Foll. are continuously numbered from 1 to 26. लिङ्गानुशासन ends on fol. 5a, line 7.

Age — Samvat 1589.

Begins — श्रीगौतमाय नमः । पुङ्खिगं कटथथपभमथ etc.

For all other particulars see No. 1366 of 1884-87.
[= Serial No. 84 above].

लिङ्गानुशासन

Liṅgānuśāsana

No. 86

322
A. 1882-83

Size — 9½ in. by 4 in.

Extent — 5 leaves, 13 lines to a page, 35 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, margin ruled in red and black, and square blank left in the centre. The text is written in a bold hand, careful and fairly correct, and is marked off for पदच्छेद. There are besides numerous marginal and interlinear notes. Complete. The folios are somewhat damaged on all the four edges, and thereby the notes also.

Age — Samvat 1652.

Ends —

निःशेषनामलिङ्गानुशासनाभ्यभिसमीक्ष्य संक्षेपात् ।

आचार्यहेमचंद्रः समदभदनुशासनानि लिङ्गानाम् ॥ ५ ॥

इति लिङ्गानुशासनं समाप्तम् ॥ पंडितोत्तमश्रीनन्दयद्विगणविशिष्यमुनि-
धर्मरुचिनालेखि । संवत् १६५२ वर्षे नवमा दिने बुधवारे व्याघ्रसिंहग्रामे ॥

लिङ्गानुशासन

Lingānuśāsana

No. 87

321

A. 1882-83

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 7 leaves, 15 lines to a page, 35 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters; bold, careful but not very correct writing. Margins ruled in red; red chalk much used. Complete, gives the text only.

Age — Not very old in appearance.

Ends — इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां स्वोपज्ञलिङ्गानुशासनविवरणं समाप्तम् ॥

लिङ्गानुशासनटीका

Lingānuśāsanaṭikā

No. 88

1367

1884-87

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 100 leaves, 13 lines to a page, about 43 letters to a line.

Description — Country paper, extremely fragile; Devanāgarī characters with *prṣṭhamātrās*, bold and beautiful writing. Blank spaces in the centres. Sides much worm-eaten, especially the first and the last leaves. No. 62 given to 2 folios (the 2nd noted by the scribe as द्वितीय). Much worn out on the right edge, No. on p. 66 has lost one figure, and now only 6 is seen, left side is similarly worn out, but to a less extent. Considerably damaged, accurate and complete.

Age — Is much old in appearance.

Author — Hemacandra of the text and also the commentary as shown by the word स्वोपज्ञ in the colophon. On fol. 1 a we find = स्वापज्ञलिङ्गानुशासनं कर्ता हेमचंद्राचार्यः.

Subject — A Com. on Hemacandra's Lingānuśāsana,

Begins — on fol. 1b

श्रीसिद्धहेमचंद्रव्याकरणनिवेशितानि लिंगानि ।

आचार्यहेमचंद्रो विवृणोत्यहं नमस्कृत्य ॥ १ ॥

लिंगानुशासनमंतरेण शब्दानुशासनं विकल्मिति सामान्यविशेषलक्षणाभ्यां
लिंगमनुशिष्यते । पुंल्लिंगाः कृणथ etc.

Ends — इत्येवमादिलिंगं शिष्टप्रयोगानुसारेण वेदितव्यम् । तदुक्तमभियुक्तौ ।

यामिषयस्य तु महतः संक्षेपत एष लिंगविधिरुक्तः ।

यच्चोक्तमत्र सद्भिस्तल्लोक्त एव विज्ञेयम् ॥

लिंगमशिष्यं लोकोश्रयत्वाल्लिंगस्येति ।

ब(?)नेता संख्यामतिर्युष्मदस्मच्चस्फुरलिंगकाः ।

पदं वाक्यमव्ययं चेत्यसंख्यवतद्बहुलं । र(?)विपुलं ॥

निशेषनामलिंगानुशासनान्यभिसमीक्षा(? 'क्ष्य) संक्षेपात् ।

आचार्यहेमचंद्रः समदभदनुशासनानि लिंगानाम् ॥

इत्याचार्यहेमचंद्रविरचितं स्वोपज्ञल्लिंगानुशासनविवरणं समाप्तं ।

Reference — For other Mss. see *Jinaratnakośa* Vol. I, p. 338.

ल्लिंगानुशासन
सावचूरि

Lingānuśāsana with
an Avacūri

No. 89

278

1873-73

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 11 leaves, 7 larger and 16 smaller lines to a page, 40
and 65 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, with *pr̥ṣṭha-*
mātrās; margins ruled in triple red lines; the text is
written in the centre in a bold and careful hand, the
commentary being thrown on all the four sides of it
written in a minute and clear hand — fairly accurate.
Square blanks in the text as well as in the body of the
सावचूरि. The metres of the verses, the endings of sections
and the punctuation strokes are written in red ink.
Complete. The Ms. comes from Bikaner.

Age — Śaivvat 1499.

Ends — the Text — इति कलिकालसर्षङ्गश्रीहेमचंद्राचार्यविरचितं लिंगानुशासनं समाप्तं ॥ इति भद्रम् ॥ शुभं भवतु चतुर्विधश्रीसंघस्य ॥ लिखितं श्री-श्रीरोहिण्याम् । संवत् १४९९ वर्षे भाद्रमासे त्रयोदश्यां शनौ वारे ॥

The Com. — इति लिंगानुशासनावचूरिः संपूर्णा ॥ श्रीश्रमणसंघस्य भद्रमस्तु ॥ सीरोहीमहानगरे लिखितम् ॥

Reference — Published with an Avacūri in the Yaśovijayajī Jaina Granthamālā, Benares, 1905.

Published by the Nirnaya Sagar Press, Bombay, in the *Abhidhānasāgraha*, Śaka 1818.

लिंगानुशासन
सावचूरि

Lingānuśāsana with
an Avacūri

No. 90

279
1873-74

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 51 leaves, 19 lines to a page, 52 letters to a page.

Description — Country paper. Devanāgarī characters; bold and legible writing, generally correct. Margins ruled in red, partial blanks in the centre. The text and the commentary written together, with occasional marginal notes or corrections on various folios. Complete. The Ms. comes from Bikaner.

Age — Samvat 1718.

Ends — इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितं स्वोपज्ञलिंगानुशासनविवरणं समाप्तं ॥ श्रीरस्तु ॥ श्रीः ॥ संवत् १७१८ वर्षे कार्तिकशुक्लत्रयोदश्यां भृगुवारे लिखितेयं प्रतिः वा० सुमतिर्सिंधुरगणिवराणां शिष्येण पंडितकीर्त्तिविलासेन श्रीसुभटपुरे ॥

वाक्यप्रकाश

[also called औक्तिक (or मौक्तिक ?)]

Vākyaprakāśa

[or Auktika]

No. 91

763

1875-76

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 4 leaves, 15 lines to a page, 46 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with partial गृहमात्रा, clean and generally correct writing. Square blanks in the centre; red chalk much used. Complete in 131 verses. The Ms. comes from Surat.

[Is it possible that औक्तिक (misunderstood as मौक्तिक) alone is the name of the original text while वाक्यप्रकाश is only the name of the comm. ?]

Age — Samvat 1731.

Author — Udayadharmā, pupil of Ratnasimha.

Subject — Elementary information about प्रयोगs, कारकs, समासs etc.

Begins — ॐ श्रीशारदाय (चै) नमः ॥

प्रथम्यात्मविदं विद्यागुरुं श्रीदेववर्द्धनम् ॥

मुग्धबुद्धिप्रबोधार्थमुक्तियुक्तिः प्रतन्यते ॥ १ ॥

द्विषोक्तिः (ः) प्रध्वरा वक्रा प्रध्वरा कर्त्तरि स्मृता ॥

वक्रा कर्मणि भावे च घातोः साप्यादनाप्यतः ॥ २ ॥

Ends —

प्रायो बहुव्रीहिरयं गुणैर्गुणी यदा समस्तोन्यविशेषणं भवेत् ॥

संख्याद्यपुंस्त्र्येकतया पदं द्विगावुपादिपूर्वं तदमंतमव्ययी ॥ १२९ ॥

इत्यादिसमासलक्षणम् ॥

गुरुतपगणगमानांगणतरणि-श्रीरत्नासिंहसूरीणां ।

शिष्याणुनेदमौक्तिकमुदितमुद्यधर्मसंज्ञेन ॥ १३० ॥

मुनिगगनशरेन्दु (१५०७) मिते वर्षे हर्षेण सिद्धपुरनगरे ॥

प्राथमिकस्मृतिहेतोर्विहितो वाक्यप्रकाशोयम् ॥ १३१ ॥

इति वाक्यप्रकाशसूत्रं संपूर्णं ॥ छ ॥ संवत् १७३१ वर्षे आसुहसुदि २ दिने

इति श्रेयः मु. अनंतचन्द्रप्रथनार्यं ॥ छ ॥

Reference — It is published in the *Stotraratnākara* (Part I) by Venichand Surchand, Mehsana, Sam. 1970 for the Jaina Śreyaskara Maṇḍala.

See *Jinaratnakośa* Vol. I, by H. D. Velankar, p. 346.

वाक्यप्रकाश

Vākyaprakāśa

No. 92

229

1892-95

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 6 leaves, 11 lines to a page, about 36 letters to a line.

Description — Country paper. Margins ruled in red. Devanāgarī characters. Handwriting bold and legible. Red ink is used for giving metrical strokes. In the margins are written explanatory notes by some student, possibly the scribe himself. Fairly correct and complete.

Age — The age of the Ms. not mentioned but it looks old. At the end there is a Jaina दोहा which bears the date Samvat 1525.

Author — Udayadharmā.

Subject — An elementary treatise on the structure of sentences, in 127 couplets.

Begins — श्री गुरुभ्यो नमः ।

प्रणम्यात्मविदं विद्यागुरुं श्रीदेववर्धनं ।
मुग्धबुद्धिप्रबोधार्थमुक्तियुक्तिः प्रतन्यते ॥ १ ॥ etc.

Ends —

गुरुत्पगणगगनांगु(? ग)णतरणि-श्रीरत्नसिंहसूरीणां ।
शिष्याणुनेदमौक्तिकमुदितसुदयधर्मसंज्ञेन ॥ १२६ ॥
मुनिगगनशरेंदुमिते वर्षे हर्षेण सिद्धपुरनगरे ।
प्राथमिकस्मृतिहेतोर्विहितो वाक्यप्रकाशोयं ॥ १२७ ॥

इति श्रीवाक्यप्रकाशाभिधमौक्तिकं संपूर्णम् ॥

Note - For the name औक्तिक, see No. 91 above.

Reference — See No. 763 of 1875-76 [= Serial No. 91 above].

वाक्यप्रकाश

Vākyaprakāśa

No. 93

1370

1884-87

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 6 leaves ; 11 lines to a page ; about 40 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with partial वृद्धमात्राः, occasional marginal notes. One side slightly worm-eaten — bold and legible writing. Fairly correct and complete.

Note — For the name औक्तिक, see No. 91 above.

Age — appears old.

For all other particulars see No. 229 of 1892-95 [= Serial No. 92 above]. The total number of couplets in this Ms. however is 126 only.

वाक्यप्रकाश

Vākyaprakāśa

टब्बासहित

with Ṭabbā

No. 94

415

1871-72

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 6 leaves, 11 lines to a page, 32 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, fairly accurate. Margins ruled in red. Punctuation strokes, with occasional marginal notes throughout. Slightly injured on the right side margin. Complete.

Age — Samvat 1784.

Author — Udayadharmā, pupil of Ratnasimha.

Subject — Elementary information about प्रयोगः, कारकः, समासः etc. The verses of the Sanskrit text are followed by a Gujarati Ṭabbā.

Note — For the name मौक्तिक, see No. 91 above.

Begins — श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

प्रणम्यात्मविदं विद्यागुरुं श्रीदेववर्द्धनम् ।
मुग्धबुद्धिप्रबोधार्थमुक्तियुक्तिः प्रतन्यते ॥ १ ॥
द्विधोक्तिः प्रध्वरा वक्रा प्रध्वरा कर्त्तरि स्मृता ।
वक्रा कर्मणि भावे च धातोः साप्यादन(? 'ना)प्यतः ॥ २ ॥

Ends —

प्रायो बहुव्रीहिरयं गुणैर्गुणी यदा समस्तोन्यविशेषणं भवेत् ॥
संख्याद्यपुंस्येकतया पदं द्विगावुपादिपूर्वं तदमंतमभ्ययी ॥ २६ ॥

इति षट्समासलक्षणम् ॥

गुरुत्पगणगगणांगणतरणिश्रीरत्नसिंहसूरीणां ।
शिष्याणुनेदमौक्तिकमुदितमुदयभर्मसंज्ञेन ॥ २६ ॥
मुनिगगनशरेन्दुमिते (१५०७) वर्षे हर्षेण सिद्धपुरनगरे ॥
प्राथमिकस्मृतिहेतोर्विहितो वाक्यप्रकाशोयम् ॥ २८ ॥

इति श्रीवाक्यप्रकाशाभिधमौक्तिकम् संपूर्णम् लिखितं च सुशालचंद्रेण
बुद्धिविजयस्य पठनाय संवत् १७८४ वर्षे पौष वदि सप्तम्यहनि ॥ शनि-
वारे ॥ श्रीरस्तु कल्याणमस्तु श्रेयोस्तु इति अद्रं भूयान्मे ॥ श्री ॥

Reference — Same as No. 763 of 1875-76 [= Serial No. 91 above].

वाक्यप्रकाशः

सटीक.

No. 95

Vākyaprakāśa
with Commentary

230

1892-95

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 12 leaves, 20 lines to a page, about 44 letters to a line.

Description — Old Country paper, Devanāgarī characters. The original has पृष्ठमात्रास while the commentary is in the usual style. The centre of most leaves left blank. Bold and legible hand-writing. Fairly correct and complete.

Age — Not mentioned, but the Ms. seems to be old. The work was composed in Śaivvat 1507 and its gloss in Śaivvat 1580.

Author — Of the text Udayadharmā.

Of the commentary Harṣakula Paṇḍita, pupil of Vimala-sūriśvara.

Subject — See No. 229 of 1892-95 [= Serial No. 92 above].

Begins — Text — same as 229 of 1892-95 [= Serial No. 92 above].

Com. — श्रीमञ्जिनेन्द्रमानस्य श्रीगुरुणां प्रसादतः ।

बालानां बुद्धिबोधार्थं मौक्तिकं विवृणोम्यहं ॥

तत्रावमासः श्लोकः प्रणम्येति etc.

Ends — Text — same as 229 of 1892-95 [= Serial No. 92 above].

Com. — इति वाक्यप्रकाशाभिष्वस्य मु(मौ)क्तिकस्य टीका संपूर्णा । १५८० वर्षे तपागच्छाधिपतिश्रीहेमविमलसूरीश्वरसिष्येण हर्षकुलपंडितेन कृता ॥

Then follows some detached writing by the scribe following the old idea that one must never end with the end of the work but write something more.

Note — For the name मौक्तिक, see No. 91 above.

Reference — Same as above.

वाक्यप्रकाश
सटीक

Vākyaprakāśa
with commentary

No. 96

531

1886-92

Size — 9½ in. by 7 in.

Extent — 14 leaves, 22 lines in a page, about 38 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, fairly correct. Complete. The text written in the middle with the commentary above and below.

Author — Udayadharmā, pupil of Ratnasimhasūri, who composed the work in Sāmvat 1507. The work is also called 'Auktika (or Mauktika?)'. The author of the Com. is not known.

Subject — A short elementary treatise on grammar.

Begins — Text —

प्रणम्यात्मविदं विद्यागुरुस्मकूरज्ञानदं ।
 मुग्धबुद्धिप्रबोधार्थमुक्तियुक्ति प्रतन्यते ॥ १ ॥
 द्विधोक्तिः प्रध्वरा वक्रा प्रध्वरा कर्तरि स्मृता ।
 वक्रा कर्मणि भावे च धातोः साप्यादनाप्यतः ॥ २ ॥

Com. — श्रीमद्मुकुन्दमानम्य श्रीगुरुणां प्रसादतः ।
 बालानां बुद्धिबोधार्थमौक्तिकं विवृणोम्यहं ॥ १ ॥

Ends — Text — इत्यादि समासलक्षणं ।

गुरुतपगणगगनांगणतरणिश्रीरत्नसिंहसूरीणां ।
 शिष्याणुनेदमौक्तिकमुदितमुदयधर्मसंज्ञेन ॥
 मुनिगगनशरैदुमिते १५०७ वर्षे हर्षेण सिद्धपुरनगरे ।
 प्राथमिकस्मृतिहेतो विहितो वाक्यप्रकाशोयं ॥

इति श्रीवाक्यप्रकाशं सूत्रं संपूर्णमगात् ।

Com. — इति श्रीवाक्यप्रकाशाभिधौक्तिकस्य टीका संपूर्णा ॥
 षट् (षट्) वस्वेदुमवर्षसंज्ञे विश्वांशुषट्पर्वतचंद्रशाके ।
 सूत्रप्रधान्यां प्रतिक्षिप्तयंत्याः विद्वज्जनानां हृदि तुष्टतायाः ॥ १ ॥

Note — For the name औक्तिक, see No. 91 above.

वाक्यप्रकाश
 सावचूरि

Vākyaprakāśa
 with Avacūri

No. 97

280
 1873-74

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — 22 leaves, 19 lines to a page, about 40 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Bold, legible and correct writing. Margins carefully ruled. The text is given in the centre and the commentary on both sides as usual, red chalk much used. Complete. The Ms. comes from Bikaner.

Age — Sāmvat 1729.

Author — Text— Udayadharmā.

Avacūri — Jinavijaya.

Beginning and End of the text same as above.

Begins — Avacūri — नमः सिद्धेभ्यः ॥

श्रीमद्देवगुरुणां पदकमलं समभिनम्य बहुभक्त्या ॥
कांचिल्लिखामि वार्तां सुगमां वाक्यप्रकाशस्य ॥ १ ॥

Ends — Avacūri — इति समासः षड्लक्षणं ज्ञातव्यमिति ॥ २६ ॥

अथ प्रशस्तिः ॥

युगनिधिक्रयशशांक(१६९४)प्रमिते वर्षे च माघवे मासे ॥
विशदे पद्मेष्टम्यां राजद्रंगे रमायुक्ते ॥ १ ॥

श्रीकीर्तिविजयवाचकपदकजसेवानुभावतश्चक्रे ॥
वाक्यप्रकाशवार्ता जिनादिविजयेन शिशुनेयं ॥ २ ॥

इति वाक्यप्रकाशस्यावचूरिः संपूर्णाः ॥ श्रीरस्तु ॥ संवत् १७२९ वर्षे फाल्गुन-
मासे कृष्णपक्षे १३ गुरुवारे लिपीतमिदं सकलपंडितशिरोरत्नायमानपंडितश्री
१०९ श्रीदेवविजयगणिसुशिष्यपंडितश्री ५५ श्रीमानविजयगणिसुशिष्यसकल-
वाचकसभाश्रंगारहारमहोपाध्याय श्री १०२५ श्रीभ्रमृतविजयगणिशिष्य-
पंडितश्रीश्रीश्री ३५ श्रीमुक्तिविजयगणिशिष्यपायरजरेणुसमानगणिविमल-
विजयेन लेषकपाठकयोश्चिरं जयतुः ॥ छ ॥ श्री ॥ लिपीकृतं श्रीसकंदरपुरे ॥
श्री ॥

Note — For the name औक्तिक, see No. 91 above.

Reference — See *Jinaratnakośa* Vol. I, p. 346.

(हैम)व्याकरणदुण्डिका

(Haima)Vyākaraṇadhunḍhikā

No. 98

1379

1884-87

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 49 leaves, 17 lines to a page, about 64 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with occasional
पृष्ठमात्रास- very clear and legible writing. Margins ruled in
red, square blank spaces, fairly accurate and complete (?).

Age — Is old in appearance.

Author — Hemacandra.

Subject — A treatise on grammar — apparently an Avacūrikā or commentary on the Laghuvṛtti on Hemacandra's *Śabdā-nuśāsana*. The sixth पाद i.e. II. 2. ends on fol. 49a.

Begins —

नत्वा श्रीसारदां देवीमात्मनः स्मृतिहेतवे ।
श्रीमद्ब्याकरणस्येयं लिख्यते ढुंडिका मया ॥ १ ॥

अहं ॥

प्रणम्य परमात्मानं श्रेयः शब्दानुशासनं ।
आचार्यहेमचंद्रेण स्मृत्वा किञ्चित्प्रकाश्यते ॥

णमं प्रहृत्वे णम् । पाठे धात्वादेणो नः । नाम्धातोः पूजार्थः प्रपूर्वः
प्रणमनपूर्व ॥ etc.

Ends — The Ms. abruptly ends with —

ई आगमः । सिव् परस्मैसमानस्यानिटि ॥ नै । व्युह ह्युह थभ्यु । अद्य-
तथतासिव् । नामिनोथ —

The only other Ms. of this work No. 770 of 1875–76 [= Serial No. 99 below] belongs to the Collection of Dr. Bühler — see his report XLIX. That Ms. has no proper ending or any प्रशस्ति at the end.

The various colophons are :—

5b — प्रथमाध्यायप्रथमपादः समाप्तः

8b — इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां लघुवृत्तौ प्रथमाध्यायस्य द्वितीयः
पादः ॥

14a — प्रथमस्याध्यायस्य तृतीयः पादः ॥

21b — प्रथमोऽध्यायः समाप्तः ॥

36a — द्वितीयाध्यायस्य प्रथमः पादः ।

48a — इति ढुंडिकायां षष्ठः पादः ॥

(हैम)व्याकरणदुण्डिका

(Haima)vyākaraṇa-
dhuṇḍhikā

No. 99

770

1875-76

Size — 11 in. by 6 in.

Extent — 198 leaves, 11 lines to a page, 35 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, neat and legible writing. Quite a new copy, compared with the original and corrections marked in pencil. Margins ruled in red. Incomplete, going down as far as IV. 4. 99 (in the Ms. numbered 97). Procured from Pāṭhan.

Age — New copy.

Author — ?

Begins — ॐ ॥ श्रेयः श्रेणिसंपादुकेभ्यः सद्गुरुपादुकेभ्यः सदास्तु नमः ॥

नत्वा श्रीसारदां देवीमात्मनः स्मृतिहेतवे ।

श्रीमद्द्वयाकरणस्येयं लिख्यते हुंडिका मया ॥ १ ॥

अहं ॥ णमं प्रहृत्वे शब्दे णम् । पाठे धात्वादेर्णो नः । इति णस्य नः । धातोः
पूजार्थं प्रपू० प्रणमनं पूर्वं प्रणम्य प्राक्काले इति त्वा प्र० etc.

Ends — मुचादि ॥ मुच आदिर्येषां ते मुचादयः तृफश्च दृफश्च गुफश्च शुभश्च उभृच मु०
म् तस्य । मुचृंती मोक्षणे मुच् पिशत् अवयवे तृ फत् फत् तृञ्चौ तृफृष्
—here abruptly ends the Ms.

The various colophons are :—

11b — लघुवृत्तिचूर्णिकायां प्रथमः पादः समाप्तः ॥

19b इति लघुवृत्तौ अवचूरिकायां द्वितीयः पादः ॥

32a इति तृतीयः पादः समाप्तः ॥

47a चतुर्थः पादः ॥

70a इति द्वितीयाध्यायस्य प्रथमः पादः ॥

78a इति लघुवृत्त्यवचूरिकायां द्वितीयाध्यायस्य द्वितीयः कारकपादः समाप्तः ॥

87a तृतीयः पादः ॥

98b षष्ठः पादः ॥

114b — तृतीयाध्यायस्य प्रथमः पादः ॥

129b इति लघुवृत्त्यवचूरिकायां तृतीयाध्यायस्य द्वितीयः पादः समाप्तः ॥

138b तृतीयस्याध्यायस्य तृतीयः पादः ॥

151a चतुर्थः पादः समाप्तः ॥

- 163b चतुर्थाध्यायस्य प्रथमः पादः ॥
 174bद्वितीयः ॥
 188aतृतीयः ॥

शब्दमहार्णवव्यास

Śabdamahārṇavanyāsa

No. 100

1406
 1887-91

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 45 leaves, 13 lines to a page, about 48 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रा, bold and legible writing, fairly accurate. Margins ruled in black, square blanks in the centre. The left hand lower corner is slightly worm-eaten. Not complete, as it contains only the fourth Pāda of the third Adhyāya.

Age — The Ms. has not a very old appearance.

Author — Hemacandra of the Bṛhadvṛtti; the com. is anonymous.

Subject — This is a hitherto quite unknown commentary on Hemacandra's Bṛhadvṛtti.

Begins — अहं ॥ गुणपौ ॥ अनिर्दिष्टार्थत्वादिति । अर्थविशेषस्यानिर्देशादित्यर्थः । स्वार्थ इति प्रकृत्यार्थ इत्यर्थः । गोपायतीति । गुणौ रक्षणे ॥ धूप संतापे । विच्छत् गतौ । पणि व्यवहारस्तुत्योः । पनि स्तुतौ । तत आयप्रत्ययः । अन्य इति जयदित्यप्रभृतयः । तदुदाहरति । शतस्य पणत इति ॥ etc.

Ends — क्वचिन्न भवतीति । असिञ्चिन्न (? °न)तीत्यर्थेद्यद्भव्यानुप्रवेशलक्षणया करस्थ-क्रियया कर्तुरेकक्रियत्वेपि क्वचिद्गृहणात् शिक्त्यात्मनेपदानि भवन्ति । इत्या-चार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते स्वोपज्ञतत्त्वप्रकाशिकाप्रकाशे शब्दमहार्णवव्यासे तृतीयाध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥ ब ॥ ग्रंथाग्रं १५९० ॥ ब ॥ शुभं भवतु ॥ मंगलमस्तु ॥

This commentary is different from the *Tattvapraṅkāśikā-ṅikā* by Padmanābha noticed by Bühler in his Catalogue (IV. 16) of Mss. in the Private Libraries of Gujarat. The सिद्धशब्दार्णव, No. 466 of 1882-83, is not grammar but कोश.

शब्दानुशासनबृहद्दृष्टि

Śabdānuśāsanabr̥hadvṛtti

No. 101

283
1873-74

Size — 10½ in. by 4¾ in.

Extent — 404 leaves, 21 lines to a page, 45 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, clear, careful and legible writing, generally correct. Ruled in bold red lines, red chalk used except for the last few leaves. A short lacuna occurs on foll. 5a and a few more here and there. Folio 282 is written on one side only. The margins contain pencil notes, giving the number of the sūtras, probably at the hands of Dr. Kielhorn who used the Ms. for a long time. There are also occasional marginal notes by the scribe himself. The first 240 leaves belong to a scribe different from that for the remaining portion. The Adhyāyas had a separate paging given in the corners, but a later hand has numbered all the leaves consecutively. Contains the first seven Adhyāyas complete. The Ms. comes from Jodhpur.

Age — The Ms. does not appear to be very old.**Author** — Hemacandra.

Subject — The larger or Bṛhat commentary on the author's own Śabdānuśāsana-sūtras, as distinguished from the smaller or Laghu-Vṛtti, which is also ascribed to Hemacandra. Each Adhyāya is followed by a verse in praise of the author's patron and his family. These will be found collected a little below. The Ms. before us does not give verses from 21-25 and only the last two words of 28th. These have been supplied from other Mss.

Begins — अहं ॥

प्रणम्य परमात्मानं श्रेयः शब्दानुशासनं ।

आचार्यहेमचन्द्रेण स्मृत्वा किञ्चित्प्रकाश्यते ॥

अहं ॥ अहं हृत्येतदक्षरं परमेश्वरस्य परमेष्ठिनो वाचकं सिद्धचक्रस्यादिबीजं
सकलागमोपनिषद्भूतमशेषविघ्नविघात - [निघ्न]मखिलदृष्टादृष्टफलसंकल्पकल्प-
द्रुमोपमा (शास्त्राध्यय)नाध्यापनावधि प्रणिधेयं ॥ प्रणिधानं चानेनात्मनः
सर्वतः संभेदस्तदभिधेयेन शा(चा)भेदः ॥ वयमपि चैतच्छास्त्रारंभे प्रणिद-
ध्महे । अयमेव ताद्विको नमस्कार इति ॥ सिद्धिः स्याद्वादात् ॥ स्यादित्य-
न्ययमनेकांत etc.

Ends — उत्सर्गादपवादः । अपवादात्कचिदुत्सर्गोपि । नानिष्टार्था शास्त्रप्रवृत्तिरिति ॥
हृत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां सिद्धहेमचंद्राभिधाना(यां) स्वोपशब्दानु-
शासनवृत्तौ सप्तमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥ कालिमानं तनोति ॥ २८ ॥
छ ॥

The verses given at the end of the several पादs are collected below. (They are also given in Dr. Bühler's "Ueber das Leben Jaina mönches Hemacandras" — Notes).

हरिरिव बलिबंधकरस्त्रिशक्तियुक्तः पिनाकपाणिरिव ।
कमलाश्रयश्च विधिरिव जयति श्रीमूलराजनृपः ॥ १ ॥

पूर्वभवदारगोपीहरणस्मरणादिवज्ज्वलितमन्युः ।
श्रीमूलराजपुरुषोत्तमोवधीर्दुर्मदाभीरान् ॥ २ ॥

चक्रे श्रीमूलराजेन नव(ः) कोपि यशोर्णवः ।
परकीर्त्तिंश्च(स्र)वंतीनां न प्रदेशमदत्त यः ॥ ३ ॥

सोत्कंठमंगलगनैः(णैः) कचकर्षणैश्च
वत्सत्राब्जचुंबन[न]रदक्षतकर्मभिश्च ।

श्रीमूलराजहृतभूपतिभिर्विलिप्सुः
संख्ये च खेपि च शिवाश्च सुरस्त्रियश्च ॥ ४ ॥

प्रवृज्जातेति हे भूपा मा स्म त्यजत काननम् ।
हरिः शेतेऽत्र न त्वेष मूलराजमहीपतिः ॥ ५ ॥

मूलार्घं शू(?)यते शास्त्रे सर्वकल्याणकारणं ।
अधुना मूलराजसु(स्तु) चित्र(त्रं) लोकेषु गीयते ॥ ६ ॥

मूलराजासिधारायां निमग्ना ये महीभुजः ।
उन्मज्जंतो विलोक्यंते स्वर्गगंगाजलेषु ते ॥ ७ ॥

श्रीमूलराजक्षितिपस्य बाहुर्बिभर्त्सि पूर्वाचलशृंगशोभां ।
संकोचयन्वैरिमुखांबुजानि यस्मिन्नयं स्फूर्जति चंद्रहासः ॥ ८ ॥

असंरब्धा अपि चिरं दुःसहा वैरिभूभृताम् ।
चंडाश्चामुंडराजस्य प्रतापशिखिनः(ः) कणाः ॥ ९ ॥

श्रीमदुर्लभराजस्य प्रतापः कोपि दुःसहः ।
प्रसरन्वैरिभूपेषु दीर्घनिद्रामकल्पयत् ॥ १० ॥

श्रीदुर्लभेशद्युमणेः पादा सुषुविरे न कैः ।
 लुलङ्गिर्मेदिनीपालैर्वालिखित्यैरिवाप्रतः ॥ ११ ॥
 प्रतापतपनः कोपि मौलराजेर्नवोभवत् ।
 रिपुस्त्रीमुखपद्मानां न सेहे यः किल[ः] श्रियं ॥ १२ ॥
 कुर्षन्कुंतलशो(शै)थिल्यं मध्यदेशं निपीडयन् ।
 जंगेषु विलसन्भूमेर्भर्ताभूद्भूमिपार्थिवः ॥ १३ ॥
 श्रीमीमपृतनोत्पातरजोभिवैरिभूभुजाम् ।
 बहो चित्रमवर्धत ललाटे जलबिंदवः ॥ १४ ॥
 कर्णं च सिंधुराजं च निर्जित्य युधि दुर्जयम् ।
 श्रीमीमेनाधुना चक्रे महाभारतमन्यथा ॥ १५ ॥
 दुर्योधनोर्वीपतिजैत्रबाहुर्गृहीतचेदीशकरोऽवतीर्णः ।
 अनुग्रहीतुं पुनरिंदुवंशं श्रीमीमदेवः किल मीम एव ॥ १६ ॥
 जगणितपंचेषुबलः पुरुषोत्तमचित्तविस्मयं जनयन् ।
 रामोह्लासनमूर्तिः श्रीकर्णः कर्णं ह्व जयति ॥ १७ ॥
 अकृत्वासननिर्बंधमभित्वा पावनीगतिं ।
 सिद्धराजः परपुरप्रवेशवसितां ययौ ॥ १८ ॥
 मात्रयाप्यधिकं किंचिच्च सहंते जिगीषवः ।
 इतीव त्वं धरानाथ धारानाथमपाकृथाः ॥ १९ ॥
 क्षुष्णाः क्षे(क्षो)र्णिभृतामनेककटक्य भग्नाथधारा ततः (?)
 कुंडः सिद्धपतेः कृपाण इति रेमा मंसत क्षत्रियाः ।
 बारूढप्रबलप्रतापदहनः संप्राप्तधारश्चिरात्
 पीत्वा मालवयोषिदश्रुसलिलं हंतायमेधिष्यते ॥ २० ॥
 श्रीविक्रमादित्यनरेश्वरस्य त्वया न किं विप्रकृतं नरेन्द्र ।
 यशांस्यहापीः प्रथमं समंतात् क्षणादनांक्षीरथ राजधानीं ॥ २१ ॥
 सृदित्वादौ कंडुं समरभुवि वैरिक्षितिभुजां
 भुजादंढे बद्ध्वा कठिननवखंडां वसुमतीं ।
 यदेवं साम्राज्ये विजयिनि वितुष्णेन मनसा
 यशो योगीशानां पिबसि नृप तत्केन सदृशं ॥ २२ ॥
 जयस्तंभात्सीमन्यधिजलधिद्वेलं निहितवान्
 वितानैर्ब्रह्मांडं श्रुविगणगरिष्ठै पिहितवान् ।
 यज्ञस्तेजोरूपेरलिपत जगत्यर्धघुसृणैः
 कृत्वो यात्रानंदो विरमति न किं सिद्धनृपतिः ॥ २३ ॥
 भूमिं कामगवि स्वगोमयरसैरासिच रत्नाकरा-
 युक्ता स्वस्तिकमातनुष्वमुद्दुप त्वं पूर्णकुंभीभव ।

धृत्वा कल्पतरोर्दलानि सरलैर्दिग्धारि(?) 'र)णास्तोरणा-
भ्याधत्त स्वकरैर्विजित्य जगतीं नम्वेति सिद्धाधिपः ॥ २४ ॥

लब्धलक्षा विपक्षेषु विलक्षास्त्वयि मार्गणाः ।
तथापि तव सिद्धेन्द्र दातेत्युत्कंधरं यशः ॥ २५ ॥

उत्साहसाहसवता भवता नरेन्द्र
धाराव्रतं किमपि तद्विषमं सिषेवे ।
यस्मात्फलं न खलु मालवमात्रमेव
श्रीपर्वतोपि तव कंदुककेलिपात्रं ॥ २६ ॥

जयमवि(धनि ?)पतींदोमा(मां)लवेन्द्रावरोध-
स्तनकलशपवित्रां पत्रवल्लीं लुनातु ।
कथमखिलमहीभृन्मौलिमाणिक्यमेदे
घटयति पटिमानं भद्रधारस्तवासिः ॥ २७ ॥

क्षितिधर भवदीयैः क्षीरधारावलक्षै
रिपुषिजययशोभिः श्वेत एवासिदंडः ।
किमुत कवलितास्त्रैः कज्जलैर्मालवीनां
परिणतमहिमानं कालिमानं तनोति ॥ २८ ॥

— — —

शब्दानुशासनबृहद्वृत्ति

Śabdānuśāsanabṛhadvṛtti

No. 102

238

1892-95

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 67 leaves, 15 lines to a page, about 48 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राः.
The central part of every page left blank. The first and
the last few leaves seem to be rather new, although the
handwriting looks alike. Margins ruled. Bold and legible
hand. Correct. Incomplete, containing Adhyāya I and
Pādas (i) and (ii) of the 2nd.

Age — Seems to be not very old.

Author — Hemacandra.

Subject — A larger gloss (as distinguished from the लघुवृत्ति) of the
author on his own शब्दानुशासन.

Begins — अहं ।

प्रणम्य परमात्मानं श्रेयःशब्दानुशासनम् ।

आचार्यहेमचंद्रेण स्मृत्वा किञ्चित्प्रकाशयते ॥ १ ॥

अहंम् । अहमित्येतदक्षरं परमेश्वरस्य परमेष्टिवाचकं सिद्धचक्रस्यादिबीजं सकलागमोपनिषत्कभूतमशेषविघ्नविघातनिधूम खिलदृष्टादृष्टफलसंकल्पकल्प-
द्रुमोपममाशास्त्राध्ययनाध्यापनावधि प्रणिधेयं etc.

Ends — संख्योपादानव्यवस्थानुसर्तव्या । इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां सिद्ध-
हेमचंद्राभिधानस्था(? °वो)पञ्च शब्दानुशासनवृत्तौ द्वितीयस्याध्यायस्य
द्वितीयपादः समाप्तः ।

Reference — No. 9 of 1877-78 (=Serial No. 108 below).

शब्दानुशासनवृहद्वृत्ति

Śabdānuśāsanabr̥hadvṛtti

No. 103

1408

1887-91

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — (254-1=) 253 leaves, 18 lines to a page, 62 letters to
a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास.
Clear, legible and generally correct handwriting. Margins
ruled in red, red chalk used; square spaces left blank in
the centre. Contains the first seven Adhyāyas. Complete
except for the loss of the first leaf.

Age — Samvat 1486.

Author — Hemacandra.

Begins on fol. 29 — अनुस्वारविसर्गौ । अकारावुच्चारणार्थौ । अं इति नासिक्यो
वर्णः ॥

Ends — इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां सिद्धहेमचंद्राभिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासन-
वृत्तौ सप्तमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ॥ शुभं भवतु श्रीसंघस्य । नमः
श्रीसर्वज्ञाय ॥ सं० १४८६ वर्षे ज्येष्ठ सुदि १० सोमे लिखितमस्ति ॥ मिति
भद्रं ॥

शब्दानुशासनबृहद्वृत्ति

Śabdānuśāsanabr̥hadvṛtti

No. 104

287b
1880-81

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 99 leaves, 17 lines to a page, 58 letters to a line.

Description — Old country paper. Devanāgarī characters with वृष्टमात्रास. Very careful and legible writing. Corrections made and omissions supplied in the margins. Red and yellow powders used. Margins ruled in red. Square spaces left blank in the centre. The colophons written in red ink. Contains complete Adhyāyas VI and VII only.

Age — The Ms. is old in appearance.

Begins — ॐ ॥ आंडंहीं ॥ श्रीवीतरागाय ॥ अर्हम् ॥ तद्धितोऽणादिः ॥ अणादिप्रत्ययो य इत ऊर्ध्वं वक्ष्यते स तद्धितसंज्ञो विज्ञेयः ।

Ends — नानिष्टार्था शास्त्रप्रवृत्तिरिति ॥ इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां सिद्धहेमचंद्रा-भिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासनबृहद्वृत्तौ सप्तमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥ सप्तमाध्यायः ॥ क्षितिधवभवदीयैः etc. — ॥ शुभं भवतु ॥ श्री ॥ श्रीश्री-श्रीतपागच्छनायकसोमसुंदरसूरि ॥

शब्दानुशासनबृहद्वृत्ति

Śabdānuśāsanabr̥hadvṛtti

No. 105

287a
1880-81

Siz — 10½ in. by 4½ in.

Extent — (161-7=) 154 leaves, 19 lines to a page, 64 letters to a line.

Description — Old country paper. Devanāgarī characters with वृष्टमात्रास. Very clear and legible writing generally correct. Numerous marginal notes and emendations in very small writing. Margins carefully ruled, square blanks in the centre. First seven leaves missing; otherwise contains complete Adhyāyas I-V. This Ms. together with the above numbered 287b. are not in the original list for 1880-81,

Age — Much old in appearance.

Begins — fol. 8a पि ह्रस्वः क्रियते । समानानामित्येव ॥

Ends — न तदर्थेषु अतादर्थ्यार्थमक्रियोपपदार्थं चेदं प्रस्तूयत इति ॥ इत्याचार्यश्री-
हेमचंद्र०...पंचमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः पंचमोऽध्यायः समाप्तः ॥ क्षुण्णाः
क्षोणिभृतामनेक etc. ॥

शब्दानुशासनबृहद्वृत्ति

Śabdānuśāsanabr̥hadvṛtti

No. 106

186

1881-82

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 263 leaves, 15 lines to a page, 52 letters to a page.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. Bold and clear handwriting, fairly accurate. Margins ruled in black; square blanks in the centre. Red chalk sparingly used. The left hand upper side of the first ten leaves slightly broken off. Numerous marginal notes in the earlier part. Contains the Vṛtti from the beginning to Adhyāya III. 3. 27 and from VI. 1. 57 to the end of the 7th Adhyāya. The intervening portion (foll. 143-262) is missing. Fol. 264 damaged and very much older in appearance than the rest of the Ms. Foll. 5, 6, numbered twice. Finished but incomplete.

Age — Not very old in appearance.

शब्दानुशासन(बृहद्)वृत्ति

Śabdānuśāšana (br̥had) vṛtti

No. 107

64

1880-81

Size — 14½ in. by 1½ to 2 in.

Extent — 178-1 = 177 leaves, 2 to 5 lines to a page, 38 letters to a line.

Description — The Ms. is written on tough palm-leaves, all of which have been eaten away on the right handside. Written in bold, careful and generally correct Devanāgarī with पृष्ठमात्रास. Written on both sides of a central blank space having red *tilaka* and a hole for the string to pass through. The leaves are numbered with the usual letters on the left hand side, 1, 2, 3 being denoted by ordinary numerals. Fol. 153 is missing. Goes down from the beginning to the end of the first Pāda of the 2nd Adhyāya.

Age — Not specified.

Ends — इत्याचार्यश्रीहेमचंद्र.....स्वोपज्ञशब्दानुशासनवृत्तौ द्वितीयस्याध्यायस्य
प्रथमः पादः ॥
प्रावृज्जातेति हे भूपा मा स्म त्य ।
.....जमहीपतिः ॥
शुभं भवतु लेखपाठकयोः ॥

शब्दानुशासनवृहद्वृत्तिद्वण्डिका

Śabdānuśāsanabṛihadvṛtti-
Dhūṇḍhikā

No. 108

9
1877-78

Size — 10½ in, by 4½ in.

Extent — 406 leaves, 13 lines to a page, 54 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. Clear and legible writing, generally correct. Some of the lines, however, are effaced probably during the attempt to separate leaves stuck together. The first few leaves slightly torn in the upper side. Margins carefully ruled in black; square blanks in the centre; red chalk very sparingly used. Contains the com. from the beginning to the end of V. 4.

Age — Sāmvat 1685 and not 1605 as given in the previous list.

Author — Regarding the authorship of the *Dhūṇḍhikā* considerable doubt still exists. Many Mss. ascribe it to Hemacandra himself and it is so given in the Catalogus Catalogorum and other Reports. This is probably an error. True, the name of Hemacandra occurs in the Colophons of this as well as others Mss.; but it is as an author of the *Bṛhadvṛtti* and not directly of the *Dhūṇḍhikā* itself.

The name of the commentary is equally open to doubt. In the present Ms. the work is called either *Avacūrikā* or *Vivarāṇa*, while the left hand margin of each leaf gives the name हे० वृ० ङु०. Besides this we have other Mss. going by the name *Dhūṇḍhikā* and occasionally calling themselves such or अवचूर्णिका, लघुवृत्त्यवचूर्णिका etc. On comparison all these Mss. agree in most respects, the only difference being a more amplified or a curtailed quotation and explanation of Sūtras quoted for purposes of reference. One of these Mss. called both *Dīpikā* or *Dhūṇḍhikā*, and agreeing with most of these in contents is definitely assigned to Śrījinasāgarasūri, and it is very probable that most of the works calling themselves *Dhūṇḍhikā* or some times *Avacūrikā* are his work directly or indirectly. None of the Mss. hitherto known carry the work beyond Adhyāya V. There is a Ms, also called *Laghuvṛttyavacūrikā* which confines itself to Adhyāyas VI and VII only; but this Ms. is definitely ascribed to Dhancandra. He may have completed the work left incomplete by his predecessor.

Subject — The object of these so called *Dhūṇḍhikās* is to take the various Sūtras in order, to explain them word by word, and in the majority of cases to quote instances of its application step by step by the help of other preceding sūtras.

Begins — अहं ॥ प्रणम्य परमात्मानमित्यादि ॥ प्राक् पूरणे । प्रा । प्राति पूरयति उत्कृष्टा-
द्यर्थमिति प्रः कचित् । इथ० अ० दित्यंतस्वरादेः । भालोप्रणमः । प्रहृत्वे णम्
पाठे नम् । धातो० पूजार्थ० प्रपू० प्रणमनं पूर्व प्रणम्य प्राक्काले क्त्वा ॥ etc.
The various colophons found in the Mss. are :—

8a — इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां बृहवृत्तौ प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमः
पादः ॥

- 12b — इत्याचार्य० बृहद्वृत्तौ — द्वितीयः पादः ॥
 24a — इत्याचार्य० बृहद्वृत्तौ — तृतीयपादविवरणं समाप्तं ॥
 34b — प्रथमाध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ॥
 54a — इत्याचार्य० — बृहद्वृत्तेऽश्रुतथापा(?) द्वितीयः पादः (?) ॥
 72a — पष्ठः पादः ॥
 90a — द्वितीयस्याध्यायस्य तृतीयपादसमाप्तः ॥
 106a — इत्याचार्य० — बृहद्वृत्तौ द्वितीयाध्यायस्य चतुर्थः पादः द्वितीयाध्यायः संपूर्णः ॥
 135a — इत्याचार्य० बृहद्वृत्तौ चतुष्कस्य नवमः पादः ॥
 163a — इत्याचार्य० रचितायां सिद्धहेमचंद्राभिधानस्वोपज्ञानदानुशासन-
 वृत्तौ तृतीयस्याध्यायस्य द्वितीयपादस्वाव(चू)रिका
 संपूर्णा ॥
 180b — इति श्रीसिद्धहेम व्या० बृ० वृत्तौ तृतीयस्याध्यायस्य तृ० पा०
 समाप्तः ॥
 202a — इति श्रीसिद्धव्याकरण बृ० वृ० तृतीयस्याध्यायस्य च० पा०
 समाप्तः ॥
 229b — इति श्रीसिद्धव्या० बृ० वृ० चतुर्थस्याध्यायस्य प्र० पा० समाप्तः ॥
 254b — इति श्रीसिद्धहेमव्या० बृ० वृ० चतुर्थस्याध्यायस्य द्वि० पादः ॥
 282b — इति श्रीसिद्धहेम व्या० बृ० वृत्त्यवचूरिकायां आख्याते चतुर्थ-
 स्याध्यायस्य तृ० पादः ॥
 311b — इति श्रीसिद्धहेमव्या० बृ० वृत्ति अवचूरिकाया आख्यातस्य षष्ठः
 पादः समाप्तः ॥
 341b — इत्याचार्य० बृ० वृत्तौ कृतस्य प्रथमः पादः ॥
 362b — पंचमाध्यायस्य द्वितीयः पादः ॥
 386a — इत्याचार्य — बृ० वृत्तौ कृतस्य तृतीयः पादः ॥
- Ends — अतादर्थार्थ(र्थ)म् क्रियोपपदार्थं प्रसूयत इति ॥ इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां
 व्याकरणबृहद्वृत्तौ कृतस्य चतुर्थपादविवरणं समाप्तमिति ॥ श्रीरस्तु ॥ संवत्
 १६८(१५) ५ वर्षे श्रावणवद ४ दने लक्ष्मणं ॥ श्रीसूभं भवतु ॥

Reference — See the following number. For other manuscripts see
Jinaratnakośa Vol. I, p. 375.

शब्दानुशासनरहस्य-
(लघु)वृत्ति

Śabdānūsāsanarahasya-
(i. e. laghu)vṛtti

No. 109

68
1880-81

Size — 12½ in. by 1½ in.

Extent — (62-2 =) 60 leaves, 4 lines to a page, 45 to 50 letters to a line.

Description — The Ms. is written on tough palm-leaves in good preservation, except for the fact that after 35 leaves they are slightly damaged on the left hand side and the last few leaves more or less worm-eaten on one side. Fol. 1 which was broken when Dr. Kielhorn saw the Ms. has disappeared altogether, as also the last or 62nd leaf. Written in bold and careful Devanāgarī with षष्ठमात्रस. Generally correct. The leaves are numbered with the numerical figures on the right, and with letters on the left hand side. Contains the Vṛtti from Adhyāya III 3. to Adhyāya IV. 4.

Age — Considerably old in appearance.

Author — Hemacandra.

Subject — This Ms. agrees with the Laghuvṛtti in all respects; the only changes being such as may very likely be put down as *variae lectionae*. In the text of III. 3, however, occurs a considerable gap (fol. 4b) from Sūtras 23 to 94 and the rest of the Pāda also varies considerably.

Begins — The beginning as given in Dr. Kielhorn's Report is —
अहं ॥ वृद्धिरारैदौत् ॥ आ आर ऐ औ एते प्रत्येकं वृद्धिः स्युः । मार्षिः ॥ कार्यं ।
नायकः । औपगवः । Fol. 2a begins अंति । सिव् थस् थ । मिव
वस् मस् । ते आते अंते । से आथे ध्वे । ए वहे महे ॥ (3. 3. 6) इमानि
वचनानि वर्त्तमाना स्युः ॥

Ends — According to Dr. Kielhorn's Report —

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां स्वोपज्ञसिद्धहेमचंद्राभिधानशब्दानुशासन-
रहस्यवृत्तौ चतुर्थस्य चतुर्थः ॥ छ ॥ चतुर्थोऽध्यायः ॥ मंडलीमधिवसता

यशोदेवांगभूयशोधवलेन लिखितेयमिति ॥ Fol. 61b - ends आरुः
(4. 4. 120) ॥ परस्य शास आसः कावेवेस्यात् । आशीः कावित्येव —

Colophon — Fol. 13b - इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां स्वोपज्ञसिद्धहेमचंद्र-
शब्दानुशासनरहस्यवृत्तौ तृतीयस्य चतुर्थः ॥ तृतीयाध्यायः ॥

शब्दानुशासनलघुवृत्ति

Śabdānūsāsanalaghuvṛtti

No. 110

236
1892-95

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 39 leaves, 17 lines to a page, about 48 letters to a line.

Description — Old country paper. Devanāgarī characters with पृष्-
मात्रास and the centres left blank. Clear and legible hand,
fairly correct but incomplete : to the end of the 4th
Adhyāya only.

Age — The Ms. has an old appearance.

Author — Hemacandra the author of the बृहद्वृत्ति is also usually
supposed to be the author of this abridgement.

Subject — A short (as distinguished from the बृहत् or larger)
commentary on the author's own सूत्रस or aphorisms of
grammar called सिद्धहेमचंद्र or शब्दानुशासन.

Begins — अहं ॥

प्रणम्य परमात्मानं श्रेयः शब्दानुशासनं ।

आचार्यहेमचंद्रेण स्मृत्वा किञ्चित्प्रकाश्यते ॥ १ ॥

अहं । अहमित्येतदक्षरं परमेश्वरस्य परमेष्ठिनो वाचकं । etc.

Ends — कीर्तयति ॥ ११२ ॥ इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां सिद्धहेमचंद्राभिधान-
स्थोपज्ञ(?) शब्दानुशासनलघुवृत्तौ चतुर्थस्याध्यायस्य चतुर्थपादः संपूर्णः ॥

शब्दानुशासनलघुवृत्ति
अध्याय १-४

Śabdānuśāsanalaghuvṛtti
chapters I-IV

No. 111

414
1871-72

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 32 leaves, 17 lines to a page, 55 letters to a line.

Description — Country paper much worn out all round. Devanāgarī characters, clear and legible writing generally correct; margins ruled in red, red chalk used. Square blanks in the centre. Occasional marginal notes. Contains complete chapters I-IV.

Age — Samvat 1516.

Ends — लघुवृत्तौ चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः ॥ यादृशं पुस्तके etc. । सं० १५१६ वर्षे
भाद्रपदसुदि३दिने शुक्रेलेषि । सा० जिणदत्तेन ॥

शब्दानुशासनलघुवृत्ति

Śabdānuśāsanalaghuvṛtti

No. 112

188
1872-73

Size — 11 in. by 4½ in.

Extent — 37 leaves, 16 lines to a page, 52 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with वृत्तमात्रा, very clear and legible writing, generally correct. Copious marginal and interlinear notes in places. Margins ruled in black; square blanks in the centre; red chalk used. Incomplete : goes down from the beginning to the end of III. 2. only.

Age — Old in appearance.

Ends — पिहितं । अपिहितं । पिनद्धं । अपिनद्धं ॥ इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितार्या
सिद्धहेमचंद्राभिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासनलघुवृत्तौ तृतीयस्याध्यायस्य
द्वितीयः पादः समाप्तः ॥ पद १४८... ॥ ग्रंथाग्रं २०१४ ॥

श्रीमदुर्लभराजस्य etc. — ॥

The last verse is added later.

शब्दानुशासनलघुवृत्ति

Śabdānuśāsanalaghuvṛtti

No. 113

237

1892-95

Size — 10½ in. by 4 in.

Extent — 79 leaves; 10 lines to a page, about 35 letters to a line.

Description — Old country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठ-मात्रास. The margins are carefully ruled. A small square in the centre is left blank in which is drawn a circle painted red and having a hole in the middle as in the case of palm-leaf Mss. There are similar red circles in the side margins. Moles have pierced holes through most of the leaves. The right hand corner of pp. 48 and 49 is torn, and most of the leaves are more or less damaged. Bold and fairly legible writing. The Ms. is scribbled all over with small marginal notes by the same hand. Correct but incomplete : only the 6th and the 7th Adhyāyas.

Age — Not mentioned; but the Ms. seems to be to very old.

Author — Hemacandra.

Subject — The gloss of Hemacandra on his own शब्दानुशासन.

Begins — तद्धितोणादिः । वक्ष्यमाणो etc.

Ends — शेषेषु पुनर्ध्यपेक्षैव सामर्थ्यम् ॥ इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां सिद्धहेमचंद्रा-
भिधानस्वो(?)पञ्चशब्दानुशासनलघुवृत्तौ सप्तमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः
समाप्तः ॥

क्षतिधव भवदीयक्षीरधारवलक्षि

रिपुविजययशोभिः श्वेतपत्रासिदंडः ।

किमुत कवलितैजै(धैः)कज्जलैर्मांलवीनाम्

परिणितमहिमानं कालिमानं तनोति ॥

शुभं भवतु श्रीसंघस्य मांगल्यं ब्रूयात् ॥

शब्दानुशासनलघुवृत्ति

Śabdānuśāsanalaghuvṛtti

No. 114

63

1880-81

Size — 14½ in. by 1½ in.

Extent — 137 leaves, 2-4 lines to a page, 55 to 60 letters to a line.

Description — The Ms. is written on palm-leaves, most of which are in good preservation, though some have been broken and worm-eaten. Stated in Dr. Kielhorn's report to contain 141 leaves, leaf 105 missing. Three more leaves, the first, last and 71st are missing. A small fragment of one of the missing leaves is present but cannot be identified. It is placed between leaves 70 and 72. The leaves are numbered with numerical figures on the right and with letters on the left hand side. Goes down from the beginning to nearly the end of III. 2.

Age — Old in appearance.

Begins — fol. 2a ...ता वर्णा नामिसंज्ञाः स्युः । etc.

Ends — fol. 140b - अन्तः क्तोयप् [3. 2. 154] ॥ नयो अत्यस्मात्पूर्वपदात्परं बहुचरपदं तस्य क्तो अपिहितं ॥ पिनद्धं । अपिनद्धं ॥ छ ॥ तृतीयस्याप्यायस्य द्वितीयः पादः समाप्तः ॥ ग्रंथाग्रं १६६५ ॥ संवत् १३१५ वर्षे चैत्रवदि चतुर्थीदिने बुधवारे । स्तंभतीर्थे । पं० शीलभद्रेण । दक्षार्णभद्रस्य योग्या । व्याकरणचतुष्कपुस्तिका लिखिता ॥

Colophon — The fuller colophon is on fol. 5b - हत्याचार्यश्रीहेमचंद्र-विरचितायां सिद्धहेमचंद्रामिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासनलघुवृत्तौ प्रथम-स्याप्यायस्य प्रथमः पादः ॥ The verses found in the वृहद्वृत्ति are here omitted.

शब्दानुशासनलघुवृत्ति

Śabdānuśāsanalaghuvṛtti

No. 115

190a

1872-73

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 16 leaves, 16 lines to a page, 54 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with षष्ठमात्राs. Clear and legible writting. Margins ruled in black, square blanks in the centre. Omissions occasionally supplied in the margins. Red ink used for punctuating and giving the number of the sūtras. Fol. 10 omitted in counting, though there is no break. Only a fragment from II. 3. 1–III. 2. 116 and 117 incomplete. This Ms. was formerly placed with another (now numbered 190b) named अवचूरि said to be the work of one Nandasundara.

Age — Not very old in appearance.

Begins — नमस्युरसोगतेः कखपफि रः सः ॥ गतिसंज्ञकयोः नमस्युरसोः etc.

Ends — कृदंत इति किं । रात्रिसुखं ॥ अंतग्रहणं किं । रात्रयि ॥ — here abruptly breaks off the Ms. The usual colophon occurs on fol. 7a—
इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रवरि(?)चितायां स्वोपज्ञशब्दानुशासनलघुवृत्तौ द्वितीयो-
ध्या(यः) समाप्तः ॥

शब्दानुशासनलघुवृत्ति

Śabdānuśāsanalaghuvṛtti

No. 116

62
1880-81

Size — 14½ in. by 2 in.

Extent — 137 leaves, 4 to 5 lines to a page, 45-50 letters to a line.

Description — The Ms. is written on tough palm-leaves in good preservation except for the fact that some leaves are slightly worm-eaten in the middle or the right side margin. Written in bold and clear Devanāgarī characters with षष्ठमात्राs; generally correct. Holes for string and red *tilakas* in the centre. Red chalk often used. Goes down from the beginning to the end of the 2nd Pāda, 3rd Adhyāya.

Age — Samvat 1315.

Author — Hemacandra.

Subject — An abridgement by the author of his own larger commentary on his own aphorisms of grammar.

Begins — अर्ह ॥

प्रणम्य परमात्मानं श्रेयः शब्दानुशासनं ।

आचार्यहेमचंद्रेण स्मृत्वा किञ्चित्प्रकाश्यते ॥ १ ॥

अर्ह ॥ अर्हमित्येतदक्षरं परमेश्वरस्य परमेष्ठिनो वाचकं मंगलार्थं शास्त्रास्थादौ प्रणिदध्महे ॥ छ ॥ सिद्धिः स्याद्वादात् ॥ स्याद्वादादनेकांतवादात् प्रकृतानां शब्दानां सिद्धिर्निष्पत्तिर्ज्ञप्तिश्च वेदितव्या ।

Ends — वावाप्योस्तनिक्रीधाप्रहोर्वपी ॥ अवाप्योपसर्गस्य तन्क्रियोरपेश्च धाप्रहोः परयो यथासंख्यं वपी वा स्यात् ॥ वतंसः । वक्रयः । अवक्रयः ॥ पिहितं ।

शब्दानुशासनवृत्ति

Śabdānuśāsanavṛtti

No. 117

61

1885-81

Size — 14½ in. by 2¼ in.

Extent — 291 leaves, 4 to 6 lines to a page, 50 letters to a line.

Description — The Ms. is written on tough palm-leaves, most of which are in good preservation. Leaves from 8-19 are somewhat broken in the left hand corner, leaves 20-288 are well preserved. There are 4 fragments before the 8th leaf broken at both ends. There are another 4 fragments after leaf 288, containing the left hand half entire. They are foll. 289-292. Fol. 273 is numbered twice, and between fol. 157 and 158 a supplementary paper leaf written on one side only is inserted. Including the 8 fragments and the 2 additional leaves the total No. of leaves is 291.

The Ms. is written in bold and legible Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास, on both sides of a central blank

with red *tilaka* and hole for string; the side margins also have red *tilakas*; red chalk used to mark new *sūtras*. The leaves are numbered with the numerical figures on the right, and with letters on the left hand side. Incomplete.

Age — Considerably old in appearance.

Author — Malayagiri, the same prolific Jain writer who has written commentaries on व्यवहारसूत्र, पञ्चसंग्रह, सप्तदीका, कर्मप्रकृति etc. etc. See index of authors, given in Dr. Peterson's 4th and 5th Reports. Dr. Kielhorn notes — “The instance अदह्द-रातीन्कुमारपालः । on fol. 255b proves that the work was composed in the reign of कुमारपाल, between 1143 and 1174 A. D.

Subject — An independent grammar, consisting of original aphorisms and a Vṛtti by the same author.

Fol. 8b इति श्रीमलयगिरिविरचिते शब्दानुशासने वृत्तौ द्वितीयः संधिः समासः । 13b तृतीयः संधिः । 18a चतुर्थः संधिः । 26b पंचमः संधिः ॥

Fol. 34b इति श्रीमलयगिरिविरचिते शब्दानुशासने नाम्नि प्रथमः पादः समासः । 47b इति श्रीमलयगिरिविरचिते शब्दानुशासने वृत्तौ नाम्नि द्वितीयः पादः समासः । 55b नाम्नि तृतीयः पादः । 69b चतुर्थः । 82a पंचमः । 92b षष्ठः । 107a सप्तमः । 123a अष्टमः । 140b नवमः ।

Fol. 147a इति श्रीमलयगिरिविरचिते शब्दानुशासने वृत्तौ आख्याते प्रथमः पादः समासः । 159b द्वितीयः । 166b तृतीयः । 176a चतुर्थः । 191a पंचमः । 201a षष्ठः । 210a सप्तमः । 218b अष्टमः । 226b नवमः । 233a दशमः ॥

Fol. 241b इति श्रीमलयगिरिविरचिते शब्दानुशासने वृत्तौ कृति प्रथमः पादः समासः । 251a द्वितीयः । 259b तृतीयः । 275a चतुर्थः । The rest is incomplete.

On Fol. 118b — occurs — इति शाकटायनं । शाकटायनशब्दो लोकेषु सुष्ठु प्रथते इत्यर्थः । again, on Fol. 96a अनुशाकटायनं वैयाकरणाः । उपकालिदासं कथयः । तस्मादन्ये हीना इत्यर्थः ॥ Dr. Kielhorn suggests that these instances as well as certain technical terms “would seem to show that the work is clearly related to the grammar of शाकटायन”. The second instance at any rate may refer to the ancient शाकटायन as much as to the modern.

Begins — Fol. 8a पवादेशु नित्यांतरंगापवाद एव लोके बलवतो रुढाः । Of the preceding fragments the first contains the words, among others, अन्ये महाप्राणा इति पूर्वेषां स्मृति ॥ on one side and एवं दीर्घश्रुतावित्यष्टादशा वर्णमेदाः । The 2nd धातुविभक्तिवर्जमर्थवन्नाम on one side and सविशेषणमाख्यातं वाक्यं on the other. The 3rd वाक्यप्रदेशाः पादाः ।.....पदसंज्ञं भवति on one side and वति प्रत्यये परे पदसंज्ञानि न भवति on the other. The 4th उकारेण सह उपादीयमानो वर्णः स्ववर्गस्य संज्ञा भवति on one side and पंचमीनिर्देशे प्राक् पंचमीत्येव सिद्धावपंचमीनिर्देशे परस्वार्थं वचनं ॥

Ends — Fol. 288a — ईर्ष्या प्रतिवचने । कथं त्वं भोक्ष्यसे इति पृष्टो हृन्नयषा- (? ईर्ष्या) तं प्रत्याह etc.— Fragment of fol. 289 — begins आप्यादाक्रोशे । and ends शय्याया उत्थाय धावति एवं नाम त्वरा — of fol. 290, begins नादुत्याय धावति and ends सर्षतोवास्थ्यपरिक्लेश्यास्वार्गे ; of fol. 291, begins सि प्रतिपेर्ष युष्यंते । and ends पार्श्वयोरुपपीडं शेते — of fol. 292 begins ति । उपादिति किं । पार्श्वेन विपीड्य तिष्ठति and ends ञम् प्रत्ययो भवति ॥

No other Mss. of this work have hitherto been accessible although Dr. Kielhorn hoped as early as 1881 “ of obtaining additional Mss. of it, for which a search is being made. ”

Reference — Published in the Lalbhai Lajpatbhai Series, No. 13, L. D. Institute of Indology, Ahmedabad, 1967, Ed. Becharadas J. Doshi.

शब्दानुशासनवृत्ति

Śabdānuśāsanavṛtti

No. 118

536
1886-92

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 64 leaves, 13 lines in a page, about 41 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रा, bold and legible writing. Fairly correct. Square blank space left in the middle of each page. Margins ruled carefully. Incomplete.

Author — Anonymous.

Subject — A discursive commentary on Hemcandra's Śabdānuśāsanabṛhadvṛtti. It breaks off in the midst of the explanation of I. 1. 38.

Begins — श्रीमंतमजितं देवं । श्रीमत्पाश्वं जिनोत्तमं ।
 दोषं निःशेषकर्तारं । स्मृत्वा टीका प्रतम्यते ॥ १ ॥
 जगदुपबिक्कीर्षप्रवृत्तः शास्त्रकारः स्वपराभीष्टार्थसिद्धये परापसधिवेवतां
 व्युत्पिप्सुश्चोत्प्रवृत्त्यंगप्रयोजनादिगर्भं प्रणन्द्येत्यादिनाऽभिष्टौति ।

Ends — युष्मदादेशास्तु स्थितस्य परस्य विधीयते ॥
 Here abruptly ends the Ms.

शब्दानुशासनवृत्ति

Śabdānuśāsanavṛtti

No. 119

537
 1886-74

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 102 leaves, 17 lines in a page, about 54 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठाकारः, Fairly correct. Adhyāyas 6 and 7 complete, with leaf 74 missing.

Author — Hemacandra.

Begins — तद्धितोऽणादिः । अणादिः प्रत्ययो य इत् ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यते स तद्धितसंज्ञो
 विश्लेषः ।

Ends — मानिष्टार्था शास्त्रप्रवृत्तिरिति ।

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां सिद्धहेमचंद्राभिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासन-
 वृत्तौ सप्तमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ॥

शब्दानुशासनस्य
 सूत्राणि

Sūtras of Śabdānu-
 śāsana

No. 120

234
 1892-95

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 7 leaves, 19 lines to a page, about 64 letters to a line.

Description — Old country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. Margins carefully ruled. Clear and legible handwriting. The central space left blank. Correct. Incomplete : to the end of the fifth Adhyāya only.

Age — Samvat 1482 (आसो सुदि १५ लिखितं इंगरपुरे ।).

Author — Hemacandra.

Subject — An independent grammar in aphorisms. The complete work should consist of 8 Adhyāyas of four Pādas each, the first 7 of which treat of Sanskrit and the last of Prakrit grammar.

Begins — अहम् । सिद्धिः स्याद्वादात् । लोकात् । अदन्ताः सुराः etc.

Ends — इत्याचार्यश्रोहेमचंद्रानुस्मृते सिद्धहेमचंद्रनाम्नि शब्दानुशासने पंचमोऽध्यायः समाप्तः । शुभं भवतु श्रीश्रमणसंघस्य ॥

शब्दानुशासने
आख्यातावचूरि

Ākhyātāvacūri on the
Śabdānusāsana

No. 121

190b

1872-73

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 10 leaves, 19 lines to a page, 64 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास, though not invariably. Clear and legible writing, generally correct. Margins ruled in triple red lines, red ink also used for punctuating and numbering the Sūtras. Square spaces left blank in the centre. The Ms. was originally placed with 190a and has been now separated. Contains only a fragment from IV. 3. 70 to the end of IV. 4.

Age — not very old in appearance.

Author — Nandasundara, if the remark at the end be correct.

Begins — अदेरः । लुगस्या० आ ११ वा ११ पूर्ववत् etc.

Ends — इकारांतः निर्देशो मंगलार्थः ॥ २२ ॥

इति चतुर्थाध्यायस्य चतुर्थपा(दा)वचूरिः समाप्ता ॥ लाक्षणिकचक्रवर्ति
पं० नंदसुंदरगणिकृता ॥

Reference — See *Jinaratnakōśa*, Vol. I, p. 376.

शब्दानुशासने
आख्यातावचूर्णि

An Avacūrṇi on the Ākhyātas
from the Śabdānusāsana

No. 122

235
1892-95

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — (37 - 1 =) 36 leaves, leaf second missing. 19 lines to a page, about 64 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास.
The centre of each page left blank. Clear and legible writing. Accurate and complete.

Age and Author — Not mentioned.

Subject — A commentary on the part about the conjugation of verbs (Adhyāya III, Pādas 3-4 and Adhyāya IV, Pādas 1-4) from the *Śabdānusāsana* of Hemacandra. Although calling itself आख्यातावचूर्णि or चूर्णि the Ms. is found to agree with the corresponding portions from the Mss. of *Dhundhikā*.

Begins — अहं । वृधूह वृद्धौ । वृध् । वर्षिषीष्ट । etc.

Ends — तिव् शव् गुणः । ए अच् ॥ २१ ॥

इति आक्षातावचूर्णिः समाप्ता ॥ शुभं भवतु ॥ लेखकपाठककल्याणमस्तु ॥

The various colophons are —

6b — लघुवृ० तृती[य]स्याध्यायस्य तृतीयः पादः ॥

13a — इति द्वितीयपादस्यावचूरिः आख्यातस्य ॥

19b — तृतीयपादावचूरिः ॥

25b — चतुर्थः पादः समाप्तः ।

31b — पंचमः पादः समाप्तः ॥

37b — इति आक्षातावचूर्णिः समाप्ता ॥

Reference — See No. 812 of the India Office Catalogue, Part II.

शब्दानुशासने
आख्यातावचूर्णि

Ākhyātāvacūrṇi on the
Śabdānuśāsana

No. 123

189
1872-73

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 33 leaves, 18 lines to a page, 64 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, clear and legible though not very careful and correct writing. Margins ruled in red, square blanks left in the centre. Contains the commentary on the Ākhyāta-section only i. e., III. 3-IV. 4. None of the colophons give any name to the Ms. It is identical in content with the preceding number but agrees almost exactly with 190b of 1872-73 [= Serial No. 121 above] which is an Avacūri by Nandasundara. Probably therefore, this work also is by him.

Ago — Samvat 1510.

Author — ? Nandasūndara.

Begins — Same as above.

Ends — नामिनो गुण ए ॥ एदैतो० जय् ॥ १२१ ॥

चतुर्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ॥ संवत् १५१० वर्षे भाद्रवा वदि
१४ शनौ ॥ छ ॥

समासशोभा

Samāsaśobhā

No. 124

288
1880-81

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 9 leaves, 13 lines to a page, 42 letters to a line,

Description — Country paper. Devanāgarī characters of the Jaina type, but without षष्ठमात्रास. Clear and generally correct writing. Margins ruled in red, and red ink used for punctuation strokes and for writing the Sūtras and Colophons. Complete.

Age — Samvat 1765.

Author — Yaśassāgara.

Subject — A short disquisition on Samāsas, following the Haima grammar.

Begins — ॐ नमः ॥

श्रीमद्भागेश्वरीं देवीमनुवाच गुरुकृमान् ।
समासेन समासार्थो लिख्यते लिखितक्रमात् ॥ १ ॥

पद्यद्वयं हैमशब्दानुशासनगतं वाक्यप्रकाशात् । यथा ॥

द्वंद्वः प्रकारैः समनामविग्रहा-
दाद्योत्तरास्तत्पुरुषे विभक्तयः ।

चाभ्यासमध्येति विशेषणैर्गुणै-
स्तदंतरस्तेन च कर्मधारयः ॥ १ ॥ etc.

Ends — एवं प्रयोगाः पृषोदरादयः श(?) स)प्रपंचा शिष्टैरनुसरणीयाः ॥

श्रीमत्तपागच्छमहाबिधंबंदिरः

पूर्णप्रभः श्रीविजयप्रभाभिधः ।

तत्पट्टपूर्वाचलभानुमानयम्

सूरि(?)श्वरः श्रीविजयादिरत्नभाक् ॥ १ ॥

तद्गच्छविबुधश्रेष्ठः चारिभ्यादिमसागरः ।

कल्याणसागरः श्रीमान् यशःसागरपंडितः ॥ २ ॥

यशस्यदबिधस्तु समासशोभामलीलिखित्याकरणांतरेण ।

रवेर्थनेषुसुवर्गयुक्ते वर्षे च मासे शुचि शुक्लपक्षे ॥ ३ ॥

इति श्रीमत्तपागच्छीयपंडितश्रीयशस्सागरसत्कर्मभ्री ५ यशस्सागरेण कृता
समासशोभा संपूर्णा जाता ॥ संबत् १७६५ वर्षे पोसमासे शुक्लपक्षे नवमी
शुक्रवासरे ॥

Reference — This is the only manuscript mentioned by Aufrecht in *Catalogus Catalogorum*, Vol. 1.

(सिद्धहेमचन्द्रव्याकरण-)
न्यायसंग्रह

(Siddhahemacandravyākaraṇa-)
nyāyasāṅgraha

No. 125

1418
1887-91

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 2 leaves, 25 lines to a page, about 40 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, legible and correct writing. Margins ruled in red and black, red punctuation strokes. Square blanks in the centre. Complete.

Age — Not very old in appearance.

Author — Hemahamsagaṇi.

Subject — A collection of some 57 + 65 + 18 + 1 = 141 grammatical maxims used in Hemcandra's grammar. The same author has written a commentary on these called *Nyāyārthamañjūṣā* No. 500 of 1886-92 [=Serial No. 79 above], but this Ms. only enumerates them. Thus this Ms. exactly corresponds to the first two leaves of that Ms.

Begins — Same as 500 of 1886-92.

Ends — इति श्रीहेमचंद्रव्याकरणस्थन्यायसंग्रहः ॥

श्रीसूरीश्वरसोमसुंदरगुरोर्निःशेषशिष्याग्रणी-
गच्छेद्रः प्रभुरत्नशेखरगुरुर्देदीव्यते सांप्रतं ।
तच्छिष्याश्रवहेमहंसगणिना श्रीसिद्धहेमाभिधे
न्याया व्याकरणे विलोक्य सकलाः संसगृहीता इमे ॥ १ ॥
प्रत्यक्षरं गणनया ग्रंथेस्मिन्न्यायसंग्रहे ।
श्लोकानामष्टषष्टी स्यादधिका च दशाक्षरी ॥ २ ॥

इति श्रीन्यायाः संपूर्णाः लिखिताश्च सकलभट्टारकपुरंदरभट्टारक श्रीश्री १९।
श्रीश्रीविजयतिलकसूरिशिष्यपंडितश्रीहृद्रविजयगणिचरणांबुजचंचरीकेन प्रेम-
विजयगणिना ॥ श्री ॥ —

Reference — Dr. Peterson's Report for 1886-92, p. 17 of extracts.

सिद्धहेमचन्द्रशब्दानुशासन-
बृहद्वृत्ति

Siddha-Hemacandra-
Śabdānuśāsanabrhadvṛtti

No. 126

1430
1891-95

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 364 leaves, 15 lines to a page, 52 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold beautiful and correct writing. Margins ruled in triple red lines, red chalk used. Occasional marginal notes. Foll. 195 and 196 numbered together, fol. 270 numbered twice. Contains the first 7 Adhyāyas complete.

Age — Sāmvat 1769, Śaka 1635.

Author — Hemacandra.

Subject — The larger Vṛtti on the author's own sūtras.

Begins — ॐ अहं ॥

प्रणम्य परमात्मानं श्रेयःशब्दानुशासनं ।
आचार्यहेमचन्द्रेण स्मृत्वा किञ्चित्प्रकाश्यते ॥

अहं ॥ अहमित्येतदक्षरं परमेश्वरस्य परमेष्ठिनो वाचकं सिद्धचक्रस्यादिबीजं सकलागमोपनिषद्भूतमशेषविघ्नविघातनिघ्नमखिलदृष्टादृष्टफलसंकल्पकल्पद्रुमोपममाशास्त्राध्ययनाध्यापनावधिप्रणिधेयं । प्रणिधानं चानेनात्मनः सर्वतः संभवेस्तदभिधेयेन चाभेदः वयमपि चैतच्छास्त्रारंभे प्रणिदधमहे । अयमेव हि तात्त्विको नमस्कार इति ॥ छ ॥ सिद्धिः स्याद्वादात् etc.

Ends — उत्सर्गापवादः अपवादात् कचिदुत्सर्गोपि नानिष्टार्था शास्त्रप्रवृत्तिरिति ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायां श्रीसिद्धहेमचन्द्राभिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासनवृत्तौ सप्तमस्याध्याय(स्य) चतुर्थः पादः समाप्तः सप्तमोऽध्यायः ॥ संवत् १७९९ शाके १६३५ प्रवर्त्तमाने चैत्रमासे कृष्णपक्षे द्वितीयातिथौ गुरुवासरे श्रीपत्तनमध्ये ढंढेरपाटके श्रीपूर्णिमापक्षे प्रधानशास्त्रायां भट्टारकपुरंदरपरमपूज्यकी भट्टारकजी श्रीश्रीश्री १०८ श्रीश्रीमहिमाप्रभुसूरीश्वरतत्सिष्यसुविनेयी-लालजीलिखितं ग्रंथाग्र० १८५०० ज्ञेयं.

सिद्धहेमचन्द्र-
शब्दानुशासनसूत्राणि

Siddha-Hemacandra
Śabdānuśāsanasūtrāṇi

No. 127

11
1877-78

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 22 leaves, 15 lines to a page, 60 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास, clear and legible writing, fairly accurate. Margins carefully ruled in red, red and yellow powders used. Square blanks in the centre. The first leaf much damaged. Complete in 8 Adhyāyas, after which are given some परिभाषास.

Age — Is considerably old in appearance.

Author — Hemacandra.

Subject — Aphorisms of grammar according to Hemacandra. The work is divided into 8 Adhyāyas the last of which deals with Prakrit. The total number of sūtras in all the 8 Adhyāyas is 4664, of which the last Adhyāya alone gives 1107.

Begins — ॐ ॥ अहम् ॥ सिद्धिः स्याद्वादात् ॥ लोकात् ॥ और्दताः स्वराः ॥ एकद्वित्रि-
मात्रा ह्रस्वदीर्घभ्रुताः ॥

End of 7th Adhyāya — आसन्नः ॥ संबन्धिनां संबन्धे ॥ समर्थः पदविधिः ॥ सप्तमो-
ध्यायः समाप्तः ॥

Begins, Adhyāya 8th, (fol. 17a) — अथ प्राकृतं बहुलं ॥ आर्षं ॥
दीर्घह्रस्वौ मिथो वृत्तौ ॥ पदयोः संधिर्वा ॥

At the end of the first पाद of this अध्याय we have—

यहोर्महलकुंडलीकृतघनुर्दडेन सिद्धाधिप
क्रीतं वैरिक्लृप्तास्वया क्लि दलस्कुंदावदातं यशः ।
भ्रांत्वा त्रीणि जगंति खेदविवशं तन्मालवीनां व्यधात्
तत्प्राण्योः स्रनर्मडले च धवले गंडस्थले च स्थितिम् ॥

End of Adhyāya 8 — लिङ्गमतंत्रं ॥ शौरसेनीवत् ॥ व्यत्ययश्च ॥ शेषं संस्कृत-
वस्तिर्दं ॥ ४४७ ॥ इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां(?) सिद्धहेमचंद्राभिधान-
स्वोपज्ञशब्दानुशासनेऽष्टमध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥ छ ॥

आसीद्विशांपतिरमुद्रचतुःसमुद्र-
 मुद्रांकितक्षितिभरक्षमबाहुर्द्वयः ।
 श्रीमूलराज इति दुर्धरवैरिकुंभि-
 कंठीरवः शुचिचुलुक्यकुलावतंसः ॥ १ ॥
 तस्यान्वये समजनि प्रबलप्रताप-
 तिगमद्युतिः क्षितिपतिर्जयसिंहदेवः ।
 येन स्वर्वशासवितर्यपरं सुधांशौ
 श्रीसिद्धराज इति नाम निजं व्यलेखि ॥ २ ॥
 सम्यग् निवेद्य चतुरश्रतुरोप्युपायान्
 जित्वोपभुज्य च भुवं चतुरब्धकांची ।
 विद्याचतुष्टयविनीतमतिर्जितात्मा
 काष्ठामवाप पुरु(षा)र्थचतुष्टये यः ॥ ३ ॥
 तेनातिविस्तृतदुरागमविप्रकीर्ण-
 शब्दानुशासनसमूहकदर्थितेन ।
 अभ्यर्थितो निरुपमं विधिवद्यधत्त
 शब्दानुशासनमिदं मुनिहेमचंद्रः ॥ ४ ॥

After this are given some 19 परिभाषाs beginning with पंचम्या
 निर्दिष्टे परस्य । ending with समर्थः पदविधिः ॥ १९ ॥ इति परिभाषा ॥
 Then follow 56 more न्यायमूलक परिभाषाs beginning with स्वं
 रूपं शब्दस्याशब्दसंज्ञेति ॥ १ ॥ सुसर्वाद्दिक्शब्देभ्यो जनपदस्य ॥ २ ॥
 etc. and ending with परास्त्रित्यं ॥ ५१ ॥ नित्यादंतरंगं ॥ ५२ ॥ अंतरंगा-
 च्छानवकाशं ॥ ५३ ॥ उत्सर्गादपवादः ॥ ५४ ॥ अपवादात्कचिदुत्सर्गोपि ॥ ५५ ॥
 नानिष्टार्था शास्त्रप्रवृत्तिः ॥ ५६ ॥ इति हैमव्याकरणसंबन्धि न्यायसूत्रं समाप्तं ॥
 शुभ भवतु ॥ मंगलश्रीः ॥

Reference — This grammar together with Hemacandra's *Svopajñā-
 laghuvṛtti* was published in the Jaina Yaśovijaya Series,
 Benares, 1905. Also published with the same commentary
 by Motichand Ladhaji, Poona, 1928.

सिद्धहेमचन्द्र-
 शब्दानुशासनसूत्राणि

Siddha-Hemacandra
 Śabdānuśāsanasūtrāṇi

No. 128

Size — 10½ in. by 4½ in.

1421

1891-95

Extent — 8 leaves, 15 lines to a page, 50 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास, bold and legible writing, fairly accurate. Margins ruled, red strokes for punctuation, square blanks in the centre. Contains 6th and 7th Adhyāyas only.

Age — The Ms. is not very old in appearance.

Author — Hemacandra.

Subject — Aphorisms of grammar.

Begins — अहं । तद्धितोणादिः । etc.

Ends -- संबन्धिनां संबन्धे । समर्थः पदविधिः ॥ १२२ ॥ इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रानुस्मृते सिद्धहेमचंद्रनाम्नि शब्दानुशासने (ने) सप्तमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः ।

क्षितिधव भवदीयैः क्षीरधारावलक्षै

रिपुविजयशोभिः श्वेत एवः(वा)सिदंढः ।

किमुकवंलिखिस्तैः(?) कज्जलैमा(मा)लवीनां

परिणतमहिमानं कालिमानं तनोति ॥ २८ ॥

(This figure 28 refers to the number of such verses in praise of the king Mūlarāja, each occurring at the end of each Pāda of each Adhyāya).

शुभं भवतु कल्याणमस्तु ॥

सिद्धहेमचन्द्र-

शब्दानुशासनसूत्राणि

Siddha-Hemacandra-
Śabdānūsāsanāsūtrāṇi

No. 129

299

A-1883-84

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 26 leaves, 15 lines to a page, 48 letters to a line.

Description — Country paper. bored by worms, especially towards the end. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. Margins carefully ruled in red and black, red chalk used and punctuation strokes given in red ink. Square blanks in the

centre with red *tilakas*, which are also given in the side margins of most leaves. At the end we find the name of the owner written in a different handwriting from the rest of the Ms. — ॐ श्रीनंदिविजयगणिशिष्यपं.श्रीविमलविजयगणिनी प्रति ग्रंथ ३५११. The same hand has written a few marginal notes here and there. Contains all the 8 Adhyāyas complete. The enumeration of the sūtras made in this Ms. does not however appear to be correct.

Age — Old in appearance.

स्वादिशाब्दसमुच्चय

Syādisābdasamuccaya

No. 130

1428

1887-91

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — [73 - 3 =] 70 leaves, 9 lines to a page, about 32 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. Margins ruled carefully in black, bold and legible writing generally correct. Red chalk used - no blank spaces. The margins of first leaf have two red *tilakas*. Leaves 59, 51, 26, 21, 20, 15 torn, and leaves 66-69 much ink-soiled. Leaves 56, 70 and 71 wanting. Otherwise complete.

Age — Considerably old in appearance.

Author — Amaraçandra, pupil of Jinadattasūri of the Vāyaḍagaccha.

Subject — Declensions and their irregularities. The vowel-ending words are treated on leaves 1-24a. Then follow the consonant-ending words which are carried down to folio 55b. The work consists of a profuse commentary on the author's own कारिकास which occupy the first four leaves of the Ms. The next three Prakaraṇas treat respectively of सर्वनामगण, संख्यागण and रूढशब्दगण. While illustrating the text quotations from Kālidāsa (leaf 49, 13) and भर्तृहरि (leaf 13) among others occur.

Begins — ॐ नमः श्रीसारदागणेशाभ्यां

श्रीसारदां हृदि ध्यात्वा स्यादिशब्दसमुच्चयं ।
 करोत्यमरचंद्रारूपो यतिः श्वेतांबराग्रणी ॥ १ ॥
 शब्दाः पुल्लिङ्गाः स्त्रीलिङ्गाः स्युर्नपुंसकलिङ्गाः ।
 स्त्रीपुंलिङ्गकः पुंस्त्रीबलिङ्गाः स्त्रीस्त्रीबलिङ्गाः ॥ २ ॥
 त्रिलिङ्गका अलिङ्गाश्च वाच्यलिङ्गा अपि क्रमात् ।
 नवप्रकारः शब्दानां लिङ्गभेदो भवत्ययम् ॥ ३ ॥ etc.

The com. commences on fol. 5a thus:—

अकारांताः स्मृताः पुंस्ति देवमुख्याः समक्रियाः ।
 मासदंतपादयूषाः शशादौ भेदभाजिनः ॥
 रेफसोर्विसर्जनीयः । देवः । etc.

Ends — उपकुंभं उपकुंभं उपकुंभं । ६ । उपकुंभं उपकुंभे उपकुंभं उपकुंभयोः उपकुंभं
 उपकुंभेषु । (७) । इति श्रीमद्वायडगळीयश्रीमजिनदत्तसूरिशिष्यअमर-
 चंद्रानुस्मृतौ स्यादिशब्दसमुच्चये रूढशब्दोल्लासः समाप्तः ॥ श्रीशुभं भवतु ॥
 मंगलं भवतु सर्वदा गृहे ॥ श्रीः ॥ यादृशं etc. ग्रंथसंख्या ॥ श्लोक १३८०
 विद्यंते ॥ ८ ॥

Colophon — A col. fuller than the above occurs on leaf 55b, which runs :— इति श्रीमद्वायडगळीयश्रीमजिनदत्तसूरिशिष्यसरस्वतीकंठाभरण-
 विद्वच्छिरोवतंसश्वेतांबरशीर्षमणिपंडितअमरचंद्रानुस्मृतौ स्यादिशब्दसमुच्चये
 रूढशब्दोल्लासः समाप्तः । शुभं भवतु । मंगलं भवतु सर्वदा गृहे यादृशं etc.
 ग्रंथसंख्या श्लोक १३८० ॥

Reference — For some account of the author, see Dr. Peterson's Report for 1886-92, p. viii. Aufrecht in his Catalogus Catalogorum (supplement) gives reference to Professor F. Kielhorn's Gottingen Catalogue, 85.

Published with Jayānanda's Avacūri, Benares, Vira Sāmvat 2441.

स्यादिशब्दसमुच्चय

Syādiśabdāsamuccaya

No. 131

1429

1887-91

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 35 leaves, 17 lines to a page, about 54 letters to a line.

Description — Old country paper, rendered much fragile, possibly on account of long exposure. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रा, bold and beautiful handwriting fairly accurate. Margins ruled in black with square blanks in the centre. Red chalk throughout used. The corners slightly damaged especially of first and last leaves. Lacunae occur in some places. Contains only the first 4 of 5 प्रक्रमs of Amaraçandra's Syādiśabdasamuccaya.

Age — Appears considerably old. For all other particulars see No. 1428 of 1887-91 [= Serial No. 130 above].

स्यादिशब्दसमुच्चयकारिका

Syādiśabdasamuccayakārikā

No. 132

1431

1891-95

Size — 9½ in. by 4 in.

Extent — 3 leaves, 11 lines to a page, 32 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with partial पृष्ठमात्रा, bold and legible writing, correct on the whole. Contains the कारिकाs only without the commentary. Complete.

Age — The Ms. is old in appearance.

Author — Amaraçandra, pupil of Jinadattasūri.

Subject — Declensions and their irregularities distributed in 4 heads, स्वरांतशब्द, व्यंजनांतशब्द, सर्वनामगणशब्द, and संख्याशब्द.

Begins — ॐ नमः श्रुतदेवतायै

श्रीसारदां हृदि ध्यात्वा स्यादिशब्दसमुच्चयं ।

करोत्यमरचंद्राख्यो यतिः श्वेतांबरप्रणीः ॥ १ ॥

शब्दाः पुल्लिङ्गस्त्रीलिङ्गाः स्युर्भ्रूपुंसकलिङ्गाः ।

स्त्रीपुल्लिङ्गाः पुंस्त्रीबलिङ्गाः स्त्रीस्त्रीबलिङ्गाः ॥ २ ॥

त्रिलिङ्गा भलिङ्गाश्च वाच्यलिङ्गा अपि क्रमात् ।

नवप्रकारः शब्दानां लिङ्गभेदो भवत्ययं ॥ etc.

Ends — इति श्रीवटीय(वायड ?)भाडभीमज्जिनदत्तसूरिशिष्यपंडितभीमदमरचंद्रविर-
चिताः स्यादिशब्दसमुच्चयकारिकाः समाप्ताः ॥

Reference — For an account of the author and his works see p. viii of Dr. Peterson's Report for 1886-92 and p. 6 of Dr. Bhandarkar's Report for 1883-84. Aufrecht in his *Catalogus Catalogorum* supplement gives reference also to Kielhorn's *Gottingen Catalogue*, 85.

स्यादिशब्दसमुच्चयः
सावचूर्णि

Syādiśabdasamuccaya with
Avacūrṇi

No. 133

64
1898-99

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 5 leaves, 22 lines to a page, about 64 letters to a line.

Description — Old country paper, very much worn out. The edges of all leaves worm-eaten, so as to destroy some of the marginal notes. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राङ्क, blank spaces in the centre; margins carefully ruled in red. Clear and legible writing, fairly accurate and complete.

Age — Very old in appearance.

Author — Not mentioned. According to Aufrecht's *Catalogus Catalogorum*, Part II, *Syādiśabdasamuccaya* is a work by Amaraçandra, pupil of Jinadattasūri. This Ms. apparently gives the Avacūrṇi only and not the text.

Subject — Declension of nouns, pronouns, numerals etc, fully exhibited with their irregularities.

Begins — ॐ । श्रीज्ञानदामित्यादिश्लोकचतुष्टयं स्पष्टम् ॥ ४ ॥
देवः । देवौ । देवाः । इत्यादिनाससाः । etc.

Ends — कतिवतिमुखा कलिगाः कति२ कतिभिः कतिभ्यः२ कतिनां कतिषु । एवं वति-
ततिशब्दौ ॥ ३० ॥ पूर्णावचूर्णिः स्यादिशब्दसमुच्चयस्य ॥

हेमचन्द्रव्याकरण-
बृहद्वृत्तिदुण्डिका

Hemacandravyākaraṇabrhadvṛtti
dhuṇḍhikā

No. 134

1433
1887-91

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 127 (53 – 179) leaves, 17 lines to a page, about 70 letters in a line.

Description — Country paper with margins carefully ruled in triple red lines. Devanāgarī characters with partial वृष्मात्रास. Written very carefully and legibly. Fairly correct with many lacunae in places especially foll. 77b. Square blanks in the centre. The first 52 leaves wanting and the 53rd leaf has only the last four lines. Foll. 101, b side, contains only 2 lines. The work begins somewhere in the middle of the last Pāda of Adhyāya II and is carried on to the end of the 20th Pāda of the Vṛtti i. e., 5th Adhyāya.

Age — Not very old in appearance.

Author — Hemacandra (?)

Subject — A commentary called Dhuṇḍhikā on the Bṛhadvṛtti by Hemacandra on his own grammar.

The different colophons we find in the Ms. are :—

- foll. 71a इति व्याकरणदुण्डिकायां द्वितीयोऽध्यायः समाप्तः ।
 foll. 88a इति तृतीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः समाप्तः ।
 foll. 101b इति बृहद्वृत्तिदुण्डिकायां दशमः पादः समाप्तः ।
 foll. 107b इत्येकादशमः पादः समाप्तः ।
 foll. 115b इत्याख्याते दुण्डिकायां द्वितीयः पादः ।
 foll. 127b इत्याख्याव(त)दुण्डिकायां तृतीयः पादः ।
 foll. 136b इति श्रीहेमाख्यातदुण्डिकायां चतुर्थस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः ।
 foll. 144a इति श्रीहेमग्याकरणबृहद्वृत्तिदुण्डिकायां चतुर्थस्याध्यायस्य तृतीयः पादः ।
 foll. 153b इति श्रीहेमाचार्यप्रणीतायां श्रीसिद्धहेमचंद्राभिधानबृहद्वृत्तौ षोडशपादस्य दुण्डिका समाप्ता ।

- foll. 161b इति व्याकरणदुंडिकायां सप्तदशमः पादः समाप्तः ।
 foll. 167b इति श्रीहेमव्याकरणवृहद्वृत्तेः सप्तदुंडिकायां अष्टादशः पादः ।
 foll. 175a इति श्रीव्याकरणवृहद्वृत्तिदुंडिकायां पञ्चमस्याध्यायस्य तृतीयः
 पादः समाप्तः ।
 foll. 179a इति श्रीसिद्धहेमचंद्रव्याकरणवृहद्वृत्तिदुंडिकायां विंशति-
 (त)मः पादः समाप्तः ।

For all other particulars see Ms. No. 9 of 1877-78 [= Serial No. 108 above].

हेमविभ्रमसूत्र सावचूर्णि

Hemavibhramasūtra
with Avacūrṇi

No. 135

787
1875-76

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — 7 leaves, 18 lines to a page, 50 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, legible writing and correct in the main. The Kārikās are given in the centre and the Avacūrṇi on all the four sides of it. Complete. The Ms. comes from Bikaner.

Age — Not very old in appearance.

Author — Not mentioned.

Subject — The Vibhramasūtras are the same 21 distichs which are sometimes given as belonging to the Kātantra school and sometimes to Hemacandra's school. They must have been handed down long prior to the days of Hemacandra and the different commentaries on them are mere attempts to solve the riddles in the light of a particular system of grammar. That they existed before Hemacandra can be seen for instance from the fact that Guṇacandra composed his commentary on them under the directions of Kakvala or Kakkala, a name which is quoted by Hemacandra in his *Bṛhadvṛttī*.

Begins — Text — श्रीगणेशाय नमः ॥ कस्य धातोः etc.

Com. — श्रीगुरवे नमः ॥

नत्वा जिनेन्द्रं स्वगुरुं च भक्त्या

तत्संप्रसादात्प्रसुप्तिद्विशक्त्या ।

तत्संप्रदायादवचूर्णिमेतां

लिखामि सारस्वतसूत्रयुक्त्या ॥ १ ॥

प्रायः प्रयोगा दुर्ज्ञेया कलि(किल)कार्तत्रविभ्रमे ।

येषु मोमुह्यते श्रेष्ठशाब्दिकोपि यथा जडः ॥ २ ॥

कार्तत्रसूत्रविसरः किल सांप्रतं य-

च्चास्ति प्रसिद्ध इह चास्ति खरो गरीयान् ।

स्वस्येतरस्य च सुबोधविवर्द्धनार्थं

इत्थं ममात्र सफलो लिखनप्रयासः ॥ ३ ॥

कस्येत्यादिप्रश्नोत्तरं etc.

Ends — Text — अव्याधयोऽसमस्तं० etc. ॥ २१ ॥

इति हेमविभ्रमसूत्रं संपूर्णम् ॥

Com. — अन्येषु केचिद्विभ्रमशब्दाः संति । अस्माभिस्तु अत्र न लिखित-
मस्ति ॥

Reference — Oxford Catalogue 170b. also, above Nos.

हेमघातुपाठ

Haimadhātupāṭha

No. 136

280

A1882-83

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 38 leaves, 14 lines to a page, 32 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, clear and legible writing, fairly accurate, written in two upright parallel columns marked off by red lines. Complete.

Age — Not very old in appearance.

Author — Puṇyasundaragani.

Subject — The roots are here arranged not according to the *Ganas*, but in their alphabetical order of their endings, each root being followed by a short note about its *gana*. The *धातुपाठ* is followed by a few verses giving the *अनुबंधफल* and *प्रयत्नविवरण*.

Begins — प्रणम्य परमाचींशं पुण्यसुंदरधीमता ।

धातूनां गणसेवादिव्यक्तिर्बोधाय तन्यते ॥ १ ॥

ॐ । अकारांता धातवः ९४ ॥

अकण् लक्षणे चुरादि सेट्

अंगण् पदलक्षणयोः । चुरादि ।

अघण् पापकरणे । चुरादि ।

अर्थण् उपयाचने । चुरादि ।

etc. etc.

Ends — The *धातुपाठ* ends on fol. 37a with the words :—

इत्ययं श्रीस्वरवर्णानुक्रमहैमधातुपाठो गणांतर्गणानुबंधफलसेवनिडात्मनेपद-
परस्मैपदादिविवेचको विरचितः पंडितशिरोमणिपुण्यसुंदरगणिभिः ॥ सर्व-
संख्या ॥ १९८१ ॥ This is followed by an explanation of the technicalities, beginning with :—

उच्चारणेस्त्यवर्णाद्य आरक्तयोरिग्निबेधते ।

इकारादात्मनेपदमीकाराच्चोभयं भवेत् ॥ १ ॥ etc.

The *प्रयत्नविवरण* begins with :—

बाह्याभ्यंतरभेदेन प्रयत्ना द्विविधा मताः ।

चत्वारश्चांतराः ख्याताः बाह्या एकादश स्मृताः ॥ १ ॥

and ends with—

उदात्तादित्रयो भेदास्सर्वत्र सदृशाः स्मृताः ।

प्रयत्नानां विचारोयं संक्षेपाह्निलिखितो मया ॥ १४ ॥

इति प्रयत्नविवरणं संपूर्णं ॥

Reference — Oxford Catalogue p. 170a, No. 379.

हैमलघुन्यास

Haimalaghunyāsa

No. 137

187

1881-82

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — (258 + 1 =) 259 leaves, 13 lines to a page, 48 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with षष्ठमात्रास. Very careful and beautiful handwriting, fairly accurate. Margins ruled in triple red, squares left blank in the centre. Fol. 74 numbered twice. Complete. This work was called in former lists सिद्धहेमचंद्रशब्दानुशासनलघुन्यासवृत्ति.

Age — Śaivvat 1654.

Author — Devendrasūri, pupil of Udayacandra.

Subject — An abridgement of the Nyāsa on Hemacandra's Śabdānuśāsana-Bṛhadvṛtti by Udayacandra, the author's preceptor. This न्यास has not come down to us. The value of this work consists mainly in the fact that it identifies for us many of the authorities referred to by Hemacandra only under the general terms केचित्, अन्ये अपरे etc. Some of the names occurring are :—

इन्द्रगोमिन्, उत्पल, उपाध्याय, ककल, कलापक, काशिकाकार, क्षीर-
स्वामिन्, चन्द्रगोमिन्, जयतीकार, दुर्गसिंह, देवनन्दिन्, न्यासकार,
पाणिनि, भाष्यकार, भोज, वामन, वार्तिककार, विश्रान्तविद्याधर, शाक-
टायन, शेषराज, श्रुतपाल.

Begins — ॐ । अहं ॥

प्रणम्य केवलालोकावलोकितजगन्नयं ।

जिनेशं श्रीसिद्धहेमचंद्रशब्दानुशासने ॥ १ ॥

शब्दविद्याविदां बंधोदयचंद्रोपदेशतः ।

न्यासतः कतिचिद्दुर्गपदन्यास्यभिधीयते ॥ २ ॥

इह निस्तुषशेमुषीसमुन्मेषनिर्मिक्तमैकविद्वज्जनमनश्चमत्कारकारिशान्तिकर-
विस्मापितविशदप्रज्ञर्द्धिमहर्द्धिकानेकसूरिः निष्प्रतिमप्रतिमप्रतिभासंभाराप-
हस्ततत्रेदशसूरिः श्रीकुमारपालक्षमापालप्रतिबोधविधाननिखिलक्षोणिमंडला-
भयप्रदानप्रभृतिसंख्यातिक्रांतप्रभावनानिर्माणस्मृतिगोचरसंचरिष्णुकृतचिरंतन-
वैरस्वाम्यादिप्रवरसूरिः सुगृहीतनामधेयः श्रीहेमचंद्रसूरिर्निबिडजडिम-
प्रस्तं समस्तमपि विश्वमवलोक्य तदनुकंपापरीतचेताः शब्दानुशासनं कर्तुं-
कामः प्रथमं मंगलार्थमभिधेयादिप्रतिपादनार्थं चेष्टदेवतानमस्कारमाह
प्रणम्येति ॥

Ends — नञ् इत्यनेनासमर्थोपि बाहुलकाद्भवतीत्यर्थः ॥ इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रधिरचिताया
अष्टमस्याध्यायस्य [? clearly a mistake for सप्तम. VII. 3. ends on
fol. 294b] चतुर्थः पाद(ः) समाप्त इति भद्रम् ॥ लघुन्यासं संपूर्णं ०

५००० सुभं भवतु ॥ कस्याणमस्तु ॥ संवत् १६५४ वर्षे भाद्रपदमासः
शुक्लपक्षे अष्टमी तीर्थे(?) भोमे मोठज्ञातय पंड्या केशबलक्षितं ॥

भासीद्वादिद्विरदपृतनापाटने पंचवक्र-

भाद्रे गच्छेत्तरधिषणो धर्मसूरिर्मुनींद्रः ।

पट्टे तस्याजनि जनमनोनोकहानंदकंदः

सूरिः सम्यग्गुणगणनिधिः ख्यातिभागस्त्रसिंहः (?) ॥ १ ॥

यस्योपरागसीमायामुदयः परभागभाक्

देवेंद्रसूरिस्तपट्टे जज्ञे नव्यो नभोमणिः ॥ २ ॥

इतश्च ॥

निवी(?)राधनमुक्तिशास्त्ररचना जीवाबधोत्सर्पणा

श्रीकौमारविहारमंडितमहीभूपप्रबोधदिकाः ।

क्षीरोदोदधिमुद्रितेव नितले यस्योर्जिताः केल्यः

सोमूतीर्थकरानुकारिचरितः श्रीहेमचंद्रो गुरुः ॥ ३ ॥

किं च ।

भूपालमौलिमाणिक्यमालालालितशासनः ।

दर्शनषट्कनिस्तंद्रो हेमचंद्रो मुनीश्वरः ॥ ४ ॥

तेषामुदयचंद्रोस्ति शिष्यः संख्यावतां वरः ।

यावज्जीवमभूद्यस्य न्याख्या ज्ञानामृतप्रपा ॥ ५ ॥

तस्योपदेशाद्देवेंद्रसूरिशिष्यलवो व्यधात् ।

न्याससारसमुद्धारं मनीषी कनकप्रभः ॥ ६ ॥

इति लघुन्यासप्रशस्तिः ॥ भद्रम् ॥ श्री ॥

Reference — Rājendra Lal Mitra, Notices, Vol. IX, p. 179.

हैमलघुन्यास

Haimalaghunyāsa

No. 138

545

1886-92

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — (95 - 14) 81 leaves, 18 lines in a page, about 48 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with **पृष्ठमात्रा**. Bold and legible writing, fairly correct. Incomplete and fragmentary. L. 63-76 missing. The writing on the **first** leaf very much obliterated.

Author — Devendrasūri.

Subject — An abringement of the Nyāsa on Hemacandra's **शब्दानुशासनबृहस्पति** by Udayacandra. 1st two chapters and **only** a fragment of the 3rd.

Begins —

प्रणम्य केवलालोकावलोकितजगन्नयं ।
जिनेशं श्रीसिद्धहेमचंद्रशब्दानुशासने ॥ १ ॥
शब्दविद्याविदां वंद्योदे(द ?)अचंद्रोपदेशतः ।
न्यासतः कतिचिद्दुर्गपदव्याख्याभिधीयते ॥ २ ॥

Ends — एवमधिकत्रिंशत्यपि । अर्धपंचमविंशा इति. Here abruptly ends the Ms.

हेमलघुन्यास

Haimalaghunyāsa

282

No. 139

1873-74

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 25 leaves, 24 lines to a page, 56 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with **partial** **पृष्ठमात्रा**s. Clear and legible writing, generally correct. Margins ruled in red, square blanks with red *tilakas* in the centres. Numerous marginal notes and emendations. Red chalk much used. Goes down only to the end of II. 1. The Ms. comes from Rānder.

Age — Old in appearance.

Author — Devendrasūri, pupil of Udayacandra.

Ends — समासविषये प्रयुज्यते । केवलस्तु न प्रयुज्यत इत्यर्थः ॥ इति पंचमपादभ्यासः ॥
ग्रं० ७०२ अक्षर २८१.

हैमलघुप्रक्रिया

Haimalaghuprakriyā

No. 140

546
1886-92

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — 64 leaves, 13 lines in a page, about 52 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, fairly correct. Complete.

Age — Composed in Sāmvat 1710.

Author — Vinayavijayagaṇi, pupil of Kīrtivijayagaṇi.

Subject — A short, elementary treatise on grammar, according to Hemacandra's school.

Begins — प्रणम्य परमात्मानं बालानां बोधसिद्धये ।
 करोमि प्रक्रियां सिद्धहेमचंद्रानुसारिणीं ॥ १ ॥
 ओं नमो हेमचंद्राय हैमव्याकरणाय च ।
 शब्दपाथोधिसोमाय जगद्विख्यातकीर्तये ॥ २ ॥
 आदौ विघ्नविघाताय शिष्टाचाराच्च शास्त्रकृत् ।
 परमेष्ठिनमस्कारं कुरुते भावमंगलं ॥ ३ ॥

बर्हम् ।

बर्हमित्यक्षरं ध्येयं परमेश्वरवाचकं ।
 शास्त्रादौ पठतां क्षेमव्युत्पत्त्यभ्युदयप्रदं ॥ ४ ॥
 सिद्धिः स्वाद्वादात् । etc.

Ends — स्वयं भज्यते इति भंगुरं काष्ठं पचेलिमा माषाः कृष्टपध्याः शालकाः ॥

इति महोपाध्यायश्रीकीर्तिविजयगणेशिष्योपाध्यायश्रीविनयविजयगणेशिष्य-
 चितायां हैमलघुप्रक्रियायां तृतीया वृत्तिः संपूर्णा ॥ संपूर्णा चेषं प्रक्रिया ।

स्फूर्जद्रूपार्थनिघेहैमव्याकरणरत्नकोशस्य ।

बर्गलभिद्रचनेयं कनीयसी कुञ्चिकाद्रियन(ता)म् ॥ १ ॥

श्रीहीरविजयसूरेः पठे श्रीविजयसेनसूरीज्ञाः ।

तेषां पठे संप्रति विजयंते विजयदेवसूरीद्राः ॥ २ ॥

श्रीविजयसिंहसूरिर्जीयाजयवति गुरौ गतः स्वर्गम् ।

श्रीविजयप्रभसूरिर्बुवराजो राजतेऽधुना विजयी ॥ ३ ॥

खेदुमुनीदुमितेऽब्दे (१७१०) विक्रमतो राजधन्वपुरनगरे ।

श्रीहीरविजयसूरेः प्रभावतो गुल्लुरोर्विपुलात् ॥ ४ ॥

श्रीकीर्तिविजयवाचकशिष्योपाध्यायविनयविजयेन ।

हैमव्याकरणस्य प्रथितेयं प्रक्रिया जीयात् ॥ ५ ॥

Reference — Published in the Jaina Dharma Prasārika Sabhā Series, Bhavnagar, Sainvat 1979.

With the commentary, by Shah Hiralal Somachand Bombay, 1937.

For other Mss. see *Jinaratnakāsa*, Vol. I, p. 462.

हैमलघुप्रक्रिया

Haimalaghuprakriyā

No. 141

1434

1887-91

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 86 leaves, 13 lines to a page, 36 letters to a line.

Description — Old country paper. Devanāgarī characters with occasional ष्टमात्रास. Clear and legible writing, generally correct. Margins ruled in black. Square blanks in the centre. Frequent use of red chalk, with occasional marginal corrections. Complete.

Age — Not very old in appearance. This Ms. does not give the प्रशस्ति at the end. For all other particulars see 546 of 1886-92 [=Serial No. 140 above].

हैमलघुप्रक्रिया

Haimalaghuprakriyā

No. 142

1435

1887-91

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 64 leaves, 13 lines to a page, 36 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Clear and legible writing, fairly accurate. Margins ruled in double black lines. Frequent use of red and yellow powders. Occasional emendations in the margins, with blank square spaces in the centre. Complete. Foll. 46 and 47 numbered on the same leaf, though there is no break in the text.

Age — Samvat 1714, i. e. just four years after the composition of the work.

After the प्रशस्ति we find the following particulars about the Ms. :

संवत् १७१४ वर्षे कार्तिकशुदि ११ भृगौ लिखितं । श्रीरस्तु । कल्याण-
मस्तु ॥

कांतिविजयाख्यगणिनः पठनकृते कृतधियः सतीर्थ्यस्य ।

विहितोयं यत्नस्ता(? °लः स्या)त्सफलः सर्वोपकारेण ॥ १ ॥

प्रत्यक्षरं गणनया ग्रंथमानमिहोदितं ।

अनुष्टुपां सहस्रे द्वे शतैः पंचभिरन्विते ॥ २ ॥

Then besmeared with yellow powder though sufficiently legible we have :—

प्रतिलंभिता चेयं प्रतिः उ । श्रीदानविजयगणये ॥ कृष्णपुरवास्तव्य । सां ।
अक्षररत्नजीभ्यामिति मंगलमालिका ॥ संवत् १७१४ वर्षे वैशाखवदि
तृतीयायामिति मंगलं

For all other particulars see 546 of 1886-92 [= Serial No. 140 above].

हैमलघुप्रक्रिया

Haimalaghuprakriyā

No. 143

197

1872-73

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 41 leaves, 12 lines to a page, 44 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, legible and generally correct handwriting. Margins carefully ruled in red. The sūtras and the colophons also written

in red ink. Occasional marginal notes and corrections. The first and the last leaves slightly torn and damaged. Fol. 19 written on one side only. Contains the first *vṛtti* only complete.

Age — Old in appearance.

हैमलघुप्रक्रियावृत्ति

Haimalaghuprakriyāvṛtti

No. 144

297
1880-81

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 25 leaves, 15 lines to a page, 44 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with occasional पृष्ठमात्राs, bold, legible and fairly correct writing. Margins ruled in simple red lines. Fol. 21 omitted in numbering and fol. 25 numbered twice. Goes down to the end of रेफसंधि only.

Age — Not very old in appearance.

Author — Vinayavijayagaṇi.

Subject — The commentary only on the author's own *Haimalaghuprakṛtyā*.

Ends — यां शिष्योद्भुतकीर्तिकीर्तिविजयश्रीवाचकाहर्मणे
राजश्रीतनयो व्यधत्त विनयः श्रीतेजपालात्मजः ।
तस्यां शासितसाधुशब्दसरणौ स्वोपज्ञसत्प्रक्रिया-
वृत्तौ बंधुर एष पूर्वमभजद्रेफस्य संधिः सुखम् ॥
श्रीरस्तु ॥

Reference — See *Jinaratnakośa* Vol. I, p. 462.

हैमलघुप्रक्रिया सवृत्तिका

Haimalaghuprakriyā

with a vṛtti

No. 145

1436

1887-91

Size — 10½ in. by 5 in.

Extent — [654 + 1 =] 655 leaves, 16 lines to a page, about 48 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, clear, beautiful and carefully written handwriting. Margins ruled in double red lines. The first and the last leaves have a beautifully coloured floral design on their back side. The text in the centre and the commentary on both sides of it as usual. Foll. 340 is numbered twice. Fairly accurate and complete.

Age — Does not seem to be very old.

Author — Of both the Prakriyā and its Vṛtti the author is Vinaya-vijyagaṇi.

Subject — A full commentary called *Haimaparakāśa* on the author's *Haimalaghuprakriyā*, which is a short elementary treatise on grammar according to the school of Hemacandra.

Begins — The text as in No. 546 of 1886-92 [=Serial No. 140 above].

The Com. — प्रणम्य पार्श्वविशेषं शंखेश्वरपुरस्थितं ।

स्वोपज्ञप्रक्रियावृत्तिस्तन्यते विदुषां मुदे ॥ १ ॥

इह हि श्रीसिद्धरायजयसिंहदेवप्रभृतिपरःशतक्षितिपालमौलिमाणिक्यमालोत्ते-
जितक्रमनस्रसहस्रपादाः प्रत्यक्षसरस्वतीचक्रेश्वर्यादिदेवताचतुष्टयकृताल्हादा
भ्याकरणकाव्यालंकारछंदस्तर्काद्यनेकशास्त्रनिर्माणकृतसकलकोविदप्रसादाः श्री-
हेमचंद्रसूरिपादाः परपरिगृहीतपाणिनीयादिव्याकरणध्ययने तेषां विनयादि-
विधाने च जैनयतयो मा स्म स्मिद्यति तेषां कृपया श्रीसिद्धराजप्रार्थनया च
सकलभ्याकरणोपनिषद्भूतमलौकिकसूत्ररचनाप्रधानं विविधविशेषार्थनिधानं
श्रीहेमचंद्राभिधानं महाभ्याकरणं विरचयांचक्रुस्त्रिंशश्च ररनाकर इवास्ति-
गंभीरेऽनुवृत्त्याद्यानुकूल्येन सूत्ररचनांचिते शब्दव्युत्पत्तौ यस्तसूत्रतां विलोक्य
केचनाल्पमतयो ग्राम्या इव माणिक्यपरिग्रहेऽलसायंते ततस्तेना(वा)-
मस्मिन्महाभ्याकरणे प्रवेशोपायभूतां शब्दसाधनक्रमेण कतिपयहैमसूत्रसंघद-

नात्मकां हैमलघुप्रक्रियां चिकीर्षुर्ग्रयकारः शिष्टाचारप्रतिपालनाय विघ्नविधा-
ताय च मंगलाचरणं प्रेक्षावत्प्रवृत्तयेभिधेयसंबंधाधिकारिणश्च प्रथमपद्येन
प्रकटयति । प्रणम्येति ॥

Ends — The text : after the 5th verse of the प्रशस्ति as in No. 546
of 1886-92 [=Serial No. 140 above] we have :

कांतिविजयाख्यगणिनः पठनकृते कृतधियः सतीर्थ्यस्य
विहितोयं यत्नः स्ता(स्या)त्सफलः सर्वोपकारेण ॥ ६ ॥

प्रत्यक्षरं गणनया संख्यैतस्य मयोदिता ।

अनुष्टुभां चतुर्दशशतसहस्री(?) जयताच्चिरं ॥ ७ ॥

The Com. — इति गुरुनामोच्चारणमस्य हैमप्रेक (प्रकाशस्य) पर्यंतमंगल-
मिति ज्ञेयं ।

अर्हतो मंगलं सिद्धा मंगलं शुद्धचिन्मयाः ।

साधवो मंगलं धर्मः श्रीजिनोक्तोस्तु मंगलं ॥ ७ ॥

प्रशस्तेः अष्टापि(?) आर्याः स्पष्टाः ॥

यां शिष्योद्भूतकीर्ति(?) विजयश्रीवाचकार्दण्डे (हर्मणे)

राजश्रीतनयो व्यधत्त विनयः श्रीतेजपालात्मजः ।

तस्यां शासितसाधुशब्दसरणौ स्वोपज्ञसत्प्रक्रिया-

वृत्तौ सिद्धिर(रि)मामर्विदत्त गुणैर्वृत्तिस्तृतीयाद्भुता ॥ १ ॥

इति श्रीहैमलघुप्रक्रियावृत्तौ हैमप्रकाशाभिधाया(याः) तृतीया वृत्तिः समाप्ता ।
तत्समाप्तौ संपूर्णा हैमलघुप्रक्रियावृत्तिः ॥ अथास्याः प्रशस्तिः ।

नव्ये काव्येतिभव्याः प्रथितपृथुधियः पाणिनीये च हैमे

विज्ञाने वास्तुतत्त्वेप्यतिविशददृशः कर्कशास्तर्कशास्त्रे ।

सिद्धांते बुद्धिधन्या गुणिगणकगणाप्रेसरा नाटकज्ञा

निष्णाता नीतिशास्त्रे शकुननयविदो वैद्यके हृद्यविद्याः ॥ १ ॥

स्वच्छं(च्छं)दं छंदसामप्यधिगतरचना यावनीभावनीया

प्राप्तार्थकारसारा रुचिरनवरसप्रथवीथीसमर्थाः ।

षड्भाषापद्यबंधोद्गुरमधुरगिरोध्यात्मविद्याधुरीणाः

कोकेप्यस्तोकलोकप्रकटितयशस्ते वयं केन जय्याः ॥ २ ॥

यावद्विद्याभिमानैरिति हृदि बहुधा मत्ततामाश्रयाम-

स्तावहैवादकस्मात्स्मृतिपथमग(म)न् हैमसूरीश्वराद्याः ।

गर्भः सर्वोपि स्वर्भः समजनि युगपत्तत्प्रणीतप्रबंधान्

ध्यायंतोयैर्गं(र्गं)भीरानथ परिचिनुमस्तत्वसौहित्यलीलां ॥ ३ ॥

त्रिभिर्दिशेषकं ॥

श्रीहैमचंद्रादिसूरीश्वराणां पुरः स्फुरद्यः कवितामदो यः ।

ताक्षर्यस्य पक्षौ समुदीक्ष्य साक्षात् स मक्षिकाणामिच पक्षधर्मः ॥ ४ ॥

हैमव्याकरणार्ण[वं] विजवि(धि)या नावावगाह्यामितौ(तो)
 मञ्जूषा समपूरि भूरिष्टुणिभिषै(र्थै)न्यायरत्नैरिह ।
 ज्योतिस्तंत्रनिवर्तिवार्तिककृतः श्रीहेमहंसाह्वया
 जीव्यसुः सुमनोमनोरमगिरस्ते वाचकाधीश्वराः ॥ ५ ॥
 हैमव्याकरणांभोधि(धिं) ये विगाह्य महाधियः ।
 अभिज्ञानमिवाकार्षुः क्रियारत्नसमुच्चयम् ॥ ६ ॥
 वैयाकरणधुर्यास्ते श्रीगुणरत्नसूरयः ।
 अन्येपि शाब्दिकप्रष्टा विजेषीरन्महर्षयः ॥ ७ ॥

युगम् ॥

हैमव्याकरणार्णवस्य महत्स्तुछा(च्छा) मदीया मति-
 द्रोणी पारमविंदती(ते)यमसकृत्क्रोडेस्य चिक्रीडयन् ।
 यच्चाभून्मुदमुक्तिमौक्तिकशतैर्व्यक्तीकृतैः कोविदां
 तत्सर्वं सुगुरुषसादपवनप्रागल्भ्यमुज्जंभते ॥ ८ ॥
 श्रीसूरिभिर्यानि निरूपितानि सूत्राणि तान्येव शतत्रिकानि ।
 क्रमः परावर्तित एव शब्दव्युत्पत्तये माहशबालिज्ञानां ॥ ९ ॥
 या श्रीहेमगुरोसु(सुं)खावु(दु)दभवशा(त्सा) मे क् वाक्चातुरी-
 त्बालोचौघ ... (?)चोभिरमलैस्तैरेव शब्दक्रमः ।
 सर्वं प्राक्तनमेव नन्यमिह किं निर्दिष्टमित्यादिभि-
 र्वाग्भिर्मांमिह ये हसन्ति सुहृदस्तुष्यन्तु ते सज्जनाः ॥ १० ॥
 हंहो कोविदकुञ्जराः किमु गिरामर्थेषु संशय्यते
 वीक्ष्यध्वे किमु साधुशब्दघटनां पृच्छाविलक्षा वियत् ।
 सूत्राणां विविधप्रयोगसजुषामन्वेषणे कः श्रमो
 जागर्त्येष विशेषबोधकुशलो हैमप्रकाशो गुरुः ॥ ११ ॥
 संतः प्रसीदंतु सदोल्लसन्तो गुणान्परेषां कृतिनो विभाव्य ।
 छि(क्री)ढा शिसो(शो)रित्यपि कौतुकान्मे
 प्रयत्नमेनं स्वदशा पुनंतु ॥ १२ ॥
 चित्रं रागाद्वेषी दोषावुपकारिणाविह कृतौ मे ।
 यदि मां संतो रागाद् द्वेषादपरे विलोकयिष्यन्ति ॥ १३ ॥
 क्षुण(ण्यं) यदत्र लिखितं मया प्रमादादिचटुलक्षितेन ।
 यच्छो(? तच्छो)धन्तु(धयंतु) सुधियामयं प्रणामांजलिर्घटितः ॥ १४ ॥
 श्रीविजयप्रभगणपतिपट्टाधिपविजयरत्नसूरीणां ।
 निर्देशादिह हर्षाद्वर्षारात्रं स्थितवतो मे ॥ १५ ॥
 ऋषिवह्निजलधिनाशिमितवर्षं (१४(? ७) ३७) रतलामपुरे रम्ये ।
 ग्रंथोऽयं संपूर्णो विजयदशम्यामिति श्रेयः ॥ १६ ॥
 श्रीरस्तु । शिवमस्तु ।

हैमविभ्रम(उणादि)सूत्र
सावचूरि

Haima-vibhrama(Uṇādi)-
sūtra with Avacūri

No. 146

1402
1884-87

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 22 leaves, 24 lines to a page, about 44 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters of the Jain type with वृष्टमात्राः. Clear and beautiful handwriting very carefully written, the text in the centre in a bolder hand and the Avacūri round in a very minute hand. Red strokes of punctuation. Square blanks in the text as also in the Avacūri in some places, broad and carefully ruled margins. Fairly accurate and complete, apparently however 3rd leaf from the end is missing and the Ms. ought to extend to 23 leaves. The last two leaves give the text of हैमविभ्रमसूत्र, 21 in number and in no way differing from the कातंत्रविभ्रमसूत्र, (q. v.)

Age — The Ms. is much old in appearance.

Author — The Uṇādisūtras cannot be assigned to any particular author. The Avacūri is by Hemacandra.

Begins — Text of the Sūtra :— अहं । कृवापाजिस्वदिसाध्यशौद्धस्त्रासनिज्जनि
हीक्ष्यलण् etc.

Avacūri : श्रीसिद्धहेमचंद्रन्याकरणनिवेशिनामुणादीनां ।

आचार्यहेमचंद्रः करोति विवृतिं प्रणम्यार्हम् ॥ १ ॥

करोतीत्यादिभ्यो धातुभ्यः सत्यार्थवर्तमानेभ्यः संप्रदानापादानाभ्यामन्यउ(?)
कारके भावे च संज्ञायां विषये बहुलमुण्प्रत्ययो भवति etc.

The real 21st leaf being absent, there is no proper ending to either the sūtras or the Avacūri. One full double page of both is wanting. The first verse of the विभ्रमसूत्र and a greater part of the 2nd is also lost. The last 21st verse is ;

अन्याभ्योऽसमस्तं स्याद्ये केषां चक्रिरे पदम् ।

अक्षेपयस्तथा वान्यदक्षे वयममीवयम् ॥ २१ ॥

इति हेमविभ्रमसूत्रमिति ॥ शुभं भवतु । मंगलं भूयात् ।
 शुभमस्तु सर्वजगतः परहितनिरता भवंतु भूतगणाः ।
 (लोकाः प्रयां) दोषाः प्रयांतु नाशं सर्वत्र सुखी भवतु लोकः ॥

Reference — For *Haimavibhramasūtra* see Oxford Catalogue of
 Aufrecht, p. 170b.

हेमव्याकरणदुण्डिका Haima-vyākaraṇadhunḍhikā
 (°दीपिका) (°dīpikā)

No. 147

119

1869-70

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 63 leaves, 17 lines to a page, about 50 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृथमात्राः,
 bold, legible and careful writing, fairly correct. Com-
 plete to the end of the 6th Pāda i. e. 2nd Pāda of the 2nd
 Adhyāya.

Age — Seems to be of an old date.

Author — Śrī Jinasāgarasūri.

Subject — A commentary called *Dīpikā* on Hemacandra's *Śabdānu-
 śāsana-bṛhadvṛtti*. The commentary is also called
Dhunḍhikā.

Begins — ॐ नमो वीतरागाय ॥

श्रीसारदां नमस्कृत्य स्वपरस्मृतिहेतवे ।

हेमव्याकरणस्येयं लिख्यते दुण्डिका यथा ॥ १ ॥

अहं ॥ प्रणम्येति । प्रणम्य १ परम आत्मन् २ श्रेयसशब्दानुशासन ३
 आचार्यहेमचंद्र ५ स्मृत्वा ६ किंचित् ७ प्रकाशयते ८ अस्य श्लोकस्योक्त-
 प्रकरणे अष्टौ पदानि भवन्ति । उक्तोयं पदविभागः । इदानीं विभक्तिनिर्देशः
 क्रियते । तथाया । प्राक्पूरणे । प्रा प्राति । प्रकर्षार्थमिति प्रः कश्चित् । उप-
 उकारौल्यस्वरलोपार्थः । अद्वित्यंत्यस्य । आलोपः । लोकात् ॥ जम् प्रवृत्ते ।
 जम् पाठे घात्वादेर्णोः । जस्य । न । घातोः पूजार्थं ० प्र पूर्वं दीयते । प्रणमनं
 पूर्व प्रणम्य । प्राक्कालो क्ते ॥ etc.

Ends — इति श्रीखरसरगळे श्रीजिनवर्द्धनसूरिपादश्रीजिनचंद्रसूरिपदोदयालंकारमित्रै-
र्जगन्मित्रैः श्रीजिनसागरसूरिभिः पूर्वगुरुविनयिविनेयामां (? नां) पं० उदक-
शीलुगणीनामाग्रहेण शिष्यजनसुगमार्थं परोपकारार्थं च कृतायां श्रीहैम-
व्याकरणे द्वितीयस्याध्यायस्य दीपिकायां षष्ठः पादः समाप्तः ॥

शुभं भवतु कल्याणमस्तु ॥ ग्रंथाग्र० ॥

Reference — See *Jinaratnakośa*, Vol. I, p. 376, under (10) *Dīpikā*.

हैमव्याकरणदुण्डिका

Haima-vyākaraṇadhunḍikā

No. 148

268
1884-86

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 130 leaves, 13 lines in a page, about 42 letters in a line.

Description — Foreign paper. Devanāgarī characters of the Jain type with पृष्ठमात्रा, bold and legible writing. Fairly correct. Incomplete : From the beginning to the end of 2nd Pāda of the 4th Adhyāya and a small portion of the 3rd Pāda.

Age — Old in appearance.

Subject — A commentary on the grammar of Hemacandra.

Begins — नत्वा श्रीशारदां देवीं आत्मनस्मृतिहेतवे ।

श्रीमद्व्याकरणस्थेयं लिख्यते हुंडिका मया ॥ १ ॥

अहं ॥ गम् प्रवृत्तवे गम् ॥ पाठे धात्वादेर्णो न इति जस्य न । धातोः पूजार्थ-
प्रपू० प्रणमनं पूर्वप्रणम्य । प्राक्काले इति क्त्वा । etc.

Ends — ध्वंजनानामनिटि (II 3. 45) ॥ नविद्यते हृद् असौ तस्मिन् ।

रंजी रागे । रंज । अद्य । द् । अद्भसाता सिव् । ... here abruptly
ends the Ms. See No. 119 of 1869-70 [= Serial No. 147
above].

The various Colophons are :—

9a — इति लघुबुस्यवचूरिकायां प्रथमः पादः समाप्तः ॥

15a — ... द्वितीयः ...

24b — इति तृतीयपादः समाप्तः ॥

- 35b — इति श्रीसिद्धहेमभ्याकरणप्रथमस्याध्यायस्य डी(दी)पिकायां शतुर्षः
पादः समाप्तः ॥
- 49a — इति सिद्धहेमभ्याकरणदीपिकायां द्वितीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः ॥
- 57b — इति सिद्धहेमभ्याकरणटीपिकायां षष्ठः पादः समाप्तः ॥
- 64a — इति लघुवृत्त्यवचूरिकायां द्वितीयाध्यायस्य तृतीयः पादः ॥
- 72a — चूर्णिकायां अष्टमः पादः ॥
- 84a — तृतीयस्याध्यायस्यावचूरिकायां प्रथमः पादः ॥
- 94b — इति लघुवृत्त्यवचूरिकायां तृतीयस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः
समाप्तः ॥ व्याकरणचतुष्कवृत्तिबुद्धिक समाप्ता ॥
- 101a — तृतीयस्याध्यायस्य तृतीयः पादः ॥
- 109b — चतुर्थः पादः समाप्तः ॥
- 119b — चतुर्थस्याध्यायस्य प्रथमः पादः ॥
- 127b — द्वितीयः पादः

हैमशब्दानुशासने
तद्धितप्रकरणम्

Haimaśabdānuśāsana
Chapters VI and VII (Taddhita)

No. 149

7
1877-78

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 7 leaves, 20 lines to a page, 52 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with occasional
पृष्ठमात्रा. Rather careless though generally legible and
correct writing. The first few leaves give also what is
called an Avacūri in the margins all round. Contains
Adhyāyas VI and VII, 8 Pādas in all. The order and
number of the sūtras vary, however, slightly here and
there.

Age — Rather old-looking.

Begins — अई ॥ तद्धितोणादिः ॥ वक्ष्यमाणोणादिस्तद्धितः स्यात् औपगवः ॥ १ ॥
पौत्रादिवृद्धं ॥ etc.

Ends — वीप्सायां ॥ अस्यां वर्तमानं द्विः स्यात् । वृक्षं वृक्षं सिञ्चति । प्रामो प्रामो
रम्बः ॥ १५ ॥ इति अष्टमः पादः समाप्तः ॥ शुभं भवतु श्रीसंघस्य ॥

D. BOPADEVĀ

कविकल्पद्रुम

Kavikalpadruma

No. 150

475
1884-87

Size — 12 in. by 5½ in.

Extent — 18 leaves, 10 lines to a page, about 38 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters. The edges slightly worm-eaten. Bold and legible writing, occasional marginal and interlinear notes. Fairly accurate and complete.

Age — Śamvat 1788.

Author — Bopadeva.

Subject — A Dhātupāṭha; the different Sanskrit roots are arranged alphabetically according to their final letter and put together in Anuṣṭubh verses.

Begins — नमः श्रीगोपालाय ।

शब्दाकरकरग्राममर्थमंडलमंडनं ।
ज्ञानात्मानमनाद्यंतमादित्यं तमुपास्यहे ॥
इंद्रश्रृंङ्गः काशकृत्स्नः पिप्पली शाकटायनः ।
पाणिन्यमरजैनेन्द्रा जयंत्यष्टादिशाब्दिकाः ॥
मतानि तेषामालोच्य सर्वसाधारणस्फुटः ।
धातुपाठः स्वदा(रा)द्याद्यक्रमादंतादिमक्रमः ॥
कविकल्पद्रुमो नाम पद्यैर्निष्पाद्यतेत्र च etc.

Ends —

इति स्फीतः सप्तदश(शा)त्या षट्कोनषष्टिकाः । १७५४
धातुस्कंधैर्बुध्वाः सेव्यः कविकल्पद्रुमः फलन् ॥
विद्वद्धनेशशिष्येण मिषकेशवसूनुना ।
तेन वेदपदस्थेन वोपदेवद्विजेन यः ॥
स्वर्गे गीर्वाणनार्यः सुरपतिमभितः शाब्दिकानां वरेष्यं
पाताले नागराजं भुजगयुवतयो यस्य गायंति कीर्तिम् ।
यस्तीर्णः शब्दपाथोनिधिमखिलमिमं गोष्पदं वा सुराद्रौ
शिष्योऽकार्षीद्धनेशः कविकुलतिलकः केशविर्वापदेवः ॥

इति श्रीआचार्यचक्रवर्तुडामणिवोपदेवपंडितविरचितः कविकल्पद्रुमो धातु-
पाठः ॥ संवत् १७८८ etc.

Reference — India Office Catalogue, No. 875 ff. also Rāj. Mitra.
Bengal Asiatic Society Catalogue, Part I, p. 9.

The *New Catalogus Catalogorum* (Vol. III, p. 269)
mentions the following printed editions —

- 1) With Com. Dhātudīpikā by Durgādāsa, Calcutta,
1831, 1904.
- 2) With Com. Paribhāṣāṭīkā, Calcutta, 1848.
- 3) Calcutta, 1888.
- 4) With Sinhalese Com. and index and table of roots
etc. Colombo, 1911.
- 5) With an index of roots in Sanskrit and Bengali, and
Bengali translation of Paribhāṣās, Calcutta, 1912.
- 6) Kshitis Chandra Chatterji, Calcutta Oriental Journal
I (No. 7), 1934.
- 7) G. B. Palsule, Deccan College Research Institute,
Poona, 1954, based on 9 Mss.

कविकल्पद्रुम

Kavikalpadruma

No. 151

177

1882-83

Size — 8½ in. by 3½ in.

Extent — 20 leaves, 9 lines to a page, 36 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters; small but
clear, legible and generally correct writing. Margins
ruled and red chalk used. Complete.

Age — The Ms. has an old appearance.

Ends — विद्वद्धनेशशिष्ये[ण] मियकेशवसूनुना ।
तेने वेदपदस्थेन वोपदेवद्विजेन यः ॥ ३३ ॥

एवं श्लोकसंख्या १६९ ॥ इतिश्रीपंडितबोपदेवविरचितः कविकल्पद्रुमः समाप्तः ॥ उदीचज्ञातीयमीमेन लिखितं । आत्मनः(ः) पठनार्थम् परोपकारार्थम् । शुभमस्तु ॥

कविकल्पद्रुम

Kavikalpadruma

No. 152

22

A1882-83

Size — 9¼ in. by 5½ in.

Extent — 31 leaves, 9 lines to a page, 20 letters to a line.

Description — Country paper, much worn out round the edges. Devanāgarī characters with वृष्मात्राs. Clear, careful and generally correct writing. Red chalk copiously used. Complete.

Age — Śaivāt 1608.

Author — Bopadeva.

Ends — विद्वद्धनेशशिष्येण भिषक्केशवसुनुना ।
तेनैवेदपदस्थेन बोपदेवद्वि[जे]न यः ॥ ६८ ॥ छ ॥

इतिश्रीपंडितबोपदेवविरचितः कविकल्पद्रुमो नाम धातुपाठः समाप्तः ॥ छ ॥
संवत् १६०८ वर्षे असाढसूदे ८ परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीषदरामचंद्रा-
श्रमनपूथकूपरपोतां मल्यखीतः(?) ॥ A later entry records —
नटपद्मवास्तव्यभटनगरज्ञातीयपाठककेशवसूतमुरारिनथागोपालप्रयागपठनार्थ
(वि)कितानीता ॥

कविकल्पद्रुम

Kavikalpadruma

No. 153

274

1880-81

Size — 10½ in. by 4½ in.

११ [Dou. Cat. Vol. II, Pt. II]

Extent — 7 leaves, 17 lines to a page, about 64 letters to a line.

Description — Old country paper, worm-eaten in the margins, but secured by patches of paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. Small but very clear and generally correct writing. Margins ruled in red, blank spaces in the centre with red *tilaka* marks in the centre and the margins. Complete.

Age — Much old in appearance. The date and the name of the scribe is painted over but can be sufficiently made out. The date there given is Sāmvat 1573.

Ends — The verse स्वर्गे गीर्वाणनार्यः is omitted in this Ms. as in No. 177 of 1882-83 [= Serial No. 151 above]. The verse is found also in another work of बोपदेव called मुक्ताफल (Ch. Rājendra Lal Mitra, Notices, Vol. II, p. 48).

इति पंडितश्रीबोपदेवविरचितः कविकल्पद्रुमो धातुपाठः समाप्तः ॥ संवत् १५७३ वर्षे श्रीमंड...दुर्गे राजाधिराजश्रीजिनभद्रसूरिविजयराज्ये वाचनाचार्य-श्री.....हेतौ ... The blanks are quite illegible.

कविकल्पद्रुम

Kavikalpadruma

No. 154

275

1880-81

Size — 11½ in. by 4½ in.

Extent — 4 leaves, 9 lines to a page, 36 letters to a line.

Description — Country paper, bold and legible writing, generally correct. Contains the first 60 couplets only to the end of the roots ending in ङ. Incomplete.

Age — Is not very old in appearance.

काव्यकामधेनु

Kāvya-kāmadhenu

No. 155

619
1891-95

Size — 12 in. by 4½ in.

Extent — 40 leaves, 11 lines to a page, about 40 letters to a line.

Description — Rough country paper, much battered by weather. Devanāgarī characters, written in a tremulous and careless hand. Occasional use of red chalk. Correct on the whole and complete.

Age — Samvat 1903.

Author — Bopadeva.

Subject — A commentary on the author's *Kavikalpadruma*, which is a Dhātupāṭha in Anuṣṭubh verses. The text is not quoted in full.

Begins — श्रीगणेशाय नमः ।

येनावियद्विवरणैराख्यातैर्धातुलोहितैः ।

प्रकाशेः संप्रकाश्यते क्रियास्तं नौमि गोपत(ति)म् ॥ १ ॥

कविकल्पद्रुमं धातुपाठं विवरितुं निजम् ।

धातुवृत्तिः काव्यकामधेनुर्नाम विधीयते ॥ २ ॥

तत्र प्रयोगा धातूनामित्क्रमादित्फलार्थकाः ।

शसिपोस्त्वनितां तुल्यप्रयोगाणां सभेदकाः ॥ ३ ॥

तत्रादौ ग्रंथकृदुचितेष्टदेवतामादित्यमुपास्ते शब्दाकरेति । etc.

Ends — रिप् कुत्सने रिप्रः रिथ । ३६३ ॥ इति धातुपाठटीकासमाप्तः ॥ लिपिकृतं श्रीनंदगुजरगौडेन स्वपठनार्थं वाछोटी(ला)लालस्य पठनार्थं संवत् १९०३ मार्गशिरकृष्ण ८ बुधे लिपिकृतं । लेखकपाठकयोः शुभं भूयात् । श्रीरस्तु ।

Reference — India Office Catalogue No. 779. Rājendra Lal Mitra, Notices, Vol. II, No. 789 (giving the full text of the colophon, which is omitted in our Ms.).

E. Sārasvata

अव्ययवृत्ति

Avyayavṛtti

No. 156

1359

1887-91

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 6 leaves, 15 lines to a page, about 50 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and generally legible writing, correct on the whole. Edges slightly damaged. Margins ruled in black ink; red chalk much used. Complete.

Age — The Ms. is old in appearance.

Author — Sahajakirti. He is the same as the Jaina commentator on the Sārasvata.

Subject — Indeclinables followed by their meanings. This is only one chapter out of a larger work called *Stddhaśabdārṇava* (No. 466 of 1882-83) by the same author, who has also written a commentary on it (No. 538 of 1886-92) [Serial No. 172 below] called *Manoramā*.

Begins — ओजिनाथ नमः । स्वर प्रमुखा अव्ययमिति । अथाव्ययाधिकारः । तत्राव्ययमिति कोर्थः । व्यय गतौ । न व्ययति न चलति ओपुंसकादिस्वरूपतां बानि तान(? 'न्य)व्ययानि ॥ यदुक्तं । प्रणवविद्यायाम् । सहस्रं त्रिषु लिङ्गेषु तदव्ययमिति ॥ etc.

On fol. 5a, last line, we find तदो यदत्र पञ्चमी समर्थ्यादिति पाणिनि-सूत्रेण तस्मिन् ॥

Ends — तदंतविधिरप्यत्रेष्यते । परमस्वः । परमोच्चैरिति । इत्(? 'श्च)व्ययाधिकारः । इतीति समाप्तौ । अव्ययाधिकारः समाप्त इत्यर्थः ।

अव्ययस्य(स्या)धिकारोय(? 'यं) श्रीसहस्रादिकीर्तिभिः ।

सिद्धशब्दार्णवैर्नि[न्ये ?] पूर्णतामाप्तवाक्यतः ॥

पठितफलेचंदलिषतं ॥

Reference — This is the only Ms. mentioned in the *Jinaratnakośa*, Vol. I, p. 97,

क्रियाकलाप

Kriyākālāpa

No. 157

489

1886-92

Size — 10 in. by 6 in.

Extent — 10 leaves, 16 lines in a page, about 35 letters in a line.

Description — Foreign paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, fairly correct. Complete. Seems to be a new copy.

Author — Vijayā (? Vidyā) nandakavi.

Subject — A short treatise in a metrical form, dealing with various kinds of roots and their meanings. Consists of four Adhyāyas.

Begins —

जयति चतुर्दशभुवनाधिपत्यलक्ष्मीविभूषितोत्संगः
 भक्तैकपक्षपाती कृपार्णवः श्रीमहादेवः १
 सखलितखेलगतिना(?) विद्यानंदेन सत्प्रबंधेषु
 धातुप्रयोगकदलोवनमनघं रोप्यते तदिदं २
 भस्मादुपजीव्य जनो धातुद्यु(व्यु?)स्पत्तिविविधविस्तारं
 शतशः स्वमतिविलासं त्वरितकविर्भवति न भ्रांतिः] ३
 निपुणं निश्चित्यतरं न धातुपारायणश्रुता एव
 इह नामधातवोपि श्रुतप्रयोगाः प्रयुज्यंते ४
 क्वचिदधिहितो(पि?) धातुः पुनरावर्तिष्यतेन्यत्र
 अर्थविभेदाच्चिंत्यो न पुनः पुनरुक्तिजो दोषः ५
 इह यद्यप्येकस्मिन्नर्थे तास्ताः क्रियाः प्रयुज्यंते
 चिंत्यं तु कथमपि परिहर्तव्यं प्रयुजानैः ६
 इह दृश्यते न केवलमार्या सामान्यलक्षणोपेता
 क्वचिदपि गीतिः क्वचिदप्युपगीतिः क्वचिदनुष्टुबपि ७

Ends —

पूर्वं पूर्वकविप्रतीतविविधग्रंथेषु दृष्टास्ततो
 निर्णीता हृदये निरूप्य निपुणं ये धातुपारायणं
 धातूनां तनुधीरपि व्यरचयत्तेषामिदं संग्रहं
 विद्यानंदकविर्विशुद्धहृदयः(ः काव्य)स्ववंशोद्भवः ५२
 व्युत्पत्तिवर्त्मन्यकृतप्रवेशैः शास्त्रं जनैर्नेदमुदीक्षणीयं
 भास्वर्थतन्मात्रनिरूपणेन यतो मतिर्मोहमुपैति तेषाम् ५३
 इमाः प्रत्यग्रपीयूषसमिद्धमधुरीः क्रियाः
 लमस्ताः संतु भीराण्यमुपबोगादुपक्रियाः ५४

Colophon — इति क्रियाकलापे चतुर्थोऽध्यायः —

From the above it appears that the name of the author was Vidyānandakavi (also see Introductory st. 2 above) but the colophon at the end of the first Adhyāya is इति विजयानंदकविविरचिते क्रियाकलापे प्रथमोऽध्यायः (1. 2).

Reference — Ulwar 1130, Extract 250.

क्रियाकलाप

Kriyākalāpa

No. 158

256

A 1882-83

Size — 9 in. by 4½ in.

Extent — 13 leaves, 13 lines to a page, 36 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, beautiful and fairly accurate writing. Margins ruled in red, red chalk used. Complete in four Adhyāyas.

Age — Old in appearance.

Author — Here also (cf. 489 of 1886-92) [Serial No. 157 above] the author in metrical part (beginning in adhyāya 4) gives his name as विद्यानन्द, possibly for the sake of metre. In all the colophons (fol. 3b, 9b, 11b, and 13b) the name is given as विजयानन्द (which, therefore, appears to be the proper name of the author).

Ends — इति श्रीसारस्वतोद्गारावतारकायस्थकुलालंकारविजयानंदकृतौ क्रियाकलापे चतुर्थोऽध्यायः ॥ श्री ॥ शुभं भवतु ॥

क्रियाकलाप

Kriyākalāpa

No. 159

671

1892-95

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 9 leaves, 13 lines in a page, 43 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing. Margins ruled in triple red lines. Square blanks left at the centre on both sides of the first 8 folios, and a *svastika* design in yellow colour at the centre on both sides of fol. 9. Incomplete.

Ends — with verse 44 of the 4th Adhyāya —

विभुष्यतामिदं पीठमिदं(दं) पीठं कृतार्थ्यतां ।

सनाध्यतामिदं पीठमिदं पीठं पवित्र्यतां ॥ ४४ ॥

For other particulars see Ms. No. 489 / 1886-92 [Serial No. 157 above].

क्रियाकलाप
(क्रियासमुच्चय)

Kriyākālāpa
(Kriyāsamuccaya)

No. 160

181
1872-73

Size — 11½ in. by 4½ in.

Extent — (55-3=) 52 leaves, 19 lines to a page, 40 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रा. The first 20 leaves apparently more modern than the rest of the Ms. Clear and legible writing, generally correct. Margins ruled and square blanks left in the centre. Foll. 9, 11, and 37 missing, otherwise complete.

Age — Samvat 1485.

Author — Jinadeva.

Subject — A detailed conjugation in all possible ways of one typical root belonging to each of the various classes.

Begins — ॐ नमः श्रीसारदायै ॥ भवति भवतः भवन्ति । etc.

Ends — शेषं सुगमं । मृग अन्वेषणे वर ईप्सायां इत्यादिकाः सर्वेष्वर्दता एवं प्रक्रियासु स्युः ॥

चुर स्तेये(१) कथो(२)र्दतः संख्याने च गणस्तथा ॥

सर्वेष्वर्दता एवं स्युः साध्या बुद्धिबलादथ ॥ १ ॥

श्री(भा)वहारगच्छीयश्रीजिनदेवसूरिभिः ॥
 प्रोक्ते क्रियाकलापेऽत्र चुराद्या धातवोभवन् ॥ २ ॥
 भ्वादीनामिह धातूनां नास्ति धातुगणक्रमः ॥
 यो यथा स्मृतिमायातः स धातुः साधितस्तथा ॥ ३ ॥
 न त्वदादिसुरांतानामुक्तानामेष विद्यते ॥
 न चित्यं किंचिदप्यूनं कार्यं कार्येण तत्र हि ॥ ४ ॥
 ये त्वत्र धातवो नोक्त्य ग्रंथविस्तरभीरुभिः ॥
 ते सर्वे स्वयमेवोद्याः सुधीभिः साध्यसिद्धये ॥ ५ ॥
 श्रीभावदेवसुगुरोरभिधाप्रसिद्ध-
 गच्छैकभूषणमणिर्मुनिमाननीयः ।
 सूरेश्वरः शमिवरश्चतुरः क्रियाणां
 कलापकं व्यरचयज्जिनदेवसूरिः ॥ ६ ॥
 यावच्छ्रीवीतरागस्य धर्मो जयति भूतले ॥
 विद्वद्भिर्वाच्यमानोयं ग्रंथस्तावद्दिनंदतु ॥ ७ ॥

मंगलं भूयात् ॥ छ ॥ संवत् १४८५ वर्षे वैशाखवदि ९ शुभे संपूर्णः क्रिया-
 समुच्चयः ग्रंथः ॥ छ ॥ शुभं भवतु लेखकपाठकयोश्च ॥ छ ॥

Reference — This is the only Ms. mentioned in the *Jinaratnakosa*,
 Vol. I, p. 97.

तत्त्वदीपिका

Tattvadīpikā

No. 161

265

1884-86

Size — 10 in. by 4 in.

Extent — 80 leaves, about 16 lines in a page, about 48 letters in a line.

Description — Foreign paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, fairly correct. Complete. Consists of two sections— 1st ending with तद्वित्स (foll. 1-48) and 2nd (foll. 1-32). Corrections made with yellow pigment, additions are made in the margins and also at the top and the bottom in usual black ink on some folios.

Age — Samvat 1796.

Author — Lokeśakara, son of Śrīkṣemaṅkara, and grandson of Rāmākara, wrote the work in the year 1741 Saṁvat.

Subject — A commentary on the *Siddhāntacandrikā* of Rāmāśrama, which is itself a succinct commentary on the Sārasvata-sūtras illustrating each rule with a large number of examples. The author frequently refers to Mayūrabhaṭṭa, Narottama, Bhaṭṭoji Dikṣita and others.

Begins — प्रणम्य जगतां नार्थं महेशं सांबमव्ययं ।
सिद्धांतचंद्रिकाव्याख्या क्रियते तत्त्वदीपिका ॥ १ ॥

प्रारिप्सितनिरंतरायपरिसमाप्तये विहितं मंगलं शिष्यशिक्षणायै निबध्नन्
चिकीर्षितं प्रतिजानीते । नमस्कृत्येत्यादिना । अहं रामाश्रमः । वाणीप्रणीत-
सूत्राणां सिद्धांतचंद्रिकां कुर्वे ।

Ends — लोकेशकरसंज्ञेन श्रीक्षेमंकरसूनुना ।
मुदे भूयादुमाशंभोर्विहिता तत्त्वदीपिका ॥ १ ॥

चंद्रवेदहयभूमि (१७४१) संयुते
वत्सरे नभसि मासि शोभने ।
शुक्लपक्षदशमीतिथावियं
दीपिका विबुधदीपिका कृता ॥ २ ॥

श्रीचंद्रिकायाश्चरणारविंद-
प्रसादतो यल्लघुदीपिकाभूत् ।
ततो मनीषापि भवत्यमुष्या
अध्येतुरध्यापनहेतुराशु ॥ ३ ॥

इति श्रीमद्रामकरपौत्रश्रीक्षेमंकरसूनुलोकेशकरविरचिता सिद्धांतचंद्रिका-
व्याख्या तत्त्वदीपिका संपूर्णा । संवत् १७९६. This is the date of
the Ms. लिखिता वा० रूपचन्द्रगणिना संवत् १७९६ वर्षे फाल्गुनवदि
२ तिथौ बुधवारे (on last folio).

1741 appears to be the date of the work. See verse 2
cited above.

Reference — Rajendralala Mitra. Notices : Vol. IX, No. 2920.
Ulwar Catalogue No. 1217, Extract 276.

तत्त्वदीपिका

Tattvadīpikā.

No. 162

622
<hr style="width: 100%;"/>
1891-95

Size — 10½ in. by 5½ in.

Extent — 32 leaves, 10 lines to a page, 40 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, legible and generally correct writing. Red ink used for punctuation strokes and for ruling the margins. Wants leaves 1 to 36 and 38 and breaks off at leaf 69 a few leaves after the हसंतनपुंसकs which end on fol. 62b. Incomplete.

Age — Not very old in appearance. Broken at both he ends.

The colophon on fol. 46b is :

श्रीविद्यानगरस्थायिलोकेशकरशर्मणा ।

कृतायामिह टीकायां स्त्रीलिङ्गोऽगात्स्वरात्मकः ॥

°क्लीबलिङ्गोऽभवच्छुभः (fol. 50a)

पुंलिङ्गविवरणम् (fol. 60b)

नपुंसकलिङ्गविवरणम् (fol. 62b)

For all other particulars see No. 265 1884-86 [=Serial No. 161 above].

तत्त्वदीपिका

Tattvadīpikā

(सिद्धान्तचन्द्रिकाव्याख्या)

(Com. on Siddhāntacandrikā)

No. 163

214
<hr style="width: 100%;"/>
A1882-83

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — (95 + 1 =) 96 leaves, 16 or 17 lines to a page, about 36 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, correct generally. Margins ruled in red, red chalk frequently used. Fol. 47 numbered twice. Complete.

Age — Not very old in appearance.

Begins — The com.

प्रणम्य जगतां नाथं महेशं साम्बमव्ययम् ।
सिद्धान्तचन्द्रिकाव्याख्या क्रियते तत्त्वदीपिका ॥

Ends — The com.

लोकेशकरसंज्ञेन श्रीक्षेमंकरसूनुना ।
मुदे भूयादुमाशम्भोर्विहिता तत्त्वदीपिका ॥ १ ॥
चन्द्रवेदहयभूमिसंयुते वत्सरे नभसि मासि शोभने ।
शुक्लपक्षदशमीतिथावियं दीपिका विबुधदीपिका कृता ॥ २ ॥
इति श्रीमद्रामकरणपौत्रश्रीक्षेमंकरसूनुलोकेशकरविरचिता सिद्धान्तचन्द्रिका-
व्याख्या तत्त्वदीपिका संपूर्णा ॥ fol. 95b.

तत्त्वदीपिका

Tattvadīpikā

(सिद्धान्तचन्द्रिकाव्याख्या)

(Com. on Siddhāntacandrikā)

No. 164

215

A1882-83

Size — 9½ in. by 4 in.

Extent — 40 leaves, 10 lines to a page, 38 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, careful and generally correct writing. Margins ruled in red. Contains the commentary on the द्वितीया वृत्ति (i.e. आख्यात section) only, and not on the तृतीया वृत्ति also as stated in Dr. Peterson's Report for 1882-83. The "two more copies" in the consolidated catalogue (1888) seems to be a mistranslation of द्वितीयावृत्तितृतीयावृत्ति in the Report.

Age — Not very old in appearance.

Begins — श्रीगणाधिपतये नमः ।

प्रणम्य श्रीपतिं वाणीनारायणमनामयं ।

सिद्धान्तचन्द्रिकाख्यातव्याक्षती रच्यतेधुना ॥ १ ॥

धातोरित । अधिकारोयमित्याह इदमिति ॥

Ends — अथचस्कंद लुलाधेत्यादि ॥ यत्तु वासुदेवादिभिरतिसप्तम पुनः(४)सुष्वा
चस्कंदेत्यातिव्याख्यातं तदसत् । अनेकक्रियासमुच्चये क्रियासमभिदा(द्वा १)-
रस्यानुक्तेः लोभं(डं ?)त द्वित्वापत्तेश्च ॥

कृतायामिह टीकायां लोकेशकरसर्भणा ।

अगादगाधबुद्धीनां कृतमाख्यातसाधनं ॥

इति श्रीलोकेशकरविरचितायां सिद्धांतचंद्रिकाव्याख्यायां तत्त्वदीपिकायामा-
ख्यातप्रक्रिया संपूर्णा ॥ समाप्ता ॥ शुभं भवतु ॥ कल्याणमस्तु ॥

धातुतरङ्गिणी

Dhātutarāṅgiṇī

No. 165

161
1881-82

Size — 10 in. by 4 in.

Extent — 61 leaves, 16 lines to a page, 40 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, legible but rather careless, though generally correct writing. A few leaves at the beginning and end rather damaged. Breaks off in the middle of the चुराद्रिगण. The name of the work variously written as धातुतरंगिणी, धातुतरंगिणीटीका, धा. म. टीका, धातु०, धातुतरंग along with the folio number in the left-hand margin. Incomplete.

Age — Old in appearance.

Begins — श्रीवाण्यै नमः ।

नमस्कृत्य महोन्नतं नित्यं सत्यं चिदात्मकम् ।

स्वोपज्ञधातुपाठस्य क्रियते पञ्जिका मया ॥ १ ॥

तत्रादौ शिष्टाचारप्रतिपादनार्थं चिकीर्षितग्रन्थस्य विधिः प्रवृत्तिसमाप्त्यर्थं चो-
द्देशतानमस्कारमाह ॥

श्रीसर्वज्ञजिनं नस्वा स्मृत्वा सारस्वतं मह्यः ।

सारस्वते धातुपाठं वक्ष्ये संक्षेपतः स्फुटम् ॥ १ ॥

Colophon at the end of नवमाधिकार fol. 59a —

इति श्रीधातुपाठविवरणे क्रयादिगणाधिकारो नवमः ।

Hereafter follows धुरादिगण — अथ स्वार्थे श्यंती(?)श्चुरादयः
ज्ञेय्यंते...

For other particulars see Ms. No. 38 of 1869-69 [Serial
No. 167 below].

धातुतिलक सावचूरि

Dhātutilaka with Avacūri

No. 166

273

1873-74

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 4 leaves, 11 larger and about 70 smaller lines with 36 and
16 letters to a line respectively.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृथमाक्षर.
Margins carefully ruled in double black lines; square
blanks in the centre and in some of the side margins.
The commentary is written all round in very small hand-
writing, the text being written in a bold and careful
writing, not quite correct. Complete.

Age — Old in appearance.

Author — Prabhāditya, son of Vyāsa Nṛpati, and an Audīcya Brāh-
maṇa by caste.

Subject — This is a century of verses embodying the forms of the
present third person singular of most of the Sanskrit
roots given in the Dhātupāṭhas. The verbs are meant
to agree with the subject which is always some name of
Kṛṣṇa, or something connected with him. The work
was hitherto unknown, and in the old list it was simply
called धातुप्रकरण.

Begins — नमः श्रीगोतमस्वामिने ॥

ध्यानमभ्यस्यतां चृणां सुधाधाराधगंसितां ॥

अथीतारणधारां वा (वा)णीं वंदेतरामहं ॥ १ ॥

भाषा भगवती सर्वा प्रायसो(शो) धातु[षु] स्थिता ॥

द्यौरिवास्माद् प्रसिद्धा ये सर्वे स्वमृतवर्तिनाः ॥ २ ॥

पुत्रेण व्यासनृपतेः प्रभादित्येन धीमता ॥

स्वं तंत्रकत्तरि प्रोक्ताः सप्तमी वर्त्तमानयोः ॥ ३ ॥

व्यत्ययो बहुलं सूत्रं तथा स्यक्तात्मने पदं ॥

बह्वर्थतां तथा तेषामनेकार्था हि धातवः ॥ ४ ॥ विशेषकं ॥

ये धातुतिलकं नाम मूर्त्तसारस्वतं हृदि ॥

धारयन्ति ध्रुवं तेषां जाव(य)ते भारतीभरः ॥ ५ ॥

Begins अवचूरि — कालाध्वभावदेशानां कर्मसंज्ञया अकर्मकत्वस्य विधानाद् तद्योगे
कर्मणि भावे चात्मनेपदादीनि भवन्ति ।

Ends —

वपते सीव्यतीक्षुं च तक्षति त्वच्यत्यपि ॥

विलीयते द्रवेद्गौ...प्रश्नौति दोग्धितां तथा ॥ १९ ॥

इत्थं घनं कर्म करोति पापी स्पृत्तुं हरिं नैव मतिं विधत्ते ॥

यत्पादपूजापचितं पुमांसं निषेवते मुक्तिनितंबिनीह ॥ १०० ॥

इत्यौदीच्यद्विजप्रभादित्येन निर्मितं शतं ॥

Ends, अवचूरि — वेवृह सेवृह सेवने निषेवते ॥ १०० ॥ इति शतकस्यावचूरिः ॥

धातुपाठः धातुतरङ्गिणीसहितः

Dhātupāṭha with
Dhātutarāṅgīni

No. 167

38

1869-70

Size — 8 in. by 6½ in.

Extent — 166 leaves, 10 lines in a page, about 24 letters in a line.

Description — Foreign paper. Devanāgarī characters, neat, bold and legible writing. Very incorrect. Complete.

Age — Seems to be a new copy.

Author — Harṣakīrtisūri, of both the Dhātupāṭha and the Dhātutarāṅgiṇī. He is the pupil of Candrakīrtisūri, the author of *Śārasvatadīpikā*.

Subject — A metrical Dhātupāṭha according to the Śārasvata grammar arranged after the manner of पाणिनीयधातुपाठ in ten classes, and a running commentary on the same, named *Dhātutarāṅgiṇī*.

Begins — नमस्कृत्य महोनंतं नित्यं सत्यं चिदात्मकं ॥
 स्तो(स्वो?)यं(?)प)ङ्गधातुपाठस्य क्रियते पंजिका मया ॥ १ ॥
 तत्रादौ शिष्टाचारप्रतिपादनार्थं चिकीर्षितस्य ग्रंथस्य निर्विघ्नपरीसमाप्त्यर्थं
 षष्टदेवतानमस्कारमाह ॥
 श्रीसर्वज्ञं जिनञ्चत्वा स्मृत्वा सारस्वतं महः ।
 सारस्वते धातुपाठं वक्ष्ये संक्षेपतः स्फुटं ॥ २ ॥
 सर्वं भूतं भविष्यं वर्तमानं च जानातीति सर्वज्ञः etc.

Ends — Dhātupāṭha—

श्रीमन्नागपुरीयाब्धतपोगणकजाह्लाः ।
 श्रीचंद्रकीर्तिसूरीन्द्राश्रंद्रवच्छुभ्रकीर्तयः ॥ १३ ॥
 तच्छिष्या हर्षकीर्त्याग्निहसूरयो व्यदधुः स्फुटं ।
 धातुपाठमिमं रम्यं सारस्वतमतानुगं ॥ १४ ॥
 षंडेलवालसद्वंशे हिमसंहार(हेमसिंहा?)भिधः सुधीः ।
 तस्याभ्यर्थनया ह्येष निर्मितो नंदताश्चिरं ॥ १५ ॥

Dhātutarāṅgiṇī—

इति श्लोकत्रयं सुगमं । नवरष(ष)ंडेलवालसद्वंशे । इति षंडेलदा(बा)ल-
 शातौ । वाकलीवालगोत्रे । टुंकनगरे सांबलापार्श्वनाथप्रासादकारक[नेमी-
 दासपुत्र v. 4]साहश्रीजइतातत्पुत्रसाहगेहा । तस्यात्मजसाह ॥ हेमसिंहा-
 भ्यर्थनया । आग्रहेणायं ॥ धातुपाठः कृतः स च चिरं नंदतात् ॥ समृद्धिमान्
 भवतु । विस्तारं प्राप्नोत्वित्यर्थः ।

निपाताश्रोपसर्गाश्च धातवश्चेति ते त्रयः ।
 अनेकार्थाः स्मृताः सर्वे पाठस्तेषां निदर्शनं ॥ १ ॥
 संख्याने सर्वधातु(तू)नामेतेषामेकसंख्यया ।
 अष्टादशशतान्येकनवत्युत्तरतां (१८९१) ययुः ॥ २ ॥

कविकल्पद्रुमे तु ॥

इति स्फीतः सप्तदशशत्याषहानष्टया(षड्गोनषष्टया?)
 धातुस्कंदो बुद्धैः(धैः) सेभ्यः कविकल्पद्रुमः फलं ॥ ३ ॥

द्वान्त्रिंशदधिकधातुद्विसहस्री २०३२ पत्र पूरितः श्रवणः ? ।

कविकल्पतरुभूयादेकादशपल्लवः फलदः ॥

सपादलक्ष्यं चेश(त्स)र्वं ग्रंथमानं विद्धि(षी)यते ।

तदा स्यात्सर्वधातूनां सर्वरूपनिरूपणं ॥ ४ ॥

चेतस्येवं विचार्यैव ग्रंथविस्तरभीतितः ।

व्युत्पत्तिमात्रसिद्धयर्थं दिग्मात्रं दर्शितं मया ॥ ६ ॥

गळे यत्र पवित्रितावनितले हम्मीरदेवाचितः

सूरिः श्रीजयशेखरः सुख(? च)रितश्रीशेखरः सद्गुणः ।

रूणायां पुरि सीहडस्य वचनादल्लावदीभूभुजा

सद्वासःफुरमानदानमहितः श्रीवज्रसेनो गुरुः ॥ १ ॥

सूरिश्रीप्रभुरत्नशेखरगुरुर्विद्यानिधिर्यं मुदा ।

सक्रौ(क्षौ ?)मैः किल पर्यधापयदरंपेरोजसाहिप्रभुः ।

श्रीमत्साहिशिकंदरस्य पुरतो जातः प्रतापाधिको ।

दिल्यां नागपुरीयपाठकवरः श्रीहंसकीर्त्याह्वयः ॥ २ ॥

आनंदं जनबन् सदा मुनिजनेष्वानंदरायः स्वभूत् ।

प्रादाद्यस्य चिराय रायपदवीं श्रीमान् हमाजंनृपः ।

श्रीमत्साहिसलेमभूमिपतिना संमानितः सादरं ।

सूरिः सर्वकलिंदि(का)कलि(तषीः) श्रीचंद्रकीर्तिप्रभुः ॥ ३ ॥

साहेः संसदि पद्मसुंदरगणिर्जित्वा महत्पंडितं ।

क्षौमग्रामसुषा(स्वा ?)सनाद्यकबरश्रीसाहितो लब्धवान् ।

हिंदूकाधिपमालदेवनृपतेर्मान्यो वदान्योचिकं ।

श्रीमद्योधपुरे सुरेप्सितवसाः (चाः) पद्मार्हवः पाठकः ॥ ४ ॥

तद्गच्छामलमंडनं सुविहितश्रीचंद्रकीर्तिप्रभोः ।

शिष्यः सूरिवरः स्फुरद्द्युतिभरः श्रीहर्षकीर्तिः सुषीः ।

तेनेचं रचित्मनिर्मितञ्चमश्रीधातुपाठस्य सद्-

वृत्तिः स्फूर्तिमियर्तुं याचदुदितः श्रीपुष्पवंताविमौ ॥ ५ ॥

धातुपाठस्य टीकेयं नाम्ना धातुतरंगिणी ।

प्रक्षालयतु विज्ञानामज्ञानमलतां(मां ?)तरं ॥ ६ ॥

शुद्धबोधजलागाधमिमां धातुतरंगिणीं ।

अवगाह्य बुधाः सम्यक् कुर्वतां निर्मलां मतिं ॥ ७ ॥

Colophon — श्रीमन्नागपुरीयतपागच्छाधिपमट्टारकश्रीहर्षकीर्तिसूरिविरचितं स्वोपज्ञ-
धातुपाठविवरणं संपूर्णं । समाप्ता चेयं धातुतरंगिणीनाम्नी धातुपाठटीका ॥

Reference — *Jinaratnakośa*, Vol. I, p. 197.

लघुभाष्यम् सारस्वतस्य

Laghu-Bhāṣhya on Sārasvata

No. 168

245
1895-98

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 194 leaves, 17 lines to a page, about 50 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, clear and legible hand. There are two different scribes as mentioned in Ms. itself. : साद्धपत्रमं पत्रशतं लिखितं श्री अकबराबादे (by कर्पूरगणि); अग्रिमाणि पत्राणि तच्छिष्येण राजसोमेन... (fol. 194a). The Sūtras are marked by red chalk. Yellow powder is used for erasures. Correct. Incomplete i. e. upto the गण. The left-hand upper corners of all leaves are torn and newly replaced.

Age — Saṁvat 1774.**Author** — Raghunātha.**Subject** — The Bhāṣya on the Sārasvata Sūtras.**Begins** — श्रीगणपतये नमः

गोपिकावल्लभं नत्वा गिरं भट्टोजिदीक्षितं ।

वाक्सूत्रे विदधे व्याख्यां फणिभाषितमार्गां ॥ १ ॥

नन्वयं ग्रंथो व्याख्यानानहोऽशिष्टप्रणीतत्त्वाद्बाह्यग्रंथवत् तच्च मंगलाचरणादर्शनात् etc. (fol. 1b)

The beginning of the Uttarārdha is :—

गोपिकावल्लभं नत्वा गिरं भट्टोजिदीक्षितं ।

विभक्तीर्दश वक्ष्येहं मुनित्रयमताश्रयः ॥ १ ॥ etc.

Ends — उक्तं च हरिणा । आत्मानमात्मना विभ्रदस्तीति व्यपदिश्यते इति । अन्ये चाहुः । अस्त्यादावपि धर्म्यशो भान्येस्त्येव हि भावनेति ॥ Here abruptly ends the Ms. and then follow particulars about the scribes who wrote it in Saṁvat 1776 at अकबराबाद-युगप्रधानभट्टारक-श्री १०६ श्रीजिमसुखसूरिसूरिसार्वभौमानां राज्ये ।

Colophon — There are two of them indifferently used :—

भट्टोजीदीक्षितात्तीर्थात्सर्वविद्याविशारदात् ।

प्राप्याहिभाषितं शास्त्रं श्रुत्वा शास्त्रांतराप्यपि ॥ १ ॥

बृह्दाख्यनिगमस्थायी विनायकसुतोकरोत् ।
रघुनाथाभिधो व्याख्यां विसर्गसंघिसंगतीम् ॥ २ ॥

Or in some places we find :—

हाटकेशपुरस्थायी विनायकसुतोकरोत् ।
रघुनाथाभिधो व्याख्यां संज्ञापादस्य नागरः ॥ १ ॥

हाटकेशपुरस्थायी व्याख्यां तद्विताङ्गप्रेर्यथामति । fol. 135b
 ,, ,, कारकाङ्गप्रेर्यथामति । fol. 120b
 ,, ,, स्त्रीपादस्य यथामति । fol. 141b

लघुसारस्वतम्

Laghusārasvatam

No. 169

530
1886-92

Size — 9¼ in. by 5¼ in.

Extent — 22 leaves, 11 lines in a page, about 30 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, very bold and legible writing, fairly correct. Complete.

Age — Samvat 1818.

Author — Kalyāṇasarasvatī.

Subject — A short elementary treatise on grammar, according to the Sārasvata system.

Begins — मातरं पितरौ श्रीशौ नत्वा केनत्रिदं गुरुं ।
लघुसारस्वतं कुर्वे श्रीकल्याणसरस्वती ॥

अष्टवक्त्रस्य समानाः ।

Ends — लोकाद्येषस्य सिद्धिः । यथा मातरादेः ।

आदेशात् श्रीसरस्वत्या गुरुपादानुबंदनात् ।
बालानां शीघ्रबोधाय कृतं सारस्वतं लघु ॥

इति श्रीलघुसारस्वतं संपूर्णं । संवत् १८१८...

लघुसिद्धान्तचन्द्रिका

Laghusiddhāntacandrikā

No. 170

646

1891-95

Size — 10 in. by 4 in.

Extent — 72 leaves, 6 lines to a page, 32 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, legible and correct handwriting. Margins ruled in black lines, occasional use of red chalk. Complete.

Age — Not very old in appearance.

Author — Rāma. (Rāmacandrāśrama).

Subject — An abridgement of the *Siddhāntacandrikā*, the commentary on Sārasvata Sūtras.

Begins — नमस्कृत्य महेशानं मतं बुध्वा पतंजलेः ।
वाणीप्रणीतसूत्राणां कुर्वे सिद्धान्तचंद्रिकाम् ॥ १ ॥

The पूर्वार्ध ends on fol. 30a with the Colophon इति रामश्रमेण कृतलघुसिद्धान्तचंद्रिकायां पूर्वार्धः समाप्तः ।

Ends — लोकाच्छेषस्य सिद्धिर्यथा मातरादेः ॥ इति श्रीरामविरचिता लघुसिद्धान्तचंद्रिका संपूर्णा ॥

विद्वत्प्रबोधिनी

Vidvatprabodhini

(रामभट्टी)

(Rāmabhaṭṭī)

सारस्वतप्रक्रियाटीका

Com. on Sārasvatapraṅkriyā

No. 171

193

1882-83

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 359 leaves, 12 lines to a page, 34 letters to a line.

Description — Country paper, very much worn out all round and slightly worm-eaten. Devanāgarī characters with occasional

पृष्ठमात्रास, legible, and generally correct writing, red chalk copiously used. Incomplete.

Age — Old in appearance.

Author — Rāmabhaṭṭa, son of Narasimha and Kāmā and father of Lakṣmīdhara and Janārdana, originally belonging to तैलंगदेश and author of commentaries on the three कालिदास of Kālidāsa.

Subject — A diffuse commentary on the *Sārasvataprakriyā* of Anubhūtiśvarūpācārya.

Begins — ॐ नमः श्रीगणेशाय ॥

श्रीमन्मातंगशुंडाप्रबल (त)मुखसदाग्रस्तविघ्नौघदुष्टं
सिद्ध्या बुद्ध्या च देव्या जनहितकृतचे पार्श्वयोः सेव्यमानं ।
भक्तानां सिद्धिबुद्धिप्रदमनिशमुमाशंभुपुत्रं गणेशं
वंदेहं कार्यसिद्धयै सुरदितिजनरैर्वदितं विघ्नराजं ॥ १ ॥

वाग्देवता विमलवाङ्मयमौक्तिकाढ्या

मन्मूर्द्धपद्मपरिपूजितपादपद्मा ।

तां भारतीं च विदधातु मुखे शुभां मे

भूयां यया सुकविशेखरशेखरोहम् ॥ २ ॥

श्रीरामकृष्णौ मम मानसस्थौ हंसौ सदा सौख्यकरौ भवेताम् ।

यन्नाममंत्रस्मृतिमात्रतश्च संसारसिंधोर्न भयं न विज्ञात् ॥ ३ ॥

मीमांसाद्वयशुद्धदुग्धनिकरश्रेष्ठेक्षुनिर्यासभृत्

श्रीरत्नाकरराजहंसमनसौ न्यायोक्तिधाराधरौ ।

वेदांतामृतसिंधुहंसरुचिरौ भाष्याटवीसिंहवद्

भट्टाचार्यसुतौ गणेशविबुधश्रीरामचंद्रौ भजे ॥ ४ ॥

भट्टश्रीनरसिंहमात्मपितरं श्रीमन्नृसिंहप्रभं

स्वस्थाचारविधिं गुणौघजलधिं वेदादिविद्यानिधिं ।

कामांबां च पतिव्रतागुणगणैः साध्वीगणस्याग्रणीं

भक्त्या भर्तुरहंघतीमिव परां वंदे वशिष्ठाकृतेः ॥ ५ ॥

युष्मभ्यं नम एव भो बुधजनाः प्रत्येकमुक्तैः पदैः

हृज्जाह्व्यप्रदरीगुह्रांघतमसप्रध्वंसिनीं दीपिकां ।

सत्सारस्वतशब्दशास्त्रजलधेर्बालप्रबोधावहां

टीकां साधु करोमि पुण्यततये श्रीरामभट्टीमिमां ॥ ६ ॥

यद्यपि सारस्वतस्य ग्रंथस्य बन्धा (न) टीकाः संति तथापि सकलबालावबोध-
विपुणां टीकां कर्तुं कामः प्रथमश्लोकसंबन्धिनं कवेरप्रियायं वर्णयामि ॥
ब्रह्मण्य० ॥ ग्रंथकर्ता अनुभूतिस्वरूपाचार्यः कथयति । etc.

Ends — The आख्यात section which begins on fol. 145b, is incomplete on fol. 359b, which ends — अजिज्ञापयिषदिप् इति । अजिज्ञापयिषदिप् इति । अज्ञीप्सदिप् इति । प् इत् । —

Colophon — इति विद्वत्कुलचक्रचूडामणिचक्रवर्तिभट्टश्रीनरसिंहात्मजमहेश्वरीरामविरचिताषां सारस्वतटीकायां विद्वत्प्रबोधिण्यां रामभट्ट्यां०. Each Colophon is followed by two to five verses, which while recording the different stages reached in the course of a pilgrimage undertaken by the author with his family, give incidentally some particulars about the author, his sons, and his literary works. The verses give a very pleasing picture of what a pilgrimage was like some two or three hundred years ago. As however the record is not complete only a few verses are given below.

भांग्रश्रीनरसिंहसूरितनुजः कामांबिकासंभवः
श्रीरामस्मरणैकनिर्मलमनाः श्रीरामनामा बुधः ।
श्रीसारस्वतसंज्ञकस्य कुरुते ग्रंथस्य टीकां च तां
यस्यां साधुमनोरमा समभवत् संज्ञाख्यसत्प्रक्रिया ॥ १ ॥

(the fourth line occurs with variations at the end of each section).

लक्ष्मीधरेण पुत्रेण साधुना पितृभक्तिना ।
जनार्दनेन तद्वच्च युक्तः संराजते हि यः ॥ २ ॥

A good many verses are devoted to the praise of these two sons. Some of them as possessing other interesting information are given below :—

यो द्वारकां समधिगम्य कुटुंबयुक्तो
वासं विधाय हरिपूजनभक्तिवित्तः ।
मासाक्षव प्रतिदिनं द्विजभक्तियुक्तो
ऽतिष्ठत्पवित्रमतिरात्महितप्रियार्हः ॥ ३ ॥

पित्रोर्भक्तिमखंडितां समकरोद्यो ज्ञानतश्चात्मजो
लोकोक्तिप्रथितां प्रसन्नमनसा श्रीविष्णुवत्सादरात्
देवानां द्विजवृद्धबंधुसुहृदां साधुप्रशांतात्मजित्
संन्याशि(सि)प्रदयालुदातृवशिनां पूजां यथोक्तां व्यधात् ॥ ४ ॥

श्रीरामलक्ष्मीधरो ज्येष्ठः कनिष्ठश्च जनार्दनः ।
सुपुत्रौ यस्य राजते स रामो जयतीह सन् ॥ ५ ॥
गोदावर्धार(?)नेकाश्च सिंहस्थे च बृहस्पतौ ।
यस्माः समकरोत्साधु पित्रा माम्ना सुतेन च ॥ ६ ॥

लक्ष्मीधरश्च तनयः कुलकीर्तिधर्म-
 प्रोद्यद्यशोनिलय एव विशिष्टबुद्धिः ।
 श्रीमज्जनाईननिभश्च.....(जनार्दनोथ ?)
 रामं सदा रमयति स्म विचित्रवृत्तैः ॥ ७ ॥

ऋग्वेदस्य शुभाश्वलायनमहाशाखां पठन्सन्मणिः ।
 स्मृत्युक्तोत्तमधर्मकर्मतरणिः सद्बुद्धिर्गंगामणिः ।
 श्रीमत्पंडितवर्यमौक्तिकमहाहारावलीश्रीमणिः
 सर्वाशासुखदो जयत्यनुदिनं श्रीरामचिंतामणिः ॥ ८ ॥

लक्ष्मीधरेण तनयेन जनार्दनेन धर्मार्थवत्प्रतिदिनं सहितो बुधेन ।
 यो भासते प्रभुरिव प्रथितः पृथिव्यां श्रीराम एष जयति द्विजदेवभक्त्या ॥ ९ ॥

यो वा वासुधया जगत्प्रतिदिनं सौख्यान्वितं श्रद्धया
 मूर्धा सत्कमलेन साधुविधिना संपूज्य कर्तुं श्रिये ।
 नित्यं वाञ्छति विष्णुभक्तिनिरतो दीने दयालुः सदा
 सोयं श्रीनरसिंहसूरितनुजो रामोस्तु रामप्रियः ॥
 श्रीमत्तेलंगदेशोद्भवविमलकुलः श्रीनृसिंहो द्विजेन्द्रः
 साक्षात्कांत्या नृसिंहोभवदतिविमलो यस्य रामस्तनूजः ।
 कामांबागर्भरत्नं बुधकवितिलको बालबोधैकदक्षां
 टीकां सारस्वतस्य श्रुतिसमसुखदां रामभट्टीं तनोति ॥
 लक्ष्मीधराख्यश्च जनार्दनश्च पुत्राविमौ साधुतरौ हि यस्य ।
 येनोत्तमाः श्रीकविकालिदासकाव्यत्रयस्य व्यरचीह टीकाः ॥

श्रीमद्दम(म्)णदेशमंडनमणिर्वंशाढनामा पुरी
 पाश्चात्योदधितीरभूमिनिकटा काशीव संराजते ।
 यत्रास्ते कविचक्रवर्तितिलकैः(कः) श्रीरामचंद्रो बुधः
 सौभाग्यैकनिधिः पवित्रहृदयस्त्रिष्टम्बहृद्दे तापसः ॥

श्रीमानुद्भनपंडितोभवदिति व्याख्यातृवर्यो महा-
 नांभ्रः साधु वशिष्ठ एव चरितैरु(ऋ)ग्वेदिवर्योत्तमः ।
 यस्य श्रीनरसिंहनामतनयः श्रीकामदेव्यां सुतं
 रामं संजनयत्यमुं स गुणिनं श्रीरामभक्तं बुधं ॥

सः श्रीमात्रामचंद्रो बुधविबुधजनाल्हादको वा कलाभिः
 सर्वत्रख्यातकीर्तिस्फुरदमलतरज्योत्सनाया पूतविश्वः ।
 पुण्यैः पूर्णः समस्तद्विजकुलसुखदज्ञानदानाय नित्यं
 टीकां सारस्वतस्य प्रतिपदविशदां रामभट्टीं करोति ॥

श्रीमत्तेलंगदेशे धरणिमणिरिवोरंगलः पर्वतेन्द्रो
 ऽगस्त्याशाकंठरत्नं भवति नृपमणिर्यत्र राजा प्रतापः ।
 रुद्रोभूद्यस्य राज्ये प्रथितबुधमहानुद्भनः पंडितेन्द्रो
 यत्पुत्रः श्रीनृसिंहो विबुधकविपतिः पुत्रमाप्तश्च रामं ॥

यो द्वारकां समधिगम्य जगद्गुरुं श्रीनारायणं हि भजति स भवं विहातुं ।
षाण्मासिकं समकरोद्गतमासभक्तिभार्यासुपुत्रशुभसाधुवधूसमेतः ॥

दिग्दंतिस्थापितस्वप्रचुरगुणधनो व्याप्नुवानो दिगंतान्
गरवा क्षेत्रं कुरुणा(णां?) यदुचं(चि)तमकरोत्स्वस्य सूर्योपरागे ।
प्राप्तो मायां(या)पुरीं तां सुरसरिति हरिद्वारमास्ते च यस्यां
रामस्य(?)तीर्थयात्रां व्यतनुत सह सत्पुत्रलक्ष्मीधरेण ॥

हरिद्वारे च गंगायां रामश्च हरिसंनिधौ ।

अस्थीनि मानृमुख्यानां सुहृदां मुक्तये न्यधात् ॥

स्थित्वा सौख्येन तस्यां विधिवदुरुधिया तीर्थसेवां च कृत्वा
सिद्धं प्राप्य द्विजैर्द्रं दिनकरमिति तं सत्सहायं च विष्णुं ।

गंगायां नौविमानैरुभयतटभुवो वर्त्मना पुत्रयुक्तो

रामः श्रीहस्त(?°स्ति)नाख्यं पुरममलमगात् पांडवानां निवासं ॥

हृद्दामी(मे?) हस्त(?°स्ति)नाख्यं पुरमतिसुखदं स्वर्नदीतीरभूमौ

कृत्वा तत्तीर्थयात्रां शुभतरविधिना ह(ह)ष्टचित्तः सपुत्रः ।

भुक्त्वा स्वेच्छानुरूपं विविधमखभुवं पांडवानां विलोक्य

स्थानं कर्णस्य दानप्रवितरणसुखं दृष्टवानेष रामः ॥

गढमुक्तेश्वरं नाम तीर्थं गंगातटे शुभं ।

संप्राप्तः ससुतो रामः प्रस्थितो हस्तिनापुरात् ॥

श्रीमन्मुक्तेश्वराख्यं चिरमतिसुखदं दुर्गमासाद्य रामः

स्थित्वा तस्मि(?)स्मिं)रुयहं वै समुचितमकरोत्तीर्थयात्रां समग्रां ।

गंगायां यत्र पूतो नद्यु(हु)ष इति नृपः सर्पयोनेश्च मुक्तः

स्वर्गं प्राप्तश्च मुक्तो भवति मृतजनः श्राद्धपिंडैकदानात् ॥

गाढमुक्तेश्वरात्तीर्थाद्गंगामुत्तीर्थं पूर्वतः ।

संप्राप्तः ससुतो रामः शंभरं हरिमंदिनं ॥

यस्मिन् शंभरनाम्नि तीर्थनिकरे वाराणशी(सी)वच्छुभे

कल्की विष्णुरतीवदुःसहतरो भूत्वा तथांते कलेः ।

भारुद्धाश्रमतिप्रभं च समितौ धृत्वा महार्त्सि(?)सिं) करे

हृत्वा म्लेंछनृपान्करिष्यति कृतं धर्मस्वरूपं युगं ॥

जयति स रामः शुभधीः कृत्वा तत्तीर्थयात्रां विधानात् ।

श्रीमंतौ विनयनयौ लक्ष्मीधरजनाईनौ यत्पुत्रौ ॥

शंभरे तीर्थयात्रां च कृत्वा वाराणशीसमां ।

पुण्यां गंगातटे रामः कंपिलां नगरीमगात् ॥

श्रीमत्यां कंपिलायां पुरि वसति हरो यत्र रामेश्वराख्यो

गंगा यस्याः समीपे वहति जनहितं पावनं सज्जलौघं ।

तत्रांध्रशातिवर्ष्याः स्वजनपरिवृता गोत्रजा भ्रातृपुत्राः

सश्रीकाः सत्कुटुंबाः प्रियसुहृदमना भट्टरामस्य संति ॥

पूर्वं सोरंभनाग्निं प्रथितगुणगणे शूकरक्षेत्रवर्षे
 देवानां कार्यसिद्धये हरिरतुलबलः श्वेतवाराहरूपः ।
 भूत्वा कृत्वा च कार्यं स्वतनुमथ जहौ योगतीर्थे च यत्र
 प्राप्तो रामश्च तीर्थं तदिह पथि सरिहोपमालोक्य त्तीर्थम् ॥

पितुरस्थीनि निक्षेप्तुं गंगायामगमत्पुरा ।
 रामस्तु शौकरं तीर्थं दृष्ट्वा हर्षं तदा गतः ॥

कंपिलायां सुहृद्दुर्गं भ्रातृभ्रातृजमंडितं ।
 गोत्रजैश्च समायुक्तं दृष्ट्वा रामो पुरोगमत् ॥

गंगातटे षोडशपुरं विशालं प्रासादमालाशुभहृद्मार्गं (?) ॥
 संराजते तत्र गतश्च रामस्तत्तीर्थयात्रां कृतवान्सपुत्रः ॥

श्रीमत्खोडाभिधानाच्छुभतरनगरात्प्रस्थितः पादचारः
 सिद्धेन श्रीरा (?) मूर्त्या दिनकरविदुषा श्रीमहाविष्णुनेव ।
 युक्तो लक्ष्मीधरेण प्रशुचिमतिमता पुत्रवर्येण तद्गद्
 रामो विद्वान् कर्वाद्रोभुजपुरनगरं प्राप्तवान् श्रीविशालं ॥

रामस्तत्तीर्थयात्रां च गंगायाम् दक्षिणे तटे ।
 कृतवान्य (स्य) पुत्रौ द्वौ लक्ष्मीधरजनाईनौ ॥

भुजपुरपुरवर्यात्प्रस्थितो रामविद्वान्
 कतिचिदपि निवासान्धर्ममध्ये च कृत्वा ।
 विधिवदतिविधिज्ञः स्वर्धुनीतीर्थयात्रा-
 मकृत सुतयुतोसौ हृष्टचित्तः पवित्रः ॥

ब्रह्मावर्त्ते स्थानमासाद्य रामो वाल्मीकीयं चाश्रमं तत्र दृष्ट्वा ।
 सीतास्थानं रामचंद्रस्य यज्ञस्थानं दृष्टः स्वर्धुनीतीरमूमौ ॥

ब्रह्मावर्त्तात्प्रस्थितो रामविद्वान्गंगातीरे तीर्थयात्रां च कुर्वन् ।
 दृष्ट्वाल्हारे (?) श्रीकनोजं पुरं वै प्राप्तः साधुस्तत्र डालाम (रं) च ॥

डालामर (?) रात् साधुपुरात्प्रयातो रामः सपुत्रोमितथैर्ययुक्तः ।
 गंगातटे साधुविराजमानं करापुरं नौगतित्ना ह्यगच्छत् ॥

करापुरात्प्रस्थित एव विद्वान्प्राप्तः प्रयागं गतवान्सपुत्रः ।
 यत्र त्रिवेण्याः प्रतिभाति संगमस्तत्राकरोत्तीर्थविधिं विधिज्ञः ॥

प्रयागात्प्रस्थितो रामो विद्वान्पुत्रान्वितः शुचिः ।
 पंचभिर्दिवसैः प्राप्तः पुरीं वाराणशीं श्रुत्वा ॥

काशीं प्राप्य विधानतः सुतलसल्लक्ष्मीधरेणान्वितो
 गंगायाम् मणिकर्णिकातटवने स्नात्वा च विश्वेश्वरं ।
 संपूज्य प्रतिवासरं समकरोद्यात्रां सुखेनान्वितो
 यो रामः कविशेखरो बुधमणिः सद्गोत्रयित्वा यतीन् ॥

काशीयात्रां च कृत्वा विधिवदमलक्षीः पुत्रयुक्तो गवां तां
 पित्रादीनां च मुक्त्यै जिगमिपुरनद्यः प्रस्थितः सुप्रसन्नः ।

गंगां तीर्त्वा प्रदूरे समधिगतनदं शोणभद्रं च तीर्त्वा
 पुण्यादुदुहंढपूर्वै पुरमगमदसौ रामविद्वान्विहारम् ॥
 उदुहंढविहारपुराद्रामो विद्वान्निहसूरिसुतः ।
 गयां गतश्च सतनयः पितृणां मुक्तिहेतवे सोयम् ॥
 कन्यागते दिनमणावाश्विने सप्तसप्ततिमि(?०मे) वर्षे ।
 गयायात्रां च विधिना रामो विद्वान्पितृमुक्त्यै कृतवान् ॥
 कन्यागते रवौ श्राद्धं पितृणां मुक्तिदायकं ।
 गयायां विधिवद्रामो यो भक्त्या कुरुते स सत् ॥

The rest of this interesting diary is absent as the Ms. is incomplete.

Reference — For another Ms. also incomplete see India Office Catalogue No. 804; another (complete?) in Bühler's Catalogue Guz. fasc. III, p. 30. The author quotes विठ्ठल the author of प्र. कौ. प्र. on fol. 3a and रामचंद्र the author of प्र. कौ. on fol. 28b.

शब्दसाधन
 (सारस्वतीयशब्द-
 निष्पादनम्)

Śabdasādhana
 alias Śārasvatīyaśabda-
 Niṣpādanam

No. 172

554
 1887-91

Size — 11½ in. by 5 in.

Extent — 8 leaves, 9 lines to a page, about 44 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, fairly accurate and complete.

Age — Seems to be comparatively recent.

Author — See No. 243 of 1892-95 [= Serial No. 222 below] .

Subject — See No. 243 of 1892-95 [= Serial No. 222 below] .

Begins — Same as No. 243 of 1892-95 [= Serial No. 222 below] .

Ends — बोषीति बुषद् अस्तीति अस्सद् । इति शब्दसाधनमित्थम् ६ माधुकर्या समाप्ता—The Ms. wants the प्रशस्ति which is to be found at the end of 243 of 1892-95 [=Serial No. 222 below]. The two Mss. however appear to be of the same work.

शब्दार्णववृत्ति
(मनोरमा)

No. 173

Śabdārṇavavṛtti
called *Manoramā*

538
1886-92

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — (49 to 77 + 79 to 94 =) 45 leaves, 17 lines in a page, about 50 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing fairly correct. Incomplete and fragmentary. Leaf 78 missing. All leaves slightly damaged in the right hand upper corner, leaves 56, 60, 61, 64, 65 and 70 very much spoilt and torn. Red chalk used to mark the Sūtras and Colophons.

Author — Sahajakīrti.

Subject — A commentary, also called *Manoramā*, on *Śabdārṇava*, a grammatical work by the author himself. The work seems to be divided into several Dvīpas, and each Dvīpa into 4 Dvāras. The work consists of Sūtras, probably modelled on those of Hemacandra but distinct from them, followed by this explanation. On Fol. 54a we have इति श्रीफलवृद्धिपार्श्वजिनप्राप्तप्रसादश्रीसहजकीर्तियतीन्द्रविरचितायां स्वोपज्ञशब्दार्णववृत्तौ मनोरमाभिधानायां द्वितीयस्य तृतीयं द्वारं ॥ गत्योर्नैमसपुरतो हः सः कखपफेषु (Cp. Hemacandra II. 3.1). The next Sūtras are तिरसो विभाषा । (Hem. II. 3.2), पुस्तुहुसोः (for Hem. II. 3.3. पुंसः) ॥ on Fol. 64b इति श्रीफलवृद्धिपार्श्वजिनप्राप्तप्रसादश्रीसहजकोर्तियतीन्द्रविरचितायां स्वोपज्ञशब्दार्णववृत्तौ मनोरमाभिधानायां द्वितीयस्य चतुर्थं द्वारं ॥ द्वितीयं द्वीपं ॥ प्रथमे द्वारे ५० ॥ द्वितीये द्वारे १०० ॥ तृतीये द्वारे ११९ ॥ चतुर्थे द्वारे १११ ॥ द्वितीयद्वीपयोगसंख्या ३८० ॥ प्रथमद्वितीयद्वीपयोगसंख्या ६५८ ॥ कारकम् ॥ १ ॥ next sūtra क्रियान्मित्तं द्रव्यसामर्थ्यं कारकम् ॥ etc.

Begins — Fol. 49a -- भोधिनिस्तारकमेतज्जिनमथो एतस्मै नमो ज्ञानवते । मोक्ष-
कारणमिदं जिनशासनमथो अस्मै नमो भगवते । अवृत्त्यंत इति किं । अथो-
परमैतं पश्य । etc. The first sūtra on the page is 85th
इदमोऽम् नये ॥

Ends — Fol. 94b मत्ता बहवो मातंगा यस्मिन् तन्मत्तबहुमातंगं वनम् ॥ The last
sūtra on the page is अनेकं च, 2nd of the बहुव्रीहिसंकरण.

Reference — For other Mss. of *Śabdārṇava* see under *Siddha-
śabdārṇava*, *Jidaratnakosa*, Vol. I, p. 438. This is the only
Ms. of Vṛtti recorded there.

शब्दार्थचन्द्रिका

Śabdārthacandrikā

No. 174

1380

1884-87

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 16 leaves, 19 lines to a page, about 47 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with partial
पृष्ठमात्रास, clear and bold writing. Ruled margins and blank
spaces in the centre. Fairly accurate and complete.

Age — Samvat 1708 which is also the date of the composition of the
work itself.

Author — Hamsavijayagani — the same who appears perhaps wrongly
as Kamsavijayagani in Aufrecht's *Catalogus Catalogorum*
and Rajendralal Mitra's *Notices of Sk. Mss.* (Vol. 8,
p. 186).

Subject — A commentary on the introductory verses of the Sārasvata
Śabdānuśāsana of Anubhūti Svarūpācārya. In the first
four leaves is stated what is called संहितादिषड्भेदनिरूपकपद्यस्य
व्याख्यादिक् which —

Begins — श्रीशंखेश्वरपार्श्वनाथाय नमः । ॐ नमः । सकलभट्टारकपुरंदरभट्टारक श्री १९
श्रीविजयानंदसूरीश्वरचरणकमलेभ्यो नमः ।

ॐ नमः सिद्धिसंतानदायिने परमात्मने ।

श्रीमच्छंखेश्वरान्धानपार्श्वेशाय महस्त्रिने ॥ १ ॥

श्रीवर्धमानः संसिद्धयै वर्धमानमहोदयः ।
 स्ताद्विश्वविश्वविशेषशक्रचक्रस्तुतक्रमः ॥ २ ॥
 हेतवे श्रेयसामेव पराय परमेष्ठिने ।
 विभूतरागद्वेषाय कारुण्यनिधये नमः ॥ ३ ॥
 सारदां सारदां स्मृत्वा शारदेदुतनुप्रभां ।
 कर्पूरपूरन्यत्का(क्का)रकारिकीर्तिविराजिनीम् ॥ ४ ॥
 गुरुं श्रीविजयानंदं विजयानंददायकं ।
 नत्वा गौरिगुरुगिरिप्रावणोरगुणैर्गुरुम् ॥ ५ ॥
 बालानां बुद्धिबोधाय विनोदाय च वाग्मिनाम् ।
 संक्षिप्तयुक्तिभिर्युक्ता गंभीरार्थगरीयसी ॥ ६ ॥
 विचक्षणचचकोरौघ(?)हर्षोत्कर्षविधायिनी ।
 व्याख्या सुधाश्रा(स्त्रा?)विणी च पदार्थानां प्रकाशिनी ॥ ७ ॥
 अज्ञानोप्रतमस्तोमप्रध्वंसनपटीयसी ।
 सुबोधागाधजलधिलोलकल्लोलवर्धिनी ॥ ८ ॥
 शब्दार्थचंद्रिकाख्येयं शब्दशास्त्रेदुचंद्रिका ।
 सारस्वताद्यसत्पद्यद्वयवृत्तिर्वितन्यते ॥ ९ ॥

चतुर्भिश्च कलापम् ॥

निजानुजज्ञश्रीसिद्धिविजयस्याग्रहान्भया ।

क्रियमाणः प्रयत्नस्तान्मंदधीबोधतस्यु(?)ली ॥ १० ॥

इह हि किल निःशेषसविशेषस्फूर्जद्वयपदार्थसार्थपरमार्थजिज्ञासूनां शिशूनां
 सम्यक् शब्दव्युत्पत्त्यवबोधाय स्वकीयकमनीयकुशाग्रप्रतिमनिःप्रतिमप्रतिभा-
 प्रभाप्राग्भारपराभूतप्रबर्हबर्हिर्मुखाचार्या मानामिमानैदयुगीनचञ्चलतुरजन-
 चेतश्चमत्कारकरणाय च श्रीसारस्वत्यशब्दानुशासनादिमवृत्तद्वितयस्य व्याख्या
 संहितादिभेदेन षोढा प्रस्तूयते यदुक्तं पूर्वसूरिभिः शास्त्रान्तरे —

संहिता १ च पदं २ चैव पदार्थः ३ पदविग्रहः ४

चालना ५ प्रत्यवस्थानं ६ व्याख्या तंत्रस्य षड्विधा ॥

and ends — इति षष्ठो भेदः । इत्यलं प्रपंचेनेत्याद्यर्थयोजना ।

चंचद्रर्णसुसंहिता स्फुटपदा नानापदार्थप्रदा

विज्ञश्चाधितविग्रहा समुचितस्थानं स्फुरच्चालना ।

व्याख्या कामगवी चिरं विजयतां सत्प्रत्यवस्थानयुक्

स्निग्धं गोरसमर्पयत्यनुदिनं हृद्यस्य पद्यस्य मे ॥ १ ॥

The real work begins —

परब्रह्मस्वरूपाय भवातीताय तायिने ।
 श्रीशंखेश्वरपार्श्वाय नमः सौख्यविधायिने ॥ १ ॥
 अनंतवस्तुविज्ञानं गिरामीशं क्षमार्णवम् ।
 देवाधिदेवं देवार्थं वंदे दैवतपूजितम् ॥ २ ॥
 वाग्वादिनी वितनुतां वाग्विलासस्य कौशलम् ।
 काश्मीरदेशालंकारो हारिहीरकसंनिभा ॥ ३ ॥
 श्रीमच्छ्रीविजयानंदगणेशं गरिमांबुधिम् ।
 सर्वाभीष्टार्थसंसिद्धिवेधसं प्रणिदध्महे ॥ ४ ॥
 श्रीसारस्वतशब्दानुशासनस्यादिवर्तिनः ।
 वृत्तस्य विविधार्थस्य षोढा व्याख्या विधीयते ॥ ५ ॥

तत्र प्रथमं संहिता । प्रणम्य परमात्मानं etc. —

The disquisition on this one verse extends upto fol. 12 and ends — इति श्रीमत्तपागच्छाधिराजश्रीगौतमगणधरोपमगुणसमाज-सकलभट्टारकवृंदवृंदारकवृंदारकराजभट्टारक श्री १९ विजयानंदसूरीश्वरशिष्य-भुजिष्यप० । (i.e. परम) हंसविजयगणिसमर्थितायाम् शब्दार्थचंद्रिकायां षड्विधव्याख्यानानात्मकः श्रीसारस्वतशब्दानुशासनप्रथमवृत्तार्थलेशः संपूर्णः ॥

The disquisition on the second verse begins —

शाश्वतानंदसांद्राय जितेंद्राय यशस्विने ।
 नमः शंखपुरोत्तसपार्श्वनाथाय योगिने ॥ १ ॥
 श्रीमहावीरसर्वज्ञस्तनुतां सुखसंतती ।
 क्षमापसिद्धार्थसिद्धार्थकुलाकाशदिवाकरः ॥ २ ॥
 भारती भारती दद्याद्राजद्राजीवलोचना ।
 भक्तिव्यक्तिनमत्कन्नसुरासुरनरेश्वरा ॥ ३ ॥
 अर्चिष्यमहिमागारं महेंद्रमहितं मुदा ।
 सुरिश्रीविजयानंदस्वगुरुं स्मृतिमानय ॥ ४ ॥
 व्याख्याय प्रथमं पद्यं श्रीमत्सारस्वतस्य च ।
 द्वितीयस्यापि वृत्तस्य व्याख्यालेशः प्रवक्ष्यते ॥ ५ ॥

मन्विह प्रथमपद्ये कथं विस्तरो निरस्तो etc. —

The disquisition on the second verse इन्द्रादयोपि यस्यांतं etc. — ends as before and then follows ग्रंथप्रशस्तिः

श्रीवर्धमानजिनराजनिभप्रभावः
 श्रीहीरहीरविजयाभिधसूरिरासीत् ।
 श्रीसोमसोमघिजयाभिधवाचकोभू-
 च्छिष्यस्य गौतमसमानगुणा यदीयः(याः) ॥ १ ॥

तत्पट्टपूर्वगिरिभूषणभानुमाली
 सूरेश्वरः समभवद्विजयादिसेनः ।
 योऽकृत्वरक्षितपपर्षदिवादिबुंदं
 बादे विजित्य जयकीर्तिकनीमवारीत् ॥ २ ॥

तत्पट्टरत्नसिंहासनभासनसार्वभौमसंकाशाः ।
 उदभूवन्मुनितिलकाः सुरिश्रीविजयतिलकाख्याः ॥ ३ ॥

संप्रति तेषां पट्टे विजयंते समयकनककषपट्टाः ।
 विजयानंदमुनींद्रास्तपगणतटिनीरमणचन्द्राः ॥ ४ ॥

सौभाग्यभाग्यनिलयाः युगप्रधानाः प्रघानमहिम्नानः ।
 ये श्रीसुधर्मजंबूप्रभवमुखान् स्मारयंति गुणैः ॥ ५ ॥

बुग्मम् ॥

एषां परमगुरूणां पदकजहंसेन विजयेन ।
 रचिता सारस्वतमुखवृत्तद्वितयस्य सदृत्तिः ॥ ६ ॥
 शब्दार्थचंद्रिकाब्हा व्याकरणसुचंद्रचंद्रिका रुचिरा ।
 अर्थसुधा संघटिता प्रीतिकरी सच्चकोराणाम् ॥ ७ ॥

युग्मम् ॥

वसुगगनमुनींद्रुमिते (१७०८) वर्षे हर्षेण राघसित्तवष्ट्याम् ।
 संघटितेयं वृत्तिः प्रबर्हबर्हणपुरनगरे ॥ ८ ॥
 स्वप्तागमपारीणैर्वरवाचककोटिकोटिकोटैः ।
 श्रीविनयविजयवाचकचरणैः संशोधिता प्रतिश्लेषा ॥ ९ ॥

गीतिछन्दः ॥

श्रीसिद्धिविजयसुधियामभ्यर्थनया कृतोयमुद्योगः ।
 दद्यादभ्युदयं वः सततमभीष्टार्थसिद्धिं च ॥ १० ॥
 निजगुरूपदकजवाक्यायभक्तिप्राग्भारपुलकितान्गेन ।
 लिखिता प्रथमादर्शं वृत्तिरियं भानुविजयेन ॥ ११ ॥

हृयमार्यां शिष्यकृता ॥

श्रीशंखेश्वरपार्श्वतीर्थवसुधाधीशक्रमांभोरुह
 भक्तिव्यक्तितरंगरंगिमनसा वृत्तिर्मया निर्मिता ।

स्फूर्जद्वयंपदार्थसार्थविशदा संक्षिसयुक्त्यन्विता
श्रीभानंदमुनीन्द्रचंद्रसुगुरोः पादप्रसादादियम् ॥ १२ ॥

यावन्नंदति वसुधा यावन्नक्षत्रमंडलं नभसि ।
तावन्नंदतु विश्वे विचक्षणैर्वाच्यमानासौ ॥ १३ ॥

इति श्रीसारस्वतशब्दानुशासनप्रथमवृत्तद्वितयस्य शब्दार्थचंद्रिकवाह्नी कृतिः
संपूर्णा ॥

श्रीहंसविजयकोविदशिष्याना धीरेण विजययुक्तेन ।
तत्त्वादिहंससंज्ञकमुनेः प्रदत्ता प्रतिश्रैषा ॥ १ ॥

Thus it would be seen that this Ms. is one of the first few copies written for the author personally. The author quotes among others जगन्नाथभट्टाचार्य.

Reference — Notices of Sk. Mss. by Rājendralāl Mitra, Vol. 8, p. 186.

Also Dr. Bhandarkar's Report for 1882-83, p. 43, and the *Jinaratnakośa*, Vol. I, p. 43.

सारप्रदीपिका

Sārapradīpikā

No. 175

674

1891-95

Size — 12½ in. by 3½ in.

Extent — 48 leaves, 14 lines to a page, 50 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, clear and legible handwriting, the last 10 leaves belong apparently to a different scribe. The sides are very much worn out so that in many places parts of the text have disappeared. The प्रथमवृत्ति upto the आख्यात section, ends on fol. 33a. The Ms. is incomplete, as it breaks off in the middle of the 2nd वृत्ति.

Age — The Ms. seems to have been much worn out by age and exposure.

Author — Jagannāthabhaṭṭa.

Subject — A commentary on the *Sārsvataparakriyā*. The Report for 1891-95 says that this is a commentary by Kṣemendra, probably the name क्षेमेंद्र occurring at the beginning was wrongly taken to be the name of the author himself.

Begins — ॥ नवह्रीकुठाराय ॥

श्रीलीलागतिचातुरीपरिलसत्प्रोहाममुक्तावली-
 युक्तश्वेतदुकूलधारिचरणश्रीशोभितां भारतीम् ।
 नौमि ब्रह्ममयीं मुदा हृदि धृतां व ॥ १ ॥ बिभ्रतीं
 ज्योत्स्नाकुंदसिताब्जचंद्रधवलां शुभाब्जसिंहासनाम् ॥ १ ॥
 सिंदूरार्चितभासुरातिसुरभिर्मातंगवक्रस्य सा
 शृङ्गारागविभा निभालितविवस्वत्सार ॥ १ ॥ मा ।
 विघ्नध्वातसपत्नपद्मगगणोन्माथैकतार्थ्यप्रभा
 रागोद्भासितविष्टपा प्रतिदिशितां (? प्रदिशतां) श्रेयांसि मूयांसि मे ॥ १ ॥
 नत्वा नृसिंहचरणौ ध्यात्वा सत्पादपंकजम् ।
 (? यथा) मतिमतैः क्लृप्तां कुर्वे सारप्रदीपिकां ॥ ३ ॥

इह खलु विविधवैयाकरणवर्यविप्रतिपन्नव्याकुलीकृतचित्तश्रोतृजनमनःसमा-
 धानाय परापरगुरु परमदैवतप ॥ १ ॥ त्मप्रणतिमयमंगलाचरणपुरःसरं सरस्वती-
 प्रोक्तप्रकृ(क्रि)याया अर्जवं प्रतिजानीते ॥ प्रणम्येत्यादिना श्लोकेन ॥ अत्र
 क्षेमेंद्रेणाप्युक्तम् ।

प्रारिप्सिताविघ्न(? स) मासिशिष्टाचारावनाभ्यां प्रणतेष्टदेवाः ।
 श्रोतृप्रवृत्तै विषयादितावदाचार्यधुर्या इह संगिरंते ॥

अहं अनुमूतिस्वरूप(ः) सारस्वतीं प्रक्रियां etc.

Ends — जोः ११ पोरुहूहोऽपवादः । मुमूर्षति लुङि लिङि अप्रत्यये ॥ Here the Ms. breaks off.

Colophon — The shorter colophon इति सारप्रदीपिकायां संज्ञाप्रकाशः etc. is everywhere to be met with. Only at the end of the first Vṛtti, foll. 32a, we have the fuller text इति श्रीजगन्नाथ-भट्टविरचितायां सारप्रदीपिकायां तद्धितप्रकाशः ।

सारप्रदीपिका
सारस्वतप्रक्रियाटीका

Sārapradīpikā
Com. on Sārasvatapraṅkriyā

No. 176

328
1875-76

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 61 leaves, 15 lines to a page, 38 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास, bold and legible writing generally correct. Margins ruled in black, square blanks in the centre. Complete. The Ms. was brought from Bikaner.

Age — Samvat 1892.

Author — Jagannātha.

Subject — A commentary on Anubhūtisvarūpācārya's Sārasvata-
prakriyā.

Begins — श्रीसारदायै नमः ॥

श्रीलीलागतिचातुरीपरिलसत्प्रोहाममुक्तावली-
युक्तश्चेतदुकूलधारिचरणश्रीशोभितां भारतीं ।
नौमि ब्रह्ममयीं मुदा हृदि धृतां वीणां करे बिभ्रतीं
ज्योत्स्नाकुंदसिताब्जचंद्रधवलां शुभ्राब्जसिंहासनां ॥ १ ॥
नत्वा नृसिंहचरणौ ध्यात्वा सद्गुरुपंकजं ।
यथामतिमैतैः क्लृप्तां कुर्वे सारप्रदीपिकां ॥ २ ॥

इह खलु विविधवैय्याकरणवर्यविप्रतिपत्तिरवाद्याकुलितश्रोतृजनमनःसमा-
धानाय परापरगुरुपरमदैवतपरमात्मप्रणतिमयनमस्कारपुरःसरं सरस्वती-
प्रोक्तप्रक्रियाया आर्जवं प्रतिजानीते । प्रणम्येत्यादिना श्लोकेन ॥ अत्र
क्षेमेंद्रेणाप्युक्तं —

प्रारिप्सिताविघ्नसमाप्तिशिष्टाचारावनाभ्यां प्रणतेष्टदेवाः ।
श्रोतृप्रवृत्त्यै विषयादि तावदाचार्यधुर्या इह संगिरंते ॥ १ ॥

अहं अनुभूतिस्वरूपाचार्यः सारस्वतीं प्रक्रियां etc.

Ends — तेन मधुरायापीत पंकज इति पाठे सुगमं ॥

मतांतरेषु विशदान् गृहीत्वा शब्ददोरकान् ।
जगन्नाथेन विशदा कृता सारप्रदीपिका ॥ १ ॥

स जयति नरसिंहः) स्वप्रभाव्यासविश्वो
 निजजनमनुकंपासस्मितं वीक्ष(क्ष्य) रक्षन् ।
 यदुपरि निकरैस्तैस्तारकाणामशेषैः
 शिरसि कुसुममालाश्रीरलंभिः (?) प्रभाभिः ॥ २ ॥

इति सारप्रदीपिकायां कृत्य(त्प्रत्य)यः प्रकाशः ॥ इति जगन्नाथविरचिता
 संग्रहटीका सारप्रदीपिका नाम्नी टीका संपूर्णा समाप्ता ॥ संवत् १८ (these
 figures were changed to १६ and then crossed through)
 १२ वर्षे श्रावणसुदि १०म्यां तिथौ भौमवारे भुजनगरे लिखितं पं० मोह-
 नर्षिना(?) ॥ यादृशं ॥ शुभं भवतु लेखकपाठकयोः ॥

सारप्रदीपिका
 सारस्वतप्रक्रियाटीका

Sārapradīpikā
 Com. on Sārasvataprakriyā

No. 177

107
 1883-84

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 46 leaves, 16 lines to a page, 48 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with occasional
 पृष्ठमात्रास, bold and careful writing, generally correct. Omis-
 sions noted in the margins in a few places. Margins
 ruled carefully in black, blank spaces in the centre. Goes
 down to the end of the 2nd वृत्ति.

Age — The Ms. is not very old in appearance.

Author — Bhaṭṭa Jagannātha.

Begins — श्रीलोलगतिचातुरी . . . etc.

Ends — इति हेतोराख्यातसंज्ञकां (कानां) प्रत्ययानां ख्यापनं धातुसंबन्धेन संयोजनं
 तेनालं पूर्यतां ॥

इति श्रीमदृजगन्नाथविरचितायां संग्रहटीकायां सारप्रदीपिकायां आख्यात-
 प्रकाशः । १८०० ग्रं० ॥

सारप्रदीपिका
सारस्वतप्रक्रियाटीका

Sārapradīpikā
Com. on Sārasvatapṛakriyā

No. 178

194
1882-83

Size — 10½ in. by 4¾ in.

Extent — (37 - 7 =) 30 leaves, 16 lines to a page, 38 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, careless and often incorrect writing. Wants fol. 1 and foll. 25-30, and goes to the end (or very nearly the end) of the आख्यात section. Incomplete.

Age — The Ms. is old in appearance.

Author — Though the colophon does not give the name of the author, on comparison it is found to be the work of Jagannātha.

Subject — As in the two preceding Mss.

Beginns — (first fol. missing) अनुभूतिस्वरूपाय तस्मै श्रीगुरवे नमः ।

Ends — कुतश्चित् कारणात् क्रियाऽनिष्पत्तौ यदासिष्य इत्यास उपवेशने भूतमात्रेति अद्यतने भूयतने च अभूद् वृष्टिः अद्य वा पूर्वेद्युः दादेः परत्यत्र घेदशाळा-साम्रा एते वादादयः । इति श्रीसारप्रदीपिका समाप्ता ॥ श्री ॥ शुभं भवतु ॥ ॥ श्रीरस्तु ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ श्रीः ॥

सारस्वतटिप्पन(क)

A gloss on Sārasvata

No. 179

496
1884-87

Size — 11½ in. by 5 in.

Extent — (17 - 1 =) 16 leaves, 17 lines to a page, about 48 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राs, blank square spaces in the centre, margins very carefully ruled, numerous marginal notes in the same bold and beautiful hand. Edges partly worm-eaten. First leaf wanting, generally correct and otherwise complete.

Age — Samvat 1678.

Author — क्षेमेन्द्रसूरि, son of हरिभद्र.

Subject — A gloss on Narendrācāryā's commentary (?) of the Sārsvata. (Aufrecht says Dhātupāṭha, but the Ms. covers a much wider field.)

Begins — No proper beginning (the first folio being missing) — it begins with साक्षाद्विधत्ते । वर्णगणनं त्वर्थार्त् । तेनैकस्य वाक्यस्यार्थ-द्वयलक्षणं etc.

Ends — कृष्णाश्रमश्रीचरणोपसन्नि (? त्ति)मवाप्य संप्राप्तमतिप्रकर्षः ।
क्षेमेन्द्रसूरिर्हरिभद्रसूनुः सारस्वते टिप्पनमभ्यधत्त ॥ १ ॥
व्याख्यागुणाञ्चिरीक्ष्ये[ह?] चिरं नंदतु सज्जनः ।
दुर्जनोप्यसतो दोषान् दुष्टान्शयपरिस्फुटान् ॥ २ ॥
इति श्रीनरेंद्राचार्यसारस्वते क्षेमेन्द्रकृतं टिप्पनकं संपूर्णं ॥ सं० १६७८ etc.

सारस्वतटिप्पन(क)

A gloss on Sārasvata

No. 180

540

1886-92

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 10 leaves, 18 to 20 lines to a page, about 62 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राs, bold and legible writing, fairly correct. Complete. Borders worm-eaten and spoilt.

Author — Kṣemendrasūri, son of Haribhadra.

Subject — A short commentary (resembling stray notes) on the Sārasvata grammar.

Begins — ॐ नमः स्वरस्वतै ।

तदर्थतत्त्वाभिनिविष्टबुद्धिर्ग(°ग)र्वप्रतिक्षेपकयुक्तिलेशैः ।
अल्पैः पदैर्व्याकरवाम कामं सारस्वतं व्याकृतमन्यदीयैः ॥ १ ॥

प्रारिप्सिताविघ्नसमासिशिष्टाचारावनाभ्यां प्रणतेष्टदेवाः ।
श्रोतृप्रवृत्त्यै विषयादितावदाचार्यधुर्या इह संगिरन्ते ॥ २ ॥

प्रणम्य० सारस्वतीं प्रक्रियामृजुं कुर्वे इत्यन्वयः ।

Ends — लोकाच्छेषस्य सिद्धिरिति सूत्रबलादस्माभिर्दिग्मात्रमुक्तं । स यतिः प्रक्रियां
ह्यभामिति ऋजुमित्यर्थः ।

कृष्ण[श्रम]श्रीचरणोपसत्तिमवाप्य संप्राप्तमतिप्रकर्षः ।
क्षेमेन्द्रसूरिर्हरिभद्रसूनुः सारस्वते टिप्पणमभ्यधत्त ॥ १ ॥

One verse (व्याख्यागुणान्परीक्ष्येह etc.) follows which is not legible, the paper being worm-eaten.

इति सारस्वतटिप्पणकं क्षेमेन्द्राचार्यकृतं संपूर्णम् ।

सारस्वतटिप्पण(क)

A gloss on Sārasvata

No. 181

673
1891-95

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 14 leaves, 17 lines to a page, 62 letters to a line.

Description — Country paper, very much worn out at the sides. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राs, clear, legible and beautiful writing, fairly accurate. Square blanks in the centre, margins carefully ruled, numerous marginal and interlinear notes in a very small and clear writing. Red chalk used. Complete.

Age — The Ms. has an old appearance.

Ends — इति श्रीनरेंद्राचार्यसारस्वते क्षेमेंद्रकृतं टिप्पणं समाप्तं । समासेयं सारस्वती टीका ॥ पं० श्रीनयनसुंदरगणिततल्लिकानां विनेयप्रीतिविजयेन किलिल्ये ॥ शुभं भवतु ॥

सारस्वताटिप्पण(क)

A gloss on Sārasvata

No. 182

672
1891-95

Size — 9 in. by 4½ in.

Extent — 44 leaves, 10 lines to a page, 30 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, legible, but rather hastily written handwriting, correct in the main. Fol. 25 written on one side only. Occasional marginal corrections. The Ms. proper ends on fol. 43, the last leaf being devoted to some discussion as to the necessity of मंगल and the 10 लकारs. This comes from the scribe himself who adds also two verses in praise of his own extensive learning on fol. 43b and 44. Complete.

Age — Samvat (?) 1776.

Author — Kṣemendra, son of Haribhaṭṭa or Haribhadra.

Subject — A commentary on Sārasvatarprakriyā.

Begins — ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

तदर्थतत्त्वाभिनिविष्टबुद्धिगर्भप्रतिज्ञेपकयुक्तिलेखैः ।

अल्पैः पदैर्न्याकरवाम कामं सारस्वतं व्याकृतमप्यनल्पैः ॥ १ ॥

प्रारिप्सिताविघ्नसमाप्तिशिष्टाचारावनाभ्यां प्रणतेष्टदेवाः ।

श्रोतृप्रवृत्तयै विषयादि तावदाचार्यधुर्या इह संगिरंते ॥ २ ॥

प्रणम्य परमात्मानं etc.

Ends — लोकाच्छेषस्य सिद्धिरित्येतत्सूत्रबलादस्माभिर्दिक्षात्रमुक्तम् । प्रक्रियां शुभां चक्रे ऋतुं कृतवान् इत्यर्थः ॥ It is curious that the last 2 verses

स्वरूप° and अवताद्वो° of which the first gives the name of the author as अनुभूतिस्वरूपाचार्य should not be at all commented upon in this place except in the words प्रक्रियां etc. —an omission which gains in interest when we compare the colophon which ascribes the work to नरेन्द्राचार्य.

कृष्णाश्रमश्रीचरणोपसत्तिमवाप्य संप्राप्तमतिप्रकर्षः ।

क्षेमेंद्रसूरिर्हरिभट्टसूनुः सारस्वते टिप्पणमित्यधत् ॥ १ ॥

व्याख्यागुणान् परीक्षे (क्ष्ये)ह चिरं नंदतु सजनः ।

दुर्जनोप्यसतो दोषान् दुष्टाशयपरिस्फुटान् ॥ २ ॥

इति श्रीनरेन्द्राचार्यस(सा)रस्वते क्षेमेंद्रकृतं टिप्पणं समाप्तं ॥ शुभं भवतु ॥

रागगोत्रगिरिभूमि (१७७६) मितेद्वे भाद्रकृष्णगिरिजागुरुवारि ।

पूर्णमेतदकरोध्वरिलालष्टिप्पणं लिखनतो मतिवृद्ध्यै ॥

Reference — Dr. Peterson's fourth Report, extract, page 20. The नरेन्द्राचार्य in the Colophon must have written some commentary on the Sārasvata Sūtras, if indeed नरेन्द्राचार्य be not another name for अनुभूतिस्वरूपाचार्य, whose work is the same as the one here commented upon. See 496 of 1884-87 [= Serial No. 179 above]. A नरेन्द्राचार्य is quoted by विट्ठल (Oxford 161b) and by मंडन and अमृतभारति.

सारस्वतटीका

Sārasvata with Commentary

No. 183

240

1892-95

Size — 10½ in. by 4¼ in.

Extent — 107 leaves, 15 lines to a page, about 56 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. A square in the centre left blank. Margins ruled in black and red. Red ink occasionally used for punctuation as also yellow powder for erasure. The text is written in the centre and the Tīkā above and below in smaller hand. There are also on some pages marginal notes by

a different hand. First and last pages as also p. 36 rather damaged. Not very correct. Complete.

Age — Samvat 1625.

Author — Of the text Anubhūtisvarūpācārya, of the commentary Puñjarāja.

Subject — The aphorisms of Sārasvata grammar as expounded by Anubhūtisvarūpācārya with a commentary by Puñjarāja.

Begins ; Text — प्रणम्य परमात्मानं बालधीवृद्धिसिद्धये ।

सारस्वतीमृजुं कुर्वे प्रक्रियां नातिविस्तराम् ॥ १ ॥

इन्द्रादयोऽपि यस्यांतं न ययुः शब्दवारिधेः ।

प्रक्रिया तस्य कृत्स्नस्य क्षमो वक्तुं नरः कथम् ॥ २ ॥

तत्र तावत्संज्ञा संन्यवहाराय संगृह्यते । अहउञ्जल समानम् । आनव्यप्रका-
हारम् (ह)णाय वर्णाः परिगण्यन्ते ॥ etc.

Tīkā — ॐ । सिद्धिः । श्रीसरस्वत्यै नमः ।

आनंदैकनिधिं देवमंतराय ।

... .. वरदावरदानन ॥

... .. शांते हृदि संनिधाय ।

श्री पुंजराजः कुस्ते मनोज्ञां

सारस्वतव्याकरणस्य टीकां ॥ २ ॥

इह ग्रंथस्य कर्ता निरंतरायमीप्सितार्थसिद्ध्यै etc.

Ends Text — रादिफो वा रेफः ।

रकारादीनि नामानि शृण्वतो मम पार्वती ।

मनः प्रसन्नतामेति रामानानि (रामनामाभि ?) शंक्या ।

लोकच्छेषस्य सिद्धिरिति यथा मातरादेः ॥

अवतादो हयग्रीवः कमलाकर ईश्वरः ।

सुरा[सु]रनराकारमधुपापीतपंकजः ॥ १ ॥

स्वरूपांतोनुभृत्यादिशब्दोभूषत्र सार्थः (थकः ?) ।

स मस्करी शुभां चक्रे प्रक्रियां नु रोवितां (? चतुरोषिणां) ॥ २ ॥

इति सारस्वता ॥

Com. — Fol. 107a—

इति प्रसन्नया वाचा विविच्यार्थमस(सं) शयं ।

टीका सारस्वतस्ये (यं) यथामति विनिर्मिता ॥ १ ॥

हिमालयादामलयाचलं यो
 विशोभयामास [म , हीं यशोभिः ।
 आसीन्नुपालः) स्पृहणीयसंपत्
 साधुसदे(?) महींपाल इति प्रसिद्धः(द्विः) ॥ २ ॥
 अ(आ)र्येषु वर्यः परकार्यभुर्यः स्मर्यः सतां पौरसरोजसूर्यः ।
 तत्सूनुरौदार्यनिधिर्बभूव कोराभिधो दुहृदवार्यधैर्यः ॥ ३ ॥
 त(स)त्सेवितो ललितलक्षणकांतमूर्ति-
 राज्ञाप्रसा(मो)दनकरः सदनं [कलानां ?] ।
 जैवातृकः कुवलयप्रथितोपकार(:)
 पामा(?)भिधान उदियाय ततो नृसोमः ॥ ४ ॥
 प्रथितविपुलश्रीश्रीमालान्ववायविशेषकः
 सकल(ज)गतीजाग्रत्कीर्तिः सुधीरनसूयकः ।
 अमितविभवो गोवा साधुः सुतो (अ)जनि जानकी-
 रमणचरणप्रेमानंदादुदचित्सात्त्विकः ॥ ५ ॥
 तत्सुतः सुकृतशोमितसंपत्प्रीणितावनिवनीपक आसीत् ।
 भव(वैभवे ?)प्यविकृतो भुवि मूर्तः पुण्यराशिरिव यापव(?) साधुः(?) ॥ ६ ॥
 अभूत्कुटुंबस्थितिभारधारिणी (?मदी) यदीया सहधर्मचारिणी ।
 सदाज्ञदानव्रतदीक्षयाजनं कुशेशयाकारशया पुपोष या ॥ ७ ॥
 तत्रंदनौ सुमतिसाधितपौरुषार्धा(र्था)वापन्निमग्नजनतोद्धरणे समर्थौ ।
 ख्यातां गुणैर्जीवनमेघसंज्ञावाज्ञावशीकृतनृपौ सकृपावभूताम् ॥ ८ ॥
 श्रीविलासवति मंडपदुर्गे स्वामिनः खलविसाहिगयासात्(?)
 प्राप्य मंत्रिपदवीं भुवि याभ्यामर्जितोज्झितपरापकृतिः श्रीः ॥ ९ ॥
 [खलविसाहिगयास = खिलजि-साहि-गयासुदीन ?]
 जीवनो भुवनपावनकीर्तिः मंत्रिभारमु(म)नुजे विनिवेश्य ।
 ब्रह्मवित्स जगदीश्वरपूजाकौतुकेन समर्थं समनैषीत् ॥ १० ॥
 नमदवनसमर्थो [म ?]न्दविज्ञानपार्थः ।
 सुजनविहिततोषः श्रीनिधिर्वीतदोषः ॥
 अवनिपतिशरण्यात् प्रौढधीर्मेघमंत्री
 मफरलमलिकाख्यां श्रीगयासादवाप ॥ ११ ॥
 पतिव्रता जीवनधर्मपत्नी
 धन्या मकूनाम कुटुंबमान्या ।
 श्रीपुंजराजाख्यमसूत पुत्रं
 मुंजं वतिन्नैश्वरितैः(?मुंजं च तैस्तैश्च)रितैः पवित्रं ॥ १२ ॥
 जयति मदनमुग्धः सज्जनप्रेमसांद्रः
 सगुणमणिसमुद्रः कीर्तिविद्योतचंद्रः ।
 नयविनयविनिद्रः पुण्यलक्ष्मीसमुद्रः
 समरसम(य)रुद्रः पुंजराजो नरेंद्रः ॥ १३ ॥

षस्थाभाति सभा (ति) रस्कृतमदप्रभृत्प्रभावोद्धुर-
 क्षोणीमंडनमंडलेश्वरमहा(रा) जम्बमान्यान्विता ।
 विद्यावृंदविनोदमोदविभवद्रोमांचविद्वहचो-
 जाग्रद्रूपसरस्वती निवसतिलक्ष्मी(विनमतिर्लक्ष्मी) विलासायिता ॥ १४ ॥
 अनुजे गुणवत्युदारचित्ते (गुरुदेवद्विजभक्ति) भाजि पुंजे ।
 यदुपाहितराज्यकार्यभारः प्रभुतासौख्यमनाकुलं विभर्ति ॥ १५ ॥
 रसोह्यसितया(दि ?) गिरा चतुरचित्तमानंदयन् ।
 कलासु सकलासु यः कलि(तकेलि) कौतूहलः ।
 विमत्सरतया दधस्त्रिखिलशास्त्रतत्वज्ञतां
 करोति करुणाकरोवनमनषि(वरमनीषि ?) सन्मानतां ॥ १६ ॥
 प्रतिगृहस्वानभनुलित महिमायः क्षोभकालेप्यनंदत् ॥ १७ ॥
 अनिवारितवांछितार्थदानैरतिदुर्भिक्षबुभुक्षयादितानां ।
 गणशः समुपेयुषां जनानामकरोज्जीवितरक्षणं यदेकः ॥ १८ ॥
 अनेकशो येन विधीयमानैर्मूलादिदानैरुपलभ्य संपत् ।
 विद्वज्जनो दीव्यति विदमानः श्रीभारतीसंनिधिसख्यसौख्यम् ॥ १९ ॥
 वि(बु) धानभिनंदतो विपक्षक्षितिभृत्ज्ञातपराक्रमस्य (यस्य) ।
 उदयद्युधि चापमाशु शंसत्यरिनारीनय(ने) षु भूरिवर्षम् ॥ २० ॥
 योयं रुचिरचरित्रो गुणैर्विचित्रैरति(प्र) सभम् ।
 दिग्दंतावलदंतली(? दंतावली) विलक्षणं यशः सुनुते ॥ २१ ॥
 सोयं टीकां व्यरचयदिमां चास्सारस्वतस्य
 व्युत्सित्सूनां समुपकृतये पुंजराजो नरेंद्रः ।
 गंभीरार्यैरुचितविवृतैः स्वीयसूत्रैः पवित्रा-
 नेनामभ्यस्यत इह मुदा शारदा सुप्रसन्ना ॥
 इति श्रीमालभारती(श्रीमालकुलश्रीमाल) श्रीपुंजराजविनिर्मिता सारस्वत-
 टीका संपूर्णा ॥

Verse 17 as found in 256 of 1895-98

इति गृहनभिगंप(प्रतिगृहमभिगम्य) स्वर्णनित्योचि(निष्कान्धि) ताना-
 मुपचितकुतुकानां मोदकानां प्रदानैः ।

विदलितदुरवस्थान् लक्षसंख्यान् गृहस्थान्
 अनुल(लित) महिमा यः क्षोभकालेप्यनंदत् ॥

Reference — India Office Catalogue, Part II, No. 801. Rajendralāla Mitra's Catalogue of the Sk. Mss. in the library of the Asiatic Society of Bengal, Part I — Grammar, p. 151. Berlin Catalogue No. 776; Cal. Sk. Coll. Catalogue, fasc. 20, No. 108.

सौरस्यतटीका
(पुञ्जराजी)

Com. on Sārasvatapraṅkriyā
Called Puñjarāji

No. 184

289
1880-81

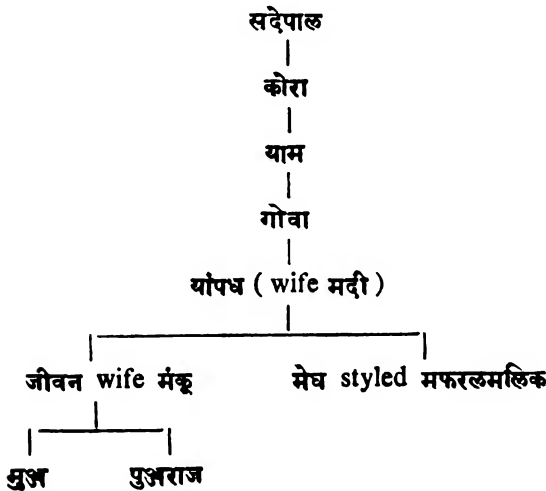
Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 82 leaves, 15 lines to a page, 52 letters to a line.

Description — Country paper, slightly worm-eaten in the margins. Devanāgarī characters with षट्मात्राs, clean legible writing, fairly accurate, occasional omissions supplied and corrections marked in the margins. Margins carefully ruled in black, with square blanks in the centre. Red and yellow powders used. The first leaf and three or four more in the middle torn. Contains the commentary only. Complete.

Age — The Ms. has an old appearance.

Author — Puñjarāja of the Śrīmāla family, son of Jīvana and minister to Gayasuddin Khilji (खलचिसाहि गयास). The genealogy given by him in the Praśasti at the end is :—

Subject — A commentary on the Sārasvata-praṅkriyā of Anubhūti-svarūpācārya.

Begins — सरस्वत्यै नमः ॥

आनन्दैकनिधिं देवमंतरायतमोरविम् ।

द्व्यानिलयनं वंदे वरदं द्विरदाननम् ॥ १ ॥

वाग्देवतायाश्चरणारविंदमानंदसांद्रे हरिसंनिधाय ।

श्रीपुंजराजः कुरुते मनोज्ञां सारस्वतन्याकरणस्य टीकाम् ॥ २ ॥

इह ग्रंथस्य कर्ता निरंतरायमीप्सितार्थसिद्धयै शिष्टाचारप्रतिपालनाय च
इष्टदेवतानमस्काररूपमंगलाचरणपूर्वकं श्रोतृप्रतिपत्तिद्वारा सप्रयोजनं चिकी-
र्षितं प्रतिजानीते ॥ प्रणम्य परमात्मानं°

**Ends — स मस्करी । मस्करो वेणुः ॥ वेणुमस्करतेजना इत्यमरः ॥ सोस्यास्तीति मस्करी
संन्यासी इमां चतुरोचितां प्रक्रियां चक्रे विदधे इत्यन्वयः ॥**

इति प्रसन्नया वाचा विविच्यार्थमसंशयम् ।

टीका सारस्वतस्येयं यथामति विनिर्मिता ॥ १ ॥

इति श्रीमालकुलश्रीमालभारमालवमंडलांकारश्रीपुंजराजविनिर्मिता सार-
स्वती टीका संपूर्णा ॥ The colophon at the end of each
section is given in various metrical forms.

व्याख्याविशेषोद्भयनप्रसंगात् श्रीपुंजराजो यदिहाभ्यधत् ।

अविस्तरं चारुविनिश्चितार्थं सर्वं समूलं समपेक्षितं तत् ॥ १ ॥

आत्मयुक्तिबलशालिनां वचोविस्तरान्मम बिभेति भारती ।

तेन दुर्नयनिवारणोचिते पूर्वकोविदमते निलीयते ॥ २ ॥

गर्वाज्ञानतमोनिमीलिततया मालिन्यमर्थेषु ये

सत्सु द्वेष(षं ?) वितन्वते न तदधीकारः परीक्षाविधौ ।

किंत्वेते गुणदोषयोः समदृशो वैराग्यनिष्ठा ह्य

श्रेष्ठा हंत परोक्तिनिस्पृहधियस्तस्मादमीभ्यो नमः ॥ ३ ॥

हिमालयादामलयाचलं यो विशोभयामास महीं यशोभिः ।

आसोन्नृपालः स्पृहणीयसंपत् साधुः सदेपाल इति प्रसिद्धः ॥ ४ ॥

अर्थेषु वर्यः परकार्यधुयः स्मर्यः सतां पौरसरोजसूर्यः ।

तत्सुनुरौदार्यनिधिर्वभूव कोराभिधो दुर्हृदवार्यधैर्यः ॥ ५ ॥

त(?स)त्सेवितो ललितलक्षणकांतमूर्त्ति-

राशाप्रसा(v. I. मो)दनकरः सदनं कलानां ।

जैवानृकः कुवलयप्रथितोपकारः

यामाभिधान उदियाय ततो नृसोमः ॥ ६ ॥

प्रथितविपुलश्रीश्रीमालान्ववायविशेषकः

सकलजगतीजाग्रत्कीर्तिः सुधीरनसूयकः ।

अमितविभवो गोवा साधुस्ततोऽजनि जानकी-

रमणवरणप्रेमानंदादुदंचितसात्विकः ॥ ७ ॥

तत्सुतः सुकृतशोभितसंपत् प्रीणितावनिवनीपक आसीत् ।
 वैभवेप्यविकृतो भुवि मूर्तेः पुण्यराशिरिव यापध साधु ॥ ८ ॥
 अभूत् कुटुम्बस्थितिभारधारिणो मदी यदीया सहधर्मचारिणी ।
 सदाश्रदानव्रतदीक्षया जनं कुशेशयाकारशया पुपोष या ॥ ९ ॥
 तच्चंदनौ सुमतिसाधितपौरुषार्थावापश्चिमप्रजनतोद्गरे समर्थौ ।
 ख्यातौ गुणैर्जगति जीवनमेघसंज्ञावाज्ञावशीकृतनृपौ सकृपावसूतां ॥ १० ॥
 श्रीविलासवति मंडपदुर्गस्वामितः खलचिसाहिगयासात् ।
 प्राप्य मंत्रिपदवीं भुवि याभ्यामर्जितोर्जितपरोपकृतिश्रीः ॥ ११ ॥
 जीवनो भुवनपावनकीर्तिः मंत्रिभारमनुजे विनिवेश्य ।
 ब्रह्मवित् स जगदीश्वरपूजाकौतुकेन समथं समनैषीत् ॥ १२ ॥
 नमदवनसमर्थस्तन्त्र (v. 1 त्व)विज्ञानपार्थः
 सुजनविहिततोषः श्रीनिधिर्वीतदोषः ।
 भवनिपतिशरण्यात् प्रौढधीर्मघमंत्री
 मफरलमलिकाख्यां श्रीगयासादवाप ॥ १३ ॥
 पतिव्रता जीवनधर्मपत्नी धन्या मकूनाम कुटुंबमान्या ।
 श्रीपुंजराजाख्यमसूत पुत्रं मुंजं च तौ स्वैश्चरितैः पवित्रं ॥ १४ ॥
 जयति मदनमुग्धः सज्जनप्रेमसांद्रः
 सुगुणमणिसमुद्रः कीर्तिविद्योतचंद्रः ।
 नयविनयविनिद्रः पुण्यलक्ष्मीसमुद्रः
 समरसमयरुद्रः पुंजराजो नरेंद्रः ॥ १५ ॥
 यस्याभाति सभा तिरस्कृतमदप्रह्वप्रभावोद्गुर-
 क्षोणीमंडनमंडलेश्वरमहाराजन्यमान्यान्विता ।
 विद्यावृंदविनोदमोदविभवद्रोमांचविद्वद्बचो-
 जाग्रद्रूपसरस्वती निवसतिर्ल (v. 1. विनमतिर्ल)क्ष्मीर्विलासास्थिता ॥ १६ ॥
 अनुजे गुणवस्युदारचित्ते गुरुदेवद्विजभक्तिभाजि मुंजे ।
 य उपाहितराजकार्यभारः प्रभुतासौख्यमनाकुलं विभर्ति ॥ १७ ॥
 रसोल्लसितया गिरा चतुरचित्तमानंदयन्
 कलासु सकलासु यः कलितकेलिकौतूहलो ।
 विमत्सरतया दधन्निखिलशाक्ततत्वज्ञतां
 करोति कर्णाकरो वर (v. 1. नि)मनीषिसंम्मानतां ॥ १८ ॥
 प्रतिग्रह(?)गृहमभिगम्य स्वर्णनिष्कान्विताना-
 मुपचितकुतुकानां मोदकानां प्रदानैः ।
 विदलितदुरवस्थान् लक्ष्यसंख्यान् गृहस्थान्
 अतुलितमहिमा यः क्षोभकालेऽभ्यनन्दत् ॥ १९ ॥
 अनिवारितवाञ्छितार्थदानैरतिदुर्भिक्षबुभुक्षयार्दितानां ।
 गणशः समुपेयुषां जनानामकरोज्जीवितरक्षणं यदेकः ॥ २० ॥

अनेकशो येन विधीयमानैस्तुलादिदानैरुपलब्धसंपत् ।
 विद्वज्जनो दीव्यति विंदमानः श्रीभारतीसंनिधिसख्यसौख्यं ॥ २१ ॥
 विबुधानभिनंदितो विपक्षक्षितिभृत्ज्ञातपराक्रमस्य यस्य ।
 उदयद्युति चापमाशु शंसत्यरिनारीनयनेषु भूरिवर्षं ॥ २२ ॥
 योयं रुचिरचरित्रो गुणैर्विचित्रैरपि प्रसभं ।
 दिग्दंतावलदंतावलीवलक्षं यशस्तनुते ॥ २३ ॥
 सोयं टीकां वि(१ व्य)रचयदिमां चारुसारस्वतस्य
 व्युत्पित्सूनां समुपकृतये पुंजराजो नरेंद्रः ।
 गंभीरार्थैरुदितविवृतैः स्वीयसूत्रैः पवित्रा-
 मेनामभ्यस्यत इह मुदा शारदा सुप्रसन्ना ॥ २४ ॥

श्रीपुंजराजकृतेयं सारस्वतीटीका संपूर्णा ॥ भीरस्तु ॥ कल्याणमस्तु ॥ यादृश
 etc.

सारस्वतटीका
 (पुंजराजी)

Com. on Sārasvatapraṅkriyā
 called Puñjarāji

No. 185

346
 A 1881-82

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — 84 leaves, 12 lines to a page, 36 letters to a line.

Description — Country paper, much ancient looking and damaged
 all round in the margins. Devanāgarī characters, writing
 clear but full of errors. The Ms. wants foll. 1-3, and
 19-25, while fol. 37 occurs twice. Contains only the
pūrvārdha, a couple of sūtras and the commentary on
 it being wanting.

Age — Old in appearance.

Ends — The last words of the text are अल्पशः । स्तोत्रशः । अनेकशः ।
 पादशः । मागस । इत्यादि । नया यदौ संख्याया । संख्यावाचका(त्)

शब्दात् तथायदौ प्रत्ययौ भवतः। द्वौ अवष(?)य)वौ अस्य समुदायस्य द्वितय,
This is followed by the fragmentary *praśasti* beginning with
‘‘ करोवरमणीषि समानता ॥ १७ रतिगुहमर्किगम्यस्वर्णाभिकंतितानां सुखित
तुकनां प्रदानैः । किदतक्षुवस्थानलक्ष्यसंहस्थेने तुलितमहिमा यः क्षमा-
कालोः १८ । यनदतः । १९ ॥ (corrupt)

Thus only the last four or five verses of the *praśasti* are given; the rest together with other matter immediately preceding the *praśasti* is omitted, probably owing to the defective nature of the original from which this Ms. was copied.

सारस्वतटीका
(पुञ्जराजी)

Sārasvataṭikā

No. 186

86
1871-72

Size — 10½ in. by 4¼ in.

Extent — 102 leaves, 13 lines in a page, about 53 letters in a line.

Description — Thin country paper. Devanāgarī characters with पृष्-
मात्रास, bold and legible writing. Very incorrect. Complete.

Age — Samvat 1617.

Author — King Puñjarāja of the Śrīmāla family.

Subject — A commentary on the Sārasvata grammar.

Begins — आनंदैकनिधिं देवमंतरायतमोरविं ।
दयानिलयनं वंदे वरदं द्विरदाननं ॥ १ ॥
वाग्देवतायाश्चरणारविंदमानंदसांद्रे हृदि संनिधाय ।
श्रीपुञ्जराजः कुरुते मनोशां सारस्वतप्याकरणस्य टीकां ॥ २ ॥

इह ग्रंथस्य कर्त्रा निरन्तरायमीप्सितसिध्दै शिष्टाचारप्रतिपालनाय च इष्ट-
देवतानमस्कारस्वरूपं मंगलाचरणपूर्वकं श्रोतृप्रतिपत्तिद्वार सप्रयोजनं चिकी-
र्षितं प्रतिजानीते ।

प्रणम्य परमात्मानं बालधीवृद्धिसिद्धये ।

सारस्वतीमृजुं कुर्वे प्रक्रियां नातिविस्तराम् ॥ इति etc.

Ends — See 240 of 1892-95. [=Serial No. 183 above] The last line ... श्रीपुंजराजविःनेर्मिता सारस्वतटीका संपूर्णा is followed by व्याख्या । संवत् १६१७ वर्षे वैशाखमासे शुक्लपक्षे सप्तमीभृगुवासरे लिखितं ॥ ब ॥ After this (*sec. m.*) श्री ... नाशिष्यऋषि श्री ... चंदजीतःशिष्यऋ ... सोमजीपठनार्थं ।

सारस्वतटीका
(पुंजराजी)

A commentary on
the Sārasvata

No. 187

495
1884-87

Size — 10½ in. by 4¾ in.

Extent — 85 leaves, 17 lines to a page, about 42 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with partial ष्टमात्रा, square blanks in the centre. Clear and legible writing, fairly accurate. Complete.

Age — Śaṁvat 1622.

Author — Puñjarāja.

Subject — A commentary on the Sārasvatasūtras of Anubhūti-svarūpācārya

Begins — ॐ सिद्धिः । श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ।

आनंदैकनिधिं देवमंतरायतमोरविं ।

दयानिलयनं वंदे वरदद्विरदाननम् ॥ १ ॥

बामदेवतायाश्चरणारविंदमानंदसांद्रे हृदि संनिधाय । etc.

Ends — Mostly same as 240 of 1892-95 [=Serial No. 183 above] only the differences are noted below :

After the first verse (इति प्रसन्नया) this Ms. has ;

Colophon इति श्रीमालकुलश्रीमालभारमालवमंडलालंकारश्रीपुंजराज-
विनिर्मिता सारस्वतटीका संपूर्णा ॥ Then follow these verses—
व्याख्याविशेषोक्तयनप्रसंगान् श्रीपुंजराजो यदिहाभ्यदत्तः (? 'वत्त) ।
अविस्तरं चारुविनिश्चितार्थं सर्वं समूलं समपेक्षितं तत् ॥
आत्मयुक्तिबलशालिनां च वो (? वचो)विस्तरान्मम विभेति भारती ।
तेन दुर्नयनिवारणोचिते पूर्वकोविदमते निलयते ॥

गर्वाज्ञानतमोनिमीलितमाधुये

संसुद्वेषित त्वा नदधतीकारः परीक्षाविधौ ।

(The first two lines appear to be corrupt in many places)

किं स्वप्ने गुणदोषयोः समदृशो वै[राग्य]निष्ठा इव ।

श्रेष्ठाः हंत परोक्तिनिस्पृहधियस्तस्मादमीभ्यो नमः ॥

Then follow the verse हिमालयादामलयाचलं etc.

Verse 17 reads thus :—

प्रतिगृहमभिगम्य स्वर्णनिष्काचि(? 'न्वि)ताना-

मुपचितकुमु(? 'तु)कानां मोदकानां प्रदानैः ।

विदलितदुरवस्थान् लक्ष्यसंख्यान् गृहस्थान्

अतुलितमहिमा यः क्षामकालेऽभ्यदन्('नंदत् ?)

After 24th verse we have another Colophon : इति श्रीमंत्रिराज-
श्रीपुंजराजविनिर्मिता श्रीसारस्वतटीका संपूर्णा ॥ लिखिता संवत् १६२२ वर्षे
आसोमासे । शुक्लपक्षे ... चंद्रवारे ... नौलाहीनगरे लिखितं बसता ॥

Reference — Same as No. 240 of 1892-95 [= Serial No. 183 above] etc,

सारस्वतदीपिका

A Commentary on Sārasvata
called Dipikā

No. 188

497

1884-87

Size — 10½ in. by 5 in.

Extent — (135 - 11 =) 124 leaves, 17 lines to a page, about 50 letters
to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृथगात्रास
and blank square spaces in the centre, clear and legible
writing. Foll. 39 and 103 rather torn, as also the first and
the last. Generally correct. Complete, but wanting the
first 11 leaves.

Age — Samvat 1673.

Author — Bhaṭṭa Gopāla.

Subject — A commentary on the Sārasvata-prakriyā, called *Dīpikā* or *Viṣamārthadīpikā*.

Begins — No proper beginning (leaves 1-11 being missing). Begins somewhere towards the end of व्यञ्जनसंधि.

Ends — सुरासुरनराकारमधुपापीतपंकजः । एतेर्विशेषणैः शक्तिमत्त्वं कार्यविधानक्षमत्त्वं सर्वोत्कृष्टत्वं च सूचितं हयग्रीबस्य ॥ इति श्रीभट्टगोपालविरचितायां सार-स्वतदीपिकायां कृतप्रक्रिया संपूर्णा ॥.....

... प्रोक्ता या प्रतिपत्तिहेतुमतितज्ञानानुभूति-
स्वरूपाचार्येण सतां परामह(म)कार्ष प्रक्रिया सूत्रिया(?) ।
तस्याः शुद्धपदोक्तिकार्यरुचिरां टीकां स्फुटार्था बुधै-
र्वर्ण्यार्थोन्नतयुक्तिमप्रयजननो गोपालहृतिबुधः ॥ १ ॥
जयति सकलदेवश्लाघ्यमूर्तिर्भवाब्धे-
निरसन्गुणनिकायो भूतिदः सर्वकां वः (?) ।
विकसितमुखविलोकः स्फेटतैनः समूहः
शमितदनुजसिंहः श्रीनृसिंहः सपद्मः ॥ २ ॥

संवत् १६७३ वर्षे वैशाखशुदि ३ रवितिदिनेलकृतं सारस्वतदीपिका संपूर्णा ।
लेखक शिवदास लक्ष्यते ।

Reference — Another Ms. of this commentary is mentioned in Dr. Bühler's Catalogue of Mss. in Gujarāth, Kathiawad etc. fasc. III. 50. Also see *Jinaratnakośa*, Vol. I, pp. 433-434.

सारस्वतदीपिका

Sārasvatadīpikā

No. 189

543

1886-82

Size — 11½ in. by 5½ in.

Extent — (110 + 35 =) 145 leaves, 17 lines in a page, about 50 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing. Fairly correct. Complete. After the fol. 110, there is a fresh numbring for the remaining 35 folios,

Age — Samvat 1892.

Author — Candrakīrti.

Subject — This is the same as the commentary called *Subodhikā*.
See No. 9 of 1868-69 [= Serial No. 212 below].

Begins — श्रीगणेशाय नमः ।

नमोऽस्तु सर्वकल्याणपद्मकाननभास्वते ।

जगत्तितयनाथाय पराय परमात्मने ॥ १ ॥

नमः श्रीगुरवे चारुबुद्धये दत्तसिद्धये ।

मतिप्रदानशीलायै सरस्वत्यै नमो नमः ॥ २ ॥

अथ श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यः श्रीअनुभूतिस्वरूपा निःशेषविघ्नसंघात-
शांत्यर्थं सत्स्वपि देवेष्वपरेष्वैद्विकामुष्मिकफललिप्सुस्तांश्च फलषयं दान-
यास्य भगवन्मस्कृतिपूर्वकं सारस्वतीप्रक्रियाचिकीर्षुः सरस्वतीदत्तवर आदा-
वेव प्रस्तावनाश्लोकमाह — प्रणम्येत्यादि ।

Ends — इति कृतप्रक्रिया व्याख्याताः ।

सुबोधिकायां कृ(?)त्वायं सूरिश्रोचंद्रकीर्तिभिः ।

कृतप्रत्ययानां व्याख्यातं बभूव सुमनोहरं ॥ १ ॥

तीर्थे वीरजितेश्वरस्य विदिते श्रीकौटिकाख्ये गणे etc. etc.

Finally,

श्रीचंद्रकीर्त्तिसूरीन्द्रपादाब्जोजमधुव्रतः ।

हर्षकीर्त्तिरिमां टीकां प्रथमादर्शकेलिखत् ॥ ८ ॥

अज्ञानध्वांस(? त)विध्वंसविधाने दीपिकानिभा ।

दीपिके(यं) विजयतौ(? तां) वाच्यमाना बुधैश्चिरम् ॥ ९ ॥

इति श्रीमन्नागपुरीयतपागच्छाधिराजश्रीचंद्रकीर्त्तिसूरिविरचिता श्रीसारस्वत-
व्याकरणस्य दीपिका संपूर्णाः । ग्रंथाग्रे० ॥ १००० ॥ ... संवत् १८९२ का ॥
मिती १ प्रासौजबुदि १३ तेरस ॥

Published : Kashi Sanskrit Series Granthamālā 111 (व्याकरण-
विभागे त्रयोदशं पुष्पं) by जयकृष्णदास हरिदास गुप्त. Chowkhamba
Skr. Series, 1941.

सारस्वतधातुपाठ

Sārasvata-Dhātupāṭha

No. 190

439

1882-83

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — (20-3 =) 17 leaves, 13 lines to a page, 35 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and clean writing generally correct. Square blanks in the centre, margins ruled in black, red chalk used. Foll. 2-4 missing, and fol. 5 much torn, otherwise complete. Contains the text of the धातुपाठ only.

Age — Old in appearance.

For all other particulars see No. 167 above.

Begins — नमः श्रीचिदात्मने ।

श्रीसर्षङ्गं जिन्नं नत्वा स्मृत्वा सारस्वतं महः ।
सारस्वते धातुपाठं वक्ष्ये संक्षेपतः स्फुटम् ॥ १ ॥

स्वरांताश्च हसंताश्च प्रकाश्र्यंते क्रमादिह ।
दशस्वपि गणेष्वेवं विज्ञेया धातवो बुधैः ॥ २ ॥

उदात्तेतः स्मृता येत्र परस्मैपदिनो हि ते ।
अनुदात्तेतो द्वित्तोप्येवमात्मनेपदिनः पुनः ॥ ३ ॥ etc.

Ends —

यहन्ता यहलुगन्ता ये सांता श्र्यंताश्च धातवः ।
तेषामपि पुरस्तद्द्वयोऽप्या दश विभक्तयः ॥ ११ ॥

कर्तृकौ स्फुर्यदंतेषामेता दश विभक्तयः ।
कर्मोक्तौ चापि भावोक्तौ स्युस्तथैव x x x x ॥ १२ ॥

श्रीमन्नागपुरीया x तपोगणकजारुणाः ।
श्रीचंद्रकीर्तिसुरींद्रा चंद्रवच्छुभकीर्तयः ॥ १३ ॥

तच्छिष्या हर्षकीर्त्याङ्गाः सुरयो व्यदधुः स्फुटं ।
धातुपाठमिमं रम्यं सारस्वतमतानुगं ॥ १४ ॥

बंबेलेवालसद्वंशे हेमसिद्धामिधः सुधीः ।
तस्याभ्यर्थनया ह्येषो निर्मितो नैदताच्चिरं ॥ १५ ॥

इति श्रीनागपुरीयतपागच्छीयश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीहर्षकीर्तिसुरिविरचिते सार-
स्वतीये धातुपाठः संपूर्णः ॥

Reference — *Jinaratnakośa*, Vol. I, p. 197 (under Dhātupāṭha).

सारस्वतधातुपाठः
धातुतरङ्गिणीसहितः

Sārasvata-Dhātupāṭha
with Com. Dhātutaraṅgiṇī

No. 191

440

1882-83

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 69 leaves, 17 lines to a page, 46 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, clean and legible writing generally correct. Square blanks in the centre. Some of the leaves much torn probably in the attempt to separate leaves glued together by reason of the ink used. Especially damaged in this way are leaves 41, 39, 35, 31, 29, 24, 18 and 4. The text and commentary are written consecutively together. Complete.

Age — Samvat 1691.

Author — Harṣakīrtisūri.

Begins — ... गुरु गणेशः ।

नमस्कृत्य महोऽनंतं नित्यं सत्यं चिदात्मकम् ।

स्वोपज्ञधातुपाठस्य क्रियते पंजिका मया ॥

तत्रादौ शिष्टाचार[परिपाल]नार्थं चिकीर्षितग्रंथस्य निर्विघ्नसमाप्त्यर्थं चेष्ट-
देवतानमस्कारमाह ।

श्रीसर्वज्ञं जिनं नत्वा स्मृत्वा सारस्वतं महः ।

सारस्वते धातुपाठं वक्ष्ये संक्षेपतः स्फुटम् ॥ २ ॥

सर्वं भूतं भविष्यद्वर्त्तमानं च जानातीति सर्वज्ञः । etc.

Ends — इति श्रीमन्नागपुरीयतपागच्छाधिपभट्टारकश्रीहर्षकीर्त्तिसूरिविरचितस्वोपज्ञधातु-
पाठविवरणं संपूर्णं ॥ समाप्ता चेयं धातुतरंगिणी नाम्नी धातुपाठटीका ॥
॥ श्रीः ॥ आचंद्रार्कं चिरं नदतात् ॥ लेखकपाठकयोः श्रीरस्तु ॥ ... ॥
संभित् १६९१ वर्षे कार्तिकमासे कृष्णपक्षे एकादश्यां तिथौ ॥ श्रीब्राह्मणे-
गोत्रे साहश्रीडुंगरसी ॥ तत्पुत्रसाहश्रीलक्ष्मीदासतत्पुत्र ... ॥
श्रीमन्नागपुरनगरे महद्यतिषाननवाव(खाननबाब) राज्ये ॥ श्री ॥

Reference — See No. 167 above.

सारस्वतधातुपाठः
तरङ्गिणीसहितः

Sārasvata-Dhātupāṭha
with Com. called Taraṅginī

No. 192

785
1875-76

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 59 leaves, 17 lines to a page, 58 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राs, bold, beautiful and correct writing. Margins carefully ruled, square blanks in the centre, red chalk occasionally used. The Ms. was procured at Bikaner. Complete.

Age — Old in appearance.

Author and Begins as in the preceding.

Ends — श्रीमन्नागपुरीयतपागच्छाधिपभट्टारकश्रीहर्षकीर्त्तिसूरिविरचितं स्वोपज्ञधातुपाठ-
विवरणं संपूर्णं समासेयं धातुतरंगिणीति श्रेयः ॥ श्रीमत्पत्तने लिखिता
प्रतिरियं । कल्याणं भवतु लेखकपाठकयोः । श्रीरस्तु ॥

सारस्वतप्रक्रिया

Sārasvataprakriyā

No. 193

327
Viśrāma (i)

Size— 10½ in. by 4½ in.

Extent — 37 leaves, 15 lines to a page, 52 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राs, clean, legible and generally correct writing. Margins ruled in black, with square blanks in the centre. Strokes of punctuation in red ink, and occasional use of red chalk. Complete.

Age — The Ms. is old in appearance.

Author — Anubhūtiśvarūpācārya.

Subject — This is the best known and most approved commentary on the Sārasvata Sūtras, which are themselves, perhaps wrongly, attributed to him. The author supplies a number of वक्तव्यस्य to the original Sūtras, and some of his own definitions or rules are accepted as Sūtras by later writers of this school. He has occasionally slightly changed the order of the Sūtras also. The आख्यातप्रक्रिया commences on fol. 18b and ends on fol. 33a.

Begins — नमः श्रीसरस्वत्यै ।

प्रणम्य परमात्मानं बालधीबुद्धिसिद्धये ।

सारस्वतीमृजुं कुर्वे प्रक्रियां नातिविस्तराम् ॥

तत्र तावत् संज्ञा संयवहाराय संगृह्यते । अद्भुतऋत् समानाः । अनेन प्रत्याहारगणनाय वर्णाः परिगण्यन्ते । तेषां समानसंज्ञा विधीयते ॥

Ends — रादिफो वा ॥ र इति वर्णात् इफ् प्रत्ययो भवति रेफः । रकारः ॥

रकारादीनि नामानि शृण्वतो मम पार्षति ।

मनः प्रसन्नतामेति रामनामाभिर्शंक्या ॥ १ ॥

लोकाच्छेषस्य सिद्धिः । यथा मातरादेः ॥

स्वरूपात्तो('न्तो)ऽनुभूत्यादिः शब्दोभूषत्र सार्थकः ।

स मस्करी शुभां चक्रे प्रक्रियां चतुरोचितान् (म्) ॥ १ ॥

अवताद्रो हयग्रीवः कमलाकर ईश्वरः ।

सुरासुरनराकारम[धु]पापीतपंकजः ॥ २ ॥

इति कृतप्रक्रिया समाप्ता । तत्समाप्तौ च समाप्ता सारस्वती प्रक्रिया चेति भद्रम् ॥ शुभं भवतु ॥

Reference — India Office Catalogue No. 790. Aufrecht's Oxford Catalogue p. 171a. Rājendra Lal Mitra's, Descr. Catalogue of grammar Mss. p. 151.

Published — Kashi Sanskrit Series Granthamālā, Chowkhamba Sanskrit Series, Benares, 1935. Also at Bombay.

सारस्वतप्रक्रिया

Sārasvatapraṅkriyā

No. 194

326

Vijrāma (i)

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 72 leaves, 8 to 10 lines to a page, 26 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible but careless and often incorrect writing, margins ruled in red ink, as also punctuation strokes and headings of sections. Contains the आख्यात section only and that too wants the last one or two leaves. Incomplete.

Age — The Ms. is modern in appearance.

Subject — The आख्यात section of अनुभूतिस्वरूपाचार्य's सारस्वतप्रक्रिया. In the explanation of Sūtras, this Ms. contains much extra illustrative matter, which is not found in the preceding Ms. It is probable that the सारस्वतप्रक्रिया has come down to us in two distinct recensions. The present Ms. agrees with the India Office Ms. No. 790 and the Ms. in the Bodleian No. 382, as is clear from the introductory verse.

Begins — श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

लक्ष्मीनृसिंहौ प्रणिपत्य काश्यां
बुधांश्चा(श्च) पद्माकरभट(ट्ट)मुख्यान् ।
सारस्वतीयां च तिबादिवृत्तिं
क्रमाद्धिखेयं गणपप्रसादात् ॥ १ ॥

अथाख्यातप्रक्रिया निरूप्यते ॥ धातोः । वक्ष्मा(क्ष्यमा)णाः प्रत्यया धातो-
र्ज्ञेयाः ॥

Ends — ऋकारांतनामृदुपधानां च यद्भुक्ति सति पूर्वस्य रुक्कुरिक्रीक आगमा वक्कभ्य;
(व्याः) । Here ends the Ms.

सारस्वतप्रक्रिया

Sārasvatapra^kriyā

No. 195

325

Vitrāma (1)

Size — 10½ in. by 3¼ in.

Extent — 15 leaves, 8 to 9 lines to a page, 30 letters to a line,

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, often incorrect. Margins ruled in red. Contains the कृदन्तप्रक्रिया only. Complete.

Age — Śaka 1630.

Subject — The कृदन्त section only of अनुभूतिस्वरूपाचार्य's सारस्वतप्रक्रिया. The text differs considerably from that of No. 327 of Viśrāma I [= Serial No. 193 above].

Begins — श्रीगणेशाय नमः । अथ कृदन्तप्रक्रिया निरूप्यते । कृत(त्) कर्त्तरि । वक्ष्यमाणः प्रत्ययः कृतसंज्ञकः । स च कर्त्तरि भवति ॥ चक(क)रात् विशेषविधानसामर्थ्यतः भावादावपि भविष्यतीत्यभिप्रायः ।

Ends — इति श्रीअनुभूतिस्वरूपाचार्यकृता सारस्वतीप्रक्रिया समाप्ता । शुभमस्तु ॥ शके १६३० सर्वधारीनाम्नि संवत्सरे पाँष शुद्ध १२ तद्दिने इदं पुस्तकं समाप्तं ॥ शुभमस्तु ॥

सारस्वतप्रक्रिया

Sārasvatapraṅkriyā

No. 196

651
1883-84

Size — 10½ in. by 5 in.

Extent — (1 + 132 + 124 =) 257 leaves, 8 lines to a page, 25 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, very bold and legible writing, fairly accurate. The Sūtras and headings of sections in red ink, as also punctuation strokes. Margins ruled in red. Divided into three sections, each with a separate paging. The first section, of which only the first leaf exists extended to the end of the संधि section. The second commences with conjugation and goes to the end of तद्धित (foll. 1-132). The आख्यात and कृदन्त portions are included in the third (foll. 1-124). The first and the last leaves of these sections contain coloured floral circular decorations and the Ms. shows

considerable carefulness in writing, probably because the Ms. was meant for the use of a prince. Complete, except the संज्ञा and the संधि प्रकरण.

Age — Samvat 1737.

Begins — The first leaf of the first section contains the verse प्रणम्य परमात्मानं° and only the portion इंद्रादयोपि यस्यांतं न of the second. The second section begins — श्रीगणेशाय नमः । अथ विभक्तिर्विभाव्यते ॥ सा द्विद्धा(धा) स्यादिस्त्यादिश्च ॥ विभक्त्यंतं पदं ॥ तत्र स्यादिविभक्तिर्नाज्ञो योज्यते ॥

End of second section — शेषा निपात्या क्त्यादयः । किमशब्दाउ(? °ब्दात्) ति-प्रत्ययः । का संख्या येषां ते कति ॥ इति तद्धितप्रक्रिया समाप्तं(सा) ॥ शुभमस्तु ॥ The text is found to differ in places from No. 327 of Vīśrāma (i) [= Serial No. 193 above].

End of आख्यात section (fol. 95) इयाय । इव । इम ॥

धातूनामनंतत्वान्नानार्थत्वाच्च सर्वथा ।
अभिधातुमशक्यत्वादलमाख्यातख्यापनेन ॥ १ ॥
चित्रसूत्रे च संप्रोता धातुरूपावली शुभा ।
उदयेशेन शु(सु)धिया विष्णौ न्यस्ता स्वतुष्टये ॥
इत्याख्यातप्रक्रिया ॥

End of the Ms. —

शेते शेषतनोर्बिधाय कशिपुं यश्चापि क्षीरोदधौ
सब्रह्मादिजगति चैव नितरां क्रीडन्ति यस्योदरे ।
श्रीशः सोदयसिंहदेवहृदये बर्बर्त्यविच्छेदत
आश्रयं नरदेवदेव सकलं त्वत्तो महाबापरः ॥

इति श्रीअनुभूतिस्वरूपाचार्यविरचितं कृदंतं समाप्तिमगमत् । इदं पुस्तकं लिखितं पठनार्थं श्रीमहाराजाधिराजउदैसाहि जू(?भू)देव ॥ लेखकनाम पाठिकपरमानंद अस्थान उदैपुर ॥ शुभमस्तु ॥ अथ संवत् १७३७ वैशाख मासे कृत्तनपक्षे नौमीशुक्रवासरे संपूर्णं शुभमस्तु ॥

सारस्वतप्रक्रिया

Sārasvataprakriyā

No. 197

652

1883-84

Size — 7 in. by 4 in.

Extent — (24 - 1 =) 23 leaves, 7 lines to a page, 28 letters to a line.

Description — Old Country paper, very much worn out and rendered fragile by exposure. Devanāgarī characters, clean and legible writing, correct in the main. Fol. 2 missing. Contains the संज्ञा and संधिप्रकरण. Complete and about half of अजंत पुष्टिग. Incomplete.

Age — Considerably old in appearance.

Begins — श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

प्रणम्य परमात्मानं० ॥ १ ॥

इंद्रादयोपि यस्यांतं न ययुः शब्दवारिधेः ।

प्रक्रियां तस्य कृत्स्नस्य क्षमो वकु(कुं) नरः कथम् ॥ २ ॥

तत्र तावत् संज्ञा संन्यवहाराय संगृह्यते etc.

Ends — पति ... मास एव सखिशब्दवद्वक्तव्यः ॥ ततः समासांतस्य ना... the rest is wanting.

सारस्वतप्रक्रियाटीका
सुबोधिका दीपिका वाCom. on Sārasvataprakriyā
called Subodhikā or Dīpikā

No. 198

185

1881-82

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 154 leaves, 15 lines to a page, 44 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with partial वृष्टमात्रास, bold and careful writing, generally correct. Omissions noted in the margins. Margins carefully ruled in black and red, red chalk used. Contains the text only. Complete.

Age — The Ms. looks much old.

Author — Candrakirti; for an account of this author as given in the *praśasti* of this Ms. and elsewhere, see Dr. R. G. Bhandarkar's Report for 1882-83, p. 43 and appendix II MM., p. 227.

Subject — Commentary on the सारस्वतप्रक्रिया of अनुभूतिस्वरूपाचार्य. The first वृत्ति (end of तद्धित) ends on fol. 79a, and the second (end of आख्यात) on fol. 137a.

Begins — ॐ परमात्मने नमः ॥

नमोस्तु सर्वकल्याणपद्मकाननभास्वते ।
जगत्त्रितयनाथाय पराय परमात्मने ॥ १ ॥
नमः श्रीगुरवे चाखुद्धये दत्तसिद्धये ।
मतिप्रदानक्षीलायै सरस्वत्यै नमो नमः ॥ २ ॥

अथ श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यः श्रीअनुभूतिस्वरूपो निःशेषविघ्नसंघात-
शांत्यर्थं सत्स्वपि देवेष्वपरेष्वैहिकामुष्मिकफललिप्सुस्तांश्च फलद्वयदानाक्ष-
मानपास्य भगवन्नमस्कृतिपूर्वकं सारस्वतीं प्रक्रियां चिकीर्षुः सरस्वतीदत्तवर-
भादावेव प्रस्तावनाश्लोकमाह ॥ प्रणम्येत्यादि ॥

Ends — इति कृतप्रक्रियान्याख्या ॥

सुबोधिकायां क्लृप्तायां सूरिश्रीचंद्रकीर्तिभिः ।
कृतप्रत्ययानां व्याख्यानं बभूव सुमनोहरं ॥ १ ॥
तीर्थं वीरजिनेश्वरस्य विदिते श्रीकौटिकाख्ये गणे
श्रीमच्चान्द्रकुले वटोद्भववृहद्गच्छे गरिम्लान्विते ।
श्रीमच्चागपुरीयकाव्दयतया प्राप्यावदातेधुना
स्फूर्जद्भू रेगुणालया (v. 1. न्विता) गणधरश्रेणी सदा राजते ॥ १ ॥
वर्षे वेदमुनीन्द्रशंकरमिते (११७४) श्रीदेवसूरिः प्रभु-
जंज्ञेभूत्तदनुप्रसिद्धमहिमा पद्मप्रभुः सुरिराट् ।
तत्पट्टे प्रथितः प्रश(स)शशशश्रुत्सूरिस्सतामादिमः
सूरीद्रास्तदनंतरं गुणसमुद्राब्धा बभूवुर्बुधः ॥ २ ॥
तत्पट्टे जयशेखराख्यसुगुरुः श्रीवज्रसेनस्त-
स्तत्पट्टे गुरुहैमपूर्वतिलकः शुद्धक्रियोद्योतकः ।
तत्पट्टे प्रभुरहनशेखरगुरुः सूरीश्वराणां वर-
त्तत्पट्टांबुधिपूर्णचंद्रसदृशः श्रीपूर्णचंद्रप्रभुः ॥ ४ ॥

तत्पट्टेजनि हेमहंससुगुरुः सवर्त्रं जाग्रद्यज्ञाः
 आचार्या अपि रत्नसागरवरास्तत्पट्टपद्मार्थमा ।
 श्रीमान् हेमसमुद्रसूरिरभवच्छ्रीहेमरत्नस्तत-
 स्तत्पट्टे मभुसोमरत्नगुरवः सूरीश्वराः सद्गुणाः ॥ ५ ॥
 तत्पट्टोदयशैलहेलिरमलश्रीजेसवालान्वया-
 लंकारः कलिकालदर्पदमनः श्रीराजरत्नप्रभुः ।
 तत्पट्टे जितविश्ववादिनिवहा गच्छाधिपाः संप्रति
 सूरिश्रीप्रभुचंद्रकीर्तिगुरवो गांभीर्यधैर्याश्रयाः ॥ ६ ॥
 तैरियं पद्मचंद्राब्धोपाध्यायाभ्यर्थनात्कृता ।
 शुभा शु(सु)बोधिकानाम्नी श्रीसारस्वतदीपिका ॥ ७ ॥
 श्रीचंद्रकीर्तिसूरीद्रपादांभोजमधुव्रतः ।
 हर्षकीर्तिरिमां टीकां प्रथमादर्शकैलिखत् ॥ ८ ॥
 अज्ञानध्वांतविध्वंसविधाने दि(दी)पिकानिभा ।
 द(दी)पिकेयं विजयतां वाच्यमाना बुधैश्चिरं ॥ ९ ॥

इति श्रीमन्नागपुरीयतपागच्छाधिराजभट्टारकश्रीश्रीचंद्रकीर्तिसूरिविरचिता
 श्रीसारस्वतव्याकरणस्य दीपिका संपूर्णा ॥ ग्रंथाग्रं ७००० ॥

At the end of the first वृत्ति we have :—

सुबोधिकायां क्लृप्तायां सूरिश्रीचंद्रकीर्तिभिः ।
 स्यादीनां प्रक्रिया पूर्णा बभूवे सुमनोहरी ॥ १ ॥
 तेषामेव हि सच्छिष्यो हर्षकीर्त्याख्यसेवकः ।
 लिषनोपज्ञतामस्याः प्रपेदे प्रीतमानसः ॥ २ ॥

इति श्रीनागपुरीयतपागच्छाधिराजभ० श्रीचंद्रकीर्तिसूरिकृतायां सारस्वत-
 टीकायां प्रथमवृत्तिः ॥

Reference — Rājendra Lal Mitra, Notices, Vol. VIII, p. 88. Calcutta
 Sk. College Catalogue No. 20, p. 85.

सारस्वतप्रक्रियावार्त्तिक

Sārasvatapraṅkriyāvārttika

No. 199

354

A 1882-83

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 63 leaves, 13 lines to a page, 52 letters to a line.

Description — Old country paper, worm-eaten in the margins and much embrowned by exposure. Devanāgarī characters, clear and legible writing fairly accurate. Margins ruled and red chalk occasionally used. Wants the first वृत्ति; the last two वृत्तिस complete.

Age — Samvat 1740.

Author — Sahajakirti.

Ends — यस्य स सुरासुरनराकारमधुपापीतपंकज इति ॥ इति परिसमाप्तौ समासेयं कृत-
प्रक्रिया ॥ तत्समाप्तौ समासेयं सारस्वती प्रक्रिया ॥

श्रीमद्वाचकरत्नसारसुगुरोः शिष्यावभूतामुभौ
श्रीमद्वाचकरत्नहर्षविबुधः श्रीहेमसद्भंदनः ।
तच्छक्त्या सहजादिकीर्तिविहिते सारस्वतीप्रकृ(क्रि)या-
व्याख्याने लभते स्म पूर्तिममला कृत्संज्ञका प्रक्रिया ॥

इति श्रीसहजकीर्तिविहितेऽतीव सुखबोधे सारस्वतीवार्त्तिके कृतंताधिकारः ॥

पुरा श्रीवीरजैनैन्द्रपदानुक्रमतो वराः ।
श्रीजिनेश्वरनामानोऽभवन् भट्टारकोत्तमाः ॥ १ ॥

बभूवुर्जिनदत्ताः श्रीजिनादिकुशलास्ततः ।
येषामद्यापि भूपीठे महिमा परिकीर्त्यते ॥ २ ॥

तद्वंशे सुरयो जैनचंद्राः प्रौढयशोधराः ।
जैनसिंहाः सुधीवर्गनता जाता गुरुश्रियः ॥ ३ ॥

राजंते प्रौढसाम्राज्यभाजः संप्रति सुरयः ।
श्रीजैनराजनामानो वसुधागीतसद्गुणाः ॥ ४ ॥

आचार्यास्तथा श्रीमज्जिनमारगसुरयः ।
गणे यशोधने श्रीमत्पक्षे खरतराभिधे ॥ ५ ॥

श्रीक्षेमकीर्त्तिशास्त्रायां पाठकाः श्रुतसागराः ।
क्षेमराजास्तथा श्रीमच्छ्रीसुंदरसंज्ञकाः ॥ ६ ॥

श्रीमत्कनकनिदाकाः पाठकाः सप्तपाठकाः ।
श्रीसिद्धांतरहस्यानां पदमुद्धितसत्क्रियाः ॥ ७ ॥

श्रीलक्ष्मीविनयास्तेषां शिष्याः श्रीवाचकोत्तमाः ।
तेषां शिष्यावभूतां द्वौ वाचकौ पुण्य(ष्य) नामकौ ॥ ८ ॥

श्रीमहिमादिरंगश्रीरत्नसारगणीश्वरौ ।
शिष्यौ श्रीरत्नसाराणामभूतां सत्क्रियोत्तमौ ॥ ९ ॥

वाचनाचारश्रीरत्नहर्षश्रीहेमनन्दनौ ।
 साध्वाचारसमासक्तमानसौ मनसौप्यदौ ॥ १० ॥
 शिष्याणुर्गणिहेमनन्दनगुरोः प्राप्य प्रसादं परं
 श्रीसारस्ववासिकं सुविशदं सद्युक्तिलेशान्वितं ॥
 उक्तानुक्तपदार्थचिन्तनपरं द्विर्भाषितार्थक्षते-
 रुद्धारं सहजादिकीत्तिरदभद्विभ्रत्पदं वाचकं ॥ ११ ॥
 वत्सरे भूमिसिध्यंगकाश्यपी (१६८१) प्रमितिश्रिते ।
 माघस्य शुक्लपंचम्या दिवसे पूर्णतामगात् ॥ १२ ॥
 लक्ष्मीकीर्ते (ति) कृताभ्यर्थनया वृत्तिर्मनोरमा ।
 यदशुद्धं भवदस्यां तच्च शोध्यं मनीषिभिः ॥ १३ ॥

संवत् १७४० आषाढशुक्लपक्षे सप्तम्यां बुधवासरे हस्तनामनक्षत्रे लिखित-
 मिदं पुस्तकं पाठककुवेरचंद्रेण । पठनार्थं श्रीश्रीश्रीजतीविधिचंद्रऋषिः ॥
 On fol. 47b, however, at the end of the *आख्यात* section
 after the verse श्रीमद्वाचकरत्न° — पूर्त्तिममला ख्याताधिकारागमः ॥
 we have संवत् १७४० आषाढशुक्लपक्षे सप्तम्यां गुरुवासरे ॥

One of these dates is wrong; and we must suppose that
 the कृदंत section was written off in one day, which is
 not improbable.

सारस्वतप्रदीप

Sārasvatapradīpa

No. 200

555

1887-91

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — (70-3 =) 67 leaves, 15 lines to a page, about 46 letters
to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and care-
ful writing, in some places not legible owing to the ink
having gone off or rubbed off. The first two lines of
every page are particularly hard to decipher. The
margins all round have been in numerous places bored
through by worms. Fol. 22 very much damaged. Square

blanks in the centre. Margins carefully ruled in red. Generally accurate, wanting leaves 1-2 and 21, otherwise complete.

Age — Samvat 1653.

Author — Bhaṭṭadhaneśvara.

Subject — A commentary on the *Sārasvataprakriyā* meant to correct and supplement other commentators on the same, especially *Kṣemendra*.

Begins — The introductory portion is lost. The Ms. opens towards the end of the संज्ञाप्रकरण.

Ends — अवेजबा इतिदकारः । भवतिवत् ज्ञेयां ॥ इति श्रीभट्टधनेश्वरविरचिते सारस्वत-प्रदीपे नामधातुप्रक्रिया समाप्ता ॥ सं. १६५३ वर्षे अश्वनिमासे शुक्लपक्षे अष्टम्यां तिथौ रविवासरे समाप्तं सारस्वतटीका समाप्तः ॥ छ ॥ श्रीरस्तु ॥ At the end of the तद्धित section and before the commencement of the व्याख्यात section we find however a *praśasti* of 5 verses and a *mangala* of one verse. These are given below :—

The तद्धित Section ends :— (fol. 39a) :—

बध्नस्यापत्यं बध्नायन्यः । इत्यादि ज्ञेयं ।

एवमन्येपि बहव(स्त)द्विता ज्ञेयाः । तद्धिता नान(ना)विधाः प्रत्यया स्फुरति(न्ति) महाभाष्ये ॥

यश्च व्याकरणं चक्रे धनेशः प्रक्रियामणि ।

नाम्ना नूतनमुद्धोधं बालानां कर्तुमुन्मनाः ॥ १ ॥

योनमूतिकृतस्यात्र टिप्पनं दोष(मो)चनं ।

सारस्वतप्रदीपाख्यं चक्रे संदेहभंजनं ॥ २ ॥

यः पद्माक्षपुराणे तु पार्वतीश्वरसंविदं ।

सहस्रनामस्तोत्रं तु व्याख्यां चक्रे हरिप्रियम् ॥ ३ ॥

भाष्य(प्यं) पातंजले येनाधातं(तश्च)चितामणिस्तथा ।

सम(म्य)भ्युक्त्युपदेशेन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ ४ ॥

यस्य कौशिकगौत्रेयः शेषनागं च जन्मना ।

गुरुं चक्रेऽध्ययनतस्तेन कोत्र समो भवेत् ॥ ५ ॥

इति श्रीभट्टधनेश्वरविरचिते सारस्वतप्रदीपे सारस्वतीये क्षेमेन्द्रखंडने तद्धित-प्रकरणं समाप्तम् ॥ समाप्तं प्रथमवृत्तिः ॥

This *prasāsti* seems to be the work of the पीताम्बर above referred to. The Ākhyāta section begins :—

जयति जगति मूर्तिमुग्धईसावलोकः
प्रशमितभवतापो विज्ज्वलस्वात्मदीपः ।
सचकितमिव लक्ष्मीः सेवते यत्पद्मार्ज्ज
ललिततरकराभ्यां साधु संवाहयन्ती ॥ १ ॥

अथाख्यातप्रत्ययाः ॥ etc.

The various colophons are :—

- (i) इति श्रीवैय्याकरणगजेन्द्रसिंहभट्टश्रीधनेश्वरविरचिते क्षेमेन्द्रखंडने सारस्वतप्रदीपे धनेश्वरटिप्पणे संदेहविषौषधे सर्वटीकाभारमोचने संध्युपयोगि संज्ञाप्रकरणव्याख्यानं संपूर्णम् ।
वैय्याकरणसिंहो यो न्यायशास्त्रार्थपारगः ।
तत्कृते टिप्पणे संज्ञाव्याख्या गोचरतामगात् ॥ १ ॥
- (ii) इति श्रीमद्धनेश्वरपंडितविरचिते सारस्वतप्रदीपे क्षेमेन्द्रटिप्पणखंडने धनेश्वरटिप्पणे etc.
- (iii) इति श्रीपंडितधनेश्वरविरचिते सारस्वतप्रदीपे क्षेमेन्द्रखंडने पीतांबर-शिष्यलिखिते etc.
- This पीतांबर is actually mentioned in the text : अत्र पीतांबरो ऋत्ते सौस इति पूर्वसूत्रात् etc. Fol. 14a, also fol. 27a.
- (iv) इति श्रीमद्धनेश्वरविरचिते सारस्वतप्रदीपे etc.
- (v) इति श्रीमहाभाष्यकर्तृशेषनागकुलदैवतपंडितधनेश्वरविरचिते सार-स्वतप्रदीपे हसान्ताः पुल्लिगाः ॥

Reference — This is perhaps the only Ms. of the *Sārasvatapradīpa*, mentioned by Aufrecht, *Catalogus Catalogorum*, Part III, p. 147.

सारस्वतप्रसाद

(सारस्वतप्रक्रियाटीका)

Sārasvataprasāda

(Com. on Sārasvatapraṅkriyā)

No. 201

62

1873-74

Size — 11½ in. by 5½ in.

Extent — 116 leaves, 11 lines in a page, about 38 letters in a line,

30 [Don. Cat. Vol. II, Pt. II]

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Very bold, legible and fine writing, not very correct. Complete. पूर्वार्ध consists of foll. 1-72 and the उत्तरार्ध of foll. 1-44.

Author — Vāsudevabhaṭṭa, pupil of Caṇḍīśvara, who composed the work in Saṃvat 1634.

Subject — A commentary on the *Sārasvataprakriyā*.

Begins — वंदे हि वृंदारकवृंदवृंदघपादारविंदं दलितारिवृंदं ।
 आभातमाभीरवधूमिरेतं गोपालसूनोरमलं कृपालुं ॥ १ ॥
 यस्या निवासाद्बदनारविंदे मंदोपि वाचस्पतितामुपैति ।
 सहस्रसंपूर्णस(?)शुभा सा सरस्वती सा सृजतान्मतिं मे ॥ २ ॥
 श्रीचंडीश्वरमानम्य हुंढिराजं तथा गुहं ।
 सारस्वतप्रसादोयं वासुदेवेन दीप्यते ॥ ३ ॥

तत्र ताव स्वचिकीर्षितग्रंथप्रतिबंधकीभूतविघ्नविघातकृदलौकिकविगोतशिष्टा-
 चारपरंपरापरिप्राप्तेष्टदेवताप्रणतिरूपमाचरंतं मंगलं शिष्यशिष्या(?)क्षा)र्थ-
 मुपनिबन्धनेश्रावत्प्रवृत्तिमात्रप्रयोजकान्विषयसंबंधाधिकारिणश्च सूचयन्प्रति-
 जानीते ॥ प्रणम्येति ॥

Ends — श्रीचंडीश्वरशिष्येण वासुदेवेन दीपिते ।
 सारस्वतप्रसादेभूत्कृत्प्रत्ययनिरूपणं ॥
 यथैति तोषं तनयस्य शृण्वन्नन्वितार्थं वचनं तथैव ।
 जगत्पिता वक्तुमसौ न शिक्षितो ज्ञात्वेति तुष्येद्भगवान्ममापि ॥
 सर्वत्र दोषैकदृशां नराणां दोषाः स्फुरंत्येव किमत्र चित्रं ।
 सत्यं स्वभावाद्गुणलेशतोपि चेतोत्र तुष्येत्किमु तत्र चित्रं ॥
 संवत्सरे वेदवह्निरसभूमिसमन्विते ।
 शुचौ कृष्णद्वितीयायां प्रसादोयं निरूपितः ॥

इति श्रीभट्टवासुदेवविरचितः सारस्वतप्रसादः संपूर्णः ।

सारस्वतप्रसाद
 (सारस्वतप्रक्रियाटीका)

Sārasvataprasāda
 (Com. on Sārasvataprakriyā)

No. 202

210
 1879-80

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 16 leaves, 28 lines to a page, 74 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with partial पृष्ठमात्रास. Small, but very clear, careful and correct writing. Margins ruled in red, red chalk used. Contains the first वृत्ति (end of तद्धित section) only. Complete.

Age — Sam. 1696.

Ends — सा संख्या येषां तति ॥ इत्यादिप्रयोगाद्दृष्टम् ॥

इति श्रीभट्टवासुदेवविरचिते सारस्वतव्याकरणप्रसादे तद्धितप्रक्रिया समाप्ता सा चिरं नंदाद्वाच्यमाना पुष्पदंतानंतपुष्पदंतात्मकद्विदंतिनो यावत्तावत् ॥ संवत् वसुनवरसशशि(१६९६)संख्ये माघासितपक्षतिसुरगुरुवासरे श्रीमन्नागपुरे श्रीमत्तपांगणगगनगगनमणीयमानभट्टारकवृंदवृंदारकश्रीमच्छ्री- ५ विजयदेवसूरीश्वरविजयिराज्ये श्रीमद्ब्रह्मसुरगच्छाच्छाखायमानश्रीकुशल- शाखायां गणिगणमतल्लिका श्री ५ देवकुशलगणिचरणसरोजचंचरीकाय- माणपं. धीरकुशलगणिनालेखि । शेषमुनिगंगकुशलवाचनकृते ॥

Reference — Stein's Kāśmīra Catalogue p. 48. Peterson's Ulwar Catalogue No. 1195.

सारस्वतभाष्य
(सारस्वतप्रक्रियाटीका)

Sārasvatabhāṣya
(Com. on Sārasvatapraṅkriyā)

No. 203

292
1880-81

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — (75-1 =) 74 leaves, 13 lines to a page, 45 letters to a line.

Description — Country paper, very much worn out all round, so as to destroy the marginal notes and even the text in many places. Devanāgarī characters; bold, clear and legible writing, generally correct. Margins carefully ruled, red chalk used. Occasional marginal notes. Fol. 41, on which the प्रथमवृत्ति ends, written on one side only. Wants fol. 32, otherwise complete.

Age — Samvat 1668.

Author — Kāśinātha.

Subject — A commentary on Anubhūtisvarūpācārya's *Sārasvatapraṅkriyā*.

Begins — ॐ नमः । श्रीसारस्वत्यै नमः

समस्तविघ्नहर्तारं नमस्कृत्य महेश्वरम् ।

भाष्यं सारस्वतस्येदं बालबोधाय कथ्यते ॥ १ ॥

प्रारब्धस्य ग्रंथस्य निर्बिघ्न(त्रे)न समाप्त्वर्यं परमात्मनमस्कारस्वरूपं संमल-
माचरति ॥ प्रणम्येति ॥

Ends — वेणुमस्करतेजना इत्यमरः ॥

सर्वलोकोपकाराय काशीवायेन निर्मितं ।

भाष्यं सारस्वतस्येदं पंडितैः परिसेव्यताम् ॥

इति श्रीकाशीनाथकृतौ सारस्वतभाष्ये कृतप्रक्रिया समाप्ता ॥ श्रीरस्तु ॥
संवत् १६६८ वर्षे कार्तिकसुदिमासे शुदिशुक्लपक्षे १० शुक्ले मुनि (थोभण)
मुनि (क्षिवसि) शिष्येन (थोभवेन) श्रीसारस्वतज्याकरणस्य वृत्तिः शुह-
राणपुरमध्ये लिखितं । संपूर्णा विहिता ॥ यादृशं ॥ लेखकपाठकयोः शुभं
भवतु । कल्याणमस्तु ॥

Reference — Ulwar Catalogue No. 1192, Extract 272.

सारस्वतमण्डन

(सारस्वतप्रक्रियाटीका)

Sārasvatamaṇḍana

(com. on Sārasvatapraṅkriyā)

No. 204

675

1891-95

Size — 10½ in. by 5½ in.

Extent — 110 leaves, 14 lines to a page, 40 letters to a line.

Description — Country paper. The first 30 leaves older than the rest. Devanāgarī characters, legible and generally correct, the Ms. being written by two scribes probably at different times. Margins carefully ruled and red chalk used in older portion. The 2nd वृत्ति i. e. the भाष्यात section begins on fol. 66a and ends on fol. 100a. The third is incomplete. Occasional lacunae occur. Incomplete.

Age — Not very old in appearance, though the first 30 leaves seem older than the rest.

Author — Maṇḍana, son of Vāhaḍa.

Subject — A commentary on the *Sārasvatapraṅgīyā*.

Begins — श्रीसारस्वतै नमः ।

उद्यत्सांद्रजिनेंद्रसुंदरपदद्वंद्वप्रसादोद्भवः
भूयोभीष्टपुमर्थसार्थकजनुः श्रीमालमालामणिः ।
सोयं सोनगिरान्वयः खरतरः श्रीवाहडस्यात्मजः
श्रीसारस्वतमंडनं क्षमामंडनं मंडनः ॥ १ ॥

(The word जिनेंद्र in the first line is added later after carefully painting over old word. The word dropped in the 4th line was probably रचयति. It has been carefully smeared over with yellow paint, as also its emendation प्रकुरुते given in the margin).

इह खलु विविधवैयाकरणबुधवर्यविप्रतिपत्तिव्रातभ्याकुलितचित्तश्रोत्रि(नृ)-
जनमनःसमाधानाय परापरगुरुपरदैवतपरमात्मते(?) प्रणतिमयमंगलाचरण-
पुरःसरं सारस्वतप्रक्रियाज्जैवं प्रतिजानीते ॥ प्रणम्य etc.

On foll. 17a, where the संधिप्रकरण ends, we have a rather interesting colophon and प्रशस्ति—

सविग्रहणामुभये स्वराणामिति प्रकृत्या सह साहसानां ।
श्रीमंडनः सूत्रविदल्मसाहिमहाप्रधानो व्यदधात्सुसंधीन् ॥
सद्यःसांद्रजिनेंद्रसुंदरपदद्वंद्वप्रसादोद्भव-
भूयोभीष्टपुमर्थसार्थकजनुः श्रीमालमालामणिः ।
सोयं सोनगिरान्वयः खरतरः श्रीवाहडस्यात्मजः
श्रीसारस्वतमंडनं रचयति क्षमामंडनं मंडनः ॥

इति श्रीश्रीमालामणिक्यश्रीमत्सोनगिरिगोत्रीयखरतराम्नायमार्गधर्मधुरंधर-
श्रीमद्वाहडात्मजसर्वविद्याविशारदश्रीमन्मंडनसंघपतिप्रणीते सारस्वतमंडने
संधिप्रकरणं समाप्तं ॥

Here the author calls himself संघपति and महाप्रधान to अल्मसाहि. This colophon occurs nowhere else in the Ms.

Ends — The Ms. abruptly breaks off after a few leaves of the 3rd वृत्ति with the words — न याचते भयाची न व्याहरति अव्याही —

Reference — See the extract given in Dr. Peterson's report for 1884-86 on p. 204, where the work is said to be by a pupil of मंडनाचार्य. The introductory stanzas given there

are quite different, and it is likely that a pupil of मंडन completed the work left incomplete by मंडन himself.

In the extract made by Dr. Peterson, verse 3 speaks of श्रीनरेन्द्र. Is he identical with अनुभूतिस्वरूप? Cf. No. 672 of 1891-95 [= Serial No. 182 above].

सारस्वतमण्डन Sārasvatamaṇḍana
(सारस्वतप्रक्रियाटीका) (Com. on Sārasvataprakriyā)

No. 205

13

1877-78

Size — 10½ in. by 4¼ in.

Extent — 121 leaves, 13 lines to a page, 45 letters to a line.

Description — Country paper, slightly worm-eaten. Devanāgarī characters with वृद्धमात्रा, bold, careful and legible writing, generally correct. Margins carefully ruled in blank, square blanks in the centre. Punctuation strokes in red given for the first 12 leaves, a lacuna extending to about 12 lines on fol. 25a. Complete.

Age — Samvat 1632.

Author — Maṇḍana, son of Vāhaḍa.

Begins — Same as No. 675 of 1891-95 [= Serial No. 204 above]. The संचिप्रकरण ending on fol. 17a gives the same Col. and प्रज्ञस्ति with a few corruptions. The भाष्यातप्रकरण commences on fol. 71a thus:—

ॐ सिद्धिश्रीगणेशाय नमः

सूत्रसप्तशतीं यस्मै ददौ साक्षात्सरस्वती ।

अनुभूतिस्वरूपाय तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ १ ॥

This verse is quoted also on fol. 2b where it is introduced:—

षडुर्कं नागेश्वरपुरी(?) श्रीचरणैः । सूत्रसप्त°

Ends —

तैः आसमंतात्पीते पंकजे चरणकमले यस्य सः । अनेन त्रैलोक्यवन्न-
(?)नी प्रक्रियेति ॥

जयति जगदाधारो देशः स मालव(को) नामको
जयति विजितस्वर्गं दुर्गं स यत्र च मंडप(नः) ।
जयति विजयी यस्याचीशो महामलमाह्वयो (?)
जयति मान्यस्यामात्यो कृतो पदमाभिधः ॥ १ ॥

यस्य भ्रातृषु दातृषु प्रशमिषु श्रीमत्सु धीमत्सु च
श्लाघ्यः शोकमनः सम(ः) समभवत्संघेश्वरो बाहूढः
यस्योदंछितपूर्वजन्मनि[? वि] जयैः सत्संचितानां महा-
पुण्यानां फलमेष कर्मेष(?) नयति क्षमामंडनं मंडनः ॥ २ ॥

यत्कीर्त्तिब्र(र्)जति वितत्यगमने (?)दानोदकाशे(से) च
त्काष्ठानां दशकस्य मंडपतले श्रमाति नैचैकिक्का(ना?) ।
सोयं सोनगिरान्वयः खरतरः श्री बाहूढस्यात्मजः
श्रीसारस्वतमंडनं व्यरचयत्क्षमामंडनं मंडनः ॥ ३ ॥

दृष्टदेवता श्रीगुरुः प्रीयतां ॥ इति श्रीश्रीमालमौलिमाणिक्यश्रीमत्सोनगिरा-
गोत्रीयखरतरान्वयमार्गधर्मधुरंधरश्रीमद्बाहूढात्मज(ः) सर्वविद्या विशारद-
श्रीमन्मंडनप्रणीते सारस्वतमंडने कूर्दंतप्रकरणं समाप्तं ॥ स्वस्तिश्री संवत्
१६३२ आसोवदि ३ भूमौ ग्रंथोयं लघितः ॥ लेखकपाठक्योः शुभं भूयात् ।
शिवमस्तु ॥ यादृशां ॥

सारस्वतलघुभाष्य

Sārasvatalaghubhāṣya

No. 206

676

1891-95

Size — 11 in. by 5 in.

Extent — (136 + 18 =) 154 leaves, 16 lines to a page, 52 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters; bold, legible and clear handwriting, fairly accurate. Numerous marginal notes, which in some cases have required additional leaves. Thus foll. 40, 47, 48, 57, 58, 62, 67, 71, 72, 75, 94, 113, 120, 124, 125, 126, 127, 133 — have each an extra leaf. The work commences from the 2nd or परिभाषाप्रकरण

and goes as far as the समासप्रकरण, (corresponding to foll. 24 of No. 105 of 1883-84 [= Serial No. 207 below], where the पूर्वार्ध ends. (corresponding to foll. 234b of No. 105 of 1883-84 [= Serial No. 207 below]).

Age — The Ms. has an old appearance.

Author — Raghunātha, son of Vināyaka, and a pupil of Bhaṭṭoji Dikṣita,

Subject — A diffuse and argumentative Bhāṣya on the Sārasvata-sūtras, modelled after Patañjali's Mahābhāṣya.

Begins — श्रीगुरुगणपतिवटुकशारदेष्टदेवताभ्यो नमः ॥ षष्ठीनिर्दिष्टस्य य आदेशः स तदंतस्य भवतीति वक्तव्यं । ऐ सख्युरित्यैकारः सखिशब्दस्यांत्यस्यैकारस्य भवति । षष्ठीनिर्दिष्टस्येति किं etc.

Ends — तथा च ध्वनिविशेषावच्छिन्नं ब्रह्मैव वाचकं व्यक्तिविशेषावच्छिन्नं वाच्यमिति फलितं । इत्थं च वेदांतव्याकरणयोरेकपदसिद्धांतः । इति दिक् ॥

हाटकेशपुरस्थायी विनायकसुतो करोत् ।

रघुनाथाभिधो व्याख्यां समासानां च नागरः ॥ १ ॥

इति सरस्वतीसूत्रविवरणे लघुभाष्याख्ये रघुनाथकृतौ पूर्वार्धे समाप्तं ॥

श्रीरस्तु सर्वज्ञगतः लेखकानां विशेषतः ।

वाचकानां सदा भूयस् पाठकानां तु नित्यशः ॥

सारस्वतलघुभाष्य

Sārasvatalaghubhāṣya

No. 207

105

1883-84

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 276 leaves, 16 lines to a page, 47 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, careful and generally correct writing. Margins carefully ruled in red, red chalk used for the first 225 leaves. Occasional marginal notes. The पूर्वार्ध ends on fol. 234b. The rest is incomplete.

Age — Not very old in appearance.

Author — Raghunātha.

Ends — स्त्रीत्वमिति पक्षे स्त्रीत्वस्य वैश्वदेवीत्यादौ ॥

— Here abruptly ends the Ms.

सारस्वतवृत्ति
(सारस्वतप्रक्रिया-
वार्तिक)

Śārasvatavṛtti
(Śārasvatapṛakriyā-
Vārttika)

No. 208

556
1887-91

Size — 10½ in. by 4½ inches.

Extent — 112 leaves, 17 lines to a page, about 51 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with वृद्धमात्राः. Bold and legible writing, generally correct. Margins carefully ruled in red. Much use of red chalk. Square blanks in the centre. The last few pages slightly worm-eaten. Occasional corrections and marginal notes. Complete.

Age — Samvat 1683.

Author — Sahajakīrti, pupil of Hemacandra, wrote this commentary in Samvat 1681.

Subject — A commentary on the *Śārasvatī-prakriyā* of Anubhūti-svarūpa.

Begins — ॐ नमः ।

प्रणम्य परमात्मानं स्मृत्वा सारस्वतं महः ।

गुरोः पादांबुजं भूयो बालव्युत्पत्तिहेतवे ॥ १ ॥

सारस्वतानि सूत्राणि सूत्रपाठक्रमे शुभे

वर्त्तते तानि संबीक्ष्य यथाप्रति यथामति ॥ २ ॥

अनुवृत्तीश्च सूत्राणां सूत्रे २ (i. e. सूत्रे) व्यवस्थिताः ।

ज्ञात्वा भूयोपि सूत्रेषु चवादीनां व्यवस्थितिं ॥ ३ ॥

अनुभूतिस्वरूपोक्ता सूत्राणां यास्ति प्रक्रिया ।
वार्तिकं सार्धकं तस्यास्तत्क्रमेण विधीयते ॥ ४ ॥

चतुर्भिः कलापकं ।

विना प्रयोजनं सूत्रप्रक्रियायां हि कुत्रचित् ।
भ्रांत्या लेखकदोषाद्वात्ययावो दृश्यतेधिकः ॥ ५ ॥
व्यपनेक्ष्यामि तं कंचिद् यथाशास्त्रमगर्षतः ।
दूषणं पंडितैस्तत्र न देयं मे मनागपि ॥ ६ ॥
दुर्बोधानि हि शास्त्राणि न शक्यंतेल्पबुद्धिभिः ।
ज्ञातुं तेनायमारंभः क्रियते सुखबोधकः ॥ ७ ॥

तत्रादिश्लोकः । प्रणम्य परमात्मानं बालधीवृद्धिसिद्धये etc.

Ends — समासेयं कृदंतप्रक्रिया । तत्समाप्तौ च समासेयं सारस्वतीप्रक्रियेति ॥ इति श्रीखरतरगङ्गीयवाचनाचार्यश्रीरत्नसारगणेशिष्यपंडितश्रीहेमनंदनगणेशिष्याणुवाचनाचार्यसहजकीर्तिगणिविरचिते पंडितलक्ष्मीकीर्तिगणिविहितोद्यमे-
ऽस्तीव सुखबोधे सारस्वतवार्तिके कृदंताधिकारः ॥

वत्सरे भूमिसिध्यंगकाश्यपीप्रमितिश्रिते ।

माघस्य शुक्लपंचम्या दिवसे पूर्णतामगात् ॥

श्रीरस्तु कल्याणमस्तु लेखकपाठकयोः । संवत् १६८३ वर्षे भाद्र वा शुदि ५ भौमे
जेसलमेरमहादुर्गे लिखितं ऋ । लक्ष्मीदास ऋषिजीवा ऋषिमेघजीवाचनार्थं ।
शुभं भवतु ॥

At another place we find the Colophon to run thus :

श्रीमद्वाचकरत्नसारसुगुरोः शिष्यावभूतामुभौ

श्रीमद्वाचकरत्नहर्षविबुधः श्रीहेमसंबंदनः ।

तच्छक्त्या सहजादिकीर्तिविहिते सारस्वतीप्रक्रिया-

व्याख्याने लभते स्म पूर्तिममलः संज्ञाधिकारोप्रिमः ॥

Reference — See for another Ms. Ulwar Catalogue No. 1196. See also 354 of A1882-83 [= No. 199] above.

सारस्वतव्याकरण-
दुष्टिका

No. 209

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 91 leaves, 17 lines to a page, about 48 letters to a line,

Sārasvatavyākaraṇa-
dhuṇḍhikā

1417

1887-91

Description — Country paper. Devanāgarī characters with partial पृष्ठमात्रा, clean and legible writing, generally correct. Margins ruled in black, blank spaces in the centre. In the first half red chalk is used. The lower edges and the right hand upper corners of most of the leaves worm-eaten. Complete to the end of तद्धितस.

Age — Samvat 1641.

Author — Megharatna, pupil of Vinayasundara.

Subject — This is a hitherto unknown commentary on the *Sārasvata-prakriyā*. It is called सारस्वतदीपिका in the colophon; although the marginal name for it is invariably सारस्वतव्या इदं or इदी.

Begins — श्रीगुरुभ्यो नमः ।

राढा(?)वंतं फणपतिफणै राजमानं समंताद्
 गीर्वाणेशैर्दनुजमहितं वंछ पादारविदं ।
 नस्वा पार्श्वं गुरुमपि तथा मेघरत्नाभिधोहं
 टीकां कुर्वे विमलमनसं भारतीप्रक्रियायाः ॥ १ ॥
 कुमतिकमलदैत्यक्रोधदावाग्निमेघो
 जनवनजविकाशाहर्म्यणी रम्यमूर्तिः ।
 भवतु मयि विनीते विश्वविश्वप्रकाशी
 सजन(ल)जलददीप्तिः पार्श्वनाथः प्रसन्नः ॥ २ ॥
 यस्या दुरापं किल मंदघातः (?)
 प्राप्य प्रसादं वचसां निधिः स्यात् ।
 भूया प्रा(? 'यान्म)हामोहहरः सिशू(?)नां
 सा भारती वाचि मम प्रसन्ना ॥ ३ ॥
 वंदाहं क्षितिपोत्तमांगमणिभिः संघृष्टपादांबुजाः
 शब्दांभोधिबिबद्धनैकविभ(भ)वो वैदग्धवागीश्वराः ।
 यावच्छासनमेव जैनमतुलं स्याद्वादविद्यान्वितं
 तावद्विश्वजने जयंतु विनयाद्याः श्रीधराः सुंदराः ॥ ४ ॥
 भारतीप्रक्रिया कासौ का(सो)हं मंदो जडाशयः ।
 हृदये धार्ष्ट्यमाधाय यथाप्रा(? 'प्र)ज्ञं प्रतन्यते ॥ ५ ॥

प्रणम्येति ॥ चिकीर्षितस्य सर्वशब्दशास्त्रस्याविघ्नेन परिसमाप्त्यर्थं इष्टदेवता-
 परमात्मप्रमाण(णाम)लक्षणं मंगलाचरणपूर्वकं चक्रे श्रीपरमहंसाचार्येण ॥
 ननु च विप्रतिषिद्धमेतत् etc.

Ends — इति श्रीबृहत्स्वरतरगणे वा० (वाचनाचार्य) श्रीविनयसुंदरशिष्यमैत्ररक्ष-
विरचितायां सारस्वतदीपिकायां ॥ इति तद्वितार्थः ॥ प्रथमबृहत्सिलासंपूर्णः(?)
श्रीहर्षप्रियोपाध्याय वा० चारित्रोदयगणिना लेखि ॥ संवत् १९४१ वर्षे
फाल्गुन सुदि ११ तिथि ॥ श्रीमत्स्वरतरगणे । श्रीजिनधंद्रसूरिविनयराज्ये ।
श्रीकुमारगिरौ । वा० चारित्रोदयगणिना लेखिता वृत्तिरियं ॥ शुभं भवतु ॥
कल्याणमस्तु ॥ लेखकपाठकयोः ॥ श्रीहर्षप्रियोपाध्यायशिष्य वा० चारित्रोदय-
गणिशिष्य पं० वीरकलसगणिसपरिकरा जयतु ॥

सारस्वतव्याकरण-
दीपिका

Sārasvatavyākaraṇa-
dīpikā

No. 210

1392

1884-87

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — (131-4 =) 127 leaves, 16 lines to a page, about 55
letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with occasional
पृथगात्रा, clean and legible hand. Edges and sides very
much worm-eaten. Folio 57 particularly damaged. Square
blanks in the centre. Foll. 50, 51, 63 and 130 missing.
Fairly accurate and otherwise complete.

Age — Is considerably old in appearance.

Author — Candrakīrtisūri.

Subject — A commentary on the *Sārasvataprakriyā* of Anubhūti-
svartipāchārya.

Begins — कयोस्तु सर्वसंस्काररक्षणसंस्कारयोः ।

अर्थात्संस्काराणां रक्षणं संस्कारयोः ।

कयः कौस्तुभे (चारित्रोदये दक्षिणधरे ।

दक्षिणधर्याचार्यै सरस्वतै कयो कयः ॥ १ ॥

अथ श्रीमत्स्वरतरगणसंस्काराणां चार्थः श्रीबृहत्सूरिसंस्कारो विःशेषविहितं कय-
नसंस्कारं सरस्वति देवेश्यप्रयैवैकानुष्ठीयककालिस्तुः . . . सारस्वतीप्रतिभां
किञ्चिदुः सरस्वतीदक्षरः वादावेवे (? 'ब) प्रस्तावनाश्लोकमाह etc.

Reference — See 543 of 1876-82 [= Serial No. 189] above] .

सारस्वतव्याकरण-
दीपिका

Śārasvatavyākaraṇa-
dīpikā

No. 211

1393
—
1884-87

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 126 leaves, 19 lines to a page, about 58 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with षष्ठमात्रास, bold and legible writing. Folios 56, 85, 86, and 116 appear to be by a different scribe and subsequently substituted. In the rest of the Ms. two different writings can be marked: one is a crabbed hand of the Jain type with षष्ठमात्रास, and the other is a smaller and better hand with partial षष्ठमात्रास. Fairly accurate and complete.

Age — Is not very old in appearance.

For all other particulars see No. 1392 of 1884-87 [= Serial No. 210] and 543 of 1876-82 [= Serial No. 189] above. The *praśasti* at the end of this Ms. omits verses from 2 to 5 and about half of the 6th upto श्रीराजरत्नप्रसुः ।

सारस्वतव्याकरण
सुबोधिकासहित

Śārasvatavyākaraṇa
with Subodhikā

No. 212

9
—
1868-69

Size — 9½ in. by 4 in.

Extent — 181 leaves, 18 lines in a page, about 48 letters in a line.

Description — Country paper. Old Devanāgarī characters with षष्ठमात्रास. The original text is written only in the middle of the page. Very neat and careful writing. Complete, except leaves 19-48 which are wanting.

Age — Saṁvat 1709.

Author — Anubhūtiśvarūpācārya of the Vyākaraṇa and Candrakīrti of the Vṛtti. The latter must have lived about the 16th century A. D. as appears from the closing verses.

Subject — The Sārasvata grammar consists of Sūtras with a perpetual, and concise commentary by the author himself. Candrakīrti has written a commentary on this, named *Sabodhikā* also called *Dīpikā*. This grammar is simpler in the arrangement of subjects which is exactly similar to that followed by Bhaṭṭoji Dikṣita in the *Siddhāntakaumudī*, and in the use of technical terms, which are divested of all these letters useful only for the Vedic language.

Begins — Text —

प्रणम्य परमात्मानं बालधीवृद्धिसिद्धये ।
सारस्वतीसृजं कुर्वे प्रक्रियां नातिविस्तरां ॥ १ ॥
इन्द्रादथोपि मस्यान्तं न ययुः शब्दवारिधेः ।
प्रक्रियां तस्य कृत्स्नस्य क्षमो वक्तुं नरः कथं ॥ २ ॥

तत्र तावत्संज्ञा संव्यवहाराय संगृह्यते । अद्भुतकृत् समानाः ।

Comm. — नमोस्तु सर्वकल्याणपद्मकाननभास्वते ।

जगन्नित्यनाथाय पराय परमात्मने ॥ १ ॥
नमः श्रीगुरवे चा(रु)बुद्धये दत्तसिद्धये ।
मतिप्रदानशीलायै सरस्वत्यै नमो नमः ॥ २ ॥

अथ श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यः श्रीअनुभूतिस्वरूपो निःशेषविज्ञसंघात-
ज्ञात्यर्थ सत्त्वपि देवेष्वपरेष्वैहिकामुष्मिकफललिप्सु सारस्वतीं
प्रक्रियां चिकीर्षुः etc.

Ends — Text —

रकारादीनि नामानि शृण्वतो मम पार्वति ।
मनः प्रसन्नतामेति रामनामाभिर्शंकया ॥ १ ॥

लोकान्छेषस्य सिद्धिः । यथा मातरादेः ।

स्वरूपांतोनुभूत्यादिः शब्दोभूयत्र सार्थकः
स मस्करी शुभां चक्रे प्रक्रियां चतुरोचितां ॥ १ ॥

भवताद्गो हयग्रीवः कमलाकर ईश्वरः ।
सुरासुरनराकारमधुपापीतपङ्कजः ॥ २ ॥

इति श्रीमत्परमपरिव्राजकाचार्यश्रीअनुभूतिस्वरूपाचार्यविरचिता सारस्वती-
प्रक्रिया समाप्ता । सूत्रग्रंथमानं १३०० वृत्तिग्रंथमानं ७२००.

Gomm. — तैरापीते अत्यादरेणावलोकिते पंकजे चरणकमले यस्य सः । इति
कृतप्रक्रियाभ्याख्या ॥

सुबोधिकायां क्लृप्तायां सूरिश्रीचंद्रकीर्तिभिः ।
 क्लृप्तत्वयानां भ्याख्यानं बभूव सुमनोहरं ॥ १ ॥
 तीर्थे वारजितेश्वरस्य विदिते श्रीकौटिकाख्ये गणे
 श्रीमच्छांद्रकुले बटोद्भवबृहद्गच्छे गरिष्णान्विते ।
 श्रीमन्नागपुरीयकाङ्क्षयतपाप्राप्तावदातेधुना
 स्फूर्जत्भूरिगुणान्वितागणधरश्रेणी सदा राजते ॥ २ ॥
 वर्षे वेदमुनीन्द्रशंकर ११७४ मिते श्रीदेवसूरिप्रभुः
 जज्ञेभूत्तदनुप्रसिद्धमहिमा पद्मप्रभः सूरिराट् ।
 तत्पट्टे प्रथितः प्रसन्नशशभृत्सूरिः सतामादिमः
 सूरिद्रास्तदनंतरं गुणसमुद्राद्वा बभूवुर्बुधाः ॥ ३ ॥
 तत्पट्टे जयशेखराख्यसुगुरुः श्रीवज्रसेनस्ततः
 तत्पट्टे गुरुहेमपूर्वतिलकः शुद्धक्रियोद्योतकः ।
 तत्पट्टे प्रभुरत्नशेखरगुरुः सूरेश्वराणां वरः
 तत्पट्टांबुधिपूर्णचंद्रसदृशः श्रीपूर्णचंद्रप्रभुः ॥ ४ ॥
 तत्पट्टेजनि हेमहंससुगुरुः सर्वत्र जाग्रद्यशाः
 आचार्या अपि रत्नसागरवरास्तपट्टपद्मार्यमा ।
 श्रीमान् हेमसमुद्रसूरिरभवच्छ्रीहेमरत्नस्ततः
 तत्पट्टे प्रभुसोमरत्नगुरवः सूरेश्वराः सद्गुणाः ॥ ५ ॥
 तत्पट्टोदयशैलहेलिरमलश्रीजेसवालान्वया-
 लंकारः कलिकालदर्पदमनः श्रीराजरत्नः प्रभुः ।
 तत्पट्टे जितविश्ववादिमिवहा गच्छाधिपाः संप्रति
 सूरिश्रीप्रभुचंद्रकीर्तिगुरवो गांभीर्यधैर्याश्रयाः ॥ ६ ॥
 तैरियं पद्मचंद्राङ्गोपाध्यायाल्पर्थता(?) कृता ।
 शुभाशुबोधिकानाङ्गी श्रीसारस्वतदीपिका ॥ ७ ॥
 श्रीचंद्रकीर्तिसूरिद्रपादांभोजमधुव्रतः ।
 हर्षकीर्तिरिमां टीकां प्रथमादर्शकेलिखत् ॥ ८ ॥
 अज्ञानध्वांतविध्वंसविधाने दीपिकानिभा ।
 दीपिकेयं विजयतां वाच्यमाना बुधैश्चिरं ॥ ९ ॥
 स्वल्पस्य सिद्धस्य सुबोधकस्य सारस्वतव्याकरणस्य टीकां ।
 सुबोधिकाख्यां रचयांचकार सूरेश्वरश्रीप्रभुचंद्रकीर्तिः ॥ १० ॥

इति श्रीमन्नागपुरीयतपागच्छाधिराजभट्टारकश्रीचंद्रकीर्तिसूरिविरचिता श्री-
 सारस्वतव्याकरणदीपिका संपूर्णा ... । संवत् नंदाकाशकृष्ण-
 मिते etc.

सारस्वत(!)
सद्योबोधिनीप्रक्रिया

Sārasvata(!)
Sadyobodhiniprakriyā

No. 213

298
1880-81

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 13 leaves, 13 lines to a page, 50 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, careful and generally accurate writing. Margins ruled in red, red chalk much used. The first 11 leaves bring down the text to the end of the लिंगत्रयी, while the last two leaves treat of verbal derivatives. Here and there are to be found, between lines, Gujarati explanations. Complete as far as it goes.

Age — Samvat 1884.

Author — Vyāsa Sadānandajī.

Subject — Apparently an elementary treatise (which however is not here completed) on grammar according to the Sārasvata school. May this be the same work as No. 769 in Dr. Aufrecht's Leipzig Catalogue?

Begins — श्रीकृष्णो मां कृपयाबुद्धिदृष्ट्यै
दानाद्ज्ञानस्यैष देवेषु श्रेष्ठः ।
सोहं श्रेष्ठं मस्तकेन प्रणम्य
सिष्यै तस्माद्यस्य तस्मिन्मस्य ॥ १ ॥

अथाक्षराणि द्विविधानि । स्वराः वर्णाश्च । स्वराः के । अइउऋऌ एते स्वराः
ह्रस्वदीर्घमुताः ॥ etc.

Ends — इति श्रीमत्स्तंभतीर्थवासीभ्यासदानंदबीकृतसद्योबोधिनी प्रक्रिया समाप्ता ॥
श्रीस्तंभतीर्थनगरेस स १८४४ चैत्रशुद्धि १२ गुरौ क्लि० ॥

सारस्वतसूत्रपाठ

Sārasvatasūtrapāṭha

No. 214

239
1892-95

Size — 9 in. by 3¼ in.

Extent — 9 leaves, 7 lines to a page, about 48 letters to a line,

Description — Foreign paper. Devanāgarī characters, bold and beautiful handwriting. Margins carefully ruled in red. There are red lines of punctuation. The concluding words of each section are written with red ink. Fairly accurate and complete.

Age — Much old in appearance.

Author — The Sūtras, like those of Pāṇini, were regarded as revealed to their author by Goddess Sarasvatī. अनुभूतिस्वरूपाचार्य (lit. "A doctor by intuition") gave by far the best exposition of the Sūtras and they often pass under his name.

Subject — Aphorisms of the Sārasvata grammar. There are 567 of these called in the Ms. the मूलसूत्रs, after which follow some 91 insertions or वार्त्तिकs or वक्तव्यानि as the Ms. calls them, making a total of 658. The वक्तव्यs are for the most part taken from अनुभूतिस्वरूपाचार्य though some are not to be found there.

Begins — श्रीसरस्वत्यै नमः ।

संज्ञा संधिविभक्तिश्च युष्मदस्मच्च कारकम् ।
तद्धितः स्त्रीसमासश्च दशधाख्यातमिष्यते ॥ १ ॥
कृतश्च प्रत्यया धातोर्विभक्त्यंतं पदं स्मृतम् ।
वाक्यं तत्समुदायश्च सा वाक्कामधुगुच्यते ॥ २ ॥

अङ्गुलसमनाः । ह्रस्वदीर्घश्रुतभेदाः सवर्णाः । एऐओऔ संख्यक्षराणि ।
उभये स्वराः । etc.

Ends — रादिफो वा । लोकाच्छेषस्य सिद्धिः ।

Then follow these two verses :—

समुल्लासो मतेर्वाचश्चास्ता चतुरोचिता ।
सर्वव्यक्ति व(?)संवादः कथं सारस्वताहते ॥ १ ॥
बुद्धिः सर्वत्र संपन्ना बुद्धिः संसारतारिणी ।
बुद्धेरगोचरं नास्ति तस्माद्बुद्धिर्गरीयसी ॥ २ ॥

After these come the वक्तव्यानि :—

इत्यत्र वादरहस्यानि (?) कानिचित्सारस्वतवक्तव्यानि लिख्यन्ते ॥

यथासंख्यं वा वक्तव्यम् ॥ १ ॥

गवाक्षेरवर्णागमोऽक्षादौ वक्तव्यः ॥ २ ॥ etc.

The वक्तव्यस belonging to each section are given separately; thus - इति संधिवक्तव्यानि । इति शब्दाधिकारवक्तव्यानि etc.

Ends — द्विरुक्तानां य(? ज)क्षादीनां च शतुर्नुप्रतिषेधो वक्तव्यः ॥ ९० ॥
य एते भावकार्ययोर्विहितास्तन्यादयस्तेऽर्हविधौ च वक्तव्याः ॥ ९१ ॥
इति कृदंतवक्तव्यानि । इति सारस्वतसूत्रवक्तव्यानि संपूर्णानि ॥

सारस्वतसूत्रपाठ

Sārasvatasūtrapāṭha

No. 215

257
1895-98

Size — 12½ in. by 6 in.

Extent — 10 leaves, 11 lines to a page, about 32 letters to a line.

Description — Country paper. Margins ruled in red. Sūtras separated by strokes of red ink. Devanāgarī characters, large bold hand, legible. Fairly correct and complete.

Age — Samvat 1840.

Subject — Although the Ms. calls itself सारस्वतसूत्रसंग्रह(पाठ), still on investigation it is found that the Sūtras are not taken in the order in which they originally existed, but in the order in which अनुभूतिस्वरूपाचार्य uses them in his प्रक्रिया. As a consequence many Sūtras occur twice and some which are not in the original सूत्रपाठ but later supplied by अनुभूतिस्वरूपाचार्य as वार्तिकस also find a place in this enumeration. Thus the number of Sūtras given in this Ms. is incorrect.

Begins — अथ सारस्वतसूत्रसंग्रहः लिख्यते ।

अइउऋऌ समानाः ॥ १ ॥ ह्रस्वदीर्घश्रुतभेदाः सवर्णाः ॥ २ ॥ लोका-
च्छेषस्य सिद्धिः ॥ ३ ॥ एऐओऔ संध्यक्षराणि ॥ ४ ॥ etc.

There are according to this Ms. —

- 23 Sūtras of संज्ञाप्रक्रिया
 27 स्वरसंधि
 5 प्रकृतिभाव
 21 व्यंजनसंधिः
 16 विसर्गसंधिः
 63 स्वरांताः पुल्लिङ्गाः
 17 स्वरांताः स्त्रीलिङ्गाः
 17 स्वरांता नपुंसकलिङ्गाः
 56 ह्रसांताः पुल्लिङ्गाः
 10 ह्रसांताः स्त्रीलिङ्गाः
 4 ह्रसांता नपुंसकलिङ्गाः
 38 स्त्रीप्रत्ययाः (Including the declension
 of त्वं and अहं, and an enumeration of निपात etc.)
 24 Sūtras of कारकप्रक्रिया
 24+22 समासप्रक्रिया
 71 तद्धितप्रक्रिया
 28 भ्वादिगण
 20 द्वादिगण (This enumeration includes
 that for the भ्वादिगण, which is not here separately
 marked).
 1 Sūtra of दिवादिगण
 5 Sūtras of स्वादिगण
 5 रुधादिगण
 4 तनादिगण
 1 Sūtra of तुदादिगण
 5 Sūtras of ऋयादिगण
 7 प्रथमभावकर्म
 202 आख्यातप्रक्रिया (These Sūtras treat of
 causals, desideratives, denominatives, etc.).
 168 Sūtras of कृत्प्रक्रिया

884 Sūtras in all.

Ends — लोकाच्छेषस्य सिद्धिः ॥ ६८ ॥ इति कृत्प्रक्रिया ॥ इति श्रीमत्सारस्वतसूत्र-
 संग्रहक्रमः समाप्तः ॥

सारस्वतसूत्रपाठ

Sārasvatasūtrapāṭha

No. 216

210

A 1882-83

Size — 6½ in. by 4 in.

Extent — 11 leaves, 13 lines to a page, 34 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृथमात्रास, small, very careful and legible handwriting, fairly accurate. Square blanks in the centre, margins ruled. Complete.

Age — Samvat 1544.

Subject — Like the preceding this Ms. also contains the Sūtras as they are found in सारस्वतप्रक्रिया. In addition the Ms. contains explanations taken mostly from the same work, though some independent explanations and occasional new matter also is not absent e. g. the discussion of the स्थानस on fol. 1a, line 12 where occur the verses :—

हकारं पंचमैर्युक्तमवस्थाभिश्च संयुतं ॥ and अष्टौ स्थानानि वर्णानां ॥ from पाणिनीयशिक्षा.

or fol. 11a, line 3 where come five verses beginning with

उदात्ताः सेट एष्टव्या अनुदात्तास्तथानिटः ।

इत्युत्सर्गापवादोयमपवादोपि कुत्रचित् ॥ १ ॥

उदात्तेत्तस्थितो घातोः परस्मैपदभागिनः । etc. which look as if they introduced a धातुपाठ.

Begins — श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ तत्र तावत्संज्ञा । अष्टउक्तल्ल समाणाः । ह्रस्वदीर्घश्रुत-
भेदाः सवर्णाः । एकमात्रो ह्रस्वः । etc.

Ends — राज्ञोफः ॥

सस(१ स म)स्करी शुभां चक्रे प्रक्रियां चतुरोचिताम् ।

स्वरूपांतोनुभूत्यादिः शब्दोभूद्यत्र सार्थकः ॥ १ ॥

अवताद्वो ह्यग्रोवः कमल्यकर ईश्वरः ।

सुरासुरनराकारमधुपापीतपंकजः ॥

इति श्रीमदनुभूतिस्वरूपविरचितानि सारस्वतप्रक्रियासूत्राणि समाप्तानि ॥
श्री ॥ संवत् १५४४ वर्षे ज्येष्ठवदि प्रतिपदायां लिखितानि सूत्राणि मुनि-
मंडनपठनार्थं ॥ शुभं ॥

सारस्वतसूत्रवृत्ति

Sārasvatasūtravṛtti

No. 217

14

1877-78

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 41 leaves, 17 lines to a page, 54 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास, careful and legible writing fairly accurate. Margins ruled in black, square blanks in the centre, red chalk used. Complete.

Age — Sainvat 1677.

Author — Tarkatilaka Bhaṭṭācārya, the younger brother of Mohana Madhusūdana, son of द्वारिक or द्वारकादास and of the दक्ष gotra.

Subject — A commentary on the Sārasvatasūtras, later than and probably based on Sārasvatapṛakriyā, but offering occasionally independent explanations.

Begins — श्रीमदईते नमः ।

स्फुटतरमपदेशान्दूरिमृंगावलीनां
रुचिरमरुणितानां दिव्यसिंदूररंगैः ।
तनुनदखिल(?) विद्यामूलसूत्राक्षरालीः
सरसमनुदधानः पातु नः श्रीगजास्यः ॥ १ ॥
आततरुचिरपतत्रं विशदं साक्षादिवोकारं ।
अधितिष्ठती हंसं जयति श्रीभारती देवी ॥ २ ॥
विंशतिशतरसनाभिर्वकुमशक्यास्तथायुक्तीः ।
वटयति यस्य मनस्तं वंदेऽनंतं महामनसं ॥ ३ ॥
सारस्वतसूत्राणां क्रमपठितानां प्रतम्यते वृत्तिः ।
श्रीमोहनमधुसूदनयथीयसा तर्कतिलकेन ॥ ४ ॥
नारायणगुरुकृपया भाष्याब्धेः संगृहीतानि ।
एभिः सुवर्णसूत्रैः प्रायंते युक्तिरत्नानि ॥ ५ ॥

ब्राह्मणेन निष्कारणो धर्मः षडंगो वेदोऽध्येयो ज्ञेयश्चेति । प्रधानं च षट्-
स्वंगेषु व्याकरणं । ब्राह्मणेनावश्यं शब्दा ज्ञेया इति । न चांतरेण व्याकरणं
लघुजोपायांतरेण शब्दाः शक्या विज्ञातुं । तस्माद्ब्राह्मणेन न म्लेच्छितवै
म्लेच्छो ह वा एष यदपशब्दः म्लेच्छा मा भूयेत्यध्येयं व्याकरणमित्यादि-
महाभाष्योक्तप्रयोजनबलादवश्यमध्येयं व्याकरणं । तस्य च शरीरं शब्द-
प्रतिपादकानि सूत्राणीति प्रतिपादितमथवा पुनरस्तु सूत्रमित्यादि वदता

श्रीमत्पतंजलिनैव । सूत्राणि च पाणिनीयानि सारस्वतानि चेति न कश्चि-
दतिविशेषः । एककार्यत्वात् । तत्र शास्त्रलाघवाय प्रत्याहारा प्राज्ञाः ।
प्रत्याहियंते संक्षिप्यंते वर्णा एष्विति प्रत्याहारास्तदर्थं चादौ वर्णपरिगणकानि
सूत्राणि प्रणीयंते ॥ अइउऋलृ समानाः ॥

At the end of the संधि section we find —

सिंहपृषोदरचामुंडादिशब्दा निर्बक्तव्यास्तत्र न संस्काराग्रहः । यथोक्तं
निरुक्तद्वितीयाध्याये । अथ निर्बचनमित्यारभ्य अप्यक्षरवर्णसामान्यास्त्रिभूषां
नत्वेव न निर्बूषां न संस्कारमाद्रियेतेति ॥ एतेन यदुक्तं लौकिकायेति ।
कश्चिदिति । वर्णंति । वर्णागमो गवेंद्रेति । वर्णविकारेति । पद्यपंचकं परमहंस-
श्रीमदनुभूतिलिखने क्षीरे नीरमिव प्रक्षिप्तमिति मंतव्यं ॥ ईदृशं चान्यदपि
क्षीरं ज्ञानामिमधिश्रयणीयं तथा च सुरसं भवति ॥

श्रीदक्षान्वयमाधुरविप्रद्वारिकतनूजेन ।

संधिविषयसूत्रार्थः प्रकाशितस्तर्कतिलकेन ॥ इति संधिः ॥

The last verse is the usual colophon, the first line some-
times being changed into श्रीमोहनमधुसूदनयवीयसा^०

The आख्यात section commences on fol. 28a, and ends on
fol. 38a.

Ends — रादिफः । रेफः ॥ इकश्चित्पौ धातुनिर्देशे । पचिः । नदिः । अस्तिः । करोतिः ।
इत्यादि ज्ञेयं ॥

श्रीदक्षान्वयमाधुरविप्रद्वारिकतनूजेन ।

कृत्सूत्राणामर्थः प्रकाशितस्तर्कतिलकेन ॥ १ ॥

भारतमिति मे दयितं यत्प्रथितं भारतीनाम्ना ।

सारस्वतमप्येवं यदहं तामेव देवतां जाने ॥ २ ॥

आरब्धाभूदक्षपादीयसूत्रेष्वदौ वृत्तिस्तावदेकैस्तु शिष्यैः ।

विज्ञप्तिर्मय्येतदर्थं न्यधायि नुष्टयै तेषां वृत्तिरेषा व्यधायि ॥ ३ ॥

नयनमुनिक्षितिपांके (१६७२) वर्षे नगरे च टोडाख्ये ।

वृत्तिरियं संसिद्धा क्षितिमवति श्रीजहांगीरे ॥ ४ ॥

इति श्रीमोहनमधुसूदनानुजतर्कतिलकभट्टाचार्यविरचिता सारस्वतसूत्र-
वृत्तिः । संवत् १६७७ वर्षे आश्विनसितैकादश्यां पं० विशालकीर्तिगणिना-
लेखि ॥ शुभं भूयाल्लेखकपाठक्योः ॥ यादृशं पुस्तकं ० ॥ श्रीरस्तु ॥ श्रीः ॥

Reference — Another work by the same author is a commentary on
Kāyamādhaviya, for which see Rājendra Lal Mitra's Notices,
Vol. VIII, p. 283.

सारस्वतसूत्रवृत्ति

Sārasvatasūtravṛtti

No. 218

416
1871-72

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 47 leaves, 16 lines to a page, 45 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, careful, and fairly accurate writing. Margins ruled in red. Complete. In earlier Catalogues the work was named शब्दभास्कर, which name occurs only once and in the colophon at the end. Elsewhere the work receives its proper name.

Age — Samvat 1781.

Ends — इत्यादि ज्ञेयम् ।

श्रीदक्षान्वय तर्कतिलकेन ॥ १ ॥

नयनमुनिक्षितिपांके विक्रमवर्षे पुरे च तोडाख्ये ।

वाग्देव्यनुग्रहोभूत् पुरमवति श्रीचतुर्भुजे देवे ॥ २ ॥

इति श्रीभट्टाचार्यतिलकविरचिते शब्दभास्करे समाप्तोयं शब्दभास्करभाष्या-
दुद्धृतः ॥ संवत् १७८१ वर्षे श्रीसंग्रामपुरे लिखितो यथाप्रीत्यार्षिंश्रीज्य-
चंद्रस्य कृते । प्रीतिस्थिरीकरणात्स्थविरर्षिश्रीमुकुंदेनायं मार्गशीर्षासितनवम्यां
कर्मवाक्यां ॥ श्रीरस्तु ॥ कल्याणमस्तु ॥ कल्याणश्रेणयः संतु ॥ श्रीः ॥

सारस्वतस्य
टीकाA commentary on
the Sārasvata

No. 219

256
1895-98

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — (80 + 1 =) 81 leaves, 15 lines to a page, about 56 letters to a line.

Description — Country paper. Most of the leaves worm-eaten at one corner. Devanāgarī characters with वृद्धमात्रा, bold and legible writing. Blank square spaces in the centre,

Margins carefully ruled, use of red chalk. First leaf broken in the middle and a little torn. Leaf 78 numbered twice as प्रथम and द्वितीय. Ink blot on leaf 43rd. Fairly accurate and complete.

Age — Samvat 1656.

Author — Puñjarāja.

Subject — A commentary on the Sārasvata Sūtras as expounded by अनुभूतिस्वरूपाचार्य.

Begins — ज्ञानंदैकनिधिं देवमंतरायतमोरवि ।
दयाविलयनं वंदे चरदं द्विरदाननं ॥ १ ॥

वाग्देवतायाश्चरणारविदमानंदसांज्ञे हृदि संनिधाय । श्रीपुञ्जराजः etc.

Ends — Same as the end of the commentary 240 of 1892-95 [=Serial No. 183 above]. The variant readings of this Ms. are shown there.

Reference — Same as No. 240 of 1892-95 [=Serial No. 183 above].

सारस्वतस्य टीका
(सुबोधिका)

A commentary on Sārasvata
(Subodhikā)

No. 220

242
1892-95

Size — 10 in. by 4 in.

Extent — 184 leaves, 12 lines to a page, about 45 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible handwriting. Red chalk much used. Fairly accurate and complete. First two leaves considerably damaged, page 47 comes twice marked as प्रथम and द्वितीय.

Age — The Ms. seems to be not very old.

Author — Candrakīrti.

Subject — A gloss on the सारस्वतप्रक्रिया of अनुभूतिस्वरूपाचार्य.

Begins — नमोस्तु सर्वकल्याणपद्मकाननभास्वते ।
जगत्रि परमात्मने ॥ १ ॥
नमः श्रीगुरवे चारुबुद्धये दत्तसिद्धये ।
मतिप्रदानशीलायै सरस्वत्यै नमो नमः ॥ २ ॥

..... हंसपरिव्राजकाचार्यः श्रीअनुभूतिस्वरूपो निश्शेषविघ्नसंघात-
शांत्यर्थं सत्यपि देवे परेषु etc.

Ends — इति कृतप्रक्रियाभ्याख्या ।

सुबोधिकायां क्लृप्तायां सूरिश्रीचंद्रकीर्तिभिः ।
कृतप्रक्रियानां व्याख्यानं बभूव सुमनोहरम् ॥ १ ॥
तीर्थे वीरजिनेश्वरस्य विदिते श्रीकोटिकाख्ये गर्णे ।
श्रीमच्छंद्रकुले वटोद्भवबृहद्गुंजे(?)गिरिम्लान्विते ।
श्रीमन्नागपुरीयकाङ्क्षयतया प्रासावदीतेधुना ।
स्फूर्जद्भूरिगुणालयागणधर श्री(श्रे)णी सदा राजते ॥ २ ॥
वर्षे वेदमुनीन्द्रशंकरमिते (११७४) श्रीदेवसूरिः प्रभुः ।
जज्ञेऽभूत्तदनु प्रसिद्धमहिमः पद्मप्रभुः सूरिराट् ।
तत्पट्टे प्रथितः प्रसन्नशशिभृत्सूरिः सतामादिमः ।
सूरिद्रास्तदनंतरं गुणसमुद्राङ्गाः बभूवुर्बुधाः ॥ ३ ॥
तत्पट्टे जयशेषराख्यसुगुरुः श्रीवज्रसेनस्ततः ।
तत्पट्टे गुरुहेमपूर्वतिलकः शुद्धक्रियोद्योतिकः ।
तत्पट्टे प्रभुरत्नशेखरगुरुः सूरीश्वराणां वरः
तत्पट्टांबुधिपूर्णचंद्रसदृशः श्रीपूर्णचंद्रप्रभुः ॥ ४ ॥
तत् पट्टेजनि हेमहंससुगुरुः सर्वत्र जाग्रद्यशाः
आचार्या अपि रत्नसागरवरास्तत्पट्टपद्मार्थमा ।
श्रीमान् हेमसमुद्रसूरिरभ(व)त् श्रीहेमरत्नस्तत-
स्तत्पट्टे प्रभुसोमरत्नगुरवः सूरीश्वराः सद्गुणाः ॥ ५ ॥
तत्पट्टोद्

The rest of this genealogy extending to some 5 verses more is lost since a paper has been glued to the other side of the last leaf.

सारस्वतस्य टीका
(माधवीवृत्ति
सिद्धान्तरत्नावली वा)

A commentary on Sārasvata
(called Mādhavī-vṛtti
or Siddhānta-Ratnāvalī)

No. 221

241
1892-95

Size — 9¼ in. by 4½ in.

Extent — 191 leaves, 15 lines to a page, about 36 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with वृद्धमात्रास.
Last page considerably damaged, a few other pages also
worm-eaten. Margins ruled in red. A few lines on the
first and last page written in red ink. A blank square
space in the centre, which is not however quite blank
but contains 4 letters of the text. Handwriting clear.
Generally correct and complete.

Age — The Ms. appears to be considerably old.

Author — Mādhava.

Subject — A gloss on the सारस्वतप्रक्रिया of अनुभूतिस्वरूपाचार्य.

Begins — ॐ नमः विघ्नमिदे ।

श्रीमद्विष्णुपदाब्जमंगुलिदलं सदज्ञानकिज(ञ)ल्लिकतं ।

पीयूषोन्मकरंदमुद्यदसमाभाराजितं स्वोद्यतं ॥

योगीशामरकिंकरालिनिवहैः पेपीयमानं मुदा ।

ज्ञानानंदभरप्रदायि नितरां संचितये संविदे ॥ १ ॥

वागीशतामज्ञतमोपि यस्याः कृपाकटाक्षेक्षणतः प्रयाति ।

सा मे मतिं स्फारय(तारय)तादवश्यं वाग्देवता संनमतस्तदंघ्री ॥ २ ॥

श्रीकृष्ण(?)नामा द्विजराज(राजि)-

कीर्ति(र्दि)जातिः श्रुतिशा(स्त्र)विज्ञः ।

सुतं सती नायकदेविकांबा

प्रासूत सद्धर्ममिव श्रुतिर्यम् ॥ ३ ॥

ब्रह्मापि जिह्वीभवति स्वकृत्ये नितान्तमप्राप्य यतः प्रसादम् ।

विघ्नेश्वरो मे विगतांतरायं सार्थ्यं स साध्यान्नमतस्तदंघ्री ॥ ४ ॥

श्रीरंगरंगायितयत्प्रसादात् श्रीरंगरंगाश्च गिरोंगरंगाः ।

मतिं मनीषी तनुतां गुरुर्मे श्रीरंगनामा नमतस्तदंघ्री ॥ ५ ॥

बुध्वाध्वागुरुशासनाज्ञतगुरुर्व्याकृत्य गाधार्षवात्
सत्सारस्वतनौश्रितः सुमति (त) दः श्रीपाणिनीयोत्सखः ।

सोहं साधु समुद्धरे सुमनसां संतोषयित्रीं सदा
सत्कंठाभरणाय माधवसुधीः सिद्धांतरत्नावलीं ॥ ६ ॥

सारस्वतं मय्यनुसारतस्तत्प्रक्षेपकालुप्यनिरासहेतोः ।

व्याख्यानहं व्याकृतमल्पमल्पैर्हास्यो न च स्यां गुणगृह्यसन्निः ॥ ७ ॥

तत्र सारस्वतीप्रक्रियामृजुं चिकीर्षुः श्रीमदनुभूतिस्वरूपाचार्यं etc.

In India office copy the 3rd verse comes, as it should,
before the 6th.

Colophon — श्रीजानार्दनिवत्सराजतनयः श्रीकाहुनामासुतं
यं श्रीनायकदेविकापि सुधियं चाजीजनन्माधवं ।
तस्य व्याकरणार्णवैकतरणेः सारस्वतीयोत्तम-
व्याख्यायामगमत्कृतोप्यवसतिं सिद्धांतरत्नावलीः ॥ १ ॥

Ends — यत् सूत्रितं सूत्रकृता च चाद्यैः विभ[ज्य योगं च] मयानुमूलं ।
व्याख्यातमेतत्सुधियां सुखाय व्युत्पत्तये स्तोकधियामपीह ॥ १ ॥
(टी)कांतरे भूयसि सत्यपीयं सारस्वतस्यास्ति मनो(मनो)हरा ।
नानाविधे सत्यपि मृ(मि)ष्टवस्तुन्यहो सतामिष्टतमा सितैव ॥ २ ॥
एतद्यथामति मयाल्पधियानुमूलं
व्याख्यायि विस्तरभयादिह किञ्चिदल्पम् ।
तत्साधु चेत्साधुभिरग्रशीभि-
र्दृष्यं न नृक्षमिति पापकरी ह्यसूया ॥ ३ ॥

इति श्रीभट्टमाधवविरचिता सिद्धांतरत्नावली नाम सारस्वतस्य टीका.

Reference — India Office Catalogue No. 805, Rājendra Lal Mitra,
Notices, IX, p. 187.

सारस्वतीयशब्द-
निष्पादनम्

No. 222

Size — 12 in. by 6 in.

Extent — 6 leaves, 9 lines to a page, about 48 letters to a line.

Sārasvatīyāśabda-
niṣpādāna

243

1892-95

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible handwriting. Margins ruled by a different writer. Correct and complete.

Age — Samvat 1874.

Author — (Mādhava).

Subject — Derivation of words according to the Sārasvata grammar.

Begins — ॐ नमः ।

गोपीशं गोपिकागोतं सादरं वनमालिनं ।
लसत्पीतांबरं ध्यात्वा सहितं गोपबालकैः ॥ १ ॥

निष्पादनं तु शब्दानां यथार्थं लिख्यते मया ।
गुरुं प्रणम्य शिष्याणां विनोदाय ममैव च ॥

दिव क्रीडादिषु । दिवादिः दीव्यतीति देवः । etc.

Ends —

अहिच्छत्रसमुद्भूतः फनूभट्टाभिधोभवत् ।
विद्वांस्तस्यात्मजश्चासीद्विश्वरूपाभिधो बुधः ॥ १ ॥

तस्य पुत्रो हरिजित्कनिष्ठो माधवस्तथा ।
तेन निष्पादिताः शब्दाः सरस्वत्याः प्रसादतः ॥ २ ॥

खनागरसुभूय(स्य ?)त्त्वा द्वेयने ह्युत्तरे तथा ।
ग्रीष्मे ज्येष्ठे सिते सौम्ये ह्येकादश्यां तत्रेपुरे ॥ ३ ॥

त्रिभिर्विशेषकम् ॥ इति श्रीदेवप्रभृतिषु युष्मदस्मन्मयाशब्दनिष्पादनं सार-
स्वतस्य समाप्तम् ॥ संवत् १८७४ etc.

सिद्धान्तचन्द्रिका

Siddhāntacandrikā

No. 223

498

1884-87

Size — 10 in. by 5½ in.

Extent — (65 + 86 + 2 =) 153 leaves, 10 lines to a page, about 27 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing. Marginal notes on the first one or two leaves. Generally correct. The पूर्वार्ध and the उत्तरार्ध are

seperately numbered. In addition there is one double leaf with its own numbering and apparently complete in itself; deriving (on fol. 1) all the 109 forms of गवाक् and (on fol. 2) giving some verses of general application. पूर्वार्धे 65 foll. (इति तद्वितप्रक्रिया).

After this two foll. only : श्रीः । ङीवेग(?) वाक्शब्दस्य रूपाणि अर्चा-
गतिभेदतः । पूजार्था(१)गत्यर्थभेदेन नवाधिकशतानि बोध्यानि ।

At the end of the 3rd fol. — अस्ति भवन्तिपरोऽप्रयुज्यमानोऽप्यस्तीति
भाष्यात् भवन्तीति लटः प्राचा संज्ञा इत्यतः The date which
this piece bears is the same as that of the whole Ms.
This leaf is kept between the पूर्वार्धे and the उत्तरार्धे. Complete.

Age — Samvat 1868, Śaka 1733.

Author — Rāmacandrāsrama.

Subject — A commentary on the Sārasvata Sūtras.

Begins — नमस्कृत्य महेशानं मतं बुध्वा पतञ्जलेः ।
वाणीप्रणीतसूत्राणां कुर्वे सिद्धांतचंद्रिकां ॥ १ ॥

अइउऋलृ समानाः etc.

Ends — पूर्वार्धे — इति श्रीरामचंद्राश्रमविरचितायां सिद्धांतचंद्रिकायां पूर्वार्धेः ।
संवत् १८६८ शके १७३३ चौवारामध्ये ॥

Ends — उत्तरार्धे — लोकाच्छेषस्य सिद्धिर्यथा मातरादेः ।

इति श्रीरामचंद्राश्रमविरचिता सिद्धांतचंद्रिका समाप्ता । लिखितं
धनेश्वरेण संवत् १८६८ शके १७३३

Reference — India Office Catalogue, nos. 807ff. This work with another commentary called सुबोधिनी by सदानंद has been published at Benares. Cf. also Rajendralal Mitra's descriptive catalogue of Gram. p. 154. He wrongly makes this work belong to the Pāṇiniya school, led probably to it by the words मतं बुध्वा पतञ्जलेः of the introductory verse. Oxford catalogue number 386. Rajendralal Mitra's Notices, Vol. 9, page 34. Cal. Sk. Coll. catalogue No. 20, pp. 95-96.

सिद्धान्तचन्द्रिका

Siddhāntacandrikā

No. 224

499
<hr style="width: 100%;"/>
1884-87

Size — 12 in. by 4½ in.

Extent — 56 leaves, 10 lines to a page, about 40 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Margins ruled in red, bold and legible writing, numerous marginal notes in the earlier half of the Ms. Generally correct but carried down only to the end of the first half or पूर्वाध.

Age — Saṁvat 1814.

For all other particulars see No. 498 of 1884-87 [=Serial No. 223 of above].

सिद्धान्तचन्द्रिका

Siddhāntacandrikā

No. 225

557
<hr style="width: 100%;"/>
1887-91

Size — 10¼ in. by 4½ in.

Extent — (47 - 1 =) 46 leaves, 15 lines to a page, about 55 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, clear and legible handwriting, generally correct. Margins carefully ruled in red. Square blanks in the centre. The sūtras are throughout written in red ink and the commentary in black. Copious marginal and interlinear notes in a very small hand. First leaf wanting, the last is slightly damaged. Otherwise complete.

Age — Is old in appearance.

Author — Rāmacandrāśrama.

Subject — A succinct commentary on the Sārasvata Sūtras, independent of the *Sarasvatīprakriyā* though modelled for the most part on it.

Begins — The Ms. begins with the Sūtra ए अय् स्वरे । नेञ्जनं । नयनं etc.

Ends — रादिफो वा रेफः । रकारः । लोकाच्छेषस्य सिद्धिर्यथा मात्रादेः ॥ इति श्री-
रामचंद्राश्रमविरचिता सिद्धान्तचंद्रिका संपूर्णा ॥

सिद्धान्तचन्द्रिका
(व्युत्पत्तिलेश)

Siddhāntacandrikā
(Vyutpattileśa)

No. 226

558

1887-91

Size — 10½ in. by 4¼ in.

Extent — 13 leaves, 17 lines to a page, 52 letters to a line.

Description—Old country paper, much soiled. Devanāgarī characters, bold and legible writing, generally correct. Margins ruled in red. The edges of all leaves much damaged, portions of text being occasionally destroyed. Complete.

Age — Samvat 1704.

Author — Jñānatilaka.

Subject — A collection of examples of all कृत्, तद्धित and उणादि affixes, based on the तद्धित chapter of Sārasvata grammar.

Begins — श्री रिकराय शंभवे नमोस्तु घाणीयुताय गुरवे च ॥ पचतीति पक्वा ।
कुटतीति कुटिता । गोपायतीति गोपा हा च । सहते इति सहिता
सोढा च etc.

Ends — लोकाच्छेषस्येति० शेषस्यासंगृहीतस्य सिद्धिल्लोकाच्छास्त्रांतरादवगंतव्या
इत्यर्थः । यथा मात्रापितरौ इत्यत्र मात्रशब्दस्यारङ्ग निपात्यते । स चानु-
क्तोपि अन्यव्याकरणादवसेय इति ॥ आदिशब्दादन्येषामप्येवंजातीयकानां
निष्पत्तेर्विचारो ज्ञेय इति ॥

अवताहो ह्यग्नीवः कमलाकर ईश्वरः ।

सुरासुरनराकारमधुपापीतपत्क(? °ङ्)जः ॥ १ ॥

इति श्रीसिद्धान्तचंद्रिका तृतीयवृत्तिसिद्धान्तव्युत्पत्तिः ॥

इति व्युत्पत्तिलेशोयं कृच्छब्दानां यथास्फुटं ।
व्याकार्षीत् ज्ञानतिलको ह्यटित्युद्धोधहेतवे ॥ १ ॥

इति श्रेयस्संततिर्वरं(°र्षं)तुं भव्यभूस्पृशामाचंद्रार्कम् । श्रीभवानीशंकरः
प्रसीदतु ।

संवत्सरयुगधीदुप्रमिते मासि कार्तिके ।
राधो(?°धे)पूर्वोलिखत्कृष्णः परोपकृतिहेतवे ॥

श्रीसद्गुरुभ्यो नमोस्तु etc.

In the body of the text we find such colophon as इति शतृ-
शानाधिकारः । इति कसाधिकारः । उणादयोऽपरिमिताः etc.

Reference — For other manuscripts see *Jinaratnakosa*, Vol. I,
Part I, p. 439.

सिद्धान्तचन्द्रिकाया
रूपावली

A Rūpāvalī of
Siddhāntacandrikā

No. 227

259
1895-98

Size — 11½ in. by 5½ in.

Extent — (46 - 2 =) 44 leaves, 13 lines to a page, 36 letters to a
line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and
legible writing. The different forms are arranged one
below the other in 10 columns ruled carefully in red.
The names of roots are written in red ink. Correct and
complete, but foll. 19 and 20 missing.

Age — Samvat 1916.

Author — Not mentioned.

Subject — The paradigms of typical roots from different *gaṇas* are
exhibited in all their tenses, moods etc.

Begins — भू सत्तायां । भवति । भवतः । भवन्ति । भवसि etc.

Ends — पक्ता । पापक्ष्यते । अपापक्ष्यत । अपापचि । इति भावकर्मक्रियाः । संवत्सरे
द्रव्यशशिहरिचंद्रमिते पूर्णाकृतम् संवत् १९१६,

सिद्धान्तचन्द्रिकाव्याख्या
तत्त्वदीपिका

Siddhāntacandrikāvyākhyā
Tattvadīpikā

No. 228

258
1895-98

Size — 11 in. by 5 in.

Extent — (160 + 55 + 27 =) 242 leaves, 10 lines to a page, about 40 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, clear and legible writing. Large bold hand, giving the text in the centre. The commentary written in a smaller hand. Frequent use of red and yellow powders. The first part of the Ms. having a continuous paging breaks on fol. 160, the end of the पूर्वार्ध. The “ Verb ” portion of the latter half is carried down to 55 leaves more, separately numbered. Then follows a blank leaf and the succeeding 27 leaves are not numbered. Fairly accurate, but not complete apparently.

Age - At the end of पूर्वार्ध (this part ends with स्वरादेः परः इति पक्षे ऐषिष्यत् इति व्यं [? यद्] प्रक्रिया) we find the entry ब्रजदासाभिषेन मया वैष्णवेन स्वात्मपठनार्थं संवत् १९१२ —, although Dr. Peterson's published catalogue gives no date.

Author — Rāmacandrāśrama the author of *Siddhāntacandrikā*. The commentator styles himself लोकेशकर.

Subject — *Siddhāntacandrikā* is a commentary on the Sārasvata sūtras and Lokeśakara has added his commentary called *Tattvadīpikā* to that commentary. The commentary is not equally full towards the end.

Begins — Text —

नमस्कृत्य महेशानं मतं बुध्वा पतंजलेः ।

बाणीप्रणीतसूत्राणां कुर्वे सिद्धान्तचन्द्रिकाम् ॥ १ ॥

अहङ्कृत्य समानाः etc.

Com. — प्रणम्य जगतां नाथं महेशं सांबमभ्ययं ।

सिद्धान्तचन्द्रिकाव्याख्या क्रियते तत्त्वदीपिका ॥ १ ॥

प्रारिप्सितनिरंतरायपरिसमाप्तये विहितं मंगलं शिष्यशिक्षायै निष्कम्ब
चिकीर्षितं प्रतिजानीते नमस्कृत्येत्यादिना अहं रामाश्रमः बाणीप्रणीत-
सूत्राणां सिद्धांतचंद्रिकां कुर्वे ।

The end of पूर्वार्ध is as follows :

Text — दात्यौहः दार्घसत्रं श्रायसं इति तद्धितप्रक्रिया इति श्रीरामचंद्राश्रमविर-
चितायां सिद्धांतचंद्रिकायां पूर्वार्धं संपूर्णम् ॥ (fol. 160b).

Com. — अत्राप्यादिस्वरस्यात्वं निपात्यते ।

सिद्धांतचंद्रिकाव्याख्या या त्वियं तत्त्वदीपिका ।

तत्पूर्वार्धमभूत्पूर्णं तेन हृष्यति पार्वती ॥

इति श्रीलोकेशकरविरचितायां सिद्धांतचंद्रिकाव्याख्यायां तत्त्वदीपिकायां
पूर्वार्धं समाप्तम् ॥

श्रीरामकरपौत्रेण लोकेशकरशर्मणा ।

कृतायामिह टीकायां तद्धितव्याकृतिर्गता ॥

इति तद्धितप्रक्रिया समाप्ता ॥

In the Ms. the text ends thus :

स्वरादेः पर इति पक्षे ऐर्षिष्यत् इति व्यंप्रक्रिया ॥

and the Com. — तेन प्रार्थयंति शयनोत्थितमित्यादि सिद्धम् । कृताया-
मित्यादि पूर्ववत् ॥

Reference — Same as in No. 223 above. Also see *Catalogus
Catalogorum*, Vol, I, p. 700 for other manuscripts of
Tattvadīpikā.

सिद्धान्तरत्न

Siddhāntaratna

No. 229

244

1892-95

Size — 9½ in. by 5½ in.

Extent — 74 leaves, 7 lines to a page, about 24 letters to a line.

Description — Country paper. The first 10 pages are on an older
paper than the rest and are also written by a careless
hand. Nos. 9 and 10 are given to the same leaf in the

modern fashion. The edges of the first few pages rather worm-eaten. Generally correct and complete. Marginal notes in some places written very carelessly.

Age — Samvat 1916.

Author — Jinacandra or Jinendra.

Subject — A short running gloss on Sārsvata Sūtras.

Begins — श्रीहरिर्जयति ।

श्रीमद्गुरुपदांभोजं नत्वा शब्दार्थसिद्धये ।

सरस्वत्युक्तसूत्राणां कुर्वे सिद्धांतरत्नकं ॥ १ ॥

अइउऋलृ समाणाः । अइउऋलृ एते पंचवर्णाः समानसंज्ञाः स्युः etc.

Ends — वर्णात्कारः अकारः इकारः । रादिफो दा(? वा) रेफः रकारः । इत्युणादयोऽ-परिमिताः प्रयोगमनुसृत्य प्रयोक्तव्य(? व्या) निपात्याश्च ॥ लोकाच्छेषस्व सिद्धिः ॥ इति कृत्र क्रिया ।

श्रीसागरेंदुपतद्ग(?)प्रसादेन जिनेन्दुना ।

सम्यक् सिद्धांतरत्नाख्यं कृतं शब्दानुशासनम् ॥ १ ॥

प्रयुक्ताः प्रायशः प्राज्ञैर्ये च योगार्थबोधकाः ।

शब्दाश्च संग्रहस्तेषामनंतः शब्दवारिधिः ॥ २ ॥

इति श्रीसिद्धांतरत्ने शब्दानुशासने कृदंतवृत्तिः परिपूर्तिमगात् । मीती ज्येष्ठशुक्लसप्तम्यां भौमवासरे संवत् १९१६ लिप्यकतामगनीरामब्राह्मण गौड सवा... जयनगरमध्ये श्रीब्रह्मणेश्वरसंनिधौ ।

Reference — Dr. Peterson's Ulwar catalogue No. 1219, extract 277. This work, as stated in the *Jinaratnakośa*, (Vol. I, Part I, p. 439), is probably identical with *Siddhāntaratnikā-Vyākaraṇa* which was published by 1) Jinajñānabhāṇḍāra Samāja, Visanagar (Gujarat), Sam. 1966, and 2) also in the Yaśovijayajī Jaina Granthamālā, Bhavnagar, 1930 A. D.

सिद्धान्तरत्न

Siddhāntaratna

No. 230

260

1895-98

Size — 8½ in. by 4 in.

Extent — 36 leaves, 8 lines to a page, about 26 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Copious use of red chalk. Bold and legible writing, generally accurate. Incomplete. Leaves 18 and 19 are missing. From 29 to 31 the leaves are numbered 2, 3, and 4 in the left top corner though they bear the nos. 29, 30, 31. From 31 the numbering seems to be tampered by someone else. The scribe apparently omitted to write this part of the text at first. These are to be read between the leaf marked 27 and that marked 28. The text begins only with the आख्यात section.

Age — Sainvat 1918.

Author — Jinendu or Jinacandra.

Subject — A commentary on the Sārasvata Sūtras.

Begins — ऐं नमः । अथाख्यातः प्रारभ्यते । भ्वादिः क्रियावचनो भ्वादिर्धातुसंज्ञः स्यात् etc.

Ends — इति कृतप्रक्रिया ।

श्रीसारेंदुसत्पद्मप्रसादेन जिनेन्दुना ।

सम्यक्सिद्धान्तरत्नाख्यं कृतं शब्दानुशासनम् ॥ १ ॥

प्रयुक्ताः प्रायशः प्राज्ञैर्ये च योगार्थबोधकाः ।

शब्दाश्च संग्रहस्तेषामन्तः (मन्तः) शब्दवारिधिः ॥ २ ॥

इति श्रीसिद्धान्त(र)त्ने शब्दानुशासने कृदन्तवृत्तिः ॥ संवत् १९१९ का ॥

Reference — Same as in No. 229 above.

सिद्धान्तरत्नं

Siddhāntaratna

No. 231

677
1891-95

Size — 10½ in. by 5½ in.

Extent — 14 leaves, 12 lines to a page, 48 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, beautiful and correct writing. Margins ruled in triple red lines, red chalk much used. The पूर्वार्ध only.

Age — The Ms. is not very old in appearance.

Ends — इति समासप्रक्रिया । इति श्रीसिद्धान्तरत्ने शब्दानुशासने सिबंतवृत्तिः पूर्वार्द्धं परिसमाप्तिमगात् ॐ नमः ॥

For all other particulars see 244 of 1892-95 [= Serial No. 229 above].

सिद्धान्तरत्न

Siddhāntaratna

No. 232

1394
1884-87

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 64 leaves, 7 lines to a page, about 20 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Clear and legible hand. Copious use of red chalk, boldly ruled margins. Generally correct.

Age — Samvat 1884.

For all other particulars see 244 of 1892-95 [=Serial No. 229 above].

सिद्धान्तरत्नावली

Siddhāntaratnāvalī

No. 233

263
1884-86

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 76 leaves, 19 lines in a page, about 70 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters of the Jaina type. Bold and generally legible writing. Some leaves have their writing rather obliterated. Fairly correct.

Age — Samvat 17 6 (1).

Author — Mādhavabhatta, son of Śrikāhnu, and pupil of Śrirāṅga.

Subject — A commentary on the *Sārasvatī-prakriyā*.

Begins — श्रीमद्विष्णुपदाञ्जमकुलिदलं सद्ज्ञानकिञ्चित्तं
पीयूषोन्मकरंदमुद्यदसमाभाराजितं स्वोद्यतं ।
योगीशामरकिञ्चरालिनिवहैः पेपीयमानं मुदा
ज्ञानानंदभरप्रदायि नितरां संचितवे संविदे ॥ १ ॥
बाष्पीशतामश्रुतमोऽपि बस्याः कृपाकटाक्षेक्षकतः प्रवाप्ति ।
सा मे मतिं स्फुरयतादवश्वं वाग्देवता संनमतस्तदंद्गी (श्री ?) ॥ २ ॥
श्रीकण्ठनामा द्विजराजराजिकीर्तिर्हिजानिः श्रुतिशास्त्रविद्भिः ।
सुतं सती नामकदेवकंकायसूत सद्धर्ममिव श्रुतिर्ब ॥ ३ ॥
अथपि जिज्ञोभवति स्वकृत्वे नितान्तमप्राप्य क्तः प्रसादं ।
विज्ञेयरो मे विगतांतरां साध्वं स साध्वमस्तदंद्गी (श्री ?) ॥ ४ ॥
श्रीरंगरंख्यवति क्तप्रसादात् श्रीरंगरंगा च (श्री ?) श्रीरंगरंगाः ।
मतिं मनीषी तनुतां गुह्ये श्रीरंगन्यमा नमतस्तदंद्गी (श्री ?) ॥ ५ ॥
मुदाप्या गुह्यासनात्ततगुह्याकृत्वा गाघार्णवात्
सत्सारस्वतनौत्रितः सुमतिदः श्रीपद्मिनीबोत्सष्टः (?) ।
सोहं साधु समुदरे सुमनसां संतोषमित्रीं सदा
सत्कंप्रभरणाव माधवमुधीः सिद्धान्तरत्नावली ॥ ६ ॥
सारस्वतं मत्वनुसारतस्तत् प्रक्षेपकालुष्यनिरासहेतोः ।
व्याख्यामहं व्याकृतमप्यनल्पैः हास्यो न च स्वां गुणगृह्यसन्निः ॥ ७ ॥
तत्र सारस्वतीं प्रक्रियासृजं चिकीर्षुः श्रीमदनुभूतिस्वरूपाचार्यः etc.

Ends — इति श्रीसरस्वत्या प्रणीता प्रक्रिया समाप्तेत्यर्थः ।

श्रीजनार्दनवत्सराजतनयः श्रीकण्ठनामा सुतं
यं श्रीनायकदेविकापि सुधियं प्राजीजनन्माधवं ।
तस्य व्याकरणार्णवैकतरणेः सारस्वतीयोत्तम-
व्याख्यायामगमत् कृतोऽप्यवसिति (विष्णुमुदेऽस्तु साविरति मै ?)
सिद्धान्तरत्नावली ॥ १ ॥

यत्सूत्रितं सूत्रकृता च वाचैः विभज्य योगं च मयानुमूलं ।
व्याख्यातमेतत्सुधियां सुखाय व्युत्पत्तये स्तोत्रधियामपीह ॥ २ ॥

टीकांतरे भूयस्ति सत्यपीयं सारस्वते स्यात्सुमनोमनोहरा ।
नानाविधे सत्यपि मिष्टवस्तुन्यहो सतामिष्टतमा सितैव ॥ ३ ॥

एतद्यथामति मयाव्यधियानुमूलं
व्याख्यायि विस्तरभयादिह किञ्चिदल्पं ।

तत्साधु चेत्साधुभिरग्र्यधीभिः
 वृष्यं न नूनमिति पापकरी ह्यस्या ॥ ४ ॥

Colophon — इति श्रीभट्टमाधवविरचिता सिद्धान्तरत्नावली नाम सारस्वतस्य टीका समाप्ता ।

संवत्दर्शनदस्युशैलभपतावब्दे

Reference — See No. 805 of Prof. Eggelings' catalogue of the SK. Ms. in the India Office Library. Rajendralal Mitra, Notices of Sk. Mss. IX, p. 187. Also see Ms. 241/1892-95 [= Serial No. 221 above].

सिद्धान्तरत्नावली

Siddhāntaratnāvalī

No. 234

678

1891-95

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 133 leaves, 10 lines to a page, 52 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with occasional पृष्ठमात्राः. Clear and legible writing, fairly accurate. Margins ruled in red. Occasional marginal corrections. Complete.

Age — The Ms. is rather old in appearance.

For all other particulars see 263 of 1884-86 [= Serial No. 233 above].

सिद्धान्तरत्नावली

Siddhāntaratnāvalī

No. 235

541

1886-92

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 100 leaves, 19 lines in a page, about 52 letters in a line,

Description — Thick country paper. Devanāgarī characters. Bold and legible writing. Fairly correct. Complete. Written at Śrīnaulāhīnagara. The scribe's name is Paṇḍita Sakalaharṣamuni.

See No. 263 of 1884-86 [= Serial No. 233 above].

सिद्धान्तरत्नावली

Siddhāntaratnāvalī

No. 236

542

1886-92

Size — 12 in. by 6½ in.

Extent — (26 to 92 =) 67 leaves, 14 lines in a page, about 42 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing. Fairly correct. The original text written in the middle, with the commentary on both the sides. The Ms. begins about the close of the Visarga Sandhi and ends with the very beginning of the Taddhita section. Incomplete.

See No. 263 of 1984-86 [= Serial No. 233 above].

सिद्धान्तरत्नावली

Siddhāntaratnāvalī

No. 237

348

1895-1902

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 95 leaves, 19 lines to a page, 56 letters to a line.

Description — Country paper. Triple margin in red ink, many foll. especially from 33-50 and from 3-20 are badly worm-eaten. The Ms. is very neatly written in Jain Devanāgarī with some squarelike blank space in the centre of each

folio. Red pigment is copiously used for marking some portions on several folios upto 58, but not on the remaining foll.

Age — pretty old.

Ends — आदिनाम्यस्याप्येवंजातीयकस्य सिद्धिर्विचारात् ज्ञेया । इतीति कृतप्रक्रिया समाप्तेति भावः ॥ अथ ग्रन्थकारः स्वं नाम कृतिं च निर्दिशति । स्वरूपान्म इति ।

...शास्त्रान्तर्मंगलमाचरति । अथताद् इति । ह्यग्रीवो देवः वः युष्मानवतात् रक्ष (end of fol, 95).

सिद्धान्तरत्नावली

Siddhāntaratnāvalī

सारस्वतप्रक्रियाटीका

Com. on Sārasvatapraṅkriyā

No. 238

290

1880-81

Size — 10 in. by 6 in.

Extent — 189 leaves, 17 lines to a page, 32 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with partial पृष्ठमात्रास, legible but not very careful writing. Red chalk used. The first and the last few leaves much worn out all round. Complete.

Age — Samvat 1591.

Ends —

शिवमस्तु सर्वजगतः परहितनिरता भवन्तु भूतगणाः ।

दोषाः प्रयांतु नाशं सर्वत्र सुखी भवतु लोकः ॥ १ ॥

यादृशं पुस्तके न दीयते ॥ २ ॥

यावल्लवणसमुद्रो यावन्नक्षत्रमंशितो मेरुः ।

यावच्चंद्रादित्यौ तावदिदं पुस्तकं जयतु ॥ ३ ॥

अन्नपृष्टि परिपालयेत् ॥ ४ ॥

श्रीरस्तु ॥ शुभं भवतु लेखकपाठकयोः ॥ तैलाद्रक्षेत् पुस्तिका ॥

संवत् १५९१ वर्षे माघ शुदि १० बुधे शंकरपुरवास्तव्यरथिष्कातीयन्यास-

श्रीवेणोः सुनुना गोपीनाथेन लिखिता सिद्धान्तरत्नावली ॥ श्रीरस्तु ॥

The comm. ends —

इति सरस्वतीप्रणीता प्रक्रिया समासेत्यर्थः ॥

श्रीजानार्दनिवत्सराजतनयः श्रीकाह्वनामा सुतं
यं श्रीनायकदेविकापि सुधियं प्राजीजनन्माधवम् ।

तस्य व्याकरणार्णवैकतरणेः सारस्वतीयोत्तम-
व्याख्या विष्णुमुदेऽस्तु सा विरतिमैत्सिद्धान्तरत्नावली ॥

यत्सूचितं सूत्रकृता च वाद्यैर्विभज्य योगं च मयानुमूलम् ।
व्याख्यातमेतत्सुधियां सुखाय व्युत्पत्तये स्तोत्रधियामपीह ॥ १ ॥

टीकान्तरे भूयस्ति स(?)त्यपीयं सारस्वते स्यात्सुमनोमनोहरा ।
नानाविधे सत्यपि मिष्टवस्तुन्यहो सतामिष्टतमा सितैव ॥ २ ॥

एतद्यथामति मयाल्पधियानुमूलं व्याख्यायि विस्तरभयादिह किञ्चिदल्पम् ।
तत् साधु चेत्साधुभिरभ्यधीभि(र) कूप्यं न नूत्नमिति पापकरी

ह्यसूया ॥ ३ ॥

इति श्रीभट्टमाधवविरचिता सिद्धान्तरत्नावली नाम सारस्वतस्य टीका
समाप्ता ।

सिद्धान्तरत्नावली
सारस्वतप्रक्रियाटीका

Siddhāntaratnāvalī
Com. on Sārasvataprakriyā

No. 239

135
1881-82

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 156 leaves, 15 lines to a page, 46 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, clean and legible writing fairly accurate. Omissions occasionally supplied in the margins, and also in blank space at the top and the bottom also. Margins ruled in triple red lines except of the last 40 leaves. First leaf slightly damaged. Complete.

Age — Samvat 1817.

Ends — इति श्रीमाधवभट्टविरचिता सिद्धान्तरत्नावली नाम्नां(ज्ञी) सारस्वतटीका
समाप्ता ॥ प्रत्यक्षरगणनया ग्रंथमान ७५७५ ॥ श्रीभैरवात् ॥

यन्मात्राक्षरपादबिंदुगलितं किञ्चित्प्रमादाद्गन्मया
चित्तव्याकुलतामुपेत्य लिखितं दुःश्लिष्टसंघिस्तथा ।

तस्सूनोरिव दुर्विचेष्टितमिदं क्षंतव्यमार्यैर्यतः

प्रायो मुह्यति लेखकस्य हि मनो गात्रप्रभंगे सति ॥ १ ॥

श्रीरस्तु । कल्याणमस्तु ॥ संवत् १८१७ फागुणवदि १ दिने लिपीकृतं पं.
दयालसागरेण श्रीउदयपुरनगरात् ॥ यादृशं ॥ १ ॥ जलाद्रक्षे ॥ २ ॥

जवलगममेरु अडिग्यहे जवलग ससि भर सूर ।

जवलगया पोथी सदा रह्युज्यो गुणभरपूर ॥ ३ ॥

श्री इकलिग सहाह ॥ श्री ॥

सुदीपिका

सारस्वतप्रक्रियाटीका

Sudīpikā

Com. on Sārasvatapraṅkriyā

No. 240

293

1880-81

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — 32 leaves, 15 lines to a page, 54 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास here and there. Bold and legible writing generally correct. Margins ruled in black, square blanks in the centre. Wants the first two leaves, otherwise complete.

Age — Not old in appearance.

Author — (?) Viśveśvarāmbōha; so in the colophon, corrected by Dr. Kielhorn into Viśveśvarāmbu. He does not seem to be the author of this work, but another person called सत्यप्रबोध भट्टारक, according to the colophon of the following No. 195/1881-82 unless indeed सत्यप्रबोध is the spiritual name of विश्वेश्वर or विश्वेश्वरांबु or विश्वेश्वराग्धि, whatever the name may be. The name विश्वेश्वर is nowhere met with as that of the author of सुदीपिका.

Subject — A commentary on Anubhūtiśvarūpācārya's Sārasvata-praṅkriyā.

Begins — Fol. 3a रसंज्ञा च विधीयते ।

Ends — पंकजं पादपंकजं यस्य स तथा ॥ इति ॥

श्रीब्रह्मसागरगुरोश्चरणानुचिंता-
पोतेन शब्दसरितां पतिरेषतीर्णः ।

..... (cp. No. 195/1881-82, Ending)

विश्वेश्वराब्ध(?) मुनिना मुनिपंडितेन
श्रीरामचंद्रचरणांबुजसेवकेन ।

सारस्वताख्यमुनिबंधसुदीपिकेयं
क्षेत्रभ्यघायि पुरुषोत्तमसंज्ञकेन ॥

इति सुदीपिका टीका समाप्तः (?) ॥ शुभं भवतु ॥ लेखकपाठकयोः ॥ यादृशं ॥
श्रीरस्तु ॥

The colophons at the end of the various sections nowhere mention the name either of the author or of the work.

सुबोधिका

सारस्वतप्रक्रियाटीका

No. 241

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — (86-17=) 69 leaves, 10 lines to a page, 25 letters to a line.

Description — Country paper very much worn out all round, especially the last two or three leaves. Devanāgarī characters with partial पृष्ठमात्राs, except on fol. 5, which is inserted later. Legible and not very incorrect writing. Foll. 1, 23-34, 80-82, 84, (17 in all) missing. Otherwise complete. Dr. Bhandarkar's report for 1881-82, which mentions this Ms. in the supplementary list on p. 29 states the extent of this Ms. to be 6 leaves only, which may be a misprint for 69.

Age — Sāmvat 1557.

Subodhikā

Com. on Sārasvatapraṅkriyā

195

1881-82

Ends — पंकजं पादपंकजं यस्य स तथा ॥

श्रीब्रह्मसागरगुरोश्चरणानुचिता-
पोतेन शब्दसरितां पतिरेष तीर्णः ।

विश्वेश्वराब्धिमुनिना मुनिराध्यराम-
चंद्रैकचारुकरुणालवकर्णधात्रा ॥ १ ॥

विश्वेश्वराब्धिमुनिना मुनिर्मदितेन
श्रीरामचंद्रचरणांबुजसेवकेन ।

सारस्वताख्यमुनिबंधसुदीपिकेयं
क्षेत्रे व्यधायि पुरुषोत्तमसंज्ञकेस्मिन् ॥ २ ॥

श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीब्रह्मसागरचरणानां शिष्यस्य सत्यप्रबोध-
भट्टारकस्य कृतिः सारस्वतदीपिका समाप्ता ॥ संवत् १५५७ वर्षे माघवदि ८
बुधे ॥ अद्येह श्रीहृलदुर्गे रायश्रीश्रीभानु राज्यं कृतवान् ॥ देवपत्नीवास्तव्य ॥
व्यास हांगाकस्यात्मज व्यासनानाकस्येदं ॥ शुभं भवतु ॥ कल्याणं भूयात् ॥

This is the only place where the work is called सारस्वत-
दीपिका and ascribed to सत्यप्रबोध भट्टारक, the disciple of
ब्रह्मसागर, who composed this work in the holy place
called पुरुषोत्तम. Elsewhere in the Colophons (Fol. 5a, 17a,
38b, 44a) as well as the side margins the work is called
सुबोधिका and stated to be composed by अमृतभारती.

Reference — India Office Catalogue Part II, No. 803, where also a
similar confusion of names has taken place. There does not
appear to be any way out of the difficulty. The suppo-
sition that the work commenced by अमृतभारती was comp-
leted by सत्यप्रबोधभट्टारक goes against the Colophon found
at the end of No. 291/1881-82 below. That सत्यप्रबोधभट्टारक
was an earlier name for अमृतभारती looks plausible only on
the supposition that he had two separate spiritual teachers
at different times or that ब्रह्मसागर = अद्वयसरस्वती. Further,
who is विश्वेश्वराब्धिमुनि? (Cf. next number.) A commentary
on सारस्वतप्रक्रिया by सत्यप्रबोधभट्टारक is mentioned in the Cat-
logue of Bhau Daji Memorial Mss. p. 146.

सुबोधिका

Subodhikā

सारस्वतप्रक्रियाटीका

Com. on Sārasvatapraṅkriyā

No. 242

291

1880-81

Size — 11½ in. by 4½ in.

Extent — 28 leaves, 16 lines to a page, 60 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with partial
 पृष्ठमात्रास, clear and legible writing, generally correct.
 Margins ruled in black, square blanks in the centre.
 Worm-eaten and damaged in places, red chalk used.
 Complete.

Age — Samvat 1554.

Author — Amṛta Bhārati.

Subject — Commentary on the *Sārasvatapraṅkriyā of Anubhūtiśva-*
rūpācārya.

Begins — जिनं नत्वा ॥

बत्पादपद्मद्वितयस्व चिंता चिंतामणिश्चित्तदानदक्षा ।
 प्रत्यूहराशिं विलयं विनेतुं ढौढं गणेशं तमाहं नमामि ॥ १ ॥

गुरुं गुरुगुणोदारं नत्वाद्बक्सरस्वतीम् ।
 सरस्वतीप्रक्रियायाः कुर्वे व्याख्यां सुबोधिकां ॥ २ ॥

चिकीर्षितप्रक्रियाया अविज्ञेन परिसमाप्त्यर्थं इष्टदेवतानमस्कारलक्षणमंगला-
 चरणपूर्वकं चिकीर्षितं प्रतिजानीते । प्रणम्येति ॥

Ends — तैरापीते पंकजे चरणकमले यस्य । स तथा ॥

पद्मरेंद्रनगरीप्रभाषितं यच्च वैमलसरस्वतीरितं ।
 तन्मय(या)त्र लिखितं तथाधिकं किञ्चिदेव कलितं स्वया धिया ॥ १ ॥

कृता मया वोमृतभारतीतिनाम्ना गणेशांघ्रिसरोजभाजा ।
 प्रबोगसिद्धयाकृ(v. l. ग)तसंशयात्मां सुबोधिकेयं तमुतास्तुबोधं ॥ २ ॥

इति श्रीसुबोधिकायां सारस्वतटीकायां परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीबभ्रुव-
 भारती श्रीचरणविरचितायां कृत्प्रत्ययविभागः समाप्तः ॥ समाप्तं सारस्वत-
 टीका ॥ श्रीभारती चिरं जयति ॥ संवत् १५५४ वर्षे श्रीबृहत्स्वरतरगळे

जिनाज्ञा(जिनाज्ञा)पृथु यशसि श्रीजिनहर्षसूरिविजयराज्ये श्रीश्रीश्रीसाधु-
हर्षोपाध्यायानां शिष्येन(ण) विमलेनात्मपठनार्थं लिखितेयं. श्रीमदाब्हादन-
पुरे ॥ श्रीः ॥

Verse 2 is a part of the Colophon given on foll. 16b, and 25a at the end of the first and the second वृत्तिस respectively. The अमलसरस्वती of verse 1 appears to be the author's गुरु, but who is नरेन्द्रनगरी? Cf. No. 195/1881-82 [Serial - No. 241 above].

F. JAUMARA

दशबलकारिका

Daśabalakārikā

No. 243

101
1883-84

Size — 12½ in. by 7 in.

Extent — 4 leaves, 9 lines to a page, 35 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, generally correct. Almost complete.

Age — New in appearance.

Subject — Memorial verses on different forms of the same roots in different *gaṇas*. It belongs to the संक्षिप्तसार or जौमर school.

Author — Daśabala.

Begins — ये घातवः संति गणान्तरेपि वर्णार्थनिर्देशपदैरभिन्नाः ।
विभिन्नशब्दप्रतिपादनार्थं रूपाणि तेषां समुदाहरिष्ये ॥ १ ॥

Ends — The 38th verse is as follows :—

परमगुणनिकायो वादितो सर्वदेशे
दशबलकृतिरेषा धातुरूपैकसारा ।
विरचितपदभारा शास्त्रकंठैकहारा
जयति विषमकाव्ये संशयच्छेदहेतुः ॥ ३८ ॥ इतिश्री

Reference — See India Office Catalogue No. 843, Rajendralal Mitra, Reports. No. 2804, A. S. B. Catalogue No. 4498.
Printed — *Kātantragāṇamālā*, Calcutta.

दशबलकारिका

Daśabalakārikā

No. 244

495
1886-92

Size 8½ in. by 3½ in.

Extent — 5 leaves, 8 lines in a page, about 36 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, fairly correct. Complete.

Age — Samvat 1773.

Begins — श्रीशारदायै नमः ।

ये धातवः संति गणांतरेषु वर्णार्थनिर्देशपदैरभिन्नाः ।
विभिन्नशब्दप्रतिपादनार्थं रूपाणि तेषां समुदाहरिष्ये ॥ १॥

Ends — इष्टिस्ते विषमा तनौ विरचिता भूतिर्मुखे पंचता
पाणौ ब्रह्मशिरो गले च गरलं दोषाकरो मस्तके ।
एतेनैव परिच्छदैः पशुपते के त्वां नमस्कुर्वते
यद्येषा सुरवृंदवंदितपदा मौलौ न भागीरथी ॥ ३८ ॥

इति दशबलकारिका समाप्ता श्रीकृष्णः श्रीः संवत् १७८३ मार्गशीर्ष शुक्ले
१२ वौ लिखितं श्रीः ॥ ॥

G. MINOR GRAMMARS

उक्तिसंग्रह

Uktisaṅgraha

No. 245

15

1877-78

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 9 leaves, 16 lines to a page, 58 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with वृहमात्रा. Clear and legible writing, generally correct. Margins ruled, red chalk much used, square blanks left in the centre. Slightly worm-eaten. Complete as far as it goes.

Age — Old in appearance.

Subject — The work enumerates elements of Sanskrit grammar, giving short explanations and illustrations where necessary, which is followed by explanation in Prakrit. The author appears to be some pupil of one Candrasekhara.

Begins — अहं प्रथम्य मुग्धानां बोधहेतोर्विधीयते ॥
प्राक् प्राकृतउच्छीनां किञ्चिदाज्ञावसंग्रहः ॥ १ ॥
श्रीचंद्रशेखरगुरुन् वंदे वैश्वकिबुक्तिभिः ॥
मात्स्यस्यापि बालस्य चक्षुस्त्वादितं हृदः ॥ २ ॥
स्वर १४ । अवाहृईउऊऊऊलृएऐओऔ ॥ समानाः १० अवाहृई etc.

Ends — क्वा भक्तोरपत्वं भवदीक । भवतोरकरणीयसौ ॥ इति धातुप्रत्ययानुबंध-
फलं ॥ ग्रंथ ६ शतसंख्या ॥

धातुगणो
धातुपद्धतिर्वा

Dhātugana or
Dhātupaddhati

No. 246

625

1891-95

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — 10 leaves, 11 lines to a page, about 32 letters to a line.

Description — Old country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, generally correct. Margins ruled in irregular black lines. Complete.

Age — The Ms. has an old appearance.

Author — Anonymous.

Subject — A list of roots and their meanings, intended as a companion to *Harināmāmṛta*, the Vaiṣṇava grammar.

Begins — श्रीराधाकृष्णाभ्यां नमः ।

कृष्णलीलाकथावीजरूपो धातुगणो मया ।

संक्षेपाद्ब्रूते तेन कृष्णो मह्यं प्रसीदतु ॥ १ ॥

भू सत्तायां etc.

Ends —

दिविपीवौदेवृधोवृशासषेवृषि(वृषि)बुष्टिवुः ।

एषां प्रत्युक्तधातूनामंतस्थांतत्वमिष्यते ॥ २४८

हरिनामामृतस्यैवा(? षा) संक्षेपाद्वातुपद्धतिः ।

मया कृता प्रयुक्तान्यधातूंस्त्यक्त्वा क्वचित् क्वचित् ॥

श्रीश्रीराधादामोदरौ जयतां । etc.

प्रक्रियाभूषण

Prakriyābhūṣaṇa

No. 247

224

1892-95

Size — 8½ in. by 5 in.

Extent — (132 - 5 =) 127 leaves, 10 lines to page, about 24 letters to a line. The first three leaves and l. 10th and 15th are missing.

Description — Thick country paper. Devanāgarī characters. Written carelessly and in haste. Correct in the main. The book is divided into 2 sections. The leaves are numbered continuously upto l. 47; then follows a new numbering which is carried on to the end. The ends of many leaves are torn out. Incomplete.

Age — Samvat 1852.

Author — Śrīnivāsadāsa.

Subject — An elementary treatise on grammar. Apparently modelled on the *Siddhānta-kaumudī*, and following the same topical arrangement in the main. The second section is exclusively devoted to verbs and their derivatives. [The sūtras commented on by Śrīnivāsadāsa rather resemble closely those in the Sārasvata grammar].

Begins — Abruptly on fol. 4a — दध्यानय इति सिद्धं गौरी अत्र etc.

Ends — स्तयै शब्दसंघातयोः । टिलोपः । संयोगांतलोपः । टित्वादीप् । स्त्री [।] वर्णात्कारः । वकारः । ककारः । इत्यादि । रादिफो वा रेफः । रकारः ॥ लोकादशेषस्य सिद्धिः ज्ञेया ॥ यथा मातरादेः ॥

वाचो रामानुजाचार्यसमाश्रयणशालिना ।

श्रीश्रीनिवासदासेन प्रक्रियाभूषणं कृतम् ॥

यदत्र नास्ति विद्वद्भिस्तलोके ह्यवगम्यताम् इति । श्रो । etc.

Colophon — इति श्रीश्रीमन्नारायणचरणनलिनद्विरेफणां प्रतिवादीभकेश(स)रिणां श्रीमद्वेङ्कटाचार्याणां चरणारविंदभ्रमरा(य?)मानमानसेन श्रीश्रीनिवासदासेन (कृतं?) प्रक्रियाभूषणं समाप्तिमगत् ॥

Reference — No. 1153 in Peterson's Catalogue of Ulwar manuscripts.

प्रक्रियाभूषण

Prakriyābhūṣaṇa

No. 248

508

1886-92

Size — 12 in. by 5½ in.

Extent — 55 leaves, 9-13 lines in a page, about 32 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Bold and legible writing, fairly correct. The Ākhyāta section complete.

Author — Śrīnivāsadāsa, a follower of Rāmānujācārya.

Subject — An elementary treatise on grammar. The Ms. contains only the Ākhyāta section. [For the affinity of the sūtras with those in the Sārasvata grammar, see the preceding].

Begins — श्रीमते रामानुजाय नमः ।

अथाख्यातप्रक्रिया । धातोः । वक्ष्यमाणाः प्रत्यया धातोर्ज्ञेयाः । भ्वादिः ।
क्रियावाचको भ्वादिर्धातुसंज्ञः स्यात् । स त्रिधा । आत्मनेपदी परस्मैपद्म-
भयपदी चेति ।

Ends — लोकाच्छेषस्य सिद्धिः ज्ञेया यथा मातरादेः ।

वाचो रामानुजाचार्यसमाश्रयणशालिना ।
श्रीश्रीनिवासदासेन प्रक्रियाभूषणं कृतम् ॥
मुग्धज्ञानोदयायेर्द मोदाय च मनीषिणां ।
यद्त्र नास्ति विद्वद्भिः तल्लोकेष्व..... ॥

प्रबोधचन्द्रिका

Prabodhacandrikā

No. 249

633
1891-95

Size — 10 in. by 5 in.

Extent — 21 leaves, 11 lines to a page, about 32 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, large, legible and generally correct writing. Margins ruled in red, as also the punctuation strokes. Complete.

Age — Śamvat 1920 (!)

Author — Vaijalabhūpati (rather the patron), son of one Vikrama and Candrāvati, of the Cauhāna race ruling at Paṭanā.

Subject — An elementary grammar treating in Anuṣṭubh verses of the leading topics of grammar, the illustrative examples being connected with the name of Rāma. Meant for the use of Hirādharma, the son of the king.

Begins — हरिहरगुरुमक्तः सर्वलोकानुरक्त-
स्त्रिभुवनगतकीर्तिः कांतकंदर्भमूर्तिः ।

रणरिपुगणकालो वैजलः क्षोणिपालो
जयति जगति दाता सर्वकर्मावधाता ॥ १ ॥

चंद्रावति(ती)वदनचंद्रचकोरधीरः
श्रीधिरुमार्कतनयो नयतंत्रवेत्ता ।

चौहानवंसतिलकः पटनाधिनाथो
राजा परं जयति वैजलदेवनामा ॥ २ ॥

रामो मेभिहितं करोतु सततं रामं भजे सादरं
रामेणापहृतं समस्तदुरितं रामाय दत्तं धनं ।
रामात्मुक्तिरमीप्सिता सरभसं रामस्य दासोस्म्यहं
रामे रंजतु मे मनः कल्पया हे राम मां पालय ॥ ३ ॥

श्रीमद्वैजलदेवेन रामभक्तितात्मना ।
इति चिंतितमेकांते कदाचित्तिष्ठता सता ॥ ४ ॥

अस्थि वज्रमयं यस्य यस्य चर्म च वर्मवत् ।
स दधीचिः स कर्णश्च नातिष्ठत्सुचिरं भुवि ॥ ५ ॥
न संप्रति शरीराणि न राज्यानि धनानि च ।
तेषां स्वर्गगतानां हि कीर्तिर्जयति भूतले ॥ ६ ॥

इह लोके सुखं येन परलोकेपि जायते ।
तदेव प्रत्यहं कर्म कर्त्तव्यं दूरदर्शिभिः ॥ ८ ॥

संसारंबोधितरणं रामनामानुकीर्त्तनम् ।
रामनामान्विता तस्मात्क्रियते प्रक्रिया मया ॥ ९ ॥

बालकानां प्रबोधाय तोषाय विदुषामपि ।
आकल्पमपि संसारे कीर्त्यवस्थापनाय च ॥ १० ॥

चित्तयच्चिति निर्यातः क्रीडंतं श्रीहिराधरम् ।
श्रीमान्वैजलभूपालो विलोक्येत्यब्रवीत्सुतम् ॥ ११ ॥

विद्यया द्योतते राज्यं विद्यया जीयते रिपुः ।
विद्यया जायते कृत्यं विद्यया लभते यशः ॥ १२ ॥

दधीचिर्दानवीरोभूदयावीरः शिविर्नृपः ।
हंवीरो युद्धवीरोभूच्चिदर्शनममी त्रयः । ११ ॥

एवं वदंतं पितरं विनीतः श्रीहिराधरः ।
कृतांजलिपुटो भूत्वा सव्रीडमिदमब्रवीत् ॥ १५ ॥

ध्ववणांजलिना पीतमुपदेशामृतं मया ।
आज्ञाप्यतां देव मया किमिदानीमधीयताम् ॥ १७ ॥

श्रीमान् वैजलभूपालः श्रीहिराधरवालकम् ।
सुप्रियं परितुष्टात्मा सुतमित्यवदत्पुनः ॥ १८ ॥

विना व्याकरणं वाणी रमणी रमणं विना ।
 विवेकं च विना लक्ष्मीर्न सुखाय कदाचन ॥ ३१ ॥
 क्रियाकारकसंबंधज्ञानमुत्पद्यते यया ।
 उत्कृष्टा प्रक्रिया सेयं त्वया संप्रति पठ्यतां ॥ ३४ ॥
 प्रबोधचंद्रिका नाम रामचंद्रसमाश्रिता ।
 अज्ञानतिमिरध्वंसकारिणी चित्तहारिणी ॥ ३५ ॥
 बहवः प्रक्रियाग्रंथाः संति चेत्संतु का क्षितिः ।
 मालतीमधु न क्वापि मधुपानामनादृतम् ॥ ३६ ॥
 विभक्तिज्ञानतो यस्मात्प्रबोधः प्रतिपद्यते ।
 तस्मादिह प्रथमतो विभक्तिः प्रतिपाद्यते ॥ ३७ ॥

The work consists in order of the following parts —

- (1) स्यादिचंद्रिका verses 1-92
- (2) त्यादिचंद्रिका verses 1-31
- (3) कारकचंद्रिका verses 1-56
- (4) अनुक्तचंद्रिका verses 1-67
- (5) समासचंद्रिका verses 1-40
- (6) तद्धितचंद्रिका verses 1-39
- (7) कृदंत section verses 1-36
- (8) संधिचंद्रिका verses 1-70.

Ends —

ग्रंथस्य गौरवभयान्मया नोक्तं सविस्तरम् ।
 एषा विशेषसुभगा समाप्ता संधिचंद्रिका ॥ ६९ ॥
 प्रबोधचंद्रिकायां च कृतौ वैजलभूपतेः ।
 शान्दीदष्टिं(?) विवृध्यथं(थं) ग्राह्या विद्वन्निरादरात् ॥ ७० ॥

मिति श्रावणमासे कृष्णपक्षे त्रिथौ प्रतुपदे चंद्रवासरे संबत्सरे १९२० ? ॥...
 The rest giving the name of the scribe and the owner of
 the Ms. is besmeared with red paint and is hardly legible.

Reference — India Office Catalogue No. 898. Rājendra Lal Mitra,
 Notices, Vol. VIII, No. 2558.

प्रबोधचन्द्रिका

सुबोधिनीसहिता

No. 250

Size — 13½ in. by 5 in.

Prabodhacandrikā

with the com. *Subodhinī*

510

1886-92

Extent — 42 leaves, 10 lines in a page, about 40 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible, though careless writing. Fairly correct.

Age — Samvat 1888.

Author — King Baijala, son of Vikramāditya and Candrāvati, of the Chohāna family, who wrote the grammar for his son Śrībirādharma. The commentary *Subodhini* on the same written by Gopālagiri.

Subject — An elementary grammar in verse. The introduction which extends over 10 leaves describes how King Baijala was led to write the work, with a desire to make his fame immortal and to teach his son Vyākaraṇa whose study is even more important than that of politics. The King seems to be greatly attached to God Rāmacandra. The subjects dealt with are :

1 declension and the meanings of cases and syntax. (foll. 1-33)

2 Samāsa (foll. 33-36)

3 Taddhita (foll. 36-37)

4 Kṛdanta (foll. 37-38)

and 5 Saṁdhi.

The commentary *Subodhini* extends only up to the page 25.

Begins —

हरिहरगुरुभक्तः सर्वलोकानुरक्तः

त्रिभुवनगतकीर्तिः कांतकंदर्पमूर्तिः ।

रणरिपुराणकालो वैजलक्षोभिपालो

जयति जयति दाता सर्वकर्मावदाता ॥ १ ॥

चंद्रावतीवदनचंद्रचक्रीरविक्र-

मादित्यदेवतनयो नयतंत्रवेत्ता ।

चोहानवंशतिलकः घटनाधिनाथो

राजा परं जयति वैजलदेवनामा ॥ २ ॥

.....

श्रीमद्वैजलदेवेन रामभक्तिरतात्मना ।

इति चिंतितमेकांते कदाचित्तिष्ठता सत्ता ॥ ४ ॥

.....

संसारभोधितरणं रामनामानुकीर्तनं ।
 रामनामा भ्वता तस्मात्प्रक्रिया क्रियते मया ॥ ९ ॥
 बालकानां प्रबोधाय तोषाय विदुषामपि ।
 आकरूपमपि संसारे कीर्त्यवस्थापनाय च ॥ १० ॥
 धितयङ्किति निर्यातः क्रीडंतं श्रीहिराधरं ।
 श्रीमान्वैजलभूपालो विलोक्येत्यब्रवीत्सुतं ॥ ११ ॥

नीतिविद्यास्त्रविद्या च द्वे राज्ञो विहिते सदा ।
 तयोरप्यधिका नीती राज्यं हि ध्रियते यया ॥ २९ ॥
 क्रियाकारकविज्ञानास्त्रीतिः सम्यग्विविच्यते ।
 स्वादित्यादिपरिज्ञानाहुद्धेः शाब्दी विवर्धते ॥ ३० ॥
 विना व्याकरणं वाणी रमणी रमणं विना ।
 विवेकं च विना लक्ष्मीर्न सुखाय कदाचन ॥ ३१ ॥

प्रबोधचंद्रिका नाम रामचंद्रसमाश्रिता ।
 अज्ञानतिमिरध्वंसकारिणी चित्तहारिणी ॥ ३५ ॥
 बहवः प्रक्रियाग्रंथाः संति चेत्संतु का क्षतिः ।
 मालतीमधु न क्वापि मधुपानां लतांतरे ॥ ३६ ॥ etc.

Ends —

ध्यंजने चैष सपरो लोप एव विधीयते ।
 ग्रंथस्य विस्तरभिया मया नोक्तं सविस्तरम् ॥ ५४ ॥
 प्रबोधचंद्रिकायां च कृतौ वैजलभूपतेः ।
 एषा विशेषतः सुष्ठु समाप्ता संधिचंद्रिका ॥ ५५ ॥

A similar colophon occurs at the end of each section. There follow two verses which appear to have been written by the scribe संवत् १८८८ etc.

प्रबोधचन्द्रिका

Prabodhacandrikā

No. 251

95
 A 1883-84

Size — 13 in. by 6½ in.

Extent — 14 leaves, 16 lines to a page, about 40 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, legible and generally correct writing. Complete. The verses are numbered consecutively, the last being 431.

Age — Samvat 1870.

Author — Vaijalabhūpati.

For other particulars, see 633 of 1891-95 [=Serial No. 249 above].

प्रबोधचन्द्रिका

Prabodhacandrikā

No. 252

103
—
1883-84

Size — 8 in. by 4 in.

Extent — 52 leaves, 7 lines to a page, 21 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, legible and clear writing. Correct in the main and complete.

Age — Samvat 1859, Śaka 1724.

Author — Vaijalabhūpati.

For other particulars, see 633 of 1891-95 [=Serial No. 249 above].

बालबोध

Bālabodha

No. 253

513
—
1886-92

Size — 9½ in. by 5 in.

Extent — 13 leaves, 10 lines in a page, about 30 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, though very careless. Fairly correct. Seems to be complete, with 4 leaves missing. Old appearance,

Author — Narahari.

Subject — An elementary treatise giving the nouns, terminations of the feminine, indeclinables, Samāsas, Kṛdantas, Taddhitas and Dhātus of use in reading the Pañca Kāvya in the order of Raghu, Kumāra, Kirāta, Māgha and Naiṣadha.

Begins — श्रीनारायणतीर्थेभ्यो विदित्वा पाणिनेर्मतं ।
 सद्योविभक्तिज्ञानाय कश्चिन्मार्गः प्रदर्शितः ॥ १ ॥
 व्याख्याने पंचकाव्यानां नेह व्याकरणांतरं ।
 अपेक्षितमतो हेतोः शास्त्रमेतत्सुखावहं ॥ २ ॥
 नरहरिविहितं बालबोधं कृ(त ?) संक्रेतं पठति नरो यः ।
 दशभिर्दिवसैर्वैयाकरणो भवति न कार्यः संशयलेशः ॥ ३ ॥
 पंचकाव्यक्रमेणोक्ताः शब्दस्त्रीप्रत्ययाव्ययाः ।
 समासकारककृतस्तद्धिता धातवस्तथा ॥ ४ ॥
 संक्षिप्तं सुगमार्थं च सः(?) प्रत्ययकारकं ।
 बालबोधसमं शास्त्रं न भूतं न भविष्यति ॥ ५ ॥

Ends — बालबोधः संक्षिप्तः सुगमार्थः ॥ इति सर्वथा नोपेक्षणीयस्तादृशोप्यसौ भूय-
 सीनां विविधानां पदव्युत्पत्तीनां करणमिति धातुरूपाण्यपि लिखित्वा
 प्रे ॥.....

Reference — Aufrecht mentions (*Catalogus Catalogorum* II, p. 84; III, p. 79) only this and the following manuscript of this work.

बालबोधव्याकरणम्

Bālabodha-Vyākaraṇam

No. 254

244
 1895-98

Size — 8½ in. by 4 in.

Extent — (23-1 =) 22 leaves, 12 lines to a page, about 30 letters to a line.

Description — Foreign paper. Devanāgarī characters. A careless and indifferent hand – not correct always. Seems to be written by many hands. Fol. 20 missing. Fol. 17 written on one side only. Complete.

Age — Seems to be quite modern.

Author — Narahari.

Subject — An elementary treatise meant for the use of students studying the Pañca Mahākāvya for the first time.

Begins — श्रीनारायणतीर्थेभ्यो विदित्वा पाणिनेर्मतम् ।
 सद्योविभक्तिज्ञानाय कश्चिन्मार्गः प्रदर्शितः ॥ १ ॥
 व्याख्याने पंचकान्यानां नेह व्याकरणांतरम् ।
 अपेक्षितमतो हेतोः शास्त्रमेतत्सुखावहम् ॥ २ ॥
 नरहरिविहितं बालप्रबोधं कृतसंकेतं पठति नरो यः
 दशभिर्दिवसैर्वैयाकरणो भवति न कार्यः संशयलेशः ॥ ३ ॥
 पंचकाव्यक्रमेणोक्ताः शब्दस्त्रीप्रत्ययाव्ययाः ।
 समासकारककृतस्तद्धिता धातवस्तथा ॥ ४ ॥ etc.

Ends — दं च्यादिः । धं तनादिः । इति बालबोधः समाप्तः ।

Then follow some stray notes as to how the various cases might be rendered in Marathi.

भोजव्याकरण

Bhojavyākaraṇa

No. 255

82
 ———
 1871-72

Size — 11 in. by 5½ in.

Extent — (52 + 16 =) 68 leaves, 10 lines in a page, about 32 letters in a line. The two *vṛtti*-s are numbered separately (52 + 16).

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing; fairly correct. Complete as far as it goes. A new copy.

Age — Samvat 1928.

Author — Vinayasāgara, son of Bhīma, and pupil of Kalyāṇa-sāgara, wrote the *Bhojavyākaraṇa* for Bhojadeva, King of Kachehha.

Subject — An elementary treatise on grammar, metrical in form. The arrangement of subjects is quite similar to that followed in the *Siddhānta-Kaumudī*. The work seems to consist of three books or *vṛtti*-s, of which this Ms. contains only the first and the third. The first book ends with the Taddhita-prakaraṇa; while the third deals with the Kṛt suffixes.

Begins — श्रीविघ्नहर्त्रे नमः ॥

प्रणम्य लोकेशमनंतशक्तिं श्रीसारदाया वचनप्रसादात् ॥
श्रीभारमल्लतमजभोजतुष्ट्यै विरच्यते व्याकरणं नवीनं ॥ १ ॥

Ends —

रकारादीनि नामानि श्रुण्वन्ते मम पार्वती ।
मनः प्रसन्नतामेति रामनामानिशंकया ॥ २७ ॥
अंतर्भूतानि सूत्राणि राजन्ते पद्यरादिषु ॥
अत्र द्विरेफमालासु पद्मानीव सरोवरे ॥ २८ ॥
लोकाच्छेषस्य सिद्धिः स्यात् मातरादेः सविस्तरं ।
शब्दस्य ग्रंथभूयस्त्वभयाङ्गाल्लेखि भाषया ॥ २९ ॥
सकलसमीहित(क ?)रणं हरणं दुःखस्य कोविदाभरणं ।
श्रीभोजव्याकरणं पठन्तु तस्मात्प्रयत्नेन ॥ ३० ॥
श्रीधर्ममूर्तिपदमानसराजहंसः
कल्याणसागरगुरुर्जयताद्वारायां ॥
शिष्यः समग्रजनचित्तविनोदकारी
यस्यास्ति सद्बिनयसागरनामधेयः ॥ ३१ ॥
श्रीभारमल्लतनयो भुवि भोजराजो
राज्यं प्रशास्ति रिपुवर्जितमिन्द्रवधः ।
तस्याज्ञया बिनयसागरपाठकेन
सत्यप्रबंधरचिता सुतृतीयवृत्तिः ॥ ३२ ॥

Colophon — इति श्रीबिनयसागरोपाध्यायविरचिते श्रीभोजव्याकरणे तृतीयवृत्तिः समाप्ता ॥ ३ ॥ संवत् १९२८

Reference — See p. 268 of the Catalogue of SK. Mss. of the Bikaner Library, by R. Mitra.

वाक्यविस्तर

Vākyavistara

No. 256

489

1884-87

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 34 leaves, 16 lines to a page, about 48 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. Blank square spaces in the centre, bold and legible writing. Correct generally and complete. First and last leaves much damaged.

Age — Is much old in appearance.

Author — Rāmapaṇḍita.

Subject — An elementary treatise on grammar, with notes in Gujarāthī.

Begins — ॐ नमः ॥

प्रणम्य भारतीदेवीं गणनाथं तथैव च ।

नियोगिप्रतिबोधाय सुखसंक्षेपतोषुना ॥ १ ॥

उक्तीयकमहं वक्ष्ये सारमुधृत्य सूत्रतः ।

अल्पायासं बहुफलं शिष्यानंदप्रदं शुभं ॥ २ ॥

संविस्तरं व्याकरणं स दभ्य(?) मपि क्षणात् ।

विस्मृतिं याति लोकानां नैव लोके कदाचन ॥ ३ ॥

निर्द्रव्यो वा सद्रव्यो वा जडो वा प्रज्ञयाम्बितः ।

षण्मासैर्मम शिष्यस्तु सिद्धः सारस्वतो भवेत् ॥ ४ ॥

कतुकमाहिस्वादिक विभक्तिकेती etc. किसइ अर्थि कुण कारक । उ करइ सुकर्ता etc.

Ends — इति चारुदिगणं विश्वार्थं भात्मनेपदं बोद्धव्यम् ॥

शैशिकाम्बयसंभूतो सर्वदेवात्मजो भुवि ।

रामाक्षय्या प्रसिद्धो हि नागरो विप्रसेवकः ॥ १ ॥

जडानां सुखबोधार्थं कृतवान् वाक्यविस्तरं ।
 हास्यपूर्वं हि धीराणां ग्राह्यश्चेदोपवर्जितः ॥ २ ॥
 देवगुरो[र]धीयाना दुस्तरं शब्दसागरं ।
 दिव्यवर्षसहस्रांते नापुः पारमकोविदाः ॥ ३ ॥
 ये धीरा दोषनिर्मुक्ता बुद्धिर्येषां हि लक्षणे ।
 हृदं प्रसिद्धं संप्राप्य प्रयांति परमां गतिं ॥ ४ ॥
 लक्षणक्षणसंयुक्तमाज्ञा(?) वेद्यो यो द्विजः ।
 स्वर्गलोकमनुप्राप्य स्तूयते विबुधैर्ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 शिरोहीनो यथा देही वेदा व्याकरणादृते ।
 नाभाति लोके श्लाघ्योऽपि यस्माद्वाकरणानमः(?) ॥ ६ ॥
 ग्रंथान् व्याख्यानकामानां विप्राणां वाक्यवेदिनां ।
 शर्ववर्मकृतं शास्त्रं यो वेद न स मुह्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीनगरमहास्थानवास्तव्यनागरज्ञातीयकौशिकान्वयव्याससर्वदेवसुत-
 पंडितरामविरचितं शब्दकारकसमासतद्धितक्रियाकृतप्रयोगाणां लौकिक-
 भाषया विहितं वाक्यविस्तरं समाप्तमिति भद्रं भूयात् ॥

The Section called शब्दप्रयोग consists of various words to-
 pically arranged : e. g. अन्नप्रमेदाः, वृक्षप्रमेदाः, पशुसंज्ञाः, वस्त्र-
 भेदाः, आयुधभेदाः etc.

The author in places quotes from भारवि, नैषध, हलायुध,
 विश्वप्रकाश and many others.

Reference — This is the only Ms. of *Vākyavistara* mentioned by
 Aufrecht (*Catalogus Catalogorum* II, p. 132).

विदग्धबोध

Vidagdha bodha

No. 257

647
1891-95

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — 17 leaves, 8 lines to a page, about 32 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, often incorrect. Complete.

Age — The Ms. gives the date Samvat 1556, but it does not appear so old.

Author — Miśra or Śrīmiśrabhūpati. Aufrecht gives the name as Rāmacandra Miśra (*Catalogus Catalogorum*, III, p. 121).

Subject — This work consists of 155 verses descriptive of the amours of Kṛṣṇa and Rādhā and meant to illustrate the use of the कारकs.

Begins — श्री गणेशाय नमः

अथावधेहि कंजाक्षि संसिद्धे शब्दसाधने ।
 विभक्त्यर्था विभाव्यंते पदार्थप्रतिपत्तये ।
 नामार्थमात्रे प्रथमा विभक्तिः संबोधनेर्पीदुसमानवक्ष्त्रे ।
 तद्गद्य कृष्णः स च राधिका सा एकस्तथा द्वौ बहवस्त्वयम् ॥ २ ॥
 हे चंद्रमः कुरु करैर्मम देहदाहं
 हे पंचसायक मधूसू(वधूसु ?) विधत्त माधि ।
 हे कोकिला(ः) कलरवैः कुरुतात्र वाधां
 राधा प्र(गृ)हं श्रयति किं हरिमंतरेण ॥ ३ ॥
 वाधां विधेहि मलयानिल चंद्रकामौ
 गृहीतमाश्रु मम जीवितमंत्रभृंगाः ।
 कर्णज्वरं सृजत रे न समाश्रयिष्ये
 गेहं पु(न)विरहिता मधुसूदनेन ॥ ४ ॥
 कृत्यादितद्धितैरुक्ते समासाभिहिते तथा ।
 राधया वीक्षितः कृष्णो गोपीभिरवलोक्यते ॥ ५ ॥ etc.

Ends — अन्यत्रापि —

चर्मणि द्विपिनं हंति दंतयोर्हंति कुंजरः ।
 केशेषु चमरीं हंति सीम्नि पुष्कलको हतः ॥

द्वितीयामृते हेतुशब्दप्रयोगे भवेयुश्च सर्वा[ः] शुभे सर्वनाम्नः ।

को हेतु(ः) सखि नागतो मधुरिपुः केनाप्यसौ हेतुना
 रुष्टस्तुष्यति हेतवे सखि पुनः कस्मै च हेतोः कुतः ।

(५३ ?) भानोये सखि केलिकुंजमधुना तत्कस्य हेतोः प्रियः
 संकेतेपि विछंवि(ब)ते तव धृतिहे(हँ)तुष्वये(ने)केषु मे ॥ ५४ ॥

श्रीकृष्णचंद्रजगति(ती) पतिकक्षिपतायें
 श्रीमिश्रभूपतिवचो रचनाप्रपंचे ।

कांते विभक्त्यभिमतार्थविधानयुंजि

षट्कारकाण्यभिहितानि विदग्धबोधे ॥ ५५ ॥

इति श्रीविदग्धबोधः(ः) संपूर्णं लिखितमललिताप्रसादस्य भरथपुरमध्ये
स्वपठनार्थं परोपकारार्थं ॥ संवत् १५५६ श्रीकृष्णस्वामीसहाय— ।

Reference — Govt. Orient Mss. Lib. Catalogue. Vol. III. No. 1510.

व्याकरणग्रंथ

Vyākaraṇagrantha
(Some work on grammar)

No. 258

651

1891-95

Size — 14 in. by 5¼ in.

Extent — 53 leaves, 8-10 lines to a page, about 40 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible hand. The last 32 leaves seem to be written by a different scribe. Fairly accurate. Complete.

Age — Śaivvat 1923.

Author — Some king of the Bhoja family.

Subject — An elementary work on grammar modelled on the Pāṇinīya system the topics being arranged according to the *Kaumudī*. Most of the technical terminology of the school is however avoided, as the work was meant for beginners. It consists of verses followed by a detailed Com. on them.

Begins — श्रीवरदमूर्तिर्जयति ।

यस्मिर्गुणं निरवशेषगुणाधिवासं

सीताद्वितीयमपि पंच(? यच्च)सदाद्वितीयम् ।

अव्यक्तमद्भुततनुं प्रवदन्ति संतो

रामं परासुलभवोधपदं तमीडे ॥ १ ॥

अइउऋलृ च एऐओ च औ षेति वर्णाः

स्वरपदकथिताः स्युः शंभुडकासमुत्थाः ।

ध्वननकरणयोगादज्ञसंतापनाद्वा

शुचिशुचय इतोन्व्ये हासयंतो हसाः स्युः ॥ १ ॥

प्रथमपादे चकारत्रयं पादपूरणार्थं । तृतीयपादेन सृ शब्दोपत्तायनयोश्चि
धातुपाठानुसारिणी व्युत्पत्तिर्दिशिता । इतराभ्यः स्वरेभ्यो परे वर्णा हससंज्ञाः
स्युः । तत्र संभवंतीं हसेर्हसन इति धातुमंतर्भावितण्यन्तामनुरुध्य व्युत्पत्ति-
माह हासयन्त इति स्वज्ञातृनिति शेषः ॥ तत्र स्वरसंधिमाहाद्य इति ।

आद्यः स्कंदतनुर्हशोन्वयवशादग्नेरहिः स्वात्मको ।

वह्निः क्षमाजुषितः पयोधिशरयोः षष्ठे कुमारो गिरिः ।

सर्पे सर्पति वाङ्मतां स नवमे दीर्घाभवेत्स्वात्मनि ।

नेत्रं प्रांशु निजे भवेदितरके यत्वं समालम्बते ॥ २ ॥

नवानां मध्ये प्रथमः अकारः परतस्थितायाः दशः द्वितीयस्येकारस्य योगात्
स्कंदः षष्ठ एकारस्तद्रूपो भवति । etc.

Ends — वर्णनिर्देशे कारः ककारः वकारः ॥ इति कृदंतप्रक्रिया ॥

श्रीभोजराजान्वयभूषणस्य गोपालपादं शरणं गतस्य ।

राज्ञः कृतिर्मोदकृते प्रभोः स्यात् पाणिन्युपज्ञस्य प्रदर्शनार्था ॥ १ ॥

प्रथम ज्येष्ठ शुक्ला २ सौम्यवारे संवत् १९२३ का ॥

[The title of the text is nowhere mentioned.]

व्याकरणग्रंथ

Vyākaraṇagrantha
(Some treatise on Grammar)

No. 259

492

1884-87

Size — 10½ in. by 4¾ in.

Extent — (10, 12-162 =) 152 leaves, 10 lines to a page, about 37
letters to a line.

Description — Old country paper. Edges and corners extremely
damaged and worm-eaten. Devanāgarī characters with पृष्ठ-
मात्राः, written in a clear and sufficiently legible hand,

Generally correct, wanting the first 9 leaves and the 11th, and the last portion. The leaves are continuous.

Age — Seems to be very old.

Author — Could not be ascertained. On fol. 101 we find the following verse :—ॐ नमः श्रीसिद्धिनाथाय । प्रणम्य शिरसा देवी बालानां हित-
कारिणी । यथावत्संप्रवक्ष्यामि धातुप्रत्ययपंचिकाम् ॥ Aufrecht mentions a
धातुप्रत्ययपंचिका as a grammar from the शाब्दिकामरण by धर्मकीर्ति.
The Ms. before us however treats of many subjects in
addition to “ Verbal forms ”.

Subject — The topics discussed follow the same order generally as
that of the *Siddhāntakaumudī*. The Ms. begins with a part
of the व्यंजनसंधि and ends in the middle of the आख्यात
section.

शब्दभूषण

Śabdabhūṣaṇa

No. 260

457

1882-83

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 12 leaves, 13 lines to a page, 32 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, legible
and not very inaccurate writing. Complete as far as
it goes.

Age — Not very old in appearance.

Author — Dānavijaya, pupil of Vijayarājasūri.

Subject — A manual of grammar thrown in a metrical form and
intended for the use of young learners. Contains the
following topics : संज्ञा, संधिपंचक, विभक्ति, अव्यय, स्त्रीप्रत्यय, विभक्त्यर्थ,
समास and तद्धित.

Begins — ॐ ॥ श्रीगोडीपार्श्वनाथाय नमः ॥ ॐ नमः ॥

ॐ रूपाय चिदानंदस्वरूपाय महात्मने ॥

नमो भगवते सित्यं परमज्योतिषेर्हते ॥ १ ॥

अहउऋलृ एते समानाः पंच कीर्त्तिताः ।
तेषां मिथो ह्रस्वदीर्घश्रुतभेदाः सवर्णकाः ॥ २ ॥ etc.

Ends — शेषाः कत्यादयः शब्दाः निपात्याश्च यथागमं ॥
तद्धितप्रत्ययानां च दिग्मात्रमिति दर्शितं ॥ ४३ ॥

इति तद्धिताधिकारः संपूर्णः इति श्रीविजयराजसूरिशिष्योपाध्यायश्रीदान-
विजयविरचिते शब्दभूषणे स्याताद्यंताधिकारः(?) प्रथमः ॥ श्लोक ३०८ ॥
सकल्पंडितशिरोमणिपंडितश्रीज्ञानविजयतत्शिष्यमुनिचतुरविजयेन लिपि-
कृतं ॥ शुभं भवतु ॥

Reference — A ms. of this work is mentioned in the Bhau Daji
Literary Remains, p. 70.

For other Mss. see *Jinaratnakosa*, Vol. 1, Part I, p. 273.

शब्दलक्षणव्याकरणम्

Śabdalakṣaṇa-vyākaranam

No. 261

248

1895-98

Size — 7½ in. by 4 in.

Extent — (49+1=) 50 leaves, 7 lines to a page, about 24 letters
to a line.

Description — Foreign paper. Devanāgarī characters, beautiful and
legible writing. Fol. 33 numbered twice. Not very correct.
Complete.

Age — Śaka 1732.

Author — Vararuci. Aufrecht notes of this ancient writer that a
number of most modern and contemptible pieces (in-
cluding the present work) are attributed to him.

Subject — A beginners' book as to the declension of nouns, for-
mation of compounds, conjugation of verbs etc.

Begins — पदस्य प्रत्यभिज्ञानं बालानां येव(न?) जायते ।
संस्कृते हि तदर्थाय कुर्वेहं शब्दलक्षणम् ॥ १ ॥

Ends — मृदो । मृदुः ॥ इत्यादि ॥ इति वररुचिनिर्मिते शब्दलक्षणे कोप्रत्ययप्रक्रिया समाप्ता ॥ शके १७३२ प्रमोदनामान्दे मधुशुक्लसप्तम्यां समाप्तिसमाप्तम् ।
 प्रथमांत यदा कर्ता द्वितीयं कर्म उच्यते ।
 तृतीयांत यदा कर्ता प्रथमं कर्म उच्यते ॥

The additional leaf (49a) contains (partly in Marathi) some information on identical forms of different cases.

शब्दलक्षणव्याकरणम्

Śabdalakṣaṇa-vyākaraṇam

No. 262

249

1895-98

Size — 8½ in. by 4 in.

Extent — (31 - 1 =) 30 leaves, 9 lines to a page, about 24 letters to a line.

Description — Foreign paper, partly white and partly bluish. Devanāgarī characters, bold and legible writing. Generally Correct. Fol. 6 missing, otherwise complete.

Age — Seems to be modern.

For all other particulars see 248 of 1895-98 [= Serial No. 261 above].

शब्दशोभा

Śabdaśobhā

No. 263

494

1884-87

Size — 11 in. by 5 in.

Extent — 10 leaves, 16 lines to a page, about 50 letters to line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing. Generally correct, occasional marginal notes. Complete.

Age — Does not seem to be very old.

Author — Śrī Nīlakaṅṭha Śukla.

Subject — An elementary treatise on grammar. Based on the works of Bhaṭṭoji Dikṣita.

Begins — श्रीसरस्वत्यै नमः ।

सानन्दं शतशो नत्वा शिवयोश्चरणद्वयम् ।

शब्दशोभां वयं कुर्मः शिशुव्युत्पत्तिसंपदे ॥ १ ॥

अहउऋलृ । एऐओऔ । ह्यवरलृ etc.

Ends — एककर्तृके धातौ पूर्वकाले षम् । णमंत चद्विः । स्मारंस्मारं हरं रम्ये । लोका-
च्छेषस्य सिद्धिः यद्यपि । इति श्रीकृत्प्रक्रियाः । शुक्लभीर्मीलकंडकिरचिता
शब्दशोभा समाप्ता ॥

Reference — Calcutta Sanskrit College, Catalogue No. 20, p. 62.
Catalogus Catalogorum, Part I, p. 634; Part II, p. 150;
Part III, p. 132.

शब्दशोभा

Śabdaśobhā

No. 264

183

A1882-83

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — 30 leaves, 10 lines to a page, 28 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, clear, legible and fairly accurate writing. Fol. 6 twice numbered. Margins ruled in red and red chalk used. **Complete.**

Age — Śamvat 1736.

Author—Nīlakaṅṭha Śukla, pupil of Bhaṭṭoji Dikṣita. Wrote in Śamvat 1693.

Ends — इति कृत्प्रक्रिया ॥

शुक्लजनार्दनपुत्रो ब्रह्माचार्यस्य दौहित्रः ।

अभ्यस्तशब्दशास्त्रो भट्टोजीदीक्षितछात्रः ॥ १ ॥

हीरामिधानपतिव्रत(?) महस्ति प्राप्तनिजजन्मा ।

कविनीलशर्मानिमितमेनां विनिर्ममे शैवः ॥ २ ॥

यद्यपि खलबहुलोर्षी न वृथा क्लेशस्तदप्येषः ।
 नुभ्यस्तु तत्रैव तेजो विलसति यस्य प्रसादोयम् ॥ ३ ॥
 त्रिनवषट्के(१६२३)मन्वेतिक्रांते विक्रमादित्यात् ।
 शिवरात्रौ शिवपदयोर्निजकृतिरात्रायि नीलकंठेन ॥ ४ ॥

इति श्रीनीलकंठकविकल्पिता शब्दशोभा समाप्तिसंगमत् । श्रीः । संवत्
 १७३६ वर्षे भाद्रपदवदि ८ इंदुवारे लिखितं कृष्णदासेन । गुर्जरगौडवाघ-
 लीङ्गीशासने जोसी श्रीसुंदर तस्यात्मजेन महाराण श्रीजयसिंहराज्ये घमाणा-
 मध्ये ॥ शुभमस्तु ॥

In the upper margin of the last leaf we find also this entry which probably refers to the Ms. from which our present Ms. was copied —

जलधियुर्गेंदुगगनमिते (०१२७ ? १७२०) वर्षे हर्षेण कपीशनद्रेगे(?) ।
 शब्दशोभाकृतसुशोभा लिखितासितमधुनवम्यामिति ॥ १ ॥
 कविकमकविमलेन मुदा लक्ष्मीदासशर्मणो वाचनकृते ।
 प्रसरतु जलधिसुजलमिव कविवदनचंदिरोदयलोकात् ॥ २ ॥

श्रीः ॥

शब्दसार

व्युत्पत्तिचिन्तामणिसहित

Śabdasāra with Commentary
 Vyutpatticintāmaṇi

No. 265

106
 1883-84

Size — 13 in. by 4½ in.

Extent — (16 + 6 + 12 =) 34 leaves, 10-15 lines to a page, about 50 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and sufficiently accurate writing. Separate pagination for the various sections, viz. —

Foll. 1-16 bring the text from the beginning to the end of the अभ्ययार्थs.

Foll. 1-3 — of the next section treat of कारकs.

Foll. 6-8 deal with स्त्रीप्रत्ययs; foll. 4-5 are missing.

Foll. i-12 of the concluding section treat of तिक्तs.

The text is written in the centre and the commentary on both sides of it as usual. Practically complete except for the 2 missing leaves.

Age — Samvat 1892.

Author — The text by Yatiśa and the commentary called व्युत्पत्ति-चिन्तामणि by a pupil of the author.

Subject — The work is intended to convey to young learners in a succinct and metrical form the salient teachings of grammar.

Begins — Text — ॐ तत्सत् ॥

तां भवानीं भवानीतक्लेशनाशविशारदाम् ॥
शारदां शारदांभोजसितसिंहासनां नुमः ॥ १ ॥
प्रत्याहारोत्राद्यन्ताभ्याम् ह्रस्वादिरेकमात्रादिः ।
तुल्यास्यादि सवर्णं अण्डदित्सवर्णसंज्ञा स्यात् ॥ २ ॥

Commentary — ॐ तत्सत् ॥

जयन्ति त्रिजगच्छ्रीमद्यतीशपदरेणवः ॥
सत्वोत्कर्षैकनिष्कर्षवर्षिण्यः कामधेनवः ॥ १ ॥

इह सकललोकानुग्रहविग्रहोस्मद्गुरुः श्रीमद्यतीशामिधानः सर्वशास्त्रमिष-
म्रटितिव्युत्पत्तिहेतवे तत्सारमुद्दिशीर्षुरादौ व्याकरणसारमुद्धरन्मंगलमाचरति ॥
तामिति ॥

Ends — स्त्रीप्रत्यय, fol. 89, Commentary — इति स्त्रीप्रत्ययव्याख्या ॥

इत्यन्वयार्थाऽत्यर्थश्रीमद्दीमद्यतीशगुरुमूर्त्तः ॥
गुरुकरुणाविर्भावो व्याकरणे(ः) शब्दसाराख्यः ॥ १ ॥
अव्युत्पन्नव्युत्पत्त्यर्थः शब्दः सारोद्धारोऽन्वर्थः ॥
यस्यैकान्ताऽत्यन्ताऽभ्यासाद्द्राक् पांडित्यप्रागल्भ्यम् ॥ २ ॥

संवत् १८९२ ज्येष्ठ शुक्ति ३ ॥

Ends — Text —

वर्तमानस्य सामीप्ये भूते वापि भविष्यति ॥
इति लकारार्थप्रक्रिया ॥ तत्सत् ॥

Ends — Com. — इति विद्वच्छिरोमणिश्रीमदन्वर्थयतीशामिधानविनिर्मितशब्दसार-
टीकायां व्युत्पत्तिचिन्तामणावाख्यातवृत्तिः ॥ ज्येष्ठ शुक्ल ३ शनौ संवत्
१८९२ तत्सत् ॥

Reference — For another Ms., see Dr. Peterson's Ulwar Catalogue, No. 1187, Extract 270. The name of the pupil does not occur in the Ms.

शब्दहृदय

Śabdahr̥daya

No. 266

535
1886-92

Size — 8½ in. by 5 in.

Extent — 16 leaves, 8 lines in a page, about 16 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Very careless though legible writing. Fairly correct, complete. A new copy.

Age — Samvat 1921.

Subject — A very short and elementary treatise on grammar, for little children.

Begins — अइउऋऌ एते ह्रस्वा एकमात्रा लघवः आर्हृऊऋएँऌओऔ एते दीर्घा द्विमन्त्रा गुरवः ।

Ends — इति शब्दहृदयं संपूर्णम् ॥ संवत् १९२१ सावनसुदी ७ मंदवार नलीषी मनुवाव (?) ॥

शिशुबोध

(उक्तियुक्तिनिरूपणम्)

Śiśubodha

(Ukti-yuktinirūpaṇa)

No. 267

250
1895-98

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — 5 leaves, 12 lines to a page, about 40 letters to a line.

Description — Thick country paper. Devanāgarī characters. Margins carefully ruled in red. Red chalk much used. Bold and legible writing. Correct and Complete.

Age — Samvat 1911, written at हमीरपूर.

Author — Unknown.

Subject — An elementary treatise on the modal and conjugational irregularities of verbs.

Begins — प्रणम्य शिरसा पूर्वं लक्ष्मीनाथं सुरार्चितम्
 शिशुबोधाय कुर्वेहमुक्तिः युक्तिनिरूपणम् ॥
 उक्तयस्त्रिधा ॥ कर्तृक्तिः १ कर्मोक्तिः २ भावोक्तिश्च ॥

Ends — यथा प्रत्ययं यथानुबंधकार्यं । यथा मित्यर्थः । तुम् तदर्थायां । इति तच्छब्देन ॥
 इति शिशुबोधः । संवत् १९११ शाके १७७६ प्रवर्तमाने चैत्रकृष्णौकादश्यां
 ११ लिपीकृतं पुरोहित इंद्रभानुना । श्रीमद्दमीरपुरे । लुंकागळे ऋषिभो-
 नवलचंद्रजीहेतवे । शुभं भूयाद्दिने २ । श्रीरस्तु दिने दिने ॥

सुंदरप्रकाश

Sundaraprakāśa

No. 268

1422

1887-91

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 6 leaves, 20 lines to a page, about 48 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with partial पृष्ठमात्रास. Careless but generally legible writing, margins ruled in red, blank spaces in the centre. The verses are numbered in red ink. Generally accurate with occasional notes and emendations. Contains complete only the 4th तरंग of a larger work on grammar. The pages contain the original numbering also from 33 to 38.

Age — Samvat 1619.

Author — Padmasundara.

Subject — Formation of certain verbal and other derivatives in metres. The 4th तरंग contains 321 verses.

Begins — अथ केचित्कृदंतास्तु कथ्यन्ते शब्दसिद्धये ।
 कृत्प्रत्ययः कर्तरि स्याद्द्रुलं च उणादयः ॥ १ ॥

कर्ताहर्त्सेत्याद्योन्ये तव्यानीयां च धातुतः ।
कर्तव्यं करणीयं च स्वरांताथः परो भवेत् ॥ २ ॥ etc.

Ends —

यल्लक्षणन् नात्रोक्तं तच्च सिद्धं निपातनात् ।
शब्दसिद्धिविधिः शेषो ज्ञेयो लोकानुसारतः ॥ १९ ॥
सिद्धाः केचन लोकरूढिवशतः शिष्टैः प्रयुक्ताः परे
केचिद्वाहुलकादनादिनिधनाः शब्दा निपातादपि ।
शब्दब्रह्म किमुत्तरंगजलधि स्याद्वादमुदा(? द्रा)मयं
विश्रांतं ननु पद्मसुंदर चिदानंदे परे ब्रह्मणि ॥ २० ॥
पदार्थचिंतामणिचारुसुंदरप्रकाशशब्दार्णवनामभिस्त्वयं ।
जगज्जिगीषुर्जयताच्छतां मुखे तरंगरंगो निरगान्तुरीयकः ॥ २१ ॥

इति पंडितोत्तमश्रीपद्ममेरुगुरुशिष्यपंडितश्रीपद्मसुंदरविरचिते सुंदरप्रकाशे
तुरीयस्तरंगः ॥ श्रीमत्तपोगणे ॥ गणिरूपर्षिणालेखि भद्रं श्रीः ॥ after
which follow 209th and 310th verses omitted in the text
through a mistake of the scribe.

— कल्याणं भूयादाचंद्रार्कं श्रीसंघाय ॥ श्रीः ॥ संवत् १६१९ वर्षे कार्तिका-
सित ८ दिने मंगलवार ॥ श्रीः ॥

Reference — For an account of the author and his other works see
A fourth report of operations in search of Sanskrit Mss.
in the Bombay Circle, April 1886, March 1892 by Prof.
Peter Peterson. Index of authors, p. LXXV, from which
it will appear that Sam. 1619 is also the date of the
composition of the work before us.
Also see *Jinaratnakośa*, Vol. I, Pt. I, p. 445.

हरिनामामृत

Harināmāmṛta

No. 269

561

1887-91

Size — 13 in. by 4½ in.

Extent — The Ms. is divided into 7 (?) sections each with its own
paging.

Sect. I first leaf only	Sect. V — 26 pp.
Sect. II last 16 leaves only	Sect. VI — 20 pp.
Sect. III — 47 pp.	Sect. VII — 37 pp.
Sect. IV — 30 pp.	

In all 177 leaves, 10 lines to a page, about 44 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Writing bold and generally legible, though careless. Correct in the main. A few leaves slightly damaged. Use of red chalk. Wanting leaves 2-16 of section I, otherwise complete.

Age — Is considerably old in appearance.

Author — Jīvagosvāmin.

Subject — A grammar of the Vaiṣṇavas in which all illustrative examples are connected with the names of Kṛṣṇa, Rādhā etc. The end of the first section and the beginning of the second section are lost.

Section II	treats of Subantas
Section III Ākhyātas
Section IV Kārakas
Section V Kṛdantas
Section VI Samāśas
Section VII Taddhitas

Begins — कृष्ण उपासितुमस्य स्रजमिव नामावलिं तनवै ।
 त्वरितं वितरेदेषा तत्साहिता(?)दि जामोदम् ॥ १ ॥
 आहतजल्पितजटितं(?) दृष्ट्वा शब्दानुशासनस्तोमम् ।
 हरिनामावलिवलितं व्याकरणं वैष्णवार्थमाचिन्मः ॥ २ ॥
 व्याकरणेमरूनीवृत्ति(?) जीवनलुब्धाः सदाघसंविन्नाः ।
 हरिनामामृतमेतत् पिबंतु शतधावगाहन्ताम् ॥ ३ ॥
 सांकेत्यं पारिहास्यावा स्ताभं(स्तोम) हेलनमेव वा ।
 वैकुण्ठनामग्रहणमशेषाघहरं विदुः ॥ ४ ॥

नारायणादुद्भूतोयं वर्णक्रमः ॥ अभाहृङ् उऊक्कृल्लृएऐओऔर्अः ॥ कखग-
 घञ् etc.

Sect. III begins with this verse :—

प्रवर्तते क्रियाः सर्वा यतोर्वाचीनवस्तुषु ।
 हरेस्तस्यैव लीलास्ता निरूप्यन्ते यथामति ॥

Sect. IV thus — यः कर्ता कर्म करणं संप्रदानमशेषतः ।

अपादानाधिकरणे तत्संबंधो भवेदिह ॥

Sect. V thus — घातुं सर्वमुपादाय सर्वं रूपं करोति यः ।

कृत् स एवेति विस्मित्य(?) तद्धर्मा कृत् प्रसंस्वते ॥

Sect. VI thus — कृष्णस्य विग्रहे भाति समासेनाखिलं पदं ।
इतीव स्मारकं वक्ष्ये समासं पदविग्रहं ॥

Sect. VII thus — अर्द्धचादिप्रयोगाश्च यद्विमित्तमिहोदिताः ।
इयं मे तद्धितव्याख्या तद्धितस्वाय कल्पताम् ॥

Ends — Last fol. 37 पूरितास्तद्धिताः ।

कृष्णत्रा कृतमेतत् तस्माद् विफला न चात्र मात्रापि ।
अपि तु महाफलयुक्ता तल्लीला काव्यवज्जयति ॥ १ ॥
यदत्र व्यक्तमुक्तं न भ्रातं वा तदशेषतः ।
ज्ञेयं शोभ्यं च विज्ञेभ्यो विज्ञशास्त्रावलोकतः ॥ २ ॥
हानीयं पाणिनीयं रसवदवसतकाकलापः कलापः ।
सारप्रत्यागि सारस्वतमपहृतगीर्विस्तरो विस्तरोपि ॥
चांद्रं दुःखेन सांद्रं सकलमविकलं शास्त्रमन्यन्न धन्यं ।
गोविंदं विंदमानां भगवति भवतीं वाणि नो चेद्दु(?)वाणि ॥ ३ ॥
पानीयं पाणिनीयं रसमृदुरसवन्मुत्कलापः कलापः ।
सारश्रीसाविसारस्त्र(?)तमधि मधुगीर्विस्तरो विस्तरोपि ॥
चांद्रं सौख्येन स(सा)न्द्रं सकलमविकलं शास्त्रमन्यत्प्रशस्तं ।
गोविंदं विंदती(?) त्वा यदि भगवति गोर्वाणि वाणि ब्रवाणि ॥ ४ ॥
भगवन्नामवलिता भगवद्भक्तितत्परैः ।
वृंदावनस्थजीवस्य कृतिरेषा तु गृह्यतां ॥ ५ ॥
छांदसां प्रचरद्रूपरूढशब्दान् विना मया ।
अत्रालेखि तदिच्छा चेद्भृशयो(द्दृश्यो)न्यः शास्त्रसंग्रहः ॥ ६ ॥
हरिनामामृतसंज्ञां(?) यदर्थमेतत्प्रकाशयामासे ।
उभयत्र च मम मित्रं स भवतु गोपालदास्याख्यः ॥ ७ ॥

इति श्रीहरिनामामृताख्ये वैष्णवव्याकरणे तद्धितप्रकरणं सप्तमं समाप्तं ।
पूर्णमिदं श्रीहरिनामामृताख्यं व्याकरणं ॥

यद्दृच्छं(?) महाशब्दपाथोनिधीनां
स्फुरद्रूपकालो न कल्लोलवर्गे ।
सदानंदमानंदो(?) नलानां विधत्ते
नमो जीवगोस्वामिने नित्यमस्तु ॥ १ ॥

हार(?) लीलयाशीलितांतः कृतिर्भ्यः
सदा राधया राधयन्मोपमीशं ।
तयोर्नाममालाभिरेतद्व्यधनु
नमो जीवगोस्वामिने नित्यमस्तु ॥ २ ॥

पुराणेषु वेदेषु निष्णातबुद्धिः(?) तदंगेषु तस्वार्थवेत्ता विचार्यः ।
न चान्यः समो यस्य तत्तद्विचारे नमो जीवगोस्वामिने नित्यमस्तु ॥ ३ ॥

Reference — Peterson's Ulwar Catalogue No. 1222, Ex. 278. For another grammar of the same name by रूपगोस्वामिन्, see Rāj. Mitra's Cat. of A. S. B., Library, Pt. 1, p. 163.

Published — with commentaries *Bālatosaṇi* and *Taddhitod-dipani*, Caitanya Research Institute, Calcutta. Second ed. 1972. Śaśinātha Caturdhurin, Dacca 1947.

हरिनामामृत

Harināmāmṛta

No. 270

562
1887-91

Size — 12 in. by 4½ in.

Extent — The Ms. is divided into four sections.

Section I — foll. 29, 53, 114-124, 127-154 (fragmentary)

II — foll. 218-221, 228-246 (fragmentary)

III — foll. 1-14 (complete)

IV — foll. 1-11 (complete)

8-9 lines in a page, about 48 letters in a line.

Description — Old country paper very much worn out. Bengali characters.

Author — Jivagosvāmin.

Begins — Section I—

अच् अचौ अचः । अज्जगं सस्यशः । अचस्ताच्छस्ते अच्छ । उच्च उच्चौ
उच्चः etc.

Ends — Section I—

इति श्रीहरिनामामृताख्ये वैष्णवव्याकरणे विष्णुभक्त्यर्थप्रकरणं चतुर्थकारकं
समाप्तं ॥

अथास्माकं सफलमभवज्जन्म नोऽर्थः कृतार्थः

सर्वस्तापः सपदि विरतो निर्वृतिं प्राप चेतः ।

किन्वा ... बहनमपरं पश्य जन्मान्तरं नो-

बुद्धा वृष्य ... त् पुनरपि गतो नीलशैलं यतीन्द्रः ॥

Ends — Section II—

इति श्रीहरिनामामृताख्ये वैष्णवव्याकरणे तद्विप्रकरणं सप्तमं समाप्तं ॥

Begins — Section III—

श्रीवृन्दावनचन्द्राय नमः ॥

कृष्णस्य विग्रहे भाति समासेनाखिलं पदं ।

इतीव स्मारकं वक्ष्ये समासपदविग्रहं ॥

Ends — Section III—

इति श्रीहरिनामामृतविस्तारे वैष्णवव्याकरणे संज्ञासंघिप्रकरणं प्रथमः ॥

श्रीराधाकृष्णशरणं सीतारामदासस्य etc.

Begins — Section IV—

कृष्णलीलाकथाबीजरूपधातुगणो मया ।

संक्षेपादुच्यते तेन कृष्णो मह्यं प्रसीदतु ॥

Ends — Section IV—

हरिनामामृतस्यैषा संक्षेपाद्घातुपद्धतिः ।

मया कृता प्रयुक्तान्यधातूप्यु(?)त्त्वा कश्चित् कश्चित् ॥ etc.

—————

H. PRĀKRṬA GRAMMARS

प्राकृतचन्द्रिका

Prākṛta-candrikā

No. 271

255

1884-86

Size — 11½ in. by 6 in.

Extent — 64 leaves, 10 lines in a page, about 36 letters in a line.

Description — Foreign paper. Devanāgarī characters. Bold, legible and typically beautiful writing, almost looking like printed letters. Margins marked artistically. Fairly correct. Complete. Quite a new copy.

Age — Śake 1807.

Author — Kṛṣṇa Paṇḍita or Śeṣakṛṣṇa, son and pupil of Nṛsimha, and the author of *Paḍacandrikā* also after which the present work is modelled. May this be the same Kṛṣṇa, who is the author of a Commentary on *Prakriyā-kaumudī*? See No. 31 of 1868-69 [= Serial No. 114 in Des. Cat. Vol. II, Pt. I]. The beginning verse of that *Prakriyākaumudī* and the present work, is the same word for word. Aufrecht puts all the three works against one and the same Kṛṣṇa.

Subject — A work on Prakrit grammar. The title of the work as written on the outside of the first leaf is प्राकृतभाषचंद्रिका.

Begins — अलिकुलमंडितगंडं प्रत्यूहस्यूहतिमिरमार्तंडं ।
सिंदूरारुणशुंडं देवं वेतडतुंडमवलंबे ॥ १ ॥
कलितकलमपुस्तन्यस्त्वहस्ताप्रमुद्रा
दिशानु लिखनशुद्धिं शारदा शारदा नः ।
प्रतिवदनसरोजं या कवीनां नवीनां
वितरति मधुधारां माधुरीणां धुरीणां ॥ २ ॥
श्रीनृसिंहगुरोर्नत्वा पदपङ्कजतल्लजं ।
विशदार्थां शिशुहितां कुर्वे प्राकृतचंद्रिकां ॥ ३ ॥
प्रकृतिः संस्कृतं तत्रभवत्वात्प्राकृतं स्मृतं ।
तद्भवं तत्समं देशीत्येवमेतन्निधा मतं ॥ ४ ॥

Boods — तदिमां पदचंद्रिकानुजातां
 प्रणुतां प्राकृतचंद्रिकां विदग्धाः ।
 परिशि(शी?)ष्य चिरादपास्ततापां
 कविगोष्ठीषु विहारमातनुध्वं ॥ ३० ॥
 इति कृतिपरितोषप्रार्थनालंपटेन
 प्रकटितपरभागा शेषकृष्णेन सेर्यं ।
 रचयतु गुरुतोषं शेषवंशावतंसं
 गुरुमिह नरसिंहं प्रापिता तत्पदाब्जे ॥ ३१ ॥

Colophon — इति श्रीकृष्णपंडितविरचिता प्राकृतचंद्रिका समाप्ता ॥

इदं पुस्तकं मुंबैयाख्यराजधान्यां गोडबोलोपाङ्क्यगणेशपरशरामेण स्वहस्तेन
 लिख्यते ... शकाब्दे १८०७

Reference — Important extracts from a Ms. of this work from Boondi are taken by Dr. Peterson in his third Report (p. 343). See No. 945 of the Catalogue of Sanskrit Mss. in the India Office Library by Prof. Eggeling.

प्राकृतचन्द्रिका

Prākṛtacandrikā

No. 272

243

1895-98

Size — 10½ in. by 5 in.

Extent — 23 leaves, 20 lines to a page, about 64 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing. The text is written in a bold hand together with a commentary written in a smaller hand and many marginal notes all by the same hand. The text and the commentary are not always kept apart. Fairly accurate and complete.

Age — Śaivvat 1776.

Author — Śeṣa-Kṛṣṇa. Apparently (cf. the introductory stanza of both) the same as Kṛṣṇa Paṇḍita, the author of *Prakriyā-kaumudivyaḥkhyā* No. 240 of 1895-98 [=Serial No. 109 in the Des. Cat. in Vol. II, Pt. I]. Aufrecht makes Kṛṣṇa or

Śeṣakṛṣṇa son of Nṛsimha or Narasimha, different from Kṛṣṇa Paṇḍita, son of Narasimha or Śeṣa Nṛsimha and the author of *Prakriyākaumudī* and *Prākṛtacandrikā*.

Subject — A grammar of the Prakrit language in verses.

Begins — अलिकुलमंडितगंडं प्रत्यूहन्यूहतिमिरमार्तडम् ।
सिंदूरारुणशुंडादंडं तं बक्रतुंडमवलंबे ॥ १ ॥
श्रीनृसिंहगुरोर्नेत्वा पदपंकजतल्लजम् ।
बिशदार्थां शिशुहितां कुर्वे प्राकृतचंद्रिकाम् ॥ ३ ॥ etc.

Ends — तदिमां पदचंद्रिकानुजातां प्रगुणां प्राकृतचंद्रिकां विदग्धाः ।
परिशील्य चिरादपास्ततापाः कविगोष्ठीषु विहारमातनुध्वम् ॥ १ ॥
इति कृतिपरितोषप्रार्थनालंपटेन
प्रकटितपरभागा शेषकृष्णेन सेयं ।
रचयतु गुरुतोषं शेषवंशावतंसं
गुरुमिह नरसिंहं प्रापिता तत् पदाब्जे ॥ २ ॥

इत्याख्यातप्रक्रिया ॥ इति श्रीप्राकृतचंद्रिका संपूर्णा ॥

Thus it would be seen that *Padacandrikā* belongs to the same author and was written before *Prākṛtacandrikā*.

प्राकृतप्रकाश
वृत्तिसहित

Prākṛtaprakāśa
with Vṛtti

No. 273

182
1882-83

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 21 leaves, 11 lines to a page, 30 letters to a line.

Description — Country paper much injured round the corners. Devanāgarī characters. Bold, clear and generally correct writing. Margins ruled, red chalk used to mark out the original sūtras. Complete in 8 Paricchedas.

Age — Not very old in appearance.

Author — Text — Vararuci.

Commentary — Bhāmaha.

Subject — Sūtras on Prakrit grammar followed by a running commentary.

Begins — गणेशाय नमः ॥

लक्ष्मीनृसिंहं प्रणिपत्य देवं महासटं वारुरुचप्रकाशः ।

विलिख्यते मौनिकुलावतंसश्रीकृदांश्च गुरुन्प्रणम्य ॥ १ ॥

वररुचिरचितप्राकृतलक्षणसूत्राणि लक्ष्यमार्गेण ।

बुध्वा चकार वृत्तिं संक्षिप्तां भामहः स्पष्टां ॥ २ ॥

आदेरतः ॥ अधिकारोयम् ॥ यदित ऊर्ध्वमनुक्रमिष्यामः ॥

Ends — शेषः संस्कृतात् । उक्तादन्यः शेषः प्रत्ययबहुलसमाससंज्ञाप्रत्याहारलिङ्गन-
कारादयो बोध्याः ॥ इह ग्रंथगौरवान्नोक्तं ॥ इति श्रीभाम(ह)भट्टकृतायां
प्राकृतवृत्तिकायामष्टमपरिच्छेदः ॥ श्री ॥ वारिपुरिवास्तव्यरावलहरिभाइ तस्य
आत्मजानंदरामेण लिखितं ॥ श्रीरस्तु ॥

Published Editions —

- 1) Ed. P. L. Vaidya, Oriental Book Agency, Poona 1931.
- 2) With Vṛtti of Rāmapānivāda, ed. C. K. Raja and K. R. Sharma, Adyar Library, Madras 1946.
- 3) Ed. E. B. Cowell, Punthi Pustak, Calcutta 1962.
- 4) Ed. S. R. Banerjee, Sanskrit Pustaka Bhandar, Calcutta 1975.

प्राकृतप्रकाश
मनोरमासहित

Prākṛtaprakāśa
with Manoramā

No. 274

256
1884-86

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 9 leaves, 17 lines in a page, about 60 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Bold and legible writing. Fairly correct. Complete.

Age — Seems to be of a recent date.

Author — Vararuci, of Prākṛtaprakāśa; and Bhāmaha, of Manoramā.

Subject — Prākṛtaprakāśa (all consisting of Sūtras) is the grammar of the Prakrit and Manoramā, a commentary on the same. Consists of twelve Paricchedas.

Begins — जयति मदमुदितमधुकरमधुररुताकलनकृणितापांगः ।
 करविहितगण्डकण्डूषिनोदसुखितो गणाधिपतिः ॥ १ ॥
 वररुचिरचितप्राकृतलक्षणसूत्राणि लक्ष्यमार्गेण ।
 बुद्ध्वा चकर वृत्तिं संक्षिप्तां भामहः स्पष्टां ॥ २ ॥
 भादेरतः । अधिकारोचम् । ...

Ends — शेषं महाराष्ट्रीवत् ।

इति वररुचिकृतायां मनोरमायां वृत्तौ(?) सौरसेनीलक्षणं द्वादशः परिच्छेदः समाप्तः ॥

Reference — There is a nice edition of both the grammar and the commentary, with notes and a translation by E. B. Cowell. (Hertford, Stephen Austin 1854. 2nd issue, London, Trübner and Co., 1868).

Ed. Pandit Udaiya Ram Shastree Dabral. Benares, Chowkhamba Sanskrit Series Office, 1920.

प्राकृतप्रकाश
 मनोरमासहित

Prākṛtaprakāśa
 with Manoramā

No. 275

512
 1886-92

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 31 leaves, 9 lines in a page, about 38 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Bold and legible writing. Fairly correct. Complete.

See No. 256 of 1884-86 [= Serial No. 274 above].

(प्राकृत-)मनोरमा
 (प्राकृतप्रकाश)

(Prākṛta-)Manoramā
 (Prākṛtaprakāśa)

No. 276

92
 1881-82

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 16 leaves, 15 lines to a page, 40 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, clear, but not very careful, though fairly correct writing. Square blanks in the centre. Some of the pages spoilt by ink. Complete in 10 Paricchedas.

Age — Not very old in appearance.

Author — Vararuci.

Subject — Aphorisms of Prakrit grammar, followed by a running commentary.

Begins — नमः श्रीविघ्नच्छिदे ॥

जयति मदमुदितमधुकरमधुररुताकलनकूणितापांगः ॥
करविहितगंडकंद्दुविनोदसुखितो गणाधिपतिः ॥ १ ॥

आदिरतः ॥ अधिकारोयं ॥ यदित ऊर्ध्वमनुक्रमिष्यामः ॥

Ends — विशुद्धं प्राकृतं विदुरित्युक्तेः ॥ इति श्रीवररुचिविरचितायां मनोरमावृत्तौ
भाषाविभागो दशमपरिच्छेदः ॥ छ ॥ इति संपूर्णा भवति ॥

प्राकृतप्रकाश
(मनोरमावृत्तिसहित)

Prākṛtaprakāśa
(with Manoramā-vṛtti)

No. 277

124
A 1882-83

Size — 11 in. by 5½ in.

Extent — 19 leaves, 14 lines to a page, 30 letters to a line.

Description — Country, tough paper. Devanāgarī characters, bold and often inaccurate writing. Red chalk used. Complete.

Age — Not very old in appearance.

Author — Vararuci.

Subject — Aphorisms of Prakrit grammar followed by a running commentary.

Begins — भोगजेशाय नमः ॥

जयति मुदितमधुकरमधुर ... नक्षणिताप्रसंगः (?) ॥

करविहितगंडकंडूविनोदसुखितो गणाधिपतिः ॥ २ ॥

आदेरतः ॥ अधिकारोयं मदित ऊर्ध्वमनुक्रमिष्यामः ॥

Ends — शेषं महाराष्ट्री च ॥

महाराष्ट्रोद्भवां भाषां विशुद्धं प्राकृतं विदुरित्युक्तेः ॥ इति श्रीवररुषि-
विरचितायां मनोरमावृत्तौ भाषाविभागो दशमः परिच्छेदः ॥ श्रीशुभं भवतु ॥

प्राकृतप्रकाशटीका
(मनोरमा)

Prākṛtaprakāśatikā
(Manoramā)

No. 278

293
1875-76

Size — 4½ in. by 7 in.

Extent — 35 leaves, 15 lines to a page, 16 letters to a line.

Description — Country paper. Slightly worm-eaten in places. Śāradā characters, clear, legible and fairly accurate writing. Complete. The work is placed along with two others. All the 3 written in the same style and procured from Kāśmīra. The works are —

Number	Begins on	Ends on	extent
No. 293 of 1875-76	fol. 1a —	fol. 35a —	fol. 35
No. 295 of 1875-76	fol. 35b —	fol. 36b —	fol. 1
No. 269 of 1875-76	fol. 36b —	fol. 39b —	fol. 3

Total No. of leaves 39

Age — Rather old in appearance.

For all other particulars see No. 294 of 1875-76 [= Serial No. 279 below].

प्राकृतप्रकाशटीका
(मनोरमा)

Prākṛtaprakāśatikā
(Manoramā)

No. 279

294
1875-76

Size, Description and other particulars same as No. 309 of 1875-76
(described in Vol. II, Part I, pp. 213-214).

Extent — 41 leaves, 15 lines to a page, 12 letters to a line.

Author — Vararuci and Bhāmaha.

Begins — श्रीपुरुषोत्तमाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणाधिपतये नमः ॥ ॐ
स्वस्ति ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीलक्ष्म्यै नमः ॥ मेघायै नमः ॥ धरायै नमः ॥
तुष्ट्यै नमः ॥ पुष्ट्यै नमः ॥ प्रभायै नमः ॥ मतये नमः ॥ अष्टविधायै
सरस्वत्यै नमः ॥

जयति मधुमुदितमधुकरमधुरहताकर्णनकृणितापाङ्गः ॥
करविहितगण्डकण्डूविनोदसुखितो गणाधिपतिः ॥
वररुचिरचितप्राकृतलक्षणसूत्राणि लक्ष्यमार्गेण ॥
बुद्ध्वा चकार वृत्तिं सङ्गिस्तां भामहः स्पष्टाम् ॥

ॐ आदेरतः ॥ अधिकारोपम् etc.

Ends — आश्चर्यस्याचरिर्भ ॥ धीवत् ॥ इति भामह ... परिच्छेदः ॥ १२ ॥ शुभमस्तु
शुभं भवतु ॥

Colophon — इति मनोरमायां वृत्तौ ... परिच्छेदः ॥ or इति भामहविरचितायां
प्राकृतप्रकाशवृत्तौ (प्रथमः) परिच्छेदः ॥

प्राकृतप्रबोध

Prākṛtaprabodha

No. 280

300
A. 1882-83

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 11 leaves, 25 lines to a page, 88 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with partial पृष्ठमात्रास. Very small, but clear, legible and fairly accurate writing. Margins carefully ruled in red, red chalk used; square spaces left blank in the centre. Complete.

Age — Sāmvat 1675.

Author — Naracandrasūri, pupil of Maladhāri.

Subject — A com. on the 8th Adhyāya of Hemacandra's *Śabdānu-śāsana*.

Begins — नमः सरस्वत्यै ॥ ॐ नमः श्रीगणेशाय ॥

प्रणम्य परमं ज्योतिर्द्योतिताशेषवाङ्मयम् ।

सिद्धहेमाष्टमाध्यायरूपसिद्धिर्विचीयते ॥ १ ॥

इह च यथा संस्कृतलक्षणे धातुप्रत्ययादिसिद्धायां प्रकृतौ प्रकृतौ पश्चाद्वि-
भक्त्यादिविधिस्तथा प्राकृतलक्षणेऽपि प्रायः प्राकृतलक्षणसिद्धां प्रकृतिमाधाय
तदनंतरं विभक्त्यादिप्रक्रिया कर्तव्या ॥ नान्यथा । रूपसिद्धिक्रमभंग-
प्रसंगात् ॥ अथ प्रा० ॥ etc.

Ends — इति श्रीमलघारिशिष्यश्रीनरचंद्रसूरिविरचिते प्राकृतप्रबोधे चतुर्थः पादः
समाप्तः ॥ शुभं भवतु ॥ कल्याणं च ॥ लेखकवाचकयोः शुभं कल्याणं
भूयात् ॥ श्री ॥

नानाविधैर्विधुरितां विबुधैः स्वबुद्ध्या

तां रूपसिद्धिमवलोक्य ... शिष्यैः ।

अभ्यर्थितो मुनिरनुज्झितसंप्रदाय-

मारभ्य मेनमकरोच्चरचंद्रनामा ॥ १ ॥

एवं ग्रंथाग्रं १५०० ॥ छ ॥ संवत् १६७५ वर्षे वैशाखवदि १३ शुके श्री-
वटपद्रमहानगरे लिखापितं ॥ श्रीः ॥ श्रीसकलसंघाय ॥ श्रीसर्वज्ञाय नमः ॥
Then follows one more line giving particulars about the scribe, which being painted over by yellow pigment, is quite illegible.

Reference — The work is also called *Prākṛtādīpikā*. See the next number.

See *Jlnaratnakośa*, Vol. I, p. 278.

प्राकृतप्रबोध
(प्राकृतदीपिका)

Prākṛtaprabodha
(Prākṛtadīpikā)

No. 281

8
1877-78

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 37 leaves, 20 lines to a page, 55 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with occasional पृष्ठमात्रास; legible and generally correct writing. Margins ruled in black, square blanks in the centre. Red chalk used. Complete.

Age — Śamvat 1673.

Author — Naracandra.

Subject — Com. on the 8th chapter of Hemacandra's Śabdānūśāsana.

Begins — Same as above.

Ends — इति श्रीमलधारिशिष्यपंडितनरचंद्रविरचितायां प्राकृतदीपिकायां चतुर्थः पादः
संपूर्णः ॥

नानाविधां विद्वुरितां विबुधैः स्वबुद्ध्या
तां रूपसिद्धिमखिलामवलोक्य शिष्यैः ।
अभ्यर्थितो मुनिरनुज्झितसंप्रदाय-
मारंभमेतमकरोच्चरचंद्रनामा ॥ १ ॥

संवत् १६७३ वर्षे प्रथमाश्विनमासि द्वितीयपक्षे सप्तम्यां महोपाध्यायश्रीश्री-
विमलहर्षगणेशिष्येण विजयहर्षगणिनालेखि स्वपठनार्थं साबलीनगरे श्री-
शंखेश्वरपार्श्वनाथप्रसादात् विद्वद्भिर्वाच्यमाना शिरं नंदतात् ॥ शुभं भवतु ॥
श्रीमज्जिनचंद्रशासनभक्तानां ॥ कल्याणमस्तु ॥ श्रीः ॥

प्राकृतरहस्य
(षड्भाषावार्तिक)

Prākṛtarahasya
(Ṣaḍbhāṣāvārttika)

No. 282

295
1875-76

Size, Description and other particulars same as No. 293 of 1875-76
[= Serial No. 278 above].

Extent — 1 leaf, 15 lines to a page, 16 letters to a line.

Begins — प्राकृता ज्ञायते भूतभाषा सा च द्विधा यथा ॥
शुद्धा चैव हि सङ्कीर्णा किञ्चिद्भेदसमन्विता ॥ १ ॥
सुपां तिजां etc.

For all other particulars see No. 296 of 1875-76 [=Serial No. 283 below].

प्राकृतरहस्य
(षड्भाषावार्तिक)

Prākṛtarahasya
(Ṣaḍbhāṣāvārttika)

No. 283

296
1875-76

Size, Description and other particulars same as No. 309 of 1875-76
(described in Vol. II, Pt. I, pp. 213-214).

Extent — 2 leaves, 15 lines to a page, 12 letters to a line.

Subject — This is an anonymous, short metrical work treating of
the characteristics of the various forms of Prakrit. This
version of the text is more imperfect than that given in
No. 295 of 1875-76 [=Serial No. 282 above].

Begins — प्राकृताज्ज्ञायते भूत ॥
.....णा किञ्चिद्भेदसमन्विता ॥ १ ॥
सुपां तिजां समासानां तद्धितानां तथैव च
समावेशस्तु कर्तव्यः प्राकृते यद्भेदेव हि ॥ २ ॥

Ends — ट्ठव्यश्चानसन्त्यत्र क्कना न पृथक्कचित् ॥
न शषौ न द्विवचनं चतुर्थी दृश्यते क्वचित् ॥
इति प्राकृतरहस्यम् ॥ समाप्तं चेदं षड्भाषावार्तिकमिति शुभमस्तु ॥

प्राकृतलक्षण

Prākṛtalakṣaṇa

No. 284

257
1884-86

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 20 leaves, 7 lines in a page, about 32 letters in a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters of an old type, bold and legible writing. Fairly correct. Complete.

Age — Seems to be a new copy.

Author — Caṇḍa.

Subject — A short grammar of Prakrit. Consists of 4 sections, named, विभक्तिविधान (foll. 1-7), स्वरविधान (foll. 7-13), व्यंजन-विधान (foll. 13-20), and भाषांतर्विधान (!) (fol. 20). The sūtras belong to Caṇḍa whereas the short gloss on them to another person. Cf. the colophon on p. 265 of Dr. Peterson's Report for 1884-86.

Begins — श्रीसर्वज्ञाय नमः ॥

प्रणम्य शिरसा वीरं स्वल्पैर्व्यापिभिरक्षरैः ।
लक्षणं प्राकृतं वक्ष्ये किंचिद्वृद्धमतादहं ॥ १ ॥
ऋचिल्लोपः ऋचित्संधिः ऋचिद्वर्णविपर्ययः ।
आगमोतादिमध्येषु लक्ष्यः स्यात्सः सुभाषितात् ॥ २ ॥

सिद्धं प्राकृतं त्रेधा ।

Ends — संस्कृतं प्राकृतं चैवापभ्रंशोय पिशाचकी ।
मागधी सुरसेनी च षट्भाषाश्च प्रकोर्तिता ॥ १ ॥

Colophon — इति श्रीचण्डकृतप्राकृतलक्षणे भाषांतर्विधानं तुर्यः समाप्ताः ।

Reference — See p. 265 of Dr. Peterson's Third Report for another Ms. of the same. The work is printed in the Bibliotheca Indica. Also Dr. Bhandarkar's list of Sanskrit Mss. in the Private Libraries of the Bombay Presidency, Pt. I. p. 58,

प्राकृतलक्षण

Prākṛtalakṣaṇa

No. 285

60
1873-74

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 6 leaves, 14 lines in a page, about 30 letters in a line.

Description — Thin country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. Bold and legible writing. Fairly correct, seems to be complete. The scribe's name is Ratnākara.

Author — Candra.

Subject — A short treatise on the Prakrit grammar, consists of three pādas, विभक्तिविधान, स्वरविधान and व्यंजनविधान.

Begins — प्रणम्य शिरसा वीरं स्वल्पैर्व्यापिभिरक्षरैः ।
 लक्षणं प्राकृतं वक्ष्ये किञ्चिद्बृद्धमतादहं ॥ १ ॥
 क्वचिल्लोपः क्वचित्संधिः क्वचिद्वर्णविपर्ययः ।
 भागमोतादिमण्येषु लक्ष्यस्यासत्सुभाषितात् ॥ २ ॥

Ends — इति चंद्रकृते प्राकृतलक्षणे व्यंजनविधानं तृतीयं समाप्तं ।

प्राकृतलक्षण

Prākṛtalakṣaṇa

No. 286

1224
 1891-95

Size — 8½ in. by 4 in.

Extent — 30 leaves, 5 lines to a page, 29 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible writing, fairly accurate. The sūtras written in red ink and the commentary in black. Complete.

Age — Quite a new copy.

Ends — Fol. 29ab reads a colophon :

इति श्रीचंद्रकृतप्राकृतप्रकाशे व्यंजनविधानंतृतीयं समाप्तं ।
 Finally, (fol. 30a :)

संस्कृतं प्राकृतं चैवापभ्रंशोऽथ पिशाचिकी ।
 मागधी शूरसेनी च षट्भाषाश्च प्रकीर्तिताः ॥

इति श्रीकृतप्राकृतलक्षणे भाषांतरविधानं त्रयं समाप्तं ॥ ४ ॥
 श्रीमग°.

For all other particulars see 257 of 1884-86 [= Serial No. 284 above].

प्राकृतलक्षण

Prākṛtalakṣaṇa

No. 287

1225

1891-95

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 15 leaves, 7 lines to a page, 28 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Bold legible and correct writing. The Sūtras written in red. Margins also ruled in red. The work is full of numerous marginal and interlinear notes. Complete.

Age — Not very old.

Ends — इति षण्डकृतप्राकृतलक्षणे भाषांतरविधानं चतुर्थं समाप्तं ॥ ४ ॥

For all other particulars see 257 of 1884-86 [= Serial No. 284 above].

प्राकृतलक्षण

Prākṛtalakṣaṇa

No. 288

1391

1887-91

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 3 leaves, 16 lines to a page, 60 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, careless and indifferent hand, often incorrect. Use of red chalk to mark the sūtras, on which the text is apparently a commentary. Incomplete. The Ms. ends with the 3rd of the 4 sections usually contained in this work, but no more of it seems to have ever been written by the scribe as the age and the name of the scribe appears towards the end.

Age — Samvat 1648.

Ends — प्राकृतलक्षणे व्यंजनविधानं तृतीयं । सं. १६४८ वर्षे आसुसुदि २ दिने मेरुतान-
नगरे पं. समरकीर्तिगणि लेखि —

For all other particulars see 257 of 1884-86 [= Serial No. 284 above].

प्राकृतलक्षण

Prākṛtalakṣaṇa

No. 289

1392

1887-91

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — (2-8=) 7 leaves, 13 lines to a page, about 36 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, clear and legible writing, fairly accurate. Margins ruled in red, numerous marginal notes by the same hand. Wants the first leaf, otherwise complete, containing all the four sections.

Age — Is old in appearance.

Ends — संस्कृतं प्राकृतं चैवापभ्रंशोथ पिशाचिकी ।
मागधी सूरसेनी च षट् भाषाश्च प्रकीर्तिताः ॥

इति चंडकृतप्राकृतलक्षणे भाषांतरविधानं चतुर्थं समाप्तम् । श्री(ः) स्यात्
लेखकपाठकयोः ॥ श्रीभूयात् । लिखितं कर्मचंद्रेण ॥

For all other particulars see 257 of 1884-87 [=Serial No. 284 above].

प्राकृतलक्षण

Prākṛtalakṣaṇa

No. 290

225

1892-95

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 10 leaves, 11 lines to a page, about 36 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold and legible handwriting. There are many marginal notes written apparently by the same hand; sometimes translations of parts of the text written between the lines : e. g. प्रथमशब्दस्य चत्वारि रूपाणि has over it प्रथम शब्दका च्यार रूप है । Thus the Ms. seems to be a student's copy for his own use. Fairly correct and complete.

Age — Samvat 1918.

Author — Caṇḍa.

Subject — A manual giving rules for the formation of Prakrit from classical Sanskrit in three sections, viz. विभक्तिविधान, स्वर-विधान, म्यंजनविधान. The last, fourth, which is a very short one, treats of the differences between Prakrit and other languages like मागधी derived from Sanskrit.

Begins — ॐ नमः सिद्धेभ्यः । प्रणम्य शिरसा बीरं स्वल्पैर्व्यापिमिरक्षरैः ।
लक्षणं प्राकृतं वक्ष्ये किञ्चिद् वृद्धमताद्दहम् ॥ etc.

Ends — श्रुतं सुदं सुभं इत्यादि । संस्कृतं १ प्राकृतं २ चैवाऽपभ्रंशो ३ अथ पिशाचिकी
४ मागधी ५ सुरसेनी च ६ षट् भाषाः प्रकीर्तिताः ॥ इति श्रीचण्डकृतप्राकृत-
लक्षणे भाषांतरविधानं तुर्यं समाप्तम् ॥

प्राकृतसंस्कार

Prākṛtasamskāra

No. 291

183
1882-83

Size — 8½ in. by 3½ in.

Extent — 13 leaves, 10 lines to a page, 35 letters to a line.

Description — Country paper, old looking and much injured all round. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. Bold but illegible, though generally correct writing. Incomplete.

Age — Old in appearance.

Author — Anonymous.

Subject — Elementary information useful for beginners to Prakrit.

Begins — ॐ नमो गणेशाय ॥

सरस्वतीं नमस्कृत्य शिक्षुणां प्रतिपत्तये ॥
प्राकृतोक्तस्य संस्कारं वक्ष्ये ज्ञानस्य कारणं ॥ १ ॥
प्रवृत्तौ च निवृत्तौ च कारकाणां य ईश्वरः ॥
साधारणं समग्रेषु स कर्ता नाम कारकं ॥ २ ॥

Ends — कुञ्जिकोनानानिवरगनुवराकषजानुत्र यज्ञ — here abruptly ends the Ms.

Reference — This is the only Ms. recorded by Aufrecht.

भाषानुशासन

Bhāṣānuśāsana

No. 292

319 (a)
1875-76

Size — 14 in. by 5½ in.

Extent — 6 leaves, 12 lines to a page, 50 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī charactets of the Kashmirian type, bold, careful and generally correct writing. Complete. The work occupies the first 6 leaves and the first line of the 7th of No. 319 of 1875-76. The rest of the Ms. contains the परिभाषावृत्ति for which see No. 296 in Vol. II, Part I. p. 231. It comes from Kashmira.

Age — New copy.

Author — Sumati (?)

Subject — A short metrical treatise on the peculiarities of the Prakrit dialects, followed by a running gloss on the same.

Begins — ॐ नमो गुरवे ॥

मुखतो लिखितोल्लासाः शक्तिमतः षण्मुखस्य षट्भाषाः ।

प्रकटितविबुधप्रमदाः प्रथयंतु ज्ञानमधुना वः ॥ १ ॥

मुखेभ्यो मुखाच्च लिखितः प्रकटितः उल्लासः प्रसरः । शक्तिरायुधं कवित्व-
हेतुः प्रतिभाविशेषश्च etc.

अधिगतभाषाषट्को विशेषवल्लक्ष्यलक्षणक्षुण्णः ।

सुकविच्छंदो विन्दश्चिरवद्यं जीयते केन ॥ २ ॥

Fol. 4b : व्यवहरति यया लोकः काश्मीराद्येषु सर्वलोकेषु ।

सा भवति देशभाषा नन्ता षष्ठी तदानन्त्यात् ॥

in the course of explaining this verse the author remarks :

तथाच लोष्टदेवेन सर्वज्ञमित्रचारित्रे काश्मीरवर्णनेभाणि ॥

अवरोद्धुमपभ्रंशदिशं संस्कृत्य दूरया ।

आद्यसोपानता दिव्यवाण्या यद्भाषयाहृता ॥ इति

Ends — शिष्यानुद्दिश्यैव चकार भाषानुशासनं सुमतिः ।
श्रेयस्करः कविवृषां मनीषिणां तोषपोषाय ॥
इति भाषानुशासनं समाप्तम् ॥

शब्दानुशासनलघुवृत्ति
अध्याय ८

Śabdānuśāsanalaghuvṛtti
Chapter VIII

No. 293

1407
1887-91

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — (45-16 =) 29 leaves, 15 lines of text to a page, about 50 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रा, clear and legible writing generally correct. Margins ruled in black and red. Square blanks in the centre, with red *tilakas* in the first two. Foll. 6 and 18 torn at the left-hand lower corner, many other leaves slightly worm-eaten. Numerous marginal notes in a minute hand all round the text. Use of red chalk. Foll. 16, 19-33 missing. The edges slightly worn off so as to destroy parts of the notes. Incomplete, Adhyāya VIII only, the first pāda ending on fol. 11 a, the second on fol. 18b, (with one leaf wanting). The third is altogether wanting except the first few lines.

Age — The Ms. appears considerably old.

Author — Hemacandra.

Subject — Prakrit grammar.

Begins — अहं ॥ अथ प्राकृतम् ॥ अथशब्द आनंतपर्यायो ग्रंथकारार्थश्च । प्रकृतिः संस्कृतम् तत्र भवं तत आगतं वा प्राकृतम् etc.

Ends — At the end of the first Pāda (fol. 11a) we find the प्रकाशः—

यहोर्मंडलकुंडलीकृतधनुर्दंडा न सिद्धाधिप
 क्रीतं वैरिकुलास्वया किल दलत्कुंदाबदातं यशः ।
 भ्रांत्वा श्रीणि जगंति खेदविवशं तन्मालवीनां व्यधाद्
 आपांडोस्तनमंडले च धवले गंडस्थले च स्थितिं ॥ १ ॥

कलिकालसर्वज्ञाय प्रभुश्रीहेमसूरये नमः ॥

At the end of the 2nd Pāda we meet with :—

द्विषत्फुरक्षोदविनोदहेतोर्भवादवामस्य भवञ्जुजस्य ।
 अयं विशेषो भुवनैकवीर परं नयत्काममपाकरोषति (?) ॥

कलिकालसर्वज्ञाय प्रभुश्रीहेमसूरये नमोस्तु ॥

The fourth Pāda ends (fol. 45b) :—

सिद्धग्रहणं मंगलार्थं ॥ ततो ह्यायुष्मच्छ्रोतृकता अभ्युदयश्चेति ॥ इत्याचार्य-
 श्रीहेमचंद्रविरचितायां० (i. e. सिद्धहेमचंद्राभिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासन-
 लघुवृत्तौ) अष्टमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ॥

आशीद्विशांपति (?) रमुद्रचतुःसमुद्र-

मुद्रांकितः क्षितिभरक्षमबाहुदण्डः ।

श्रीमूलराज इति दुर्धरवैरिकुंभि-

कंठीरवः शुचिं चलुक्यकुलावतंसः ॥ १ ॥

तस्यान्वये समजनि प्रबलप्रताप-

तिग्मद्युतिं (तिः) क्षितिपतिर्जयसिंहदेवः ।

येन स्ववंशसवितर्यपरं सुधांशो

श्रीसिद्धराज इति नाम निजं व्यलेखि ॥ २ ॥

सम्यग्निषेव्य चतुरश्चतुरोप्युपायान्

जित्वोपभुज्य च भुवं चतुरन्धिमात्रां ।

विद्याचतुष्टयविनीतमतिर्यतात्मा

काष्टामवाप पुरुषार्थचतुष्टये यः ॥ ३ ॥

तेनातिविस्तृतदुरागमविप्रकीर्ण-

शब्दानुशासनसमूहकदर्यितेन ।

अभ्यर्थितो निरुपमं विधिवद्बधत्त

शब्दानुशासनमिदं सु (?) मुनिहेमचंद्र (:) ॥ ४ ॥

Reference — India Office Catalogue, No. 811.

Also see Ms. No. 11 of 1877-78 [=Serial No. 127 above].

शब्दानुशासनवृत्ति
अध्याय ८

Śabdānuśāsanavṛtti
chapter VIII

No. 294

284

1873-74

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 65 leaves, 13 lines to a page, 50 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, bold, legible and fairly correct handwriting. Margins ruled in black, square blanks in the centre. Red chalk used. The side margins of the first few leaves are full of numerous anonymous marginal notes written in a very small hand. Foll. 63 wanting. Some of the leaves towards the end slightly damaged in the margins. Otherwise complete, containing the commentary on the 8th Adhyāya only. The Ms. comes from Bikaner.

Age — Old in appearance.

Author — Hemacandra.

Subject — The author's commentary on his own Śabdānuśāsanasūtras, Adhyāya VIII, dealing with the peculiarities of प्राकृत. The Vṛtti is called प्रकाशिका in the Ms.; it is nothing but the continuation of the वृहद्वृत्ति noticed before. In connection with this chapter there do not seem to have come down to us two वृत्तिसुत्राणि a larger (वृहत्) and a smaller (लघु), as is the case of the preceding seven Adhyāyas.

Begins — अहं ॥

अथ प्राकृतं ॥ अथशब्द [आ]नंतर्यार्थोऽधिकारार्थश्च । प्रकृतिः संस्कृतं । तत्र भवं तत आगतं वा प्राकृतं । संस्कृतानंतरं प्राकृतस्यानुशासनं सिद्धसाध्यमानमेदसंस्कृतयोनेरेव तस्य लक्षणं न देशस्येति ज्ञापनार्थं । संस्कृतसमं तु संस्कृतलक्षणैव गतार्थम् ।

Ends — सिद्धग्रहणं मंगलार्थं । ततो ह्यायुष्मच्छ्रोतृकता अभ्युदयश्चेति ॥ इत्याचार्यश्री-
हेमचंद्रविरचितायां सिद्धहेमचंद्राभिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासनवृत्तौ अष्टम-
स्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ॥ अष्टमोऽध्यायः समाप्तः ॥ समाप्ता चेयं
सिद्धहेमचंद्रशब्दानुशासनवृत्तिः (ः) प्रकाशिकानामिति समाप्तमिति ॥
आसीद्विशोपति० ॥ १ ॥ तस्यान्वये० ॥ २ ॥ सम्यग्निसेष्य० ॥ ३ ॥ तेनाति-
विस्तृत० ॥ ४ ॥ —

These four verses are added by a later hand. The verses occurring at the end of the several पादs of the 8th Adhyāya of the Śabdānuśāsanabr̥hadvṛtti are :

यहोर्मंडलकुंडलीकृतधनुर्दंडेन सिद्धाधिप
 क्रीतं वैरिकुलान्वयात्किल दलत्कुंदावदातं यशः ।
 भ्रात्वा श्रीणि जगंति खेदविवशं तन्मालवीनां व्यधा-
 दापांडौ स्तनमंडले च धचले गंडस्थले च स्थितम् ॥
 द्विषत्पुरक्षोदविनोदहेतोर्भवा(वे?)दवामस्य भवद्भुजस्य ।
 अयं विशेषो भुवनैकवीर परं न यत्काममपाकरोति ॥
 ऊर्ध्वं स्वर्गनिकेतनादपि तले पातालमूलादपि
 त्वत्कीर्त्तिर्भ्रमति क्षितीश्वरमणे पारे पयोधेरपि ।
 तेनास्याः प्रमदास्वभावमुलभैरुष्णावचैश्चापलै-
 स्ते वाचं यमवृत्तयोपि मुनयो मौनव्रतं त्याजिताः ॥
 आसीद्विशांपतिरमुद्रचतुःसमुद्र etc.

and the following 3 verses given in No. 1407 of 1887-91
 [= Serial No. 293 above].

Reference — Adhyāya VIII with the author's own Laghuvṛtti (called Prakāśikā) is edited and translated into German with brief notes by R. Pischel, Halle, 1877-1880. It is also published by Motichand Ladhaji, Poona 1928.

शब्दानुशासनवृत्ति
 अध्याय ८

Śabdānuśāsanavṛtti
 chapter VIII

No. 295

287
 1880-81

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 51 leaves, 15 lines to a page, 48 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राs, bold and legible writing, fairly accurate. Margins ruled in black and red, square blanks in the centre with red *tilakas* in the centre and the side margins. Red chalk

used, occasionally marginal notes. Chapter VIII complete except for the last leaf containing part of the concluding प्रशस्ति.

Age — Much old in appearance.

Ends — The Ms. ends with क्षितिपतिर्जयसिंहदेवः । येन स्व — of the 2nd verse.

शब्दानुशासनवृत्ति
अध्याय ८

Śabdānuśāsanavṛtti
chapter VIII

No. 296

12
1877-78

Size — 9½ in. by 3¼ in.

Extent — 90 leaves, 11 lines to a page, 42 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास, bold, legible and correct writing. Margins ruled in black, square blanks in the centre. A few verses in the middle slightly worm-eaten in the upper margin, red chalk used. Foll. 71, 72, and the last leaf missing. Otherwise chapter VIII complete.

Age — Considerably old in appearance.

Ends — समाप्ता चैवं सिद्धहेमचंद्रशब्दानुशासनवृत्तिप्रकाशिका नामेति समाप्तमिति ।
जासीद्विशांपतिरमु —

हैमप्रकृतदुण्डिका

Haimaprākṛtaḍḍhundhikā

No. 297

276
1873-74

Size — 10 in. by 4¼ in.

Extent — (113 + 1 =) 114 leaves, 17 lines to a page, 54 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास, clear and legible writing. Corrections made and omissions supplied in the margins. Margins carefully ruled in red. Red and yellow powders frequently used. Square blanks in the centre with red *tilakas*. Fol. 25 numbered twice. Complete (Pāda i ends on fol. 31a, ii on fol. 58b, iii. on fol. 81a). The Ms. comes from Bikaner.

Age — Samvat 1640.

Author — Udayasaubhāgyagaṇi.

Ends — इति वृद्धतपागच्छे श्रीश्रीश्रीसौभाग्यसागरसूरिसिष्येण हर्षकुलपंडितवचःप्रास-
प्रयोगरहस्येन उदयसौभाग्यगणिना लिखितायां etc. ॥ after the प्रसक्ति
ending with जयताक्षिरं ॥ १ ॥ — शरगुणरसशारमितवर्षे सोधि ॥ संवत्
१६४० वर्षे क्वाती सु ९ दिने श्री कुज्वारे श्री किहोरनगरे लिखिता
प्रतिरियं भक्तिर्सिहेन ॥ श्रीशुभं भवतु ॥ श्रीकल्याणमस्तु ॥ श्री ॥

हैमप्राकृतदुण्डिका
(व्युत्पत्तिदीपिका)

Haimaprākṛtaḍhuṇḍhikā
(called Vyutpattidīpikā)

No. 298

89
1869-70

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — (83 to 164 =) 82 leaves, 15 lines to a page, 42 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters, clear and legible writing, correct in the main. Margins ruled, red chalk sparingly used, partial square blanks in the centre. The work wants the first 82 leaves giving the first 2 Pādas. It commences on fol. 83, and ends on fol. 164, the 3rd Pāda ending on fol. 115b.

Age — Old in appearance.

Author — Udayasaubhāgyagaṇi.

Begins — (leaf 83) अहं । वीप्सा ५१ श्यादि ६१ वीप्सा ६१ स्वरे वा । ७१....

Ends — शेषं संस्कृतवत् । सिद्धं चतुर्थपादे सर्वसूत्रसंख्या ॥ ४४५ ॥ दुहकानां संख्या ॥ १६५ मिता ॥ अपभ्रंश भाषायामिदं । इति श्रीवृद्धतपागच्छे श्रीश्रीश्रीसौभाग्यसागरसुरिशिष्येण पं. श्रीहर्षकुलगणिवचःप्राप्तप्रयोग-रहस्येन । उदयसौभाग्यगणि[ना] लिखितायां । हैमप्राकृतवृत्तिदुष्टिकायां । व्युत्पत्तिदीपिकाभिधानायां । सर्वप्रयोगविशेषव्युत्पत्तिप्रकाशिकायां । चतुर्थैः पादः समर्पितः ॥ ४ ॥

इति श्रीमत्तपागच्छे प्राज्यसाम्राज्यकारकाः ।
 अभुवन् भुवनाख्याताः लघ्वि(?)सागरसूरयः ॥ १ ॥
 तत्पद्यप्रगुटांभोजे मेजे ये राजहंसतां ।
 विजयंतेधुना तेऽमी धनरत्नगुरूत्तमाः ॥ २ ॥
 श्रीलघ्वि(?)सागराचार्यपरिचर्यानुभावतः ।
 प्राप्तोदया श्रीसौभाग्यसागराः संति सूरयः ॥ ३ ॥
 श्रीहैमविमलसूरीणां शिष्याः ज्ञश्रेणिमंढनाः ।
 श्रीहर्षकुलनामानः पंडिता गुणमण्डिताः ॥ ४ ॥
 तत्पार्श्वेऽप्यैष्ट सकलं हैमप्राकृतलक्षणं ।
 सर्वप्रयोगे व्युत्पत्तिरहस्यं लब्धवांश्च यः ॥ ५ ॥
 सोहं सौभाग्यपाथोधिसुगुरूत्तमसेवया ।
 सुधी उदयसौभाग्यः प्रचक्रं दुंडिकामिमाम् ॥ ६ ॥
 विश्वजातरिपुद्गातश्वांतनासनभास्करे ।
 पावीणंदु(?) लसत्कीर्तिधवलीकृतभूतले ॥ ७ ॥
 प्रणमत्प्रौढप्रध्वीशकोटीरघोतितक्रमे ।
 बह्वादुरसुरत्राणे राज्यं पालयति क्षति ॥ ८ ॥ युगं ॥
 श्रीस्तंभतीर्थनगरे भूम्यंकनिधिसंमिते (१५९१)
 वर्षे हर्षेण विहितो ग्रंथोयं जयताक्षिरं ॥ ९ ॥
 ग्रंथोऽयं नंदतात् तावत् समग्रधरणीतले ।
 सूर्यचंद्रमसौ यावदुद्योक्त्तमे(?)स्महीधरे ॥ १० ॥
 अज्ञानादथ वा किंचिदनाभोगतयाथवा(?) ।
 यत्किंचिल्लिखितं शास्त्रे पूर्णं तत्सोभ्यतां बुधा ॥ ११ ॥
 शिवमस्तु सर्वजगतः परहितनिरता भवन्तु भूतगणाः ।
 दोषाः प्रयांति नाशं सर्वत्र सुखी भवतुलोकः ॥ १२ ॥
 नृभर्षिरसभ्यूम्यंके वर्षे प्राकृतं दुंडिका ।
 शुभोदर्काय सौभाग्यसोभेनालेखि षित्कृते ॥ १ ॥

इति प्रशस्तिः ।

हेमप्राकृतदुन्दिका
(व्युत्पत्तिदीपिका)

Haimaprākṛtadhundhikā
called Vyutpattidīpikā

No. 299

1403
1884-87

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — (135-1 =) 134 leaves; 15 lines to a page, about 48 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with partial ṛṣṭmaññas. Bold and legible writing, much use of red chalk. Margins ruled in bold red lines. Square blanks in the centre. The first and the last 4 leaves rather damaged at the edges and corners. L. 58 rather ink-soiled. Leaves 63 and 64 numbered on the same leaf. Accurate and complete.

Age — Saṁvat 1656.

Author — Udayasaubhāgya.

Subject — A commentary on the 8th Adhyāyas of Hemacandra's शब्दानुशासन dealing with प्राकृत grammar.

Begins —

यस्य क्रमनमस्कारः सारसौख्यविधायकः ।
स श्रीविश्वविभुर्जीयात्तमांसि नितमां मम ॥ १ ॥
सिद्धहेमाष्टमाध्याये प्रा(प्रो)क्तं प्राकृतलक्षणं ।
क्रियते दुन्दिका तस्य नाम्ना व्युत्पत्तिदीपिका ॥ २ ॥

इह च यथा संस्कृतलक्षणे धातुप्रत्ययादिसिद्धायां प्रकृतौ पश्चाद्विभक्त्यादि-
विधिः तथा प्राकृतलक्षणेऽपि प्रायः ।

Ends — इति बृहत्तपागळे हेमप्राकृतवृत्तिदुन्दिका या व्युत्पत्तिदीपिकाभिधानाय (याश्च)
चतुर्थः पादः समर्थितः ॥

श्रीमद्भूरुतपागळप्राज्यसाम्राज्यकारकाः ।
अभूवन्भुवनाख्यातो(ता) लक्ष्मीसागरसूरकाः ॥ १ ॥
तत्पट्टगटांभाजे भजंते राजहेमतां ।
विजयंतेधुना तेमी धनरत्नगुरुत्तमाः ॥ २ ॥

श्रीलक्ष्मीसागराचार्यः परिवार्यानुभावतः ।
 प्राप्तोदयाः श्रीसौभाग्यसागराः संति सूरयः ॥ ३ ॥
 श्रीमल्लघुतपागच्छोत्पश्चि(स्वि)न्मौलिमंडनं ।
 श्रीहर्षकुशलनामान(ः) पंडिता गुणमंडिता(ः) ॥ ४ ॥
 तत्पाश्वधेष्ट(?) सकलं हेमं प्राकृतलक्षणं ।
 सर्वप्रयोगम्य(व्यु)त्पत्तिरहस्यं लब्धवांश्च यः ॥ ५ ॥
 सोई सौभाग्यपार्श्वोत्पत्तिगुरुक्रमासेवया(?) ।
 सुधी हृदयसौभाग्यप्रवक्त्रे दुंडिका मिमाम् ॥ ६ ॥
 विश्वजातिरिपुमात्रातध्वंसनभास्करे ।
 पावर्णं दुलसस्कीर्त्तिधवलीकृतभूतलि ॥ ७ ॥
 प्रणम्य प्रौढपृथ्वीशकोटीरधोतितक्रमि ।
 बहादरसुरत्राणि राज्यं पालयतौ क्षतौ ॥ ८ ॥
 श्रीस्तंभवतीर्थे नरवरे वर्षेहपैविहेतो ।
 भूम्यंकति थियसंते ग्रंथायं जायातान् चिरंते ॥ ९ ॥
 ग्रंथायनदतात्तावत् समग्रधरणीतले ।
 सूर्याचंद्रमसौ यावत् यावन्मे स महीधर ॥ १० ॥
 अज्ञानादथवा किंचिदनाभोगतयाथवा ।
 यत्किंचिल्लिखितं शास्त्रे तीर्णतच्छोध्यतां बुधो ॥

संवत् १६५६ ... मेघसारंगपुरनगरे —

The प्रशस्ति at the end is obviously in a very corrupt condition. For fairly correct readings, see the next one (No. 300 below).

हेमप्राकृतदुण्डिका
 व्युत्पत्तिदीपिका

Haimaprākṛtaḍḍhūḍikā
 called Vyutpattidīpikā

No. 300

788
 1875-76

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — (158 + 1 =) 159 leaves, 16 lines to a page, 42 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with partial पृष्ठमात्राs, legible and correct writing. Red and yellow

powders copiously used. Margins ruled in red, only a few leaves left blank in the centre. Fol. 14 numbered twice, fol. 11 rather torn. Complete.

Age — Samvat 1645.

Author — Udayasaubhāgya.

Begins — Same as No. 299 above.

Ends — चतुर्थपादेसर्वसूत्रसंख्या ४४५ ॥ दूहकानां संख्या १६५ मिता । अपभ्रंश-
भाषायामेव ॥ छ ॥ इति वृद्धतपागळे (on fol. 80a, it is वृद्धतपा)
श्रीश्रीश्रीसौभाग्यसागरसूःरिशिष्येण हर्षकुलपंडित (fol. 80a शिष्यभुजिष्य
हर्ष०)वचःप्राप्तप्रयोगरहस्येन उदयसौभाग्यगणिना लिखितायां हैम-
प्राकृतवृत्तिदुंडिकायां व्युत्पत्तिदीपिकाभिधानायां सर्वप्रयोगविशेषव्युत्पत्ति-
प्रकासायां चतुर्थः पादः समर्धितः ॥ इति ॥ —

श्रीमद्रुतपागळे प्राज्यसाम्राज्यकारकाः ।

अभूवन्भुवनाख्याता लब्धि(?) सागरसूरयः ॥ १ ॥

तत्पट्टप्रकटांभोजे भजंते राजहंसतां ।

विजयंतेधुना तेमी धनरत्नगुरूत्तमाः ॥ २ ॥

श्रीलब्धिसागराचार्यपरिचर्यानुभावतः ।

प्राप्तोदयाः श्रीसौभाग्यसागराः संति सूरयः ॥ ३ ॥

श्रीमल्लघुतपागळेधि(?) वि)पश्चिन्मौलिमंडनं ।

श्रीहर्षकुलनामानः पंडिता गुणमंडिताः ॥ ४ ॥

तत्पार्श्वेऽध्यैष्ट सकलं हैमं प्राकृतलक्षणं ।

सर्वप्रयोगव्युत्पत्तिरहस्यं लब्धवांश्च यः ॥ ५ ॥

सोहं सौभाग्यपाथोधिसुगुरूमसेवया ।

सुधीरुदयसौभाग्यः प्रचक्रे दुंडिकाभिमां ॥ ६ ॥

विश्वजातरिपुत्रातध्वांतध्वंसनभास्करे ।

पार्वणेंदुलसत्कीर्त्तिधवलीकृतभूतले ॥ ७ ॥

प्रणमत्यौढगृध्वीशकोटीरघोतितक्रमे ।

बहादुरसुरत्राणे राज्यं पालयति क्षितौ ॥ ८ ॥ युगमं ॥

श्रीस्तंभतीर्थनगरे भूम्यंकतिथि(१५९१)संमिते ।

वर्षे हर्षेण विहितो ग्रंथोयं जयताश्चिरम् ॥ ९ ॥

ग्रंथोयं नंदतात्तावत् समग्रधरणीतले ।

सूर्याचंद्रमसौ यावन्नावन्मेरुमहीधरः ॥ १० ॥

अज्ञानादथ वा किञ्चिदनाभौगतयाथ वा ।

यत्किञ्चिद्विहितं शास्त्रोत्तीर्णं(? °णैस्त)तत्सोध्यं(? °त्सोध्य)तां

बुधैः ॥ ११ ॥

शिवमस्तु सर्वजगतः परि(र)हितनिरता भवन्ति मृतगणाः ।

दोषाः प्रयांतु नाशं सर्वत्र सुखी भवतु लोकः ॥ १२ ॥

संवत् १६४५ वर्षे मंडाहडागछे जावालपुरे वणारीसश्रीश्रीश्रीपद्मसुंदरगुण-
राजसारंगश्रीसुमुद्रदंमालिखितं ॥ द्वितीय भाद्रपदसुदि ४ दिने बुधवारे ॥
छ ॥

Reference — Dr. Bhandarkar's report for 1883-84, p. 5.

हेमप्राकृतवृत्तिगत-
दोहकाः सार्थाः

The Dohakas from the
Haimaprākṛtavṛtti with explanation

No. 301

120
1869-70

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent — 16 leaves, (5 + 8 =) 13 lines to a page, 46-54 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास. Bold, careful and generally correct writing. Margins ruled in black, square blanks in the centre. The Prakrit Dohakas are written in the middle and their Sanskrit explanations on both sides of it as usual. Complete.

Age — Old in appearance.

Author — Anonymous.

Subject — The Dohakas or Prakrit stanzas quoted in Hemacandra's Vṛtti on Śabdānuśāsana, Chapter VIII, together with their chāyā or explanations in Sanskrit. The total no. of stanzas and half stanzas is 247.

Begins — Text — ॐ ॥

दोहका सामला धणचंपावणी ञाह
सुवणरेह कसवइह दिणी । गाथार्थ ॥ १ ॥

ढोळा मई तुह वारिभा ।

मा कुरु दीहा माणु निहए गमिही रत्तडी ।
दडवड होइ विहाणु ॥ २ ॥

Com. — ॐ नमोर्हभ्यः ॥ ढोळा० ॥ ढोळा नायकः सामला श्यामलः धण
प्रिया चंपावणी चंपकवर्णा णाह इवार्थे सुवर्णरेह सुवर्णरेखा कसवइह
कषपट्टके दिणा दत्तास्ति ॥ १ ॥ etc.

Ends — Text — हित्ठिअसूरनिवारणाय छत्तं अहो इव वहं नि(?वि)जयइ ससेसा-
वराह सासदुस्सुया पुहवी ॥ २४७ ॥ इति हैमव्याकर्णप्राकृतवृत्तिगतदोहकाः
समाप्तः ॥

Com. — हित्ठि० ॥ अधोस्थितसूर्यातपनिवारणाय सशेषावाहार(?)भासद्वारा
खाता पृथ्वी अधः इव वहंति एवं विधा जयइ जयति ॥ २४६(?) ॥
इति श्रीहैमव्याकर्णप्राकृतवृत्तौ दोहकार्थः स्माप्तः ॥

हैमशब्दानुशासन
(प्राकृताध्याय)

Haimaśabdānuśāsana
Chapter VIII

No. 302

458
1882-83

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent — 6 leaves, 15 lines to a page, 56 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राs.
Bold, legible and correct writing. Margins ruled in bold
red lines, red chalk used and punctuation strokes given
in red ink. Square blanks with a circular red *tilaka* in
the centre. Contains chapter VIII only. Complete.

Age — Old in appearance.

Begins — अहं । अथ प्राकृतं । बहुलम् । आर्षं । दीर्घह्रस्वो मिथोवृत्तौ । पदयोः संधिर्वा ।

Ends — शेष संस्कृतवत् । सिद्धं । ब । इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रानुस्मृते सिद्धहेमनाम्नि
शब्दानुशासने अष्टमस्याध्यायस्य चतुर्थपादः । समाप्तः । ब । ए आसीद्विश्व-
पतिरमुद्रवनुः समुद्र etc.

हैमशब्दानुशासने
प्राकृताभ्यायवृत्तिः

Commentary on Chapter VIII
of Śabdānuśāsana of Hemacandra

No. 303

96

A 1883-84

Size — 11½ in. by 5½ in.

Extent — 38 leaves, 12 lines to a page, 44 letters to a line.

Description — Country paper. Devanāgarī characters. Bold and legible writing, generally correct. Margins ruled, red chalk frequently used. Complete.

Age — New copy (Samvat 1940).

Author — In the introductory verses and in the various colophons the work is attributed to Samantabhadra; but the Sūtras as well as the wording of the commentary is the same as No. 294 above. Consequently, either the statement of the present Ms. is incorrect, or we must suppose that it is Samantabhadra and not Hemacandra who wrote the commentary on Chapter VIII of the *Haimaśabdānuśāsana*. The ascription of a प्राकृतव्याकरण to Samantabhadra in Dr. Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* is based on the Devanāgarī list appended to Dr. Peterson's report for 1883-84, but the same list as given in English says that 'समंतभद्र in list No. I is a mistake' (p. 20, foot-note).

Begins — ॐ नमः सिद्धेभ्यः ।

प्रणम्यादिजिनं विष्णुं संसारार्णवतारकम् ।

वक्ष्ये समंतभद्रोहं प्राकृतं शब्दशासनम् ॥ १ ॥

अथशब्द आनंतर्यार्थोधिकारार्थश्च etc.

Ends — ततो ह्यायुष्मच्छोतृकताभ्युदयश्चेति ॥ इत्याचार्यश्रीसमंतभद्रविरचितायां प्राकृतव्याकरणे प्रणमशोसनवृत्तौ(?) चतुर्थपादः समाप्तोऽयं ग्रंथः ॥ (Elsewhere it is हृत्ति विरचिते प्राकृतव्याकरणे रवोपशशासनवृत्तौ० etc. ॥) संवत् १९४० वर्षे मितिमाघवदि ५ वसंत ॥ लि० कृतं लेखक गणेश-ब्राह्मणगुर्जर गौडः ॥ ग्रंथाग्रंथ संवत् १२२० श्लोक ३२२० ॥ शुभं भवतु ॥ The figures however look suspicious, and it is not clear if the present is a copy of a Ms. of Samvat 1220.

APPENDIX – I

INDEX OF AUTHORS

N. B. — The figures denote the new serial No. of the works described and not the pages.

Anubhūtiśvarūpācārya : Sārasvata(ṭikā)	...	183–187
Sārasvataprakriyā	...	193–197
Sārasvatavyākaraṇa	...	212
Sārasvatasūtrapāṭha	...	214–216
Abhayanandin : Jainendravvyākaraṇamahāvṛtti	...	56–57
Amaracandra : Syādiśabdasaṃuccaya	...	130–133
Amṛta Bhārati : Subodhikā - Sārasvataprakriyāṭikā	...	242
Ugrabhūti : see Bhaṭṭa U°		
Udayadharma : Vākyaprakāśa	...	91–97
Udayasaubhāgya (gaṇi) : Haimaprākṛtaḍḍhikā (Vyutpattidīpikā)	...	297–300
Kalyāṇasarasvatī : Laghusārasvata	...	169
Kalyāṇodadhisūri : Liṅganirṇaya	...	83
Kāśinātha : Sārasvatabhāṣya (Sārasvataprakriyāṭikā)	...	203
Kṛṣṇa Paṇḍita (or Śeṣakṛṣṇa) : Prākṛtacandrikā	...	271–272
Kṣemendrasūri : Sārasvataṭippanaka	...	179–182
Gopāla : see Bhaṭṭa G°		
Govardhanabhāṭṭa : Kātantrakaumudī	...	2–3
Caṇḍa (or Candra) : Prākṛtalakṣaṇa	...	284–290
Candrakīrti(sūri) : Sārasvatadīpikā	...	189
Sārasvataprakriyāṭikā Subodhikā or Dīpikā	...	198, 210–212
Sārasvatasya ṭikā (Subodhikā)	...	220
Candraśekhara : (Teacher of the author of the) Uktisaṅgraha	...	245
Candrasūri : Paribhāṣāvṛttipaṇjikā	...	39
Cāritrasīmha Sādhu : Kātantravibhramsūtra- avacūrṇī (avacūri)	...	13–14
Chucchūkabhaṭṭa : Kātantralaghuvṛtti	...	9
Jagaddhara : see Bhaṭṭa J°		
Jagannātha (bhaṭṭa) : Sārapradīpikā	...	175–178

Jinacandra (or Jinendra or Jinendu) : Siddhānta-	ratna	...	229-232
Jinadeva : Kriyākalāpa (Kriyāsamuccaya)		...	160
Jinaprabodhasūri : Pañjikādurgaprabodha		...	37
Jinavijaya : Vākyaprakāśa with Avacūri			97
Jlvagosvāmin : Harināmāmṛta		...	269-270
Joga(Yoga)rāja : Pādaprakaraṇasaṅgati		...	40
Jñānatilaka : Siddhāntacandrikā (Vyutpatileśa)		...	226
Tarkatilaka Bhaṭṭācārya : Sārasvatasūtravṛtti		...	217-218
Trilocanadāsa : Kātantravṛttivivaraṇapañjikā		...	18
Daśabala : Daśabalakārikā		...	243-244
Dānavijaya : Śabdabhūṣaṇa		...	260
Durgācārya (or Durgasimha) :			
	Kātantra-Du(Dau°)rgasimhī Vṛtti	...	4, 19, 26-28,
	or Kātantravyākaraṇavṛtti		32-35
	Paribhāṣāvṛtti (?)		38
Devanandin alias Pūjyapāda :			
	Jainendravvyākaraṇapañcavastu	...	54-55
	Jainendravvyākaraṇam saṭippanam	...	59
	Jainendravvyākaraṇasūtrāṇi	...	61
	Pañcavastu	...	62
Devendrasūri : Haimalaghunyāsa		...	137-139
Dhanacandra : Laghuvṛttyavacūrikā		...	82
Dhaneśvara : see Bhaṭṭa Dh°			
Dhanaprabhasūri : Catuṣkavyavahāra		...	31
Nandasundara : Śabdānuśāsana Ākhyātāvacūri		...	121, 123
Naracandra (sūri) : Prākṛtaprabodha		...	280-281
Narahari : Bālabodha (vyākaraṇa)		...	253-254
Nilakaṇṭha Sukla : Śabdaśobhā		...	263-264
Paṇḍita Mahādeva : Śabdasiddhi		...	50
Padmasundara : Sundaraprakāśa		...	268
Puñjarāja : Sārasvatatikā (Puñjarājl)		...	183-187, 219
Puṇyasundaragaṇi : Haimadhātupāṭha		...	136
Pūjyapāda : See Devanandin		...	
B(V°)opadeva : Kavikalpadruma		...	150-154
	Kāvyaśāstramadhenu	...	155
Bhaṭṭa Ugrabhūti : Śiṣyahitā, Śiṣyalokanābhidhanyāsa		...	51
Bhaṭṭa Gopāla : Sārasvatadīpikā		...	188

Bhaṭṭa Jagaddhara : Bālabodhini	...	41-42
Bhaṭṭa Dhaneśvara : Sārasvatapradīpa	...	200
Bhāmaha : Manoramāvṛtti on Prākṛtaprakāśa	...	273-274, 279
Bhāvamiśra (°śarman) : Kātantra-(?) paribhāṣāvṛtti	...	5
Bhāvasena Trividya : Kātantrarūpamālā	...	6, 8
Maṇḍana : Sārasvatamaṇḍana	...	204-205
Malayagiri : Śabdānuśāsanāvṛtti	...	117
Mahādeva : see Paṇḍita M°		
Mādhava : Sārasvatasya ṭikā Mādhavivṛtti Siddhāntaratnāvalī vā	...	221
Sārasvatīyaśabdaniṣpādanam	...	222, 233-239
Megharatna : Sārasvatavyākaraṇaḍhuṇḍhikā	...	209
Meghavijaya : Vyākaraṇaprakriyā-Candraprabhā	...	71
Merutuṅgasūri : Ākhyātāvṛtti	...	64
Yatīśa : Śabdasāra	...	265
Yaśassāgara : Samāsaśobhā	...	124
Raghunātha : Laghubhāṣyam Sārasvatasya	...	168, 206, 207
Rāma (Rāmacandrāśrama) : Laghusiddhānta- candrikā or	...	170,
Siddhāntacandrikā	...	223-224, 228
Rāmabhaṭṭa : Vidvatprabodhini (Rāmabhaṭṭi) Sārasvataprakriyāṭikā	...	171
Lokeśakara : Tattvadīpikā (Siddhāntacandrikāṭikā)	...	161, 228
Vararuci : Śabdalakṣaṇavyākaraṇam Prākṛtaprakāśa	...	261-262 273-279
Vardhamāna : Kātantravistara	...	16
Vāsudevabhaṭṭa : Sārasvataprasāda (Sārasvataprakriyāṭikā)	...	201-202
Vijayānanda (Vidyānanda) : Kriyākalāpa	...	157-159
Vinayavijayagaṇi : Haimalaghuprakriyā - Do - vṛtti	...	140-143 144-145
Vinayasāgara : Bhojavvyākaraṇa	...	255
Viśveśvarāmbdha (?) : Sudīpikā (Sārasvataprakriyāṭikā)	...	240
Vaijala(bhūpati) : Prabodhacandrikā	...	249-252

Vyāsa Sadānandajī : Sārasvata(?)		
Sadyobodhinīprakriyā	...	213
Śaśideva (?) : Vyākhyānaprakriyā	—	47
Śitikaṅṭhasvāmin : Bālabodhinīnyāsa	...	44
Śeṣakṛṣṇa : See Kṛṣṇa Paṇḍita above	...	
Śrīguṇaratnasūri : Kriyāratnasamuccaya	...	67-70
Śrī Jinasāgarasūri : Haimavyākaraṇaḍḥhikā		
(*dīpikā)	...	147
Śrīnivāsadāsa : Prakriyābhūṣaṇa	...	247-248
Śrī Vallabha (styled Vācanācārya) :		
Durgaprabodha (Līngānuśāsanavṛtti)	...	72
Śrīvirārabhu : Jainendravvyākaraṇa	...	52
Śrutakīrti : Jainendravvyākaraṇa-pāñcavastu	...	54
Satyaprabodha Bhaṭṭāraka (?) : Sudīpikā-Subodhikā	—	240-241
Sarvadhara (*ropādhyāya) :		
Vānmayapradīpanāmnī Durgasīmhavṛttiṭīkā	...	46
Sahajakīrti : Avyayavṛtti	...	156
Śabdārṇavavṛtti (Manoramā)	—	173
Sārasvataparakriyāvārttika	...	199, 208
Sumati (?) : Bhāṣānuśāsana	...	292
Somadevayati : Jainendravvyākaraṇavṛtti		
Śabdārṇavacandrikā		58
Haṁsavijayagaṇi : Śabdārthacandrikā	...	174
Harṣakīrtisūri : (Sārasvata) Dhātupāṭha with		
com. Dhātutarāṅgiṇī	...	167, 191
Harṣakula Paṇḍita : Vākyaparakāṣa-ṭīkā (Ṭabbā)	...	95
Hemacandra : Uṇādisūtrāṇi (?)	...	1
Uṇādigaṇasūtravivaraṇam	...	65
Uṇādivṛtti	...	66
Dhātupāṭha	—	73-74
- Do - with Ṭippaṇīkā	...	75
- Do - with Avacūri	...	76
Dhātupārāyaṇa	...	77-78
Līngānuśāsana	...	84-87
- Do - with Ṭīkā	...	88
- Do - with Avacūri	...	89-90
(Haima) vyākaraṇaḍḥhikā	...	98-99
Śabdamaḥārṇavanyāsa	...	100

APPENDIX - II

INDEX OF WORKS

N. B. — The figures refer to the new Serial No. of the works described and not to pages.

Avyayavṛtti	...	156
Ākhyātavṛtti	...	64
Uktiyuktinirūpaṇa : See Śīsubodha		
Uktisaṃgraha	...	245
Uṇādigāṇasūtravivaraṇa	...	65
Uṇādivṛtti	...	66
Uṇādisūtrāṇi	...	1
Kavikalpadruma	...	150-154
Kātantrakaumudī	...	2-3
Kātantra-Durgasimhī Vṛtti (with commentary)	...	4
Kātantra (?) paribhāṣāvṛtti	...	5
Kātantrarūpamālā	...	6-8
Kātantralaghuvṛtti	...	9-11
Kātantravibhramasūtra	...	12-15
Kātantravistara	...	16
Kātantravṛtti	...	17
Kātantravṛttivivaraṇapañjikā	...	18
Kātantravyākaraṇa (with Vṛtti)	...	19
Kātantraśikṣāsaṃdoha	...	20
Kātantrasūtrapāṭha	...	21-24
- Do - and Liṅgānuśāsana	...	25
Kātantrasūtravṛtti Daurgasimhī	...	26-28
Kātantrasūtrāṇi	...	29
Kātanrottaram Siddhānandāparanāmakam	...	30
Kāvya-kāmadhenu	...	155
Kriyākalāpa(*samuccaya)	...	157-160
Kriyāratnasamuccaya	—	67-70
Caṭuṣkavyavahāra	...	31

Candraprabhākhyavyākaraṇaparakriyā	...	71
Jainendravvyākaraṇa	...	52-53
- Do - Pañcavastu	...	54
- Do - Mahāvṛtti	...	55-57
- Do - vṛtti called Śabdārṇavacandrikā	...	58
Jainendravvyākaraṇam saṭippaṇam	...	59
Jainendravvyākaraṇasūtrāṇi	...	60-61
Tattvadīpikā (Siddhāntacandrikāvvyākhyā)	...	161-164, 228
Daśabalakārikā	...	243-244
Dīpikā : See Sārasvatavyākaraṇa-		
Durgaprabodha (Līngānuśāsanavṛtti)	...	72
Durgasīmhavṛtti (with Dhuṇḍhaka)	...	32
Daurgasīmhi Vṛtti	...	33-35
Dhātugana or Dhātupaddhati	...	246
Dhātutaraṅgiṇī	...	165
Dhātutilaka sāvacūri	...	166
Dhātupāṭha	...	36, 73-74
- Do - ṭippanikāśahita	...	75
- Do - with Dhātutaraṅgiṇī	...	167
- Do - sāvacūri	...	76
Dhātupārāyaṇa	...	77-78
Nyāyārthamañjūṣā	...	79-81
Pañcavastu	...	55, 62
Pañjikādurgaprabodha	...	37
Paribhāṣāvṛtti	...	38
Paribhāṣāvṛttipañjikā	...	39
Pādaprakaraṇasaṃgati	...	40
Prakriyābhūṣaṇa	...	247-248
Prabodhacandrikā	...	249, 251-252
- Do - with com. Subodhini	...	250
Prākṛtacandrikā	...	271-272
Prākṛtapradīpikā : See Prākṛtaprabodha		
Prākṛtaprakāśaṭikā (Manoramā)	...	278-279
Prākṛtaprakāśa Manoramāvṛttisahita	...	274-277
Prākṛtaprakāśa vṛttisahita	...	273
Prākṛtaprabodha	...	280
Prākṛtaprabodha (Prākṛtapradīpikā)	...	281
Prākṛtarahasya (Śaḍbhāṣāvārttika)	...	282-283

Śabdahṛdaya	...	266
Śabdānuśāsanabrhadvṛtti	...	101-107
- Do - Dhūṇḍhikā	...	108
Śabdānuśāsanarahasya (laghu) vṛtti	...	109
Śabdānuśāsanalaghuvṛtti	...	110-116
Śabdānuśāsanavṛtti	...	117-119
- Do - (Adhyāya 8)	...	293-296
Śabdānuśāsanasya sūtrāṇi	...	120
Śabdānuśāsane Ākhyātāvacūri(°cūrṇi)	...	121-123
Śabdārṇavacandrikā- Jaindravyākaraṇavṛtti	...	63
Śabdārṇavavṛtti (Manoramā)	...	173
Śabdārthacandrikā	...	174
Śīsubodha (Uktiyuktinirūpaṇa)	...	267
Śīsyahitā	...	51
Ṣaḍbhāṣāvārttika : See Prakṛtarahasya		
Samāsaśobhā	...	124
Sārapradīpikā (Sārasvataprakriyāṭikā)	...	175-178
Sārasvataṭippaṇa(ka)	...	179-182
Sārasvataṭikā	...	183
- Do - (Puñjarāji)	...	184-187
Sārasvatadīpikā	...	188-189
Sārasvata-Dhātupāṭha	...	190
- Do - - Do - with Dhātutarāṅgiṇi	...	191-192
Sārasvataprakriyā	...	193-197
Sārasvataprakriyāṭikā Subodhikā or Dīpikā		
(See also Nos. 220, 241-242)	...	198
Sārasvataprakriyāvārttika	...	199
Śārasvatapradīpa	...	200
Sārasvataprasāda	...	201-202
Sārasvatabhāṣya	...	203
Sārasvatamaṇḍana	...	204-205
Sārasvatalaghubbhāṣya	...	206-207
Sārasvatavṛtti (Sārasvataprakriyāvārttika)	...	208
Sārasvatavyākaraṇadhūṇḍhikā	...	209
- Do - Dīpikā	...	210-211
- Do - with Subodhikā	...	212
Sārasvata (?) Sadyobodhinīprakriyā	...	213
Sārasvatasūtrapāṭha	...	214-216

Sārasvatasūtravṛtti	...	217-218
Sārasvatasya ṭikā	...	219
- Do - (Mādhavi-vṛtti or Siddhānta-Ratnāvali)	...	221
- Do - (Subodhikā)	...	220
Sārasvatīyaśabdaniṣpādana		
(See Śabdasādhana, No. 172)	...	222
(Siddhahemacandravyākaraṇa-)nyāyasaṁgraha	...	125
Siddhahemacandraśabdānuśāsana-bṛhadvṛtti	...	126
Siddha-Hemacandra-Śabdānuśāsanasūtrāṇi	...	127-129
Siddhāntacandrikā	...	223-225
- Do - Rūpāvalī	...	227
- Do - (Vyutpattileśa)	...	226
Siddhāntacandrikāvyaḅhyā : See Tattvadīpikā		
Siddhāntaratna	...	229-232
Siddhāntaratnāvalī (Sārasvataprakriyāṭikā)	...	233-239
Sudīpikā	...	240
Sundaraprakāśa	...	268
Subodhikā (See Nos. 198, 212, 220)	...	241-242
Syādiśabdasamuccaya	...	130-131
- Do - kārīkā	...	132
- Do - sāvacūrṇi	...	133
Harināmāmṛta	...	269-270
Hemacandravyākaraṇa-bṛhadvṛttidhūṇḁhikā	...	134
Hemavibhramasūtra sāvacūrṇi	...	135
Haimadhātupāṭha	...	136
Haimaprākṛtaḁhūṇḁhikā	...	297
- Do - (Vyutpattidīpikā)	...	298-300
Haimaprākṛtavṛttigatadohakāḁ sārthāḁ	...	301
Haimalaghunyāsa	...	137-139
Haimalaghuprakriyā	...	140-143
- Do - vṛtti	...	144-145
Haimavibhrama- (uṇādi)sūtra sāvacūrī	...	146
(Haima)Vyākaraṇaḁhūṇḁhikā	...	98-99
Haimavyākaraṇaḁhūṇḁhikā ('dīpikā)	...	147-148
Haimaśabdānuśāsane taddhitaprakaraṇam	...	149
Haimaśabdānuśāsane Prākṛtādhyāyaḁ	...	302
- Do - Prākṛtādhyāyavṛttih	...	303